

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA SÜRECİNİN İLETİŞİM METİNLERİ
ÜZERİNDEN ANALİZİ: 1980-2015 DÖNEMİ

DOKTORA TEZİ

Meltem Yılmaz Bilecen

Ankara-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA SÜRECİNİN İLETİŞİM METİNLERİ
ÜZERİNDEN ANALİZİ: 1980-2015 DÖNEMİ

Doktora Tezi

Meltem Yılmaz Bilecen

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sema Becerikli

ANKARA-2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

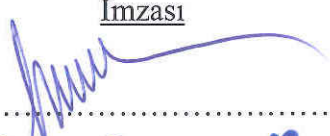
Meltem Yılmaz Bilecen

TÜRKİYE'DE SOYLULAŞTIRMA SÜRECİNİN İLETİŞİM METİNLERİ
ÜZERİNDEN ANALİZİ: 1980-2015 DÖNEMİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sema BECERİKLİ

Tez Jürisi Üyeleri

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
Prof. Dr. Sema BECERİKLİ	
Doç. Dr. Melike AKTAŞ	
Doç. Dr. Sevgi Can YAĞCI AKSEL	
Prof. Dr. Hanife GÜZ	
Prof. Dr. Tuğba ASRAK HASDEMİR	

Tez Sınav Tarihi: 23/01/2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (23/01/2019)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Meltem Yılmaz Bilecen

İmzası

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYLULAŞTIRMA OLGUSUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. SOYLULAŞTIRMA TANIMLAMALARI VE TANIMLAMALARIN TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ	12
1.2. SÜREÇ OLARAK SOYLULAŞTIRMA	18
1.3. SOYLULAŞTIRMA BASAMAKLARI VE ÖRNEK İNCELEMELER	20
1.3.1. Amerika’da Soylulaştırma Deneyimi	21
1.3.2. Soylulaştırma Çalışmalarında Yeni Bir Akademik Arayış: Kanada	27
1.3.3. Geleneksel Olanı Yerinden Etme: Uzakdoğu’da Soylulaştırma	33
1.3.4. Sistemsel Bir Dönüşüm: Sosyalizmin Ardından Soylulaştırma.....	38
1.3.5 Yeni Sömürgeleştirme Biçimi Olarak Soylulaştırma: Hindistan	42

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA TARTIŞMALARI

2.1. TÜRKİYE’DE ÜRETİLEN TEZLERİN ORTAK NOKTALARINDAN YOLA ÇIKARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE AKADEMİDE SOYLULAŞTIRMA TARTIŞMALARI	45
2.1.1. Soylulaştırma ve Müzakere	47
2.1.2 Soylulaştırma Sürecinde Öncüler: Sanatçılar, Hipsterlar	53
2.2. TARİHSEL BAĞLAMDA TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA OLGUSU	58
2.2.1. Öncül Soylulaştırma Hareketleri: Osmanlı’da Soylulaştırma	59
2.2.2. Payitaht’ın İnşasında Kentleşme Hareketlerine Genel Bir Bakış.....	61
2.2.3. Ankara’nın Başkent Olarak İmarı ve Soylulaştırması.....	73
2.2.3.1. Planlı Dönem Öncesi Soylulaştırma.....	73
2.2.3.2. Planlı Dönem ve Soylulaştırma 1919-1940.....	76
2.2.4. Gecekondu Mahallelerinin Yükselişi ve Artan Mesken Bunalımı.....	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOYLULAŞTIRMANIN MEŞRULAŞTIRMA ARACI OLARAK İLETİŞİM

ARAÇLARI

3.1. SOYLULAŞTIRMA ANLATISI	87
3.2. TÜKETİM NESNESİ OLARAK KONUT	95

3.3. 1980'LERDEN GÜNÜMÜZE KONUT İLANLARI VE SOYLULAŞTIRMA	99
3.3.1. Bir Burjuva Ütopyası Olarak Kırsal Soylulaştırma-1980'lerde Konut İlanları	99
3.3.1.1 1980'lerde Türkiye'de Ekonomik Konjonktür ve Konut Açığı:	101
3.3.1.2 1980'lerde İlanlarda Soylulaştırma	105
3.3.2. Rövanşist Kentleşme: 1990'larda İlan Metinlerinde Soylulaştırma.....	149
3.3.2.1 1990'larda Ekonomik Konjektür	149
3.4.2.2. 1990'larda Reklam Sektörü	161
3.4.2.3. 90'larda Konut Reklamları	163
3.4. "YOKSULLARLA" MÜCADELE ARACI OLARAK SOYLULAŞTIRMA ..	216
3.4.1. 2000'lerde Ekonomik Durum.....	217
3.4.2. 2002- - Türkiye'de Kentsel Dönüşüm ve Kent içinde Soylulaştırma Dönemi	220
3.4.3 Türkiye'de Anti-Soylulaştırma Hareketi	224
3.4.3.1. Anti-Soylulaştırma Mekânı Olarak Duvarlar	226
3.4.3.2. Sinemada Anti-Soylulaştırma.....	231
3.4.4. 2000'LERDE SOYLULAŞTIRMANIN MEŞRULAŞTIRILMASI İÇİN İLETİŞİM ARAÇLARININ KULLANIMI	278
3.4.5. Gecekondu Alanlarının Soylulaştırmasında Belediyelerin Halkla İlişkiler Araçları ve Faaliyet Raporlarında "Suç ve Afet Tehlikesi"	303
3.4.5.1. İzmir Konak Belediyesi Kadifekale ve Ege Mahalleleri	308
3.4.5.2. İstanbul Beyoğlu Belediyesi, Polat Residence Hacı Hüsrev (Piyalepaşa) Kentsel Dönüşüm Projeleri.....	322
3.4.5.3 Altındağ Belediyesi Çiçin Bağları (Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi.....	327
3.4.5.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Atıfbey, Hıdırlıktepe, İsmetpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi: İsmetpaşa Mahallesi	337
SONUÇ	353
KAYNAKÇA.....	361
ÖZET	377
ABSTRACT	379

TABLÖLAR

Tablo 1. Tezlere Göre Dağılım	47
Tablo 2. Çözümleme Şeması	95

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde üretim alanında gerçekleşen her değişimin, yeni bir kent yapılanmasının yanı sıra yeni kent tanımlamalarını da beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Üretimin yapılacağı mekânın, işlevselliğini artırmaya yönelik olarak biçimlendirilmesi ve üretim sürecinin kendi devamlılığını sağlayacak mekânsal özgül koşullara ihtiyaç duyması, bu ihtiyaçlardan dolayı kentin yeniden ve yeniden örgütlemesine neden olmaktadır. Üretimin dönüştürücü gücü karşısında kentin hapsediğı devrim aynı zamanda kentlilerin/kenterlerin de kent içerisinde yer değiştirmelerini beraberinde getirmektedir.

Burjuvaya ait olan “kent” olgusu, sanayi devrimi ile birlikte merkezini, vardiya sistemi, ulaşım maliyeti, sanayi tipi örgütlenmelerin ortaya çıkardığı hava kirliliğı, nüfus yoğunluğundan kaynaklı karmaşa gibi nedenlerle, fabrikalarda ve bedensel emeğin ağırlıkta olduğı düşük ücretlerle çalışılan iş kollarından geçinen işçilere bırakırken günümüzde üretime dayalı ekonomiden, ağırlıklı olarak hizmete ve finansa dayalı ekonomiye geçiş ile birlikte orta sınıfın yeniden kentin merkezine döndüğü bir süreç ortaya çıkmaktadır. Kendi içerisinde, köşe kapmacayı andıran bu değişim esnasında, yer değişiminin nasıl ve hangi koşullarda gerçekleştiğı, yerinden edilene ne olduğı ise günümüzde en çok cevabı aranan sorulardan bir kaçıdır ve cevabı soylulaştırma çalışmalarının içerisinde aranmaktadır.

Kentlerdeki bu tip dönüşüm, ilk kez 1964 yılında sosyolog Ruth Glass (2010) tarafından kullanılan soylulaştırma isimlendirilmesi ile birlikte kent çalışmalarında kendisine yer bulurken, olgu sınıf temelli olarak açıklanmaktadır. Glass, olguyu; İngiltere’nin başkenti Londra’nın kent merkezinde gerçekleşen değişiklikler sonucunda ortaya çıkan, iskân ve sınıf çatışmaları ile ilişkilendirmiştir. Ve kavramı, Viktoryen konakların rehabilitasyonu (sağıklaştırılması/iyileştirilmesi) esnasında; konutların

aidiyetindeki dönüşüm ile birlikte konut fiyatlarındaki ve kiralarındaki artış sonucunda, işçi sınıfının yerlerinden edilerek, orta sınıfın bu konutlara yerleşmesini anlatmak için kullanmıştır. Glass'a göre soylulaştırma; sınıf eşitsizliğinin ve adaletsizliğinin, kapitalist kent arazi piyasası ve politikaları tarafından planlanan, en basit ve görünür kısmını oluşturmaktadır.

1960'ların sonlarından itibaren soylulaştırma, başta kentbilim, kent sosyolojisi, mekân, iktisat, kamu yönetimi ve coğrafya olmak üzere Avrupa ve Amerika'da pek çok farklı disiplin tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Soylulaştırma üzerine yürütülen akademik çalışmaların genellikle bir mahalle özelinden hareket ederek, süreci anlamlandırmaya çalışması her uygulamanın kendine özgülüğünü akla getirir de mahalle bazlı ortaya çıkabilen farklılıklar olguya ilişkin geniş çaplı yeni tartışmalara da fırsat tanımaktadır. Olgunun sadece mekâna değil aynı zamanda insan ve emeğine dayalı örgütlenmesi onu oldukça girift bir hale getirmektedir. Yayılmacı karakteristiği nedeniyle olgunun hem kültürel hem de sosyolojik bağlamda kent ve kentli yaşamını doğrudan etkilediğini söylemek mümkündür.

Soylulaştırma konusunda mihenk taşı olarak nitelendirilebilecek çalışmaların olguyu açıklarken soylulaştırmanın; “sınıf mücadelesi/tahliyesini barındırmasına” odaklandıkları görülmektedir. Neil Smith'in de (1996) vurguladığı gibi burjuvazinin kent toprağı üzerindeki rövanşı olarak da nitelendirilebilen soylulaştırma, yeniden yapılanma ve yenilenmeyle birlikte ortaya çıkan değişim, kent planlaması ve kentin imarı açısından önemli bir tartışma alanıdır. En nihayetinde soylulaştırma rant dayalı, maddi boyutu ön planda olan, konut piyasasını, inşaat sektörünü ve bu dolayısıyla da ülke ekonomisini ilgilendiren bir konudur.

Ekonomi, rant ve sınıf temelli yaklaşımlar, olgunun Marksist paradigma ışığında incelendiğinin temel göstergeleriyle, açıklanmaya ve incelenmeye çalışıldığı ilk

dönemlerde hâkim paradigma olarak olgunun ekonomipolitik boyutunun ön plana çıkartıldığı görülmektedir. İlgili dönem zarfında, soylulaştırmaya ilişkin başlıca çalışmalarda- çalışmaların öncülerinden ve önemli isimleri olan- kent coğrafyacısı Neil Smith ve Peter Williams'ın (2015) soylulaştırmayı sadece kent merkezi ve sınıfla ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi konusunda keskin bir tutumları söz konusudur. Ancak bu noktada soylulaştırma çalışmalarının, çıkışında yer alan ve en genel anlamda, işçi sınıfının kent merkezinden kent çeperlerine doğru itilmesi olarak değerlendirilebilecek soylulaştırma kavramsallaştırması, süreç içerisinde dezavantajlı etnik kimliklerin de kent merkezinden tecridini içermeye başlarken ilerleyen dönemlerde soylulaştırmanın sadece kent merkezini değil aynı zamanda kırsal alanı da kapsayacak daha geniş bir boyutlara ulaştığı görülmektedir. Ekonomipolitik yaklaşımın soylulaştırma sürecini açıklamada da yetersiz kaldığını ise yine bir kent coğrafyacısı olan Damaris Rose (1983) tarafından dile getirilmiş ve ekonomik belirlemeciliğin hâkim olduğu çalışmalarda siyasal arka plan, soylulaştırıcıların rolü, cinsiyet, aidiyet ve kimlik gibi önemli unsurlara yeterli önemi verilmediğini ortaya konmuştur. Haklı eleştirilerin yeni çalışmalarda tartışılarda kendine yer bulduğu ve Smith'in (1996) dahi daha sonra hazırladığı çalışmalarında kimlik eksenli çalışmalara yaklaştığını söylemek mümkündür. Kavramdaki kırılmalarda; özellikle Amerika'da 1960'ların sonlarından itibaren farklı bir boyuta taşınan ve yeni toplumsal hareketlerle birlikte yeni bir bakış açısına ulaşan, sınıftan ziyade kimlik temelli çalışmaların ve yönetsel erkler tarafından üretilen kimlik ve göçmen karşıtı politikaların etkili olduğu, akademisyenlerin konuyu ele alış biçimlerinden anlaşılmaktadır. Başta, kent sosyolojisi üzerine çalışan Sharon Zukin (1982) olmak üzere mahalle bazlı olarak soylulaştırmanın izlerini süren çalışmalar, Manhattan, Brooklyn gibi önemli merkezlerde 1960 sonrası soylulaştırmanın işleyiş biçimini adımlar halinde gözler önüne sererken, kamu işleri alanında çalışmaları bulunan David Murras (2006) gibi isimlerin hem kimlik hem de ekonomik açıdan dezavantajlı durumda bulunan kişilerin yaşadığı Harlem

ve benzeri alanlarda gerçekleştirdiği çalışmalar, soylulaştırmanın farklı boyutlarını görmeyi sağlamıştır. Olgu ile ilgili tartışmaların şehir merkezindeki mahallerden çıkması ve kırsal soylulaştırmaya yönelinmesi ise daha geç bir dönemde söz konusu olmuş ve beşer coğrafyacı Loretta Lees vd. (2007) tarafından kavramın doğuşundan neredeyse yarım yüzyıl sonra gerçekleştirilmiştir. Soylulaştırma tartışmaları, tarihsel bağlam içinde sanayileşmenin ve post-endstriyelleşmenin, ardıl ve güçlü bir şekilde gerçekleştiği ülkelerde doğup, neredeyse tüm dünyayı saran bir genişliğe ulaşırken pek çok ülke kendi bykşehirleri ya da başkentleri üzerinden olguyu tartışmaktadır. Yine tarihsel bağlamda yönetsel ve ekonomik sistemleri açısından zgl koşullara sahip ülke ve şehirlerde rneğin Amerika, İngiltere, Kanada Berlin, ek Cumhuriyeti, Japonya, Hindistan, Çin ve Kore’de soylulaştırmanın işleyişi bakımından farklılıklar bulunmakla birlikte temel basamakların sabit bir şekilde kaldığı görülebilmektedir.

İlk kez 1979’da kent planlaması ve politikaları üzerine alışan Philip L. Clay’in dörtlü basamaklandırması ile takip edilmeye çalışılan soylulaştırma süreci, David Murrassey’in (2006) yedili basamaklandırması ile daha ayrıntılı bir biçime ulaştığını söylemek mümkündür. Fakat her basamağı ya da basamakları birbirine bağlayan koşulların aynı ilgi ile incelenmediği görülmektedir. Genel hatları ile her iki çalışmada yer alan ortak noktalar; alana öncülerin ya da soylulaştırıcıların gelmesi, gelenlerin alanı dönüştürmesi ve alanın cazip hale gelmesi, alanın cazip hale gelmesi ile basının ilgisinin artması ve en nihayetinde sürecin kamu organları tarafından yürütülmesi ya da desteklenmesidir. Fakat çekici hale getirme, basında yer alma gibi unsurların nasıl gerçekleştirildiği, basının nasıl kullanıldığı, pazarlama, rıza sağlama ve meşrulaştırma aracı olarak reklamların ve halkla ilişkilerin rolünün ne olduğu çalışmalarda derinlemesine tahlil edilmemiştir. şüphesiz konuyla ilgili çoğu çalışmada, ilgilenilen mahalle özelinde basının, halkla ilişkilerin ve reklamın etkili olduğuna değinilmiş ama bu etkinin nasıl sağlandığıysa açıklanamamıştır.

Benzer bir durum Türkiye’de üretilen çalışmalarda da söz konusudur. Özalist, neo-liberal politikaların yön verdiği 1980’ler, aynı zamanda Türkiye’de akademide soylulaştırma çalışmalarının başladığı bir döneme de işaret etmektedir. Sanayileşme ve post-endüstriyelleşme her ne kadar batıdaki örnekler gibi belirgin, uzun bir süreç içerisinde, sürecin ortaya çıkardığı sonuçlar doğrultusunda gerçekleşmemiş olsa da bu dönemde soylulaştırma süreci Türkiye’deki akademik çalışmalarda kendine yer bulmaya başlamıştır. Fakat soylulaştırma çalışmaları akademide, birlikte hareket ettiği kentsel dönüşüm çalışmaları kadar ilgi görmemiş hatta halkın gündemine hiç girmemiştir. Türkiye’de üretilen çalışmalar soylulaştırmanın temel prensiplerinden hareket etmekte olup genelde günümüzde kentsel dönüşüm gerçekleştirilen mahalle örneklerinden hareketle hazırlandığını ve belli mahallelerde yığılmanın söz konusu olduğunu söylemek de mümkündür. Kavrama; mutenalaştırma, seçkinleştirme, soylulaşma ya da soylulaştırma mı denileceği henüz netleşmemiş ve soylulaştırma ağırlıklı bir tavır belirmiş olmak ile birlikte çeşitlilik, isimlendirmeye sınırlanmış ve temel çalışmalar referans alınarak onların belirlediği basamakları içerisinde Türkiye’deki örnekler açıklanmaya çalışılmıştır. Soylulaştırmanın araçlarından birine dönüşen kentsel dönüşüm, literatürde daha büyük bir ilgi ile karşılanmış ve kentsel dönüşümün yol açtığı soylulaştırma ise çoğu zaman tartışılmamıştır. Diğer bir önemli sorun ise yine başta Amerika olmak üzere anti-soylulaştırma hareketi halk tabanlı olarak da büyük destek görürken Türkiye’de anti-soylulaştırma hareketi kendi özgül koşullarından kaynaklı olarak oldukça sınırlı kalmış ve hareketin doğmasını önleyen tarihsel kökenler, Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarına süregelen kentleşme politikaları ile ilişkisi göz ardı edilmiş, öncül soylulaştırma olarak isimlendirilebilecek bu dönemlerdeki politikalara gereken ilgi henüz gösterilememiştir. Çalışmanın ikinci bölümü eksikliği hissedilen ilgili başlıkları incelemeyi amaçlamaktadır. Bölümün temel amacı günümüzde soylulaştırılan alanlarda ortaya çıkan başlıca problemlerin (göç,

zorunlu göç, yerinden etme, iş gücü, gecekondulaşma, imar politikaları, mimari yaklaşımlar ve yasal zemin) ve soylulaştırma karşıtı hareketin doğamamasındaki bazı noktaların tarihsel kökenini göz önünde bulundurarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada soylulaştırma sürecinde hiç tartışmaya açılmamış olan ve eksikliği hissedilen, iletişim araçları ile üretilen materyallerin süreç içerisindeki önemini betimlemek amacıyla farklı iletişim araçları ile üretilen metinler niteliksel metin analizi yöntemine aracılığıyla incelenmiştir. Çalışmanın temel hipotezleri Türkiye’de:

1. Soylulaştırma sürecinin temel taşıyıcı kolonlarından biri iletişim araçlarıdır.
2. Soylulaştırma sürecinde iletişim araçları sadece pazarlama ya da reklam amaçlı olarak kullanılmamakta metinlerde yer alan anlatı sürecin meşrulaştırılmasına da hizmet etmektedir.
3. Soylulaştırma sürecinde önemli bir rol oynayan basın ilanları izlenerek soylulaştırılan mahallenin gelişim süreci incelenebilir.
4. Sürece yön veren ve sürecin araçlarından biri olan belediyeler tarafından üretilen materyaller, belediye yetkililerince verilen demeçler aracılığıyla sürecin işleyiş biçimi ve temel aksaklıkları ortaya konabilir.
5. İletişim araçları soylulaştırmayı meşrulaştırmamakta, anti-soylulaştırma adı verilebilecek karşıt soylulaştırma hareketleri ile sürecin meşruluğunun sorgulanmasına da yardım etmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümü bu hipotezler ışığında soylulaştırma sürecinin incelemesinde temel basamaklandırmalarda bahsi geçen, fakat hiçbir zaman rolü açıklanamamış olan, sürecin yayılmasını, oluşturulan konut stokunun pazarlanmasını sağlayan, soylulaştırma lehine kamuoyu oluşturan, mahallerde yaşayan halkın genel kamu nezdinde yaftalanmasına aracılık eden ve bu yollarla süreci meşrulaştıran;

konutlara yönelik basın ilanları, belediyelere ait kitapçıklar, belediye yetkililerince verilen demeçler ilk kez oluşturulan temel kodlar aracılığıyla incelenmektedir. Yine bu bölümde sürecin daha iyi anlaşılabilmesi, etkileyen ve etkilenenlerin süreçteki konumunun açıklanabilmesi ve soylulaştırma sürecinde ki kullanılan iletişim araçlarının başka bir boyutunu tartışmaya açabilmek için; -özellikle Amerika’da 2000’ler de yeni bir toplumsal harekete dönüşen- anti soylulaştırma hareketinin Türkiye’deki yerini, özetle sürecin meşruluğunu sorgulamaya açan soylulaştırma karşıtı hareketin, iletişim araçları olan kentsel dönüşüm karşıtı sinema filmleri ve söz konusu mahallerde halkın sözcülüğünü üstlenen duvar yazıları incelenmiştir. Son olarak anti soylulaştırma hareketini temel iletişim araçların bir olan sosyal medyada kurulan mahalle örgütlenmelerine ait sayfalar incelenmiş ve sayfada üye olan kişilerle sosyal medya hesapları üzerinden gerçekleştirilen görüşmelerin yanı sıra, telefonla ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, söz konusu alanlarda uygulanan daha önce dünyada akademik araştırmalarda yer verilmemiş olan örtülü stratejiler ortaya konmuştur.

Çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları: Konutlara ait basın ilanları¹ *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinden alınmıştır. Çalışmada 1980 sonrası ilanlardan faydalanılmıştır. 1980 yılı yukarıda da değinildiği üzere Türkiye’de ekonomik dönüşümün gerçekleştiği kilit bir tarihtir ve soylulaştırma politikalarının gerçekleştirilmesi için gerekli olan ekonomik zemini sağlamaktadır. İki gazetenin seçilmesindeki temel nedenler: Gazetelerin yayın hayatına 1980’lerden günümüze kesintisiz devam etmesi, incelenen süre zarfında *Hürriyet*’in traj açısından en çok satan gazeteler arasında yer alması ve reklam verenler için trajın önemli bir seçim aracı olmasıyken *Cumhuriyet*’in kuruluşundan itibaren fikir gazetesi olma özelliği ön plana

¹ Çalışmada basın reklamları ve ilanları birlikte incelenmiş olup Türkiye’de galat-ı meşhur olan ve her ikisi için ortak kullanılan isimlendirme; basın ilanı isimlendirmesi tercih edilmiştir. Reklamcılığa ilişkin olarak gerçekleştirilen sektörel yarışmalarda da basın reklamı yerine basın ilanı kategorisinin yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

ıkarılması, gazetede yer alan ilanlardan okuyucularının “haz etmediğinin” dile getirilmesi, CUMOK gibi okuyucuları tarafından kurulmuş bir örgütlenmesinin bulunmasıdır. Her iki gazete, Milli Kütüphane gazete arşivinden yararlanılarak gün, ek ve sayfa sınırlaması olmadan bir yıl gibi bir süre zarfında 1 Ocak 1980’den günümüze doğru taranmıştır. Taramalarda yüzlerce konut ilanına ulaşılmıştır. Ulaşılan ilanlar dönemler halinde tasnif edildikten sonra türlerine göre ayrı bir ayrıştırmaya tabi tutulmuştur. Dönemin ekonomik konjonktürü, imar iskân politikaları ve aktörleri de göz önünde bulundurularak ilanlar, dönemsel olarak değişen başlıklarla alt başlıklara ayrılmıştır. İlanlarda anlamlı bir fark bulunmadığı ve birbirini tekrar eden bir yapılanma sergilediği için sayısal okluk yerine nitelikli farklılık ve benzerliklere ynelinerek tezde  döneme ait doksan ilana yer verilmiştir. Konutların benzer ya da aynı alanlarda gerçekleştirilen ya da dönemin koşullarında ortaya çıkan yeni mahalle örgütlenme biçimlerini yansıtmasına zen gösterilmiştir. Bu yolla otuz beş yıllık bir süreç içerisinde kimi mahallelerin soylulaştırma süreci basamak basamak görünür hale getirilmiştir. Her bir ilan tema ve kodlar aracılığıyla oluşturulan temel on kategori aracılığıyla zmlenmiştir. Oluşturulan kategoriler: İsim değişikliği, yakın geçmişle bağı koparıp uzak geçmişi referans alma, kahramanlık, lütufta bulunma, dışlama, anahtar kavramlar, görsel metin, garanti, soylulaştırma tipi ve konut türü olarak belirlenmiştir. İlanların verildiği konut alanlarının tarihsel arka planı çeşitli kaynaklardan araştırılmış ve kent içerisindeki konumu haritalardan yola çıkararak açıklanmış ve ardalan bilgisi olarak sunulmuştur. 2005 yılında değiştirilen 5393 sayılı Belediye Kanunu ile bir nevi özerk bir yapıya kavuşan belediyelere sağlanan çeşitli haklar ve 2012 sonrası Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ile elde edilen yasal g ışığındaki gelişmelerle kent merkezlerinin boşaltılıp yeniden imarlandırılması için önemli bir fırsat doğururken soylulaştırmanın iletişim stratejilerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma için belediyelerin iletişim araçlarını incelemek elzem hale gelmiştir. Bu durumdan yola

ıkarak soylulaştırma sürecinin önemli aktörlerinden bir olan belediyelerin konumunu ve yasaların kent merkezinde belediyelere sağladığı kolaylıklar da göz önünde bulundurularak  büyük ilin kent merkezinde kalan dört mahallede gerçekleştirilen soylulaştırma süreci ve konuya ilişkin olarak belediyeler tarafından üretilen; faaliyet raporları, kitapçıklar ve yetkilileri tarafından basına verilen demeçler oluşturulan on temel kategorinin yanı sıra hikayeleştirme, temizleme, yıkma, yaftalama, uzlaşma ve korkutma kategorilerinin eklenmesi ile on altı kategoride incelenmiştir. Bir sonraki aşamada ise sürecin meşruluğunu sorgulayan sürecin en çok etkileneni ama en dışında kalanı olan mahallelilerin süreci nasıl algıladıkları, neler yaşadıkları, görünmeyen hangi stratejilerle mücadele ettikleri özetle sürecin genel kamuya yansımayan boyutlarının sergilenmesi, soylulaştırmanın beraberinde getirdiği ve yeni bir toplumsal hareket olarak nitelenen anti-soylulaştırma hareketinin sorgulanması ve çözümlenmesi için belediyelerle ilgili olan incelemede yer alan mahallelerin (İstanbul-Hacıhüsrev, İzmir Kadifekale-Ege Mahallesi, Ankara Çinçin Bağları ve İsmetpaşa) Facebook üzerinden kurdukları kentsel dönüşüm karşıtı grup sayfaları incelenmiş, Ankara dışında kalan illerde sadece gruba ye olanlarla internet üzerinden ya da telefonla görüşülmüş, Ankara'daki mahallelerde ise bu iki tekniğin yanı sıra saha çalışması yapılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sosyal medya aracılığıyla alanda yaşayanlara ulaşılmaya çalışılmasının temel nedeni ise özellikle Batı'da anti-soylulaştırma hareketinin yeni bir toplumsal hareket gibi biçimlenmesi ve soylulaştırma karşıtı hareketlerde sosyal medya üzerinden örgütlenmesidir. Bu yolla sürecin çözümlenmesi daha anlamlı hale gelirken belediyelerin yaftalamaları ve uzlaşı iddialarının halktaki karşılığının ne olduğu açıklanmaya ve süreçteki mağduriyetleri iletişim araçlarında benzer bir hâkimiyet kuramamanın neden olduğu dezavantaj ve karşılaştıkları görünmeyen yaptırımlar açıklığa kavuşturulmuştur. Sürecin meşruluğunu sağlayan iletişim araçlarına alternatif olarak sürecin mağdurları ya da mağdurlarına destek olmayan kişiler tarafından meşruluğunun sorgulanması da

iletişim araçları dolayımıyla gerçekleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Bu nedenle 2000'lerin, özellikle Amerika'da anti-soylulaştırma hareketinin güçlendiği bir dönem olmasından dolayı Türkiye ve diğer ülkelerdeki anti soylulaştırma hareketi, duvar yazılarından ve kentsel dönüşüm karşıtı sinema filmlerinden yola çıkılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Duvar yazılarının incelemeye alınmasının temel nedeni Batı'da duvar yazılarının soylulaştırma sürecinde halkın; düşük maliyetli olmasından dolayı szlğn üstlenmesi, soylulaştırma ile ilgili bakış açılarını ve algılama biçimlerini temsil etmesi, özellikle soylulaştırmanın yapıldığı mahalleler ve ulaşımın yoğun olduğu alanlarda yazılmış olmalarından dolayı hedef kitlelerine ulaşabilmesi ve yaygın bir görünüm arz etmesidir. Bu konuda Batı'da üretilen duvar yazıları ile Türkiye'de üretilen duvar yazılarına Google arama motorundan faydalanarak ulaşılmaya çalışılmış, ulaşılabilen yazılar aracılığıyla karşılaştırmalı bir çözümlleme yapılmıştır. Yine Anti-soylulaştırma hareketinin bir parçası olarak anti-soylulaştırma/kentsel dönüşüm karşıtı filmler incelenmiştir yine başta Amerika'daki mahalleler olmak üzere soylulaştırma konusunun, kimi zaman kısmi olarak uzun soluklu dizi ve çizgi filmlerde (Simpsonlar, Modern Family vb.) kimi zamansa Good White People gibi kısa filmlerde, kimi zaman da Brooklynification gibi internet dizilerinde doğrudan konu olduğu görülmektedir. - Hatta bu durum Amerika'da o kadar yaygınlaşmıştır ki duvar yazıları arasında; soylulaştırma belgeseli olmak istemiyoruz!" sözleri ile yer almaktadır.- Filmlerin çalışmada yer almasının temel nedeni; karşıt hareketin retilbilmesi ve desteklenmesi için yaygın bir şekilde kullanılması, gişe kaygılı filmlerden farklı olarak büyük prodksiyonlara ihtiyaç hissetmeyen, ünlü ya da yetenekli oyuncu kullanımına gerek olmayan bu nedenlerle yine düşük maliyete sahip, gösterim için zorunlu mekân ve zaman sınırlaması bulunmayan, internet üzerinden ulaşılabilmesi nedeniyle konuyla ilgilenen herkesin başvurabildiği, kimi zaman belgesel niteliğe sahip olduğu için aynı zamanda bir belge niteliğide taşıyan bir yapıya sahip olması, ürettiği içeriğin genel kamu tarafından

tüketiminin, yazılı materyallere göre daha kolay olmasıdır. Soylulaştırma karşıtı duvar yazılarında da tıpkı akademinin genelinde ve duvar yazılarında da olduğu gibi Türkiye’de doğrudan soylulaştırma karşıtı bir sinema filmine rastlamak mümkün değildir. Aslında temelinde soylulaştırma meselesinin yer aldığı üç film; 2012 yılında hazırlanan, Ankara, Bursa ve İstanbul’da çekilen yarı belgesel niteliğe sahip Agoraphobia, yine aynı tarihte gösterime giren İmre Azem tarafından hazırlanan Ekümenopolis:Ucu Olmayan Şehir ve kentsel dönüşüm alanlarından biri olan Ankara Çin Çin Bağları’nda yaşayan kişiler tarafından önce internet dizisi olarak çekilen ve ardından 2015 yılında Türkiye’de vizyona giren, mahalledeki dönüşümü konu alan Yolunda A.Ş filmleri inceleme için seçilmiştir. Bu filmlerin seçilmesindeki temel neden kentsel dönüşüm adı altında, adı konulmamış bir biçimde soylulaştırmanın nüvelerini barındırması ve tür olarak birbirlerinden ayrılmasıdır. İlk iki film aynı zamanda bu konuda akademik çalışmalar yürüten kişiler tarafından hazırlanırken, Yolunda A.Ş soylulaştırılan bir alan olan Çinçin Bağları’nda ya da yakın çevresinde yaşamış, adını hiç bilmedikleri soylulaştırmaya maruz kalan halkın iş birliği ile çekilmiştir. Film incelemelerine ek olarak Agoraphobia ve Yolunda A. Ş’nin senaristleri ile filmleri hakkında görüşmeler gerçekleştirilmiş, görüşmelerden kesitlere metin içinde yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYLULAŞTIRMA OLGUSUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. SOYLULAŞTIRMA TANIMLAMALARI VE TANIMLAMALARIN TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ

Olgunun tarihi, ilk isimlendirildiği dönem ile başlatılsa da Neil Smith'in soylulaştırmanın tarihini incelediği çalışmasına göre soylulaştırma, ilk kez 1850'lerde Charles Baudelaire'nin bir şiirinde tasvir edilmiştir. -The Eyes of The Poor adlı bu esere aynı zamanda Marshall Berman tarafından da sokakların modernizasyonunu² (2010: 31) anlatmak için atıfta bulunmuştur.- Şiir bulvarda yeni açılan kafe, kafenin ışıltılı aynı zamanda özenli tasarımını, bulvarda yeni yeni görünmeye başlayan zengin insanları ve 40 yaşlarında, fakir, elinden tuttuğu çocuğuna “dadılık” yapan bir baba ve onların bu kafeyi hayranlık izlemesi üzerinden, şairin sevgilisi ile yabancılaşmasını anlatmaktadır³. Bu şiir, soylulaştırmanın izlerini ararken öncül olarak kabul edilebilmekle birlikte, kent çalışmaları bağlamında olguyu ilk tanımlama çabaları 1964 yılında başlamış, Tom Slater ve Bruce London, John Laper, Loretta Lees, Elvin Wyly tarafından hazırlanan çalışmalara göre Ruth Glass tarafından kullanılmıştır (Slater, 2011: 571, London ve Laper, 1984: 8, Lees, Wyly ve Slater 2007: 3). 2010 yılında editörlü bir kitapta *Aspects of Change* adlı makalesine yeniden yer verilen Glass (2010) olguyu; İngiltere'nin başkenti Londra'nın kent merkezinde gerçekleşen değişiklikler sonucunda ortaya çıkan, iskân ve sınıf çatışmaları ile ilişkilendirmiştir. Ve kavramı, Viktoryen konakların rehabilitasyonu (sağlıklaştırılması/iyileştirilmesi) esnasında; konutların aidiyetindeki dönüşüm ile

²Her ne kadar Smith, Berman'ın Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor adlı eserinde Sokaklardaki Modernizm başlığı altında Yoksulların Gözleri'ne(Eyes of Poor) yer verdiğini belirtmişse de Berman bölümün tamamında şairin diğer eserlerinin de yer aldığı bir tartışma yürütmüştür. Çünkü Baudelaire Fransa'daki, Amerika etkisi altındaki modernleşme ve burjuva kültürünün yayılışını anlatan ve eleştiren önemli eserler yazmıştır yani Eyes of Poor tesadüfi olarak ortaya çıkmamış, şairin diğer eserlerinde de olduğu gibi “soylulaştırmanın” bilinçli bir eleştirisidir.

Smith'in bu çalışmasında şiire yer verilmemiştir. Şiir için bkz. <http://www.iub.edu/~paris10/ParisOSS/D3Haussmann/d2baudelairepoor.htm>

birlikte konut fiyatlarındaki ve kiralardaki artış sonucunda, işçi sınıfının yerlerinden edilerek, orta sınıfın bu konutlara yerleşmesini anlatmak için kullanmıştır. Glass’a göre soylulaştırma; sınıf eşitsizliğinin ve adaletsizliğinin, kapitalist kent arazi piyasası ve politikaları tarafından planlanan, en basit ve görünür kısmını oluşturmaktadır (22-27).

Olgu, o tarihten günümüze kadar ekleme ve çıkarmalar ile farklı bir boyuta taşınmış bulunmaktadır. Özellikle farklı ülkelerde yeni örneklerine rastlanması soylulaştırma pratiğindeki çeşitliliği arttırmıştır. Van Weesep’ inde belirttiği gibi soylulaştırma sosyal dinamik ve ekonomik trendlerin içerisine kök salarak gerçekleşmektedir. Onun göstergeleri etkileri ve yörüngeleri büyük oranda bölgesel bağlamda, söz konusu mahallenin fiziksel ve sosyal karakteristiği aktörlerin durumları ve amaçları şehrin fonksiyonları tarafından belirlenmektedir (akt. Lees, Loretta: 8). Bu nedenle de uygulamalar ve uygulamalar dolayısıyla ortaya çıkarılan kuram ve modelleme çabaları da çeşitlenmektedir. Zira soylulaştıma, Chris Hamnett’in çalışmasında öngördüğü gibi, Kuzey Amerika, Avrupa ve Avusturalya’da 1970 ve 80’ler boyunca genişlemesine rağmen, hala küçük bir ölçekle ilişkilendirildiğini ve fazlaca coğrafik olarak, soğuk savaş sonrası banliyöleri ve şehir içi yaşam tartışmaları üzerine odaklanılmakla (1991: 173) kalmamış aksine genişleyerek kıta aşırı alana yayılmıştır.

Günümüzde, pratikte hemen hemen tüm dünyada soylulaştırma faaliyetlerine rastlanırken bu durumla paralel olarak konuyla ilgili çok sayıda akademik çalışma üretilmektedir. Çalışmalarda, olgunun hem kültürel hem de ekonomik neden ve sonuçlarının olması, olguya ilişkin tartışmaları da ikiye bölmüş, tartışmalar kültürel ve ekonomik boyutları ile birbirinden ayrılmıştır. Soylulaştırmanın ekonomik boyutunu ön planda tutan ilk tartışma Smith tarafından yürütülmüştür. 1979 yılında “rent gap” yaklaşımı ile kuramsal tartışmanın yönünü değiştiren Smith’in olguya bakış açısı tüketiciden (sınıf çatışmalarından) ürüne (kapitalist kent pazarına) doğru evirilmiştir. Smith’e göre 19. yüzyılda örneklerini görmeye başladığımız kentsel yenilenme ekonomik

açıdan oldukça karlı bir gelir kaynağıdır. Kent merkezindeki eski ama işe yarar evleri onarmak yenisini inşa etmekten daha kârlıdır ve aynı zamanda işe gidecek insanlar, artan benzin, araba ve benzeri fiyatlar açısından bakıldığında kullanacak kişiler açısından daha ekonomiktir. Ek olarak yeni ev, yeni kira ile birlikte rantın ve verginin artması süreci toprak sahipleri, emlakçılar, yerel ve merkezi yönetimler açısından önemli bir gelir kaynağına dönüştürmektedir. Bu nedenle de Smith'e göre soylulaştırmayı yaratan şey insan değil kapitaldir (2007: 538-539). Smith'in soylulaştırmaya tartışmalarına yaptığı bir diğer önemli katkı ise soylulaştırmanın aslında burjuvazinin rövanşı olarak da değerlendirilebileceğini öne sürmesidir. Rövanşist kentleşme olarak isimlendirdiği bu yaklaşımda 1980 sonrası ortaya çıkan ekonomik bunalım, sosyal yardım ve sosyal hizmet bütçelerin yeni bir kentleşme biçimini doğurmuştur. Yeniden liberalizmin tartışmaya açıldığı bu dönemde azınlıklara karşı-işçiler, kadınlar, geysler, lezbiyenler, çevreci hareketlerden intikam alma, halkın ortak söylemine dönüşmüştür. Pozitif ayrımcılık ve yeni göçmen politikaları yerlerini sokakta yaşayan yoksullara, geyslere, kadınlara şiddete ve yabancı karşıtlığına bırakır. 1960 ve 70'lerin yükselen liberal söylemine karşılık sağın aşırı, yabancı karşıtı ve kökten dinci hareketin rövanşı (intikamı) hem gündelik hayatta hem de siyasal arenada yerini almaya başlar. 90'larda ortaya çıkan soylulaştırma çalışmaları aslında bu rövanşın kent hayatına yansımalarından biridir (1996: 42-44).

Smith, tartışmalara yeni boyutlar kazandırmış olmakla birlikte Smith'in ortaya koyduğu teoriler soylulaştırma çalışmaları için bir mutlak olmak ve sona işaret etmek yerine yeni tartışmalara kapı aralamıştır. Daha önce değinildiği gibi olgunun farklı disiplinlerin çalışma alanlarına girmesi her defasında yeniden yorumlanmasına neden olmuştur ve bir noktadan sonra ekonomi politik ağırlıklı yaklaşımların da kültürel çalışmalar ile birlikte yürümesi gerekmiştir. Örneğin Smith olgunun arz boyutuna vurgu yapmakla birlikte, kültürel çalışmalara da sırtını dönmemiş *Rövanşist Kentleşme* ile birlikte iki bakış açısını harmanlamıştır. Diğer birçok akademisyen gibi teorinin

oluşturulmasında ve olgunun tartışmasında gazetelerin ve reklamların önemini görmezden gelememiş ve çalışmalarında sıklıkla referans olarak kullanmıştır. Çünkü arzın karşılanabilmesi için talebin yaratılması, yeni politikalar ortaya koyabilmek için yeni söylemlerin oluşturulması gerekmektedir. 1996 yılında hazırlamış olduğu *New Urban Frontier* (2005) adlı çalışmasında hem olguyu tanımlama hem de etkileri ile kamuoyunda oluşan tepkileri ortaya koymak amacıyla sık sık gazete haberlerine ve soylulaştırma ile ilgili reklamlara başvurduğu görülmektedir. Soylulaştırmanın toplumsal bağlamda kabulü, meşruluğunun sağlanması ve ortaya çıkan nihai ürünün satılabilmesi için bu mecralara ihtiyacı bulunmaktadır. Bu durumda da ekonomik olan, toplumsal ve kültürel olandan kopartılamamıştır. -Olguya ilişkin, halkla ilişkiler, reklam ve tanıtım faaliyetleri ile ilgili ilk görünür bağ kurma çabasına, aynı zamanda soylulaştırmayı ilk kez basamaklandırmış olan; Philip Clay'in dörtlü soylulaştırma modelinde karşılaşılmaktadır. Fakat bu basamaklandırmaya daha sonra değinilecektir-

Soylulaştırmayı tanımlama ile ilgili bir diğer önemli gelişme Chris Hamnett tarafından kavramın ortaya çıkışının üstünden yirmi yıl geçtikten sonra gerçekleşmiştir. Hamnett'e göre soylulaştırma fiziksel, sosyal ve kültürel bir olgudur. Ve en genel hatlarıyla, orta sınıf ya da yüksek gelirli grupların; daha önce işçi sınıfının yaşadığı mahallerde ya da yoğunlukta yaşadığı gecekondu bölgelerinde ikamet edenlerin evlerinden çıkartılması ya da başka yerlere yerleştirilmesi anlamına gelmektedir (1991: 175). Yani sınıfsal tahliye aracı olarak görülen soylulaştırma tanımına sadece ortanın altı değil, üstün de ortayı yerinden etmesi eklenmiştir. Bu konuda en bilenen çalışmalardan biri Loretta Lee'ye aittir. Lee (2003) tarafından *Super-gentrification: The Case of Brooklyn Heights, New York City* adı ile yayınlanan çalışmaya göre süper-soylulaştırma daha önce soylulaştırılmış, nezih ve tam anlamı ile üst orta sınıfın yaşadığı mahalleri çok daha ayrıcalıklı ve pahalı bir çevre ile kuşatır. Soylulaştırmanın klasik işleyişinde olduğu gibi, 1940'larda yazar ve sanatçılar tarafından tercih edilmeye başlayan Brooklyn,

1950'ler de Brooklyn Heights Association (BHA) taban örgütlenmesinin öncülüğünde tarihi kahverengi taş binaların korunması için yenilenme çalışmaları başlatılır fakat New York Parklar Müdürü ve aynı zamanda Triborough Köprüsü ve Tüneli Yönetim Başkanı Robert Moses tarafından çalışmaları engellenir ve yüzlerce tarihi bina yok edilir. 1965 yılına gelindiğinde BHA soğuk savaş öncesi inşa edilen binaların korunmasını ve yenilenmesini sağlar ve gecekondulara karşı bir hareket oluşur. Ağırlıklı olarak Portorikolu ve İspanyol işçilerin yaşadığı Brooklyn'de yer alan Joralemon Street'e –Makalede aslen avukat olan ve Bay D olarak isimlendirilen kişi ile röportaj yapılmakta ve bu kişi öncü olarak resmedilmektedir. 1962 yılında 28.000\$ değerindeki dört katlı küçük bir apartmanı, 4 yıllığına kiralaması ve daha sonrasında gelişen olaylar Bay D.'nin dilinden aktarmaktadır.- eğitilmiş orta sınıf ailelerin taşınması yeni bir boyuta taşınan soylulaşma 1990'lara gelindiğinde mahallenin yakınında yerel ve federal hükümetin desteğini almış yenilenme projeleri gerçekleştirilmeye başlar mahallenin yakınına Atlantik Terminal Projesi'nin yapılması ise daha büyük değişiklikleri beraberinde getirir. Alanın finans merkezi haline dönüşmesi çalışanların öğle aralarını geçirebilecekleri Starbucks ve benzeri yerlerin açılması soylulaştırmanın tamamlanmasının göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Günümüze doğru gelindiğinde 1970'lerde 28.000 \$ civarında olan evlerin değerinin milyon dolarlar ile ölçülmesi burada süper soylulaşmanın gerçekleştirildiğinin kanıtı olarak sunulmaktadır. Çalışmada aktarılan diğer bir çarpıcı durum tespiti ise soylulaştırma sürecine giren alanlarda, dönemin koşullarında alanda yer alanların fark edemediği bir döngü söz konusudur. 1940'lardan sonra başlayan soylulaştırma hareketlerinin hepsinde bir dönem soylulaştırıcı olanlar bir sonraki dönemde mağdura dönüşmüştür. İlk dalgada yer alan sanatçılar, ikinci dalgada yerini orta sınıfa, orta sınıf yerini orta üstüne bırakmıştır.

2000'lere gelindiğinde ise Lees, Wyly ve Slater'ın hazırlamış olduğu bir çalışmada tanıma yeni eklemelerde bulunulur. İskânı olan mahallelerinin eski sakinlerinin

tahliyesine ek olarak merkezdeki boş arazilere orta sınıf ailelerin oturma ya da ticari amaçlı yerleşmesi/tirilmesi de soylulaştırma tanımlarına eklenmeye başlanmıştır. Ek olarak altı çizilen bir diğer önemli nokta ise olgunun ortaya çıktığı zaman dilimi ve gelişimine bakılacak olundığında endüstriyel üretimin gerçekleşmediği ya da üretimin bırakıldığı noktalarda da geçerli olmasıdır (Lees vd.: 2007: XV-XVII).

Soylulaştırmayı tanımlamaya çalışırken kilit noktanın soylulaştırmanın nerede gerçekleştirildiği ile ilgili olduğu söylenebilir. Soylulaştırmanın temelinde, mülkiyetin el değiştirmesi yatmak ile birlikte mülkün yer aldığı coğrafyadaki yönetsel sistem, kültürel farklılıklar, var olan etnik kimlikler ve ideolojik seçimler tanımlamaya yeni eklemeler yapmayı zorunlu kılmaktadır. Manhattan gibi gelişmiş kapitalist; ekonomik yapılanmanın, kültürünün ve mekân örgütlenmesinin bulunduğu bir alandaki soylulaştırma pratiği ile Hiroşima gibi görece geleneksel ve savaş yıkıntılarından çıkmış, Prag gibi sosyalizmden kapitalizme geçmiş ve Türkiye'deki gibi sanayileşme basamaklarını ve ardından gelen post-sanayileşmeyi tamamlayamamış kentlerde soylulaştırma sürecinin tamamıyla aynı biçimde gerçekleşmediğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada soylulaştırma: kimi zaman işçi sınıfının ve dar gelirli ailelerin yaşamakta olduğu kent merkezinde yer alan çöküntü bölgesi, gecekondü bölgesi vb şekilde isimlendirilen mahallelerin çeşitli nedenlerle kentsel dönüşüme tabi tutularak buralarda yaşayanların yersiz yurtsuzlaştırılması ve bu mahallere daha yüksek gelirli ailelerin yerleşmesi ya da yerleştirilmesi kimi zaman da boş arazilerin değerlerinin yükselmesi/yükseltilmesi ile birlikte ilgili alanlara üst gelir grubundan insanların yerleşmesi anlamında kullanılmaktadır. Ek olarak yaygın tanımların aksine soylulaştırmanın hedefi sadece dar gelirli aileler değil kimi zaman etnik kimlikler ve kültür endüstrisi tarafından entegrasyonu sağlanamamış gelenekselmiş yerel kültürler olduğu da kabul edilmektedir.

1.2. SÜREÇ OLARAK SOYLULAŞTIRMA

Soylulaştırmaya ilişkin ilk sınıflama çabası Philip L. Clay tarafından gerçekleştirilmiş ve uzunca yıllar akademik çalışmalardaki hâkim sınıflama olmuştur. Clay'in modelinde ilk basamak, söz konusu alanlara habersiz öncü küçük bir risk grubun yerleştirilmesidir. Bu grup öncü (pioner) ya da soylulaştırıcılar (gentifier) olarak adlandırılmakta ve söz konusu alanların dönüşümü bu kişiler tarafından sağlanmaktadır. Bu grup, büyük oranda tasarımcı ya da sanatçılardan oluşmaktadır. İkinci aşamada aynı sınıf üyeleri tarafından evler ve mahallenin yenilenmesi özendirilmekte ve sağlanmaktadır. Bu dönemde sessiz ve incelikli tanıtım faaliyetleri yürütülmektedir. Bu konuda emlakçılar kimi evleri onararak öncülük etmekte ya da bu konuda büyük spekülasyonlar yaratmaktadır. Bu sayede üst düzey kamu kurumlarının dikkatinin alana çekilmesi sağlanmaktadır. Eğer mahallenin isminde bir değişiklik gerçekleştirilecekse o bu aşamada yapılmaktadır.⁴ Üçüncü basamakta medyanın ilgisi mahalleye çekilmekte ve cazibe merkezi haline getirilmektedir. Öncü bireyler alanı etkilemeye devam ederken artık kentsel dönüşümün eşiğine gelinmiştir. Yeni yatırımcıların iş hacmini arttırması sonucunda bu aşamada fiziksel görünüm iyice değiştiği görülmektedir. İtibarı artan, gelişen ve bakımlı hale gelen bölgede konut fiyatları ile birlikte yer değiştirmeler artmaktadır. Yeni orta sınıf mahallelere yerleşmeye başlarken eski sakinler ile aralarında tartışma ve çatışmalar çıkabileceği belirtilmektedir. Süreç ilerledikçe yeni gelenlerin sayısı iyice artmıştır. Son aşamada ise artık konut fiyatları artmış ve kiralar iyice yükselmiş, konut harici alanlarda konutlara dönüştürülmeye başlanmış ve dönüşüm sınırları artık mahalle ile sınırı olan yerlere kadar uzanmıştır (akt. Loretta vd., 2008: 31-33). Pek çok soylulaştırma araştırmasının yönteminde Clay'in bu çalışmasına atıf

⁴ Bu basamak çalışma açısından aynı zamanda önemli bir kilit noktayı oluşturmaktadır. Gazetelerde çıkan ilanların soylulaştırmanın hangi basamağında ortaya çıktığını tespit edebilmek için gerekli olan referansı sağlamaktadır.

bulunmakla ve günümüzde bu dörtlü sınıflandırma hala işlerliğini korumakla birlikte süreci tanımlamaya çalışan yeni çalışmalar da üretilmiştir. Bu çalışmalardan biri David Maurrasse'ye aittir.

Maurrasse, 2006'ya gelindiğinde bu dörtlü aşamayı arttırarak, soylulaştırma esnasında izlenen basamak sayısını yediye çıkartmıştır. Maurasse'ye göre ilk basamak taban örgütlenmesinin yapıldığı ve sokakların kamu görevlileri tarafından temizlendiği basamaktır. İkinci basamak planlama aşamasıdır. Bu aşamada politika belirleyiciler, iş dünyası ile birlikte aktif stratejilerini geliştirirler ve açık taleplerini iletirler. Üçüncü basamakta öncüler ortaya çıkmaktadır ve mahalleye yeni yatırımları çekmekte ve fiyatların yükselmesini sağlamaktadırlar. Dördüncü basamakta yoğun yatırım politikaları oluşturulmaktadır. Politika belirleyenler, iş dünyası ve yeni sakinler yatırımlarını yoğunlaştırmaktadır. Beşinci basamak nüfusun yer değiştirdiği basamak olarak ifade edilmektedir. İşletmeler ve demografik yapıda belirgin bir değişiklik yaşanmakta ve önceden var olan kültürel göstergeler köhneleşmektedir. Altıncı basamak yerinden etme basamağıdır. Düşük gelirli insanların oturdukları kiralık evler ve önceki sakinlere ait evler alanda giderek azalmaktadır. Yedinci basamak ise tam dönüşüm basamağıdır. Eski mahalle büyük ölçüde tanınamaz hale gelmiştir. Evlere yeni sakinler taşınmıştır onların kültürünün domine ettiği bir iş sahası ortaya çıkmaktadır (2006: 50). Maurasse, Clay'in sınıflamasındaki ilk basamağı üçüncü sıraya çekmiş ve bu yolla tesadüfiliği önlemiştir fakat çalışmada tanıtım ve reklam faaliyetlerinin önemi göz ardı edilmiş olması bu sınıflamanın en önemli eksikliğidir.

Bu çalışmada dünyadan örneklerle soylulaştırmayı gerçekleştirmeye çalışanlar ile soylulaştırılan mahallelerdeki anti soylulaştırma hareketlerine birlikte yer verilirken asıl açıklığa kavuşturmak istediği nokta Türkiye'deki soylulaştırma pratikleri, kamu ve özel sektör iş birliği ile üretilen soylulaştırmayı ve onun ortaya çıkardığı olumsuzlukları meşrulaştırmak, soylulaştırma yanlısı kamuoyu oluşturmak için ürettiği tanıtım, halkla

ilişkiler ve reklam içerikli materyallerdir. Çünkü dönüşen alınan ve satılan yani iktisadi yapılan şey sadece meta değil aynı zamanda söylem ve sembol ve imgelerdir.

Olgunun bir sınıf ya da kitlenin tahliyesini içermesinden dolayı olguya olumsuz bir anlam içerdiği kabul edilmekle ve azda olsa örgütlü bir anti soylulaştırma hareketi oluşmuş olmakla birlikte hem ulusal hem yerel yönetimler için önemli bir gelir kaynağı olması hem de kimi yönleri ile halkın genelinin bu süreçten faydalanması soylulaştırmanın önlenmesini güçleştirmektedir. Soylulaştırma; mülki erkân, emlak piyasasında yer alanlar, belediyeler ve benzerleri tarafından istenen bir gelişmedir ve ülke ekonomisi için önemli bir girdidir. Çünkü soylulaştırmanın yapıldığı alanlar, kentsel dönüşüm ya da rehabilitasyon çalışmaları sonucunda; canlandırma, yenileme, sağlıklılaştırma ile birlikte yüksek vergi getirisine sahiptir ve inşaat sektörü dolayısıyla ekonomiye katkı sağlamaktadır. Sorun alanların sağlıklılaştırılması ve dönüştürülmesinde değil bu dönüşümle ortaya çıkan iyileştirmeden eski mahalle sakinlerinin faydalanamamasındadır.

1.3. SOYLULAŞTIRMA BASAMAKLARI VE ÖRNEK İNCELEMELER

Soylulaştırma uygulanış biçimiyle kimi zaman bir ülkenin kentlerinde hatta kentin mahallelerinde değişiklik gösterirken her ülke de benzer bir uygulama biçimine sahip olduğu iddiası anlamsız olacaktır. Her ülke kendi özgül koşullarına göre süreçte çeşitli değişikliklerle karşılaşmış ve bu nedenle de tanımlamalara yeni eklemeler yapmıştır. Olgunun tarihi geriye götürülebilirken ilk tanımın 1964'te ortaya çıkmış olması tanımlamların örneklerden yola çıkarak yapıldığının en önemli göstergesidir. Yani kuramsal temel uygulamanın yapılagelişi üzerine atılmıştır. Bu nedenle de Türkiye'deki soylulaştırma çalışmalarına değinmeden önce dünyadaki örneklerini incelemekte fayda vardır.

1.3.1. Amerika’da Soylulaştırma Deneyimi

Soylulaştırma denildiğinde hem uygulama hem de akademik inceleme anlamında akla gelen ilk lke Amerika’dır. Bunun temel sebebi ise alanda da öncül çalışmaların bu ülkeden ıkmyı olması ve olgunun ortaya çıkışının post-endstriyalizmle ilişkilendirilmiş olmasıdır. Amerika’da olguya ilişkin birçok çalışma bulunmasına rağmen burada yer verilen çalışmaların temel özelliği konuyla ilgili öncül çalışmalar olması ya da olguyla ilgili yeni bir bakış açısı sunmasıdır. Soylulaştırma zerine hazırlanan akademik çalışmaların önemli bir çoğunluğu çalışmanın merkezine bir mahalle ve mahalleye bağlı birkaç sokaktaki değişimi koymuş ve kavramı buradaki gelişmeler üzerinden açıklamaya çalışmıştır. 1964’te Ruth Glass tarafından ortaya konan ilk örnekte benzer bir yaklaşımın ürünüdür. Londra’nın merkezinde yer alan Hampstead, Chelsea Islington, Paddigton, Nort Kensington gibi çoğunlukla işçi sınıfının yaşadığı alanlardan yola çıkarak değişimi gözlemlemeye çalışmıştır. Glass, 1963’n haziran ayında İngiltere’de Kensington’daki Kings Road’da var olan gündelik hayattan ve sokakta yer alan meknlardan bir kesit sunarak başladığı çalışmasında Georgiyan ve Viktoryen konakların arka sokaklara doğru ilerledikçe yerlerini bıraktığı pis ve izibe sokakların süreçten nasıl etkilendiğini ortaya koymaktadır. Yenilenme adı altında konakların eski kullanıcıları olan işçilerden, orta sınıfa geçiş sürecini aktaran Glass, laissez-faire mantığıyla yürütülen soylulaştırmayı, sosyal adalet bağlamında tartışmakta ve işçi sınıfının yerlerinden edilmesini sosyal adaletsizlik olarak değerlendirmektedir. Soylulaştırma alışmaları için oldukça önemli bir yere sahip bu çalışma hem soylulaştırmanın ilk tanımını geleceğe miras bırakırken daha sonra sürecin işleyiş biçimini daha net grlmesini sağlayacak araştırmalara öncülük yapmıştır. Bu çalışmaların başında Amerika’da Sharon Zukin’ e ait *Loft Living* adlı çalışma gelmektedir.

Zukin, *Loft Living* adlı çalışmasında soylulaştırmanın istemsiz olarak ya da farkında olmadan farklı gruplar tarafından da gerçekleştirilebileceğini gözler önüne sermiştir. 1960'lardan itibaren loftlar özellikle sanatçılar tarafından artan bir biçimde tercih edilmeye başlamış önce loftların ilk sahipleri olan küçük ölçekli işletmeler yerlerini sanatçılara bırakmıştır. Zeminden oldukça yukarıda bulunan çatıları, taşımacılığa uygun yük asansörlerinin bulunması gibi özellikleri bulunan loftlar sanatçıların eserlerini sergilemeleri için oldukça ideal bir mekân tasarımına sahipken, 1970'lerde belediye ve siyasal erk aracılığıyla, orta sınıf için alternatif bir kentsel yaşam tarzı olarak sunulmuştur. Soylulaştırma genel hatları ile üst gelir grubundan kimselerin alt gelir grubundan kişileri artan ev fiyatı vergi oranı gibi nedenlerle yerlerinden etmesi anlamı taşısa da burada loftların eski sahipleri (sanatçıların), yerlerini (sanatçı olmayan) yeni sahiplerine bırakması anlamına gelmektedir. Ve sadece sanatçılar değil bütün loft sakinleri, pek çok nedenle Manatthan'da loftlarda çeşitli alanlarda üretim yapanlar da bu durumdan etkilenmiştir. Asıl göz ardı edilmemesi gereken nokta ise sanatçılarda buranın ilk sahibi değildir. Bu nedenle soylulaştırmanın ilk kurbanları üretimde yerleri kaybolmaya başlayan, Manatthan'da atölyeleri bulunan marangozlar gibi küçük ölçekli üreticiler olmuştur. 1960'lardan sayıları 3000-5000 arasında değişen sanatçılar loftlara yerleşmiş 1970'lerde bu sayı 50.000'i bulmuştur. Aynı dönem emlak piyasasına hâkim olan kişiler tarafından "sanatçılar için loft" reklamları yapılmaya başlanmıştır (1982: 2-6). Zukin'in ilerleyen dönemlerde hazırlamış olduğu *Naked City* (2000) adlı çalışmasında Brooklyn'i incelediği bölümde 1920'lerden günümüze doğru ilerlerken izbe göçmen yaşam alanlarından 1940'lara yazarların alana gösterdiği ilgi ile birlikte Brooklyn'deki dönüşüm anlatılmakta, yazarların ardından diğer sanatçıları buraya yönelmesi ile birlikte alanın dönüşümüne değinilmektedir. Bu çalışmada Zukin yine genel hatlarıyla sanatçılar tarafından tercih edilen bir yaşam biçiminin ve alanının nasıl soylulaştırıldığına değinmiştir. Sanatçıların yerleştikleri yaşam alanlarında öncelikli olarak loft tipi evleri

tercih etmeleri sonucunda ev piyasasını etkilediğini, ardından sanatçıların beraberinde mahallere getirmiş oldukları sanat galerileri, gurme yiyecek mağazaları ve restoranların buralarda soylulaştırmanın ilk adımı olduğu Zukin tarafından gözlemlenmiştir. Zukin’in çalışması daha önce değinilen Clay’in dörtlü modeline uymakta ve soylulaştırmayı arz merkezli olarak inceleyen ve görece daha iktisadi bir bakış açısına sahip olan Neil Smith’in çalışmasında yer alan konutların el değiştirmesi ve kira artışı gibi ögeler ön plana çıkmaktadır.

Smith, 1980 sonrası literatürde sıkça karşılaştığımız Yuppie ve soylulaştırma kavramlarını; soylulaştırmanın yeni orta sınıfın yükselişi ile ilişkilendirmekte, soylulaştırmanın sadece mahalle ölçekli sosyal bir değişiklik olamadığını aynı zamanda mevcut konut stokunu ve konut piyasasını da etkilediğini belirtmektedir. Bu sosyal kombinasyonun fiziksel ve ekonomik ayırt edici boyutları olduğunun altını çizmektedir (Smith, 1987: 154). Bu yönüyle soylulaştırma piyasaya yön verenler ve yönetimin ortak bir çabası sonucunda ortaya çıktığını düşündürmektedir ve ilk tanımlama ile paralellik gösteren bir biçimde sınıf temellidir. Smith 1996’da yayınlanan ve Amerika’da farklı mahalleleri incelediği çalışmasında ise sadece teorik temellerle yetinmemiş ve alanda gerçekleşen karşıt harekete de yer vermiştir. Smith, 6 Ağustos 1988 yılında New York’un aşağı doğu tarafında bulunan, içerisinde evsizlerin de kaldığı küçük bir yeşil alan olan Tompkins Square Park’ta uyuşturucu alışverişi yapıldığı, serserilerin yaşadığı ve arttığı gibi iddialar ile gece parkta “temizlik” yapılmaya karar verildiğini söylemektedir. Fakat bu çabalara o mahallede yaşayanlar ve parkı kullananlar tarafından farklı değerlendirildiğine yer verilmekte alanda yaşayan halkın süreci durdurmaya yönelik bir harekete imza attığı görülmektedir. Mahalleliler yapılan temizliğin asıl gerekçesinin soylulaştırma olduğunu fark ettiği eylemler esnasında açılan “Soylulaştırma Sınıf Savaşıdır” afişleri ile dile getirdikleri görülmektedir. Gerçekleştirilen eylemde “yeni yetme gayrimenkul patronları yuppieler savaş ilan ettiler, Tompkins Square Halkına

Savaş İlan Etti” “parkın sahibi kim” anonslarını yapılması soylulaştırmanın sınıf temeline yapılan diğer bulgular olarak yer almaktadır. Bu eylemden dört gün sonra çıkan New York Times’ın başlığında yer alan “Avenue’da Sınıf Savaşı Patlak Verdi” sözü eylemin ulusal gündeme yerleştiğini de göstermektedir. Eylemin sonucunda halk mücadeleyi kazanmıştır ama park lağım çukuruna benzetilirken, eylemciler yetkililer tarafından sosyal parazit, hapçı vb. ifadelerle aşağılanmış eylemler esnasında görüntü kayıtlarıyla ispatlı şekilde polis şiddetine maruz kalmasına rağmen polisler hakkında herhangi bir işlem yapılmamıştır. Kısa bir süre burada kurtarılmış bir bölge oluşturulmuş ve parka çadır vb yerleştirilerek evsizlere ve mahallede evleri tahliye edilen insanlara kalacak yer sağlanmış diğer yerlerden gelen insanlarla bir hareket oluşturulmuştur. Takip eden üç yıl boyunca yerel yönetimle sürekli bir mücadele yaşanmış ve parktaki kulübe sayısı artmış ve sürekli olarak yerel yönetim tarafından farklı önlemler alınmıştır (Smith, 1996: 3). Bu eylemler silsilesi anti soylulaştırma hareketinin sembolü olarak özel bir yere sahiptir ve soylulaştırmanın içindeki sınıf mücadelesinin halkın farkındalığı ile nasıl bir boyut kazanabileceğini gösteren önemli bir örnektir. Çalışmanın ikinci önemi ise her ne kadar Smith çalışmayı bu amaçla hazırlamış olmasa da basının süreci nasıl manipüle ettiğini görmemizi sağlamaktadır.

Farklı bir soylulaştırma çabası için incelenmesi gereken çalışmalardan biri de Judith DeSena’ya aittir. Çalışmanın önemi oldukça ayrıntılı bir bilgi sunarken bazen basamaklar arasında değişiklik olabileceğini ya da kimi basamakların olmayabileceğini göstermesidir ve burada sadece sınıf değil aynı zamanda etnik kimliklerin de soylulaştırmanın hedefi olabileceğini göstermektedir. DeSena (2009), *The Gentrification and Equality in Brooklyn* adlı çalışmasında Brooklyn’de Greenpoint’teki soylulaştırma çalışmalarını incelemektedir. Farklı etnik kimliklerin, sokak sokak ayrışarak yaşadığı mahallede, 2000 yılındaki verilere göre mahalle sakinlerinin %81’i kiracıdır. Çalışmada soylulaştırmanın öncül hareketlerinin oldukça erken bir dönemde başladığı 1970’lerde Manatthan’a yakın

olan mahallenin soylulaştırılacağı spekülasyonları konuşulduğu ve bu dönem öncüler tarafından ilk adımları atıldığı görölmektedir. -Loftlar daha önce Zukin'in de bahsettiği gibi bu durumun ortaya çıkmasında önemli bir rol üstlenmiştir.- Buradaki soylulaştırmada ırka dayalı bir gelişim çizgisi izlendiği ve ırkçı bir karakteristiğinin bulunduğu tespit edilmektedir. Soylulaştırmaya başlanan bir mahallenin eski sakinleri yeni sakinleri ve soylulaştırmanın gündelik hayata etkisini incelediği çalışmasında DeSena etkiyi farklı bir boyutuyla inceleme fırsatı bulmuştur. Çalışmada sıradan gibi gözükken ve sağlıklı bir ulaşım aracı olarak tasvir edebileceğimiz bisikletlerin nasıl bir soylulaştırma aracı haline dönüştüğüne değinilmektedir. Greenpoitte yaşamaya başlayan soylulaştırıcılar gündelik hayatlarında ulaşım aracı olarak bisiklet kullanmakta ve mahalledeki bisikletlilerin sayıları giderek artmaktadır. Birçok araca göre oldukça masum görünen bisikletler birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Mahallenin yol yapısının ve park sisteminin bisiklet kullanımına uygun olmaması ve bisiklet kullanıcılarının bisikletlerini kimi zaman aylar boyunca, mahallede uzun süredir yaşayan sakinlerin evlerinin önüne zincirleyip gitmesiyle başlayan sorunlar eski ve yeni sakinler arasında bir çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çatışmalar yeni ve eski olmak üzere iki grubun ortaya çıkmasına neden olurken mahallenin eski sakinlerin gündelik hayatın bir gereği olarak gördüğu kimi seslerin-geceleri bebek ağlaması gibi- yeni sakinler tarafından sert bir tepki ile karşılanması yeni bir sorunu doğurmuştur. Sorunlar burada da kalmamış soylulaştırmanın mahalleyi çok tercih edilen bir film setine dönüştürmesi ile birlikte kurulan film setleri, mahallelilerin gündelik hayatını ve mahalle yaşamını sekteye uğratmıştır. Örneğin annesini ziyarete gelen bir mahalle sakini komşusu ile konuşurken film çekimleri devam etmektedir ve sessiz olmaları konusunda sette çalışanlar tarafından uyarıldıktan sonra, sahnenin çekilmesi ile birlikte normal hayatlarına dönebilecekleri söylenmiştir. Örnekler çoğaltılabilmekle birlikte dönüşümün gerçekte olduğu alanlarda eski sakinlerde yeni sakinlerde adaptasyon sorunu yaşamakta ve var olan koşullar iki tarafı da

rahatsız etmektedir. Bu çalışmada öncüler sanatçılar değilken, sanatsal olan sürecin üçüncü basamağında kendini farklı bir şekilde mahallenin film setine dönüşmesi ile göstermektedir. Tıpkı Harlem’de olduğu gibi.

David Maurasse’nin (2006) Manatthan’ın bir parçası olan ve slum olarak nitelendirilen Harlem’deki soylulaştırma çalışmalarını incelemiştir. Maurasse’nin aktarımıyla, 1920’lerde kapıları Afro-Amerikanlara açılan Harlem’in ilk siyahi sakinleri genellikle sanatın farklı türlerinde özellikle müzik ve edebiyat alanlarında eserler veren ve günümüzde halen isimleri bilinen ünlü kişilerdir. Harlem Rönesansı olarak adlandırılan bu dönemde Harlem aynı zamanda politik bir hareketin doğmasına ev sahipliği yapmıştır. Bu durum mahallede çok sayıda kabare, gece kulüpleri, tiyatro vb. açılmasına neden olmuş ve siyahiler tarafından üretilen ürünler beyazlar tarafından da tüketilmeye başlanmıştır. Kendine özgü bir ritmi olan mahalle bir süre sonra uyuşturucu satışlarına ve suça ev sahipliği yapmaya başlamış ve dönemin ırkçı yaklaşımları ve ekonomik eşitsizliklerin etkisiyle 1960’larda mahallenin sakinleri varoşlara yönelmiştir. Mahallede kalan eski sakinler ise örgütlü bir direniş hareketinin parçası olmuşlardır. Harlem’de yaşayanlar; bütün ırkçı, eşitsiz gelir dağılımı, işsizlik, fahiş kira artışı gibi olumsuz durumlar karşısında hem mahalle sakinleri hem de çevresinde yaşayan kişilerce oluşturulan örgütlü hareketlere de ev sahipliği yapmıştır. Örneğin Harlem Kiracılar Konseyi ya da Harlem Çocukları’nın Bölgesi, oluşumları bu durumun göstergelerindendir. Konsey sadece hukuki bazda çalışmalar yürütmemiş örgütlediği gösterilerde “Harlem Aç Gözlülerin Değil İhtiyaç Sahiplerininindir”, “Harlem Bizim Evimiz Satılık Değil” ya da “Ev Yok Barış Yok, Kira Yok Barış Yok” sloganlarıyla buradaki mücadeleye ön ayak olmuştur. Fakat mahalleye yeni sakinlerin yerleşmesi ile birlikte ortaya çıkan gelişmeler örneğin yolların asfaltlanması ve musluklardan sıcak su akması, uyuşturucu ve satıcıları ile girilen mücadeleler gibi halkın hayatını olumlu yönde etkileyen çeşitli değişimler eski sakinler tarafından hoş karşılanmıştır. New York,

Chicago, San Fransisco ve Londra gibi kentlerde 70'ler ve 80'ler boyunca kapitalist yaklaşımın uçuşa geçmiş olması çeşitli mahallerde düşük gelirli ailelerin yerlerinden edilerek soylulaştırılması durumuyla Harlem' de karşı karşıya kalmış ama soylulaştırma sayesinde mahallerde ortaya çıkan olumlu değişikliklerden ne yazık ki pek çok eski sakin faydalanamamıştır. Kentler pek çok kamu binası, okulu, hastanesi ve benzeri ile çevriliyken buralarda verilen hizmetler oldukça sınırlı ve kötüdür. Yeni gelenlerle birlikte çöpler düzenli toplanmaya başlanmıştır ama onların çocukları olmadığı ya da özel okula gittiği için eğitimde değişikliğin onlara etkisi olmamıştır. 1995 yılından artan rezidansların ve rezidansların beyaz sahipleri Harlem' deki burjuvalaşmanın önemli göstergelerindendir. William Jeforson Clinton'ın Harlem' in merkezinde değerinden oldukça yüksek bir fiyatta bir çalışma ofisine sahip olması da bu süreci hızlandıran etmenlerden biri, ofisin bulunduğu alanın Harlem' in en pahalı yeri olması ve 2001 yılında Adam Clayton Powell' ın ofisinin bulunduğu plazanın seremoni ile açılması da bu durumun göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Harlem' in Holywood tarafından sıklıkla bir film seti gibi kullanılması ve toplumun sorunlu, fakir, gayri meşru işlerle iştigal eden “Harlemlî Zenci” imgesi aynı zamanda Harlem' i turistik bir alana çevirmiş ve turistlerin gezdiği turistik bir mekâna dönüştürmüştür.

1.3.2. Soylulaştırma Çalışmalarında Yeni Bir Akademik Arayış: Kanada

Kanada, soylulaştırma çalışmaları açısından önemli bir yere sahiptir. 1960'larda Toronto'nun rehabilitasyonu ile başlayan soylulaştırma süreci 1970-1980 arası reform çağı ile daha geniş bir alana yayılma fırsatı bulmuştur. Erken dönemde gerçekleşen bu uygulamalar paralel bir dönemde teorik bağlamda da olguyu tartışmaya açmıştır. Özellikle Damaris Rose'un (1983) Marksist bir perspektiften soylulaştırmanın nasıl incelenmesi gerektiğine dair sunduğu katkı ardından David Ley'in (1986) Kanada'da

gerçekleştirilen soylulaştırma çalışmalarında niceliksel metodolojinin kullanımını ayrıntılı bir biçimde sergilemesi ve günümüzde soylulaştırma denildiğinde akla ilk gelen isimlerden olan Tom Slater'ın literatüre yaptığı eklemeler, Kanada'yı soylulaştırma açısından önemli bir noktaya taşımaktadır.

Soylulaştırma olgusunu Marksist bir perspektiften inceleyen önemli çalışmalardan biri Damaris Rose'a aittir. Rose, 1983 gibi çok erken bir dönemde. *Rethinking Gentrification: Beyond The Uneven Development Of Marxist Urban Theory*” adlı çalışmayı üretmiştir. Çalışmada Rose'un temel amaçları şu şekilde sıralanabilir; konuyla ilgili daha önce Marksist perspektiften yapılan çalışmaların epistemolojik problemlerine, soylulaştırma konusunda oldukça sınırlı bir zeminde tartışılan, dar çerçeveli ve sınırlı referansı bulunan Marksist çalışmaların temel sorunlarına değinmek ve eleştirmek, mekânsal yapılanmanın, ücretli emek gücü, işgücü sunumu arasındaki ilişkileri keşfetmek ve ampirik çalışmalarla mahalle canlandırılması meselesi etrafında hareket eden, belirli yerlerdeki soylulaştırmanın mevcut formları ve bu bağlamda (kelimenin geniş anlamıyla) ilerici siyasi ve daha çok teorik yönlerini ortaya koymaktır (48). Ampirik çalışmalar bağlamında pozitivist yaklaşımın doğrulanabilir yargıları ve bu yargıların ulaşmaya çalıştığı genellemeler Rose için bilimsel bir soruna işaret etmektedir. Ona göre bu tip çalışmalarda test edilebilir ampirik sonuçlara yönelinmiştir, bu durumun sonucunda da elde edilen bulguların dışında da fenomeni etkileyen unsurların var olabileceği bu nedenle teşhis edilememektedir. Bu tip çalışmalar; soylulaştırmanın tarihsel ve yapısal boyutlarını dışarda bırakıp aynı zaman diliminde, mahalle mahalle edindikleri ampirik verilerin varyasyonu ile ilgilenmektedirler. Marksist soylulaştırma çalışmaları ise ilk olarak doğru yeri bularak başlama konusunda ısrar ederken, teorilerini bir mal olarak soylulaştırılan konutların üretimi üzerine inşa etmektedirler- Düşünür burada doğru yer ile mekânın üretimindeki politik arka plandan bahsetmektedir.- Rose'a göre, Marksist çalışmalar son derece haklı bir biçimde finansal yapılanmalar tarafından yapılan yatırımlar ve çoktan

inşa edilmiş olan bir çevrede, sermaye birikimini kolaylaştıran toplumsal yeniden üretim üzerine çalışmaktadırlar. Smith'te görüldüğü gibi soylulaştırma, arazi rantının artması, daha sonra konumun bölgesel avantajlarından faydalanarak yatırımın artması bununla beraber şehir merkezinde ticaretin artması anlamına gelmektedir. Özetle soylulaştırma yeniden yapılanma ile kâr oranların arttırılması anlamına gelmektedir. Üretken yatırım sermayesi inşa edilmiş çevreyi sabitlerken, genişleyen sermayenin parçalarını koruyacak setler oluşturulmaktadır. Eğer konut stoku onarılmazsa ya da yenisiyle değiştirilmezse sermaye yatırımlarının değeri düşer ve zamanla yatırımcılar ayaklanması ile sonuçlanacaktır. Smith'in "rent gap" teorisinde de görüldüğü üzere soylulaştırma nedeniyle yerleşim yerlerinin terk edilmesi, sermayedarlar için 'daha yüksek ve daha iyi kullanım' için ön koşulu sağlamaktadır. Soylulaştırma görüldüğü üzere Marksist çalışmalar açısından ne doğal bir gelişmedir ne de şehir yaşam döngüsünde bir sapmadır. Marksist çalışmalarda önemli sorunlardan biri soylulaştırmacılar ait konutların üretimindeki ön koşulların belirlenmesi ile sınırlıdır. Soylulaştıran, konut sakinlerinin üretimi ile ilgilenmemektedirler. Toplumsal ve mekânsal olarak emek sürecinin yeniden üretimi yeniden şekillendirilmesi ya da değiştirmenin yolu şehirdeki emek gücünün yeniden üretilmesidir. Kısacası Rose, Marksist çalışmaların sürece ve soylulaştırmacılar yönelmesi gerektiğini vurgulamakta ve ekonomik olanın yanı sıra sosyal olanla da ilgilenilmesi gerektiğini savunmaktadır. Gündelik hayatta mekânın örgütlenme biçimine vurgu yapan Rose, aynı zamanda mekânın örgütlenmesindeki patriarkal ilişkiler ve kadının rolünün de altını çizmektedir. Rose'a göre eğer soylulaştırmayı anlamak istiyorsak ilk önce bakmamız gereken yer soylulaştırmacılar ve mobil mahallelerdir. Aslında Rose'un, soylulaştırmacıların üretimine yaptığı vurgu iletişim çalışmalarına kapı aralamakla birlikte bu aralıktan tam anlamıyla geçen henüz olmamıştır.

Kanada'da üretilen bir diğer önemli çalışma David Ley'e aittir. Ley (1986) çalışmasına Amerika'da üretilmiş olan çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme ile

başlamaktadır. Ley'e göre Avrupa ve Amerika'da hazırlanan çalışmalar arada istisnai örnekleri bulunmakla birlikte tek bir şehirde tek bir mahalleyi kapsayacak biçimde üretilmiştir. Kent merkezine orta sınıfın yeniden yerleşmesi çerçevesinde tartışılan olgu; kentlerin kırsala doğru yayılması, enerji maliyetleri, kent merkezinde hane halkı ve kent merkezinde kapatılan iş yerleri, bebek doğumlarının konut piyasasına etkisi, ev onarma ile inşa arasındaki maliyet farkı, sosyal ve kültürel farklılıklar, mahallenin karakteristik özellikleri, homojenlik, kültürel sterillik ve benzeri konularla ilgilidirler. Ley'e göre Amerika'da üretilen akademik çalışmalar dört temel başlık altında toplanabilir. Bunlar: demografik değişim üzerine odaklananlar, konut piyasasındaki dinamikleri inceleyenler, kent estetiğinin değeri üzerine çalışanlar ve ekonomi temelli çalışmalardır. Her ne kadar farklı başlıklara ayrılmış olsa da Ley'e göre bunlar birbirini tamamlayan ve birbirini anlamlı kılan unsurlardır bu nedenle de birlikte değerlendirmeleri gerekmektedir. Ley, çalışmalarla birbirinden bağımsızlaştırılan bu dört temel araştırma başlığını tek bir kotada eritecek bir çalışmaya, yirmi iki farklı alanda, 1971-1981 yılları arasındaki elde ettiği verilerle, bu dört temel başlıkla ilişkilendirmekte ve göstergelerin korelasyonlarından yola çıkarak niceliksel bir çalışmaya imza atmaktadır. Çalışmanın sonucunda ekonomik ve kent estetiğine ait tezlerin kent içerisindeki yenilenme ve soylulaştırma çalışmalarının açık ara nedeni olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kanada'da öne çıkan çalışmalardan bir diğeri Tom Slater'a aittir. Slater (2010) çalışmasına aylık *enRoute* adlı dergiden aldığı ve "*Kanada'nın En Havalı Mahalleleri*" başlıklı makaleye yer vererek başlamaktadır. Ailesinden ayrılan genç bir grafik tasarımcının nerede ve nasıl yaşayabileceğine yer veren makalede genellikle akranlarının yaşadığı bir mahalle aradığı tespitinde bulunmaktadır. Makalede; gençlerin, boş vakitlerini geçirebilecekleri eğlenceli yerleri arayıp bulduklarını ve en önemlisi onların farklı zevklerini yansıtan, cool ev ve mahalle istedikleri söylenmektedir. Slater'a göre tam bu arayışın sonucunda ortaya soylulaştırma çıkmaktadır. Makalede; 1. Queen Street

West, Toronto, 2.Le Plateau Mont-Royal, Montreal, 3.Vieux-Montreal, Montreal, 4.West-End, Vancouver, 5.Little Italy, Toronto, 6.Old Strathcona, Edmonton, 7.The Exchange District, Winnipeg, 8.Lower Water Street, Halifax, 9.Inglewood, Calgary, 10.Le Vieux-Québec, Quebec City’de Kanada’nın en havalı mahalleleri olarak nitelenmektedir. Bu havalı mahalle arayışı aslında soylulaştırma için alan tespitini de içerisinde barındırmaktadır.

Slater’a göre Kanada’da soylulaştırma, 1960’lardan itibaren Toronto’da rehabilite etme ya da onarma adı altında başlamış ve 1970’lere gelindiğinde kentlerde “reform çağı”na dönüşmüştür. Bu dönüşüm soylulaştırma çalışmaları sayesinde sağlanmıştır. Neo liberal tektonik bir hareket olarak değerlendirdiği, Toronto’nun batısında yer alan Güney Parkdale özelinden hareket ettiği çalışmasında Slater hem soylulaştırma çalışmalarına hem de alanda ortaya çıkan soylulaştırma karşıtı harekete dikkat çekmektedir. Parkdale’in yer aldığı Toronto’da da 1950’ler de gecekondü ve çöküntü bölgelerinin temizlenip orta sınıfın bu alana yerleşmesi için çok katlı binalar inşa edilmiştir. 1980’lere gelindiğinde içinde Ontario Gölü’nün de bulunduğu Parkdale’e, Kanada’nın en büyük bağımlılık ve akıl sağlığı merkezi haline gelmiştir. 1981’de yaklaşık 1200 kişinin yaşadığı düşünülen alanda, 1985’e gelindiğinde sadece 39 tane grup evi bulunmaktadır. Bu da hem hastalar hem de taburcu olanlar için oldukça yetersiz bir sayıdır.⁵ Buradan taburcu olanlara herhangi bir barınma imkânı sağlanmadığı için taburcu olanlar Güney Parkdale’deki bekâr evlerine yerleşmiştir. Bu durumun sonucunda da söz konusu alan yanlış politikalarından dolayı hastalıkla ve yoksullukla kuşatılmıştır.

1980’nin ortalarından orta sınıfın yavaş yavaş yerleşmeye başlarken 1990’lar da bu hareketlilik hız kazanmıştır. Parkdale’in sahip olduğu tarihi Viktoryan ve Edwardiyan geçmiş, ağaçla kaplı sokakları ve şehir merkezine yakınlığı orta sınıf için alanı daha da

⁵ Yazar bu verileri Simmons ve Joseph ile Hall’ün kitaplarından almıştır.

çekici hale getirmiş ve emlak piyasasında karlı bir yatırıma dönüşmüştür. Sokak kültürünün yerleşmesi ile birlikte dönüşüm tamamlanmıştır. Alana sanatçılar tarafından da yoğun ilgi gösterilmiş bu da alanın hem kültürel hem de maddi açıdan zenginlemesini sağlamıştır. Günümüzde Sanatçı stüdyoları, ucuz stüdyoları tercih eden 600'den fazla sanatçı yaşamaktadır. Sanatçıların daha iyi koşullarda yaşaması ve çalışmalarını sergilemesi belediye meclisinin gündemindeki önemli maddelerden biri olmuştur ve soylulaştırma bir kamu politikasına dönüşmüştür.

Ayrıca çalışmada Parkdale pilot projesi için üretilen el ilanlarına da yer vermiştir. İlan klasik bir soylulaştırmanın temel dayanağı olan; koruma, geliştirme, güvenlik, standart, iyileştirme kavramlarını kullanarak meşruluk zeminini sağlamaya çalışmakta ve nasıl gerçekleştirileceği sorusuna cevabı; bekâr ve yasal olmayanı düzenleme, yasallaştırma, sürdürme gibi kavramlar çerçevesinde açıklamaktadır.

(Slater, 2010: 53)

Kanada'da soylulaştırma Amerika ve Avrupa'daki diğer örneklerle oldukça uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmiş ve soylulaştırmadan benzer bir şekilde etkilenmiştir. Güney Parkdale'i önemli kılan ise soylulaştırmanın burada işçi ve etnik kimliklerden öte kapitalist sisteminin emeğini kullanmadığı için dışlama mekânizmalarına hapsettiği sağlığı özellikle de akıl sağlığı yerinde bulunmayanlardır. Burada toplumun merkezinden

ıkarılarak görünmez hale getirilmeye çalışılan post-endüstriyel sistem içerisinde emeğinin kullanılmasına gerek kalmayan işçi değil, sağlık sorunları nedeniyle emek sürecinde yer almayan ve emeği sistem içerisinde kullanılamayan akıl hastalarıdır.

1.3.3. Geleneksel Olanı Yerinden Etme: Uzakdoğu’da Soylulaştırma

Uzakdoğu farklı gerekçelerle ve yollarla uzunca yıllar boyunca Avrupa özellikle de Amerika kültür emperyalizmine karşı geleneklerini muhafaza ederek “koruyabilmiş” fakat günümüzdeki yeni iletişim teknolojilerinin mekân, zaman ve uzamın etkileşimdeki etkisi muhafazak rlıkta kırılmalara yol açmıştır. Geleneksel giyimden geleneksel mimariye kadar geniş bir yelpazede gerçekleşen değişim ve kapitalist ekonominin kendi mekânlarını buralara da adapte etmesi, soylulaştırma olgusunu bu ülkelere de kimi değişikliklerle birlikte taşımıştır. Bu nedenle de çalışmada yer almaları anlamlı olacaktır.

Japonya, İkinci Dünya Savaşı’nda daha önce karşılaşılmamış büyüklükte bir nükleer saldırının kurbanı olmuş ve günümüzde hala bu saldırının yol açtığı sorunlarla mücadele etmektedir. Büyük bir yıkımın altından kalkan ve pek çok bağlamda küresel bir güç haline gelen aynı zamanda geleneksel yaşantının ve mimarinin kimi yönleri ile günümüze taşındığı ve yatay mimarinin önemli örneklerine rastlanan bir ülke olarak soylulaştırma çalışmaları açısından oldukça ilgi çekici bir örnek olabileceksen Japonya’da olguya ilişkin akademik ilgi oldukça sınırlıdır. Ulaşılabilinen örneklerden biri Yoshihiro Fujitsuka tarafından Kyoto özelinde yürütülen soylulaştırma çalışmasıdır. Fujitsuka alışmasında Doğu Asya’da (Uzak Doğu), (Kore, Çin, Singapur ve Japonya) yürütülen soylulaştırma faaliyetleri hakkında genel çıkarımlarda bulunarak başlamaktadır. Fujitsuka’ya göre bu ülkelerin temel özellikleri oldukça geleneksel bir mimariye sahip olmaları ve genellikle küçük ve alçak evlerden oluşmalarıdır. Örneğin Hanoak adı verilen geleneksel Güney Kore evlerinde m kemmek bir yerden ısıtma sistemi

kullanılmaktadır ve bu durumda evlerin tek katlı olmasına neden olmaktadır ve evde yaşayan kişilere yetecek kadar odaları bulunmamaktadır. Bu alanlardaki piyasa baskısı ise yüksek maaşlı kişilerin buralarda yaşamasına neden olmaktadır. Singapur'daki shophouselar⁶ ise emlak piyasasının kızışmasının ardından yaygın olarak kentte yer alan kalabalık nüfusa sahip küçük konaklar yerlerini yıkılarak yeni büyük konutlara bırakmıştır. Yapılan yeni konutlar tek tip olmaktan oldukça uzak ama yükseklikleri ve katları orantılıdır. Geleneksel evlerin yer aldığı pek çok yer, piyasadan kaynaklı baskılardan dolayı tamamen değişmiş ve kaybolmuştur. Seul'un 'moon vilage'⁷larının - Türkiye'deki gecekondu mahallelerini andırmaktadır- yerlerini ise geleneksel çok katlı binalara bırakmıştır. Fujitsuka'ya göre Japonya ile Avrupa'daki ya da Amerika'daki kent merkezi yapılanması birbirinden oldukça farklıdır. Politik, kültürel ve ekonomik bağlamda kent merkezlerinde oldukça sınırlı sorunlar yaşanmaktadır. Osaka ve Kobe'deki altı büyük şehir merkezinde benzer sorunlarla karşılaşilmektedir. Buralar savaştan sonra kurulmuş; ekonomik depresyona sahiptir nüfusu azalmakta ve yaşlanmaktadır. Sappora, Sendai, Hiroshima ve Fukuoka bu tip problemlerin görüldüğü şehirlerdir.

Japon evleri yazarın aktarımı ile genellikle ahşaptan yapılmıştır ve iki odalıdır. Kent merkezindeki evler oldukça küçük yapılıdır ve ancak bir ya da iki ailenin yaşayabileceği bir kapasiteye sahiptirler ve bu evlerin pek çoğu İkinci Dünya Savaşı'nda yanmıştır. Savaşta en az zarar gören yer ise Kyoto'dur. Geleneksel malzemeler ile inşa edilmiş sıra sıra tarihi evler şehir merkezinde sağlam kalmıştır. Sadece küçük ölçekte evler yol ve kaldırım çalışmaları yapmak için yıkılmış ve yerlerine az sayıda çok katlı bina ve devremülk yapılmıştır. 1980'lerdeki ekonomik büyüme ile birlikte şehir merkezlerinde yatırım büyük ölçülere ulaşmış, spekülörler iyileştirme yapılacağı iddiası ile evleri satın

⁶ Evler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.sgshophouse.org/shophouse/shophouse/>

⁷ <http://www.architectsjournal.co.uk/buildings/reworking-seouls-last-moon-village/8688723.fullarticle>

almış ve buradaki çok sayıdaki tarihi evi yok etmiştir. 1978’te savaş öncesi ahşap evler şehir merkezinin %50’sini oluştururken evleri korumak için herhangi bir yasanın bulunmaması birçoğunun yok olmasına neden olmuştur. 1998’de bu sayı %17’e gerilemiştir.

Fujitsuka, Kyoto’nun geleneksel kimonoların üretildiği merkez konumunda bulunduğunun altını çizmektedir. Kyoto’daki sanayi, tipik geleneksel bir üretim biçimine sahiptir. Yapımı, özel bir tekniğe dayandığı ve birbirine benzemeyen tasarımlara sahip oldukları için küçük ölçekli ve genellikle aile fertlerinin çalıştığı bir üretim sistemine sahiptir. Artık, gençler tarafından çokta tercih edilmeyen kimonolar, oldukça pahalıdırlar da. Kyoto’da üretim iki bölgede yapılmaktadır. Bunlardan biri Nishijin’dir. Nishijin, tarihi dokumanın merkezidir, ikincisi ise batısında yer alan Yuzen’dir ve burada da boyama ve işleme fabrikaları bulunmaktadır. İki alanda, küçük fabrikaların yer aldığı entegre endüstriyel yerleşim alanlarıdır. Buralarda yer alan boyama ve dokuma fabrikaların birçoğu ya taşınmış ya da kapanmıştır ve buralardaki yapıların içleri artık boşalmıştır. Buraların yeniden kullanıma açılması ise önemli bir bölgesel politikaya dönüşmüştür. Sosyal yapılanmadaki değişimle birlikte şehrin içi boşalmış, miras ile ilgili olarak var olan veraset vergi sistemi sebebiyle nüfusta özellikle de genç nüfusta azalma olmuştur. Fakat diğer birçok ilçede nüfus hızla artmış ve Nishjin’de yeni apartman inşaatları artmıştır. 80’lerin ortalarında eski tekstil üretiminde kullanılan binaların yerine evler inşa edilmiştir. Eşi benzeri olmayan tarihi kent merkezi manzarası, düzenli sokaklar, sıra evler, şehir merkezine yakınlık ve düşük yaşam maliyeti burayı popüler hale getirmiştir. Bu faktörler alanda yeni insanların görülmesine enden olmuştur. Oldukça fark edilir biçimde beyaz yakalı nüfusundaki artış soylulaştırmanın başlamasının göstergesi haline gelmiştir. Kyota’daki bu soylulaştırma biçimi tam olarak post-endüstriyelleşme ile birlikte küçük ölçekli üretim yapan işletmelerin sistemin dışına itilmesi ve hizmet sektörüne yönelinmesi ile ilgilidir.

Fujitsuka, 1990'larda Kyoto'nun merkezinde nüfus artışı gözlemlendiğini ve Kyoto'nun geleneksel yapılarının da bulunduğu Machiya'da nüfus artışı %10'a ulaştığını belirtmektedir. Merkezi iş alanına dönüşen alanda eski evler yerlerini ofislerin yer aldığı binalara bırakmıştır. Bu dönem profesyonel ve teknik çalışanların merkezdeki sayıları artmıştır. 1980'de buraya yeni binalar yapıldığında fiyatların çok pahalı olduğu- kısa vadede spekülâtörler tarafından başlatılan pahalılık yıldan yıla fiyatları yükseltmiş- 90'lara gelindiğinde fiyatları tavan yaptığı, Japonya'nın ekonomik çöküşü soylulaştırma için dönüm noktası olduğu ve 90'ların ilk yarısında gayrimenkul hareketleri durduğu belirtilmektedir. Bu durumun sonucunda kent merkezindeki arazilerin boş kalırken yatırımlar durmuştur. Durgunluk sonrası Japon ekonomisinin en önemli ekonomik ilkelerinden biri kentsel canlanmanın teşviki olduğu söylenmektedir. İnşaat ve konut piyasasına yapılan teşvikler kentlerdeki konut yapısını artırmıştır. 1990'ların ortasında başlayan bu hareketliliği soylulaştırmadaki ikinci dalga olarak nitelendirilmektedir. 1991'de piyasanın girdiği durgunluk arazi fiyatlarının düşmesine yol açmış ve artık aileler tarafından ikinci rezidanslar alınmaya başlanmıştır. 2000'lere gelindiğinde fiyatlar 1985 ayarına ulaşmıştır. Yeni soylulaştırıcılar, New York'tak daha zenginken Kyoto'da ucuzlamadan dolayı daha düşük gelirlidirler. Soylulaştırıcıların profilleri; Üretim artmasına rağmen işçi ve çalışan sayısında azalma olmuş, profesyonel ve teknik eleman sayısında ise artış olmuştur. Fabrikalar yerlerini mağazalara bırakmıştır. 1980'lerde 25-30 yaş arası evli çiftlerin oturduğu ve bir ya da iki çocukları ile birlikte yaşadığı dairelerde, 90'lara gelindiğinde ağırlıklı olarak gençler yerleşirken, 40 yaş üstü bekârlar ve çocuklu ailelere de rastlamak mümkündür. Bir diğer tip daireler ise bir odadan oluşan, içinde özel mutfak ve banyo bulunan bekârlar ve öğrenciler tarafından tercih edilen dairelerdir. Burada yaşayanlar bir üst modele geçmek istediklerinde ev sahipleri onlara daha konforlu apartmanlar inşa etmişlerdir. Soylulaştırma ev sahipleri tarafından düşünülmüş ve oturanlar marjinal soylulaştırıcılar olmuştur. 1990'lara gelindiğinde

kiralık evlerin büyük bir kısmında iki ya da daha fazla kişi yaşarken daireler oldukça küçüktürler. Buralarda yaşayanların çoğu bekâr ve gençlik çağının sonunda ya da otuzlarının başında bulunan kişilerdir.

Özetle, Japonya'daki kent düzeni batıdaki ülkelere benzemediği gibi soylulaştırma süreci de tam anlamıyla benzememektedir. Soylulaştırmadan en çok zararı gören tarihi doku ve eski ahşap binalar olmuş ve olmaya devam etmektedir. Soylulaştırılmanın hedefi mahalle ve yaşayanlarından ziyade modernliğin gelenekselliği yok etme savaşı gibidir.

Çin'de ise soylulaştırma Weixuan Song ve Xigang Zhu (2010) tarafından hazırlanan çalışmaya göre; 1990'larda kimi büyük şehirlerde sosyo-ekonomik bir dönüşüm ve kentsel yenilenme ile birlikte başlamaktadır. 1994'te gerçekleşmeye başlayan finansal değişiklikler, toprak reformu ile arazilerin gelir kaynağına dönüşmesi ve 1998'deki ev sistemini pazarlamaya açma konut piyasasında büyük değişikliklere yol açarken ve soylulaştırmanın da temelini hazırlamıştır. Çin'de soylulaştırmanın itici gücünü devlet oluşturmaktadır ve mekânın üretimi devlet tarafından domine edilmektedir. Giderek büyüyen orta ve artan varlıklı sınıf soylulaştırılan konutların müşterisi olmuşlardır. Yoksul halk ve zenginler arasında uçurum artarken, konutlarda özelleştirmeye dayalı reform tek tipe dayalı sistemi kırmakta, bu durumun sonucunda da hem yaşanacak yeri hem de konut tipini seçme şansını doğmaktadır. Yoksullar, saçaklanan kentte, fiyat filtreleme mekânizmasının altında yaşarken yüksek sosyal ve ekonomik düzeydeki aileler batılı bir yaşam tarzı, kültürü ve alışkanlıkları ile kent merkezlerine yerleşmektedir.

Çin'de de Japonya ile benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Burada da gerçekleştirilen soylulaştırma faaliyetleri sadece sınıfsal bir tahliyeyi değil kültürel bir dönüşümü de beraberinde getirmekte ve kimi yönleri ile korunabilen bir kültürü de tehdit etmektedir. Song ve Zhu'ya göre Çin'de kentsel dönüşüm ilk olarak "şehir güzelleştirme

hareketi” adı altında başlamış ve özellikle yıkık harabe haline dönüşmüş alanlar rehabilite edilmiştir. Bunun sonucunda da söz konusu alanlarda hem kira hem de arsa fiyatların da yükselme ile karşılaşmıştır. Ardından, alanlarda yaşayan yoksul halkın yerine, daha yüksek eğitim ve gelir seviyesine sahip kişiler yerleşmeye başlamıştır. Daha sonra buralarda yaşayan yoksul halk kent merkezinden kent çeperlerine doğru yerleşmeye başlamış; istihdam gücü, ulaşım giderleri ve benzerlerinin yol açtığı ekonomik bir sorunla yüzleşirken aynı zamanda hareket alanları sınırlanarak yeni bir sosyal ağ kurmak zorunda kalmışlardır. Bu yönleri ile batı ile paralellik gösterse de önemli farklılıkları da bulunmaktadır. İlk olarak batıda karşılaşılan; banliyöleşme ile birlikte ortaya çıkan kent merkezindeki nüfus yoğunluğundaki düşüş Çin’de yaşanmamıştır. Kent merkezleri her zaman cazip yerleşim alanlarıdır ve ekonomik açıdan farklı gelir grupları bir arada yaşamaktadır. Batıda konut piyasasının müdahalesine açık bulunan ve rantın yükselmesi sağlayan sistem yerine Çin’de devletin hâkim olduğu bir pazar kontrolü bulunmaktadır. Ve orta sınıfın oluşumu ve kent merkezinde orta sınıfa özgü nitelikler ve bir çevre içerisinde yaşaması devlet tarafından teşvik edilen bir politikadır (153-156). Çin’de yıkılmaya yüz tutan geleneksel mimariye ait öğeler yerlerini rezidanslara bırakmıştır.

1.3.4. Sistemsel Bir Dönüşüm: Sosyalizmin Ardından Soylulaşma

Soylulaştırma, kapitalist kent mekânına ait bir olgu olarak üretim sistemindeki değişimle birlikte karşımıza çıkan bir yeniden yapılanma süreciyken bu sürecin kimi boyutları ile uzunca yıllar dışında kalmayı başarmış kentlerde nasıl gerçekleştiği önemli bir merak konusudur. Kimi yönlerini Çin’deki uygulamalarda da gördüğümüz, devlete ait, sınıfsal eşitliğe dayalı olarak kurgulanan mekânların özel mülkiyet ve ayrıcalık, sınıfsal farklılık gibi kapitalizme özgü örgütlenme biçimleri ile yeniden şekillendirme çalışmaları, soylulaştırma tartışmasını da farklı bir boyuta taşımaktadır. Burada

soylulaştırmanın hedefi sadece bir sınıfın tecriti değil, sınıfın tecritine neden olacak bir örgütlenme ve yaşam anlayışının hayat geçirilmesidir. Berlin, kapitalizmin doğuşunda etkin rol oynayan bir ülkenin sosyalizme geçen parçası olarak, bölünmüş yapısı ve yoğun göçmen nüfusu ile bu bağlamda incelenmesi gereken ilk örneklerden biridir.

Sandra Huning ve Nina Schuster tarafından Berlin'deki soylulaştırmayı Neukölln özelinden incelemiştir. 2008'e kadar genellikle 160'dan fazla ülkeden gelen göçmenlerin ve öğrencilerin yaşadığı, düşük kirali evlerin bulunduğu bir semt olarak görülmektedir. İşsizliğin yüksek olduğu semtte, okul bırakma, aile içi şiddet, çeşitli sapkın davranışlara rastlama, uyuşturucu kullanma oranı oldukça yüksektir. Wilhelminian tarzı evlerin yer aldığı mahallede savaş sonrası konutlar yer almaktadır. 135.000'in kişinin yaşadığı alanda sakinlerin %98'i göçmendir. Endüstriyel üretim, bira ve tekstil üretimin ön plana çıktığı alanda, savaş sonrası dönemde fabrikalarda çalışmak için gelen işçiler alana yerleşmiştir. Zamanla Alman işçiler daha iyi yerlere taşınırken bu alan "misafir işçilere" kalmıştır. Ve mahalleye onların kahveleri, dernekleri ve benzerleri açılmıştır.

Berlin Duvarı yıkılana kadar yüksek sanayi geliriyle en saygın ticari bölgelerden biri olan NeuKölln 1990'lardan itibaren düşüşe geçmiş iş yerleri kapanmış ve işlerini ilk kaybedenler misafir olarak görülen göçmen işçiler olmuştur. 1990'lar boyunca politik dikkatin ve kentsel yenilenmenin dikkati Doğu Berlin'e yoğunlaşmıştır. 1990-2000 yılları arasında geliştirilen konut politikaları alandaki soylulaştırmanın da başlangıcını oluşturmaktadır. 1990'lar boyunca yoksul bir mahalle olarak görülen Neukölln'de son 15 yılda kentsel planlama çalışmaları ile birlikte önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Yeni moda mağazaların, sanat galerilerinin, şık kafe ve restoranların açılması ile birlikte eski, âtıl durumdaki yer ve ucuz mekânlar el değiştirmeye başlamıştır. Gençler, öğrenciler ve sanatçılara yönelik kamu yatırımlarının arttığı mahalle yeni bir yüze kavuşmuştur. Huning ve Schuster'ın tartışmalarındaki temel nokta ise bu bir sosyal bütünleşme mi yoksa soylulaştırma yoluyla ortaya çıkan bir ayrım mıdır? Sosyal bütünleşme yaklaşımı

ile birlikte müdahale yasal bir zemin oluşturulurken soylulaştırmama yoksul halkın uzaklaştırılarak mahrum bırakılması tartışmalarını ortaya koymaktadır.

Dört farklı kaynaktan elde edilen verilerle biçimlendirilen çalışmada, verilerden bir kısmı 15 yıl boyunca yayınlanmış olan gazete ve dergilerde yer alan 40 adet makalenin değerlendirilmesinden edinilmiştir. Çalışmanın bulgularında üç anlatı ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki yoksulluktan dolayı kentsel müdahalenin zorunluluğuna vurgu yapanlar, ikincisi yapılan yeni değişiklikleri hoş karşılayıp kabul edenler, üçüncüsü ise bu dönüşüme tamamıyla karşı çıkanlar. Medya ve yerel yönetim; alandaki sorunlara, işsizliğe, suça, uyuşturucu kullanımına, düşük toplumsal refaha dikkat çekerken ve dönüşüm yanlısı bir profil çizerek bu durumun sosyal bir çeşitlilik yaratacağını vurgulamışlardır. İlerleyen zamanlarda haberler alanın nasıl iyi bir dönüşüm geçirdiğine otantikliğine, cooluğuna öncüler ve sanatçılar tarafından gerçekleştirilen dönüşümle birlikte turistler için bir gezi merkezine dönüşmesine değinmiştir. Medya, bu dönüşüm esnasında sembolik düzeyde referansları oluşturma görevi üstlenirken soylulaştırmanın mağduru da yoksul aileler ve göçmenlerin taşıdığı etnik kimlikler olmuştur. Mahallerin içerisinde yer alan kendi kültürlerine özgü sosyal yardımlaşma, dayanışma mekânları, kendi yeme içme kültürünü yansıtan cafe ve restoranlar yerlerini batı kültürüne özgü mekânlara bırakmıştır. Berlin örneği bu çalışma ışığında basının da önemli ve tamamlayıcı bir rol üstlendiği sınıfsal ve etnik kimliğe dayalı bir soylulaştırma biçimi olarak değerlendirilebilmektedir.

Eski sosyalist kentlerde soylulaştırmayı karşılaştırmalı inceleyen önemli çalışmalardan biri Lud k Sykora'ya aittir. Sykora (2005), *Gentrification In Post-Communist Cities* adlı çalışmasında üç farklı ülkedeki üç farklı kenti; Prag, Budapeşte, Talinn'i incelemektedir. Sykora'ya göre sosyalist ülkelerde konut aidiyeti ile ilgili önemli sorunlardan biri, daha önce mülkiyet sahibi olan kişilerin kimi mülklerinin el değiştirerek devlete devredilmiş olması ve rejim değişikliği ile birlikte bu mülkiyetin haklarının eski

sahiplerine ve mirasçılara iade etmesidir. Prag'ın merkezi ve merkeze yakın mahallerinin $\frac{3}{4}$ 'ünde bu iadeler gerçekleştirilirken, Tallin'de ise bu oran daha azdır. Aidiyetteki bu değişim beraberinde geniş bir kiralık evi havuzu oluşturmuştur. Eskiden kamunun ev sahipliğinde oturan kiracıların sözleşmeleri fes edilmiş ve bu durum kiraların hızla yükselmesine neden olmuştur. Bu durumun sonucunda da her üç kentte soylulaştırma gerçekleşmiştir.

Sykora'nın asıl odaklandığı konu ise soylulaştırma sonucunda ortaya çıkan sınıfsal durumun analizidir. Sykora, Prag'da kent merkezinde artan talebin nedenini batıdan gelen göçmenler ve işverenlerden kaynaklandığını belirtmektedir ve küresel ekonomi için gelişme fırsatı olan Çek Cumhuriyeti'nde talep yoğunluğun üst gelir grubuna hitap eden Kuzey'deki villalara olduğunu belirtmektedir. Tabi her ne kadar dışardan bir talep olsa da kentin kendi eski zenginlerinin Vinohrady'deki gibi yuppilerin de bu sürece katkıları bulunmaktadır. Tallin'de ise dışardan gelenler yerine soylulaştırma kendi içinden, kentli, iyi eğitilmiş ve başarılı, çocuksuz ailelerden ya da bekârlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Budapeşte'de ise kent merkezi yeni zenginlerle ve onlara ait alışkanlıklarla ve evlerden ziyade tüketim mekânları ile doludur. Bu kentlerde ekonomide ve siyasette ortaya çıkan hareketlilik profesyonel soylulaştırıcı grupların büyümesine neden olmuştur. Bu kişilerin alım gücü karşısında pek çok kişinin nerede yaşayacağını seçme hakkı sınırlıdır. Yerel ekonominin dönüşümü ve küresel bağlantıları daha geniş boyuta ulaştığı post-komünist dönemde kentte yaşayanların gelir farklılıkları artmış ve kent merkezi zenginlerin eline geçmiştir.

Bu tip kentlerin soylulaştırmasında sadece yerel yönetim değil küresel aktörlerin de etkili olduğu, konut piyasasındaki el değişiminin sınıf boyutundan önce kamu özel sektör ayrımına dayandığı, küresel aktörlerin iç piyasaya müdahalesi ile birlikte soylulaştırmanın merkezine sınıfsal farklılıkların geçtiği ve sadece konutları değil kültürel öğeleri ve tüketim kültüründe değişimi de hedef aldığı görülmektedir. Berlin'de

göçmen işçi kenti olmasından dolayı hem etnik kimlikler hem de işçiler zarar görürken Prag'da zengin göçmen batılılar kentin eski halkına zarar vermektedir.

1.3.5 Yeni Sömürgeleştirme Biçimi Olarak Soylulaştırma: Hindistan

Soylulaştırma çalışmaları açısından incelenmesi gereken bir diğer önemli örnek Hindistan'dır. Kimi yönleri ile hala geleneksel olan, kast sisteminin hala toplumsal hayat içerisinde etkin rol oynadığı ve sınıf ayrımının sadece sermaye ve emek çerçevesinde değil kimlik kökenli de olduğu dünyanın en fazla nüfusa sahip ikinci ülkesi olan Hindistan'ın yine en kalabalık kentlerinden biri olan Mumbai, tekstil kentinden Bolywood'un film setine doğru evrilirken aslında yüzyıllarca sömürge konumunda kalmış bir ülkenin diriliş mekânı olarak düşünülebilir. Zira 1995 yılına kadar, önce Portekizler Bombaim, ardından İngilizler tarafından Bombay olarak isimlendirilen kentin, 1995 yılında adının, bir Hint tanrıçası olan Mumbai ile değiştirilmesi bunun bir göstergesi sayılabilir. Ayrıca Amerikan kültür emperyalizminin önemli taşıyıcılarından biri olan ve milyonlarca dolarlık bütçeli filmleri dünyaya hükmeden Hollywood'un yerine bu kentte Bollywood gibi yerel öğelerle biçimlendirilmiş ve Hint Sinema kültürünü yansıtan büyük bir film endüstrisinin kurulmuş olması ise yine bu direnişi destekleyen bir diğer gösterge olarak alınabilir. Hindistan'da kapitalin merkezi olan Mumbai'de, gerçekleştirilen soylulaştırma çalışmalarında bir yandan batılı öğelere karşı muhafazakâr ve aynı zamanda muhafaza edilen kast sisteminden kaynaklı bir direniş de beklenebilirken durumun nasıl geliştiği alana ilişkin üretilen akademik çalışmalar ışığında tartışılacaktır.

Mumbai hakkında incelenmesi gereken ilk örnek Dwiparna Chatterjee (2010) tarafından hazırlanmıştır. Chatterjee'nin aktarımına göre Mumbai ilk olarak bir tekstil kenti olarak tasarlanmıştır ve bu nedenle de işçi sınıfı ile işçi kültürünün doğduğu kenttir.

Sanayiye ait geniş alan, fabrikalardan çıkan işçilerin vardiya değişimini haber veren siren, çalışan makinaların çıkardığı sesler ve uzun fabrika bacaları bu alanın görkeminin birer parçasıdır. Fakat 80’lerden itibaren gerçekleşen post-endüstriyelleşme bu kenti de vurmuş ve fabrikaların yer aldığı alan boşalmaya başlamıştır. Birkaç yıl içerisinde hizmet sektörüne geçişle birlikte parça parça başlayıp daha sonra yayılan bir yenilenmeye maruz kalan kent, cam cepheli şık ofislerle ve eğlence mekânları ile çevrilmiştir. Buraya yerleşen kişilerde daha önce Prag örneğinde de gördüğümüz gibi ulus ötesi seçkinler olmuş ve soylulaştırma onların aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Chatterjee, kentteki gündelik hayattaki değişimi de inceleme altına almış ve yaptığı görüşmelerde yer alan konuşmalara yer vermiştir. Katılımcılarından biri Lower Parel ve Currey Road tren istasyonu geldiğinde içinin tamamen boşaldığını ve inen yolcuların fabrikalarda çalışan işçiler olduğunu şimdi ise aynı trenden inenlerin, sanayi sitesinde ofislerde çalıştığını söylemektedir ve yol kenarında yemek yeri bulunan bir dükkân sahibi ile ilgili anekdotunu paylaşmaktadır. Dükkân sahibi ona daha önce fabrikada işçi olan kişiler yol kenarında yer alan mekânlarda yemek yerken şimdi buralarda çalışanlar öğle yemeklerini ya da atıştırmalıklarını Phoneix Alışveriş Merkezi’nde yiyorlar demiştir. Alanda yer alan eski oteller tamamen boşalırken alanlarda yer alan kulelere rağbet artmıştır. Hizmet sektörüne geçiş bu alanın da soylulaştırılmasında merkezi bir konuma sahiptir ve alanda açılan restoran ve kafeler sürecin yansımaları olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer örneklerde de sıklıkla görüldüğü gibi soylulaştırıcılar mekânsal örgütlenmeyi değiştirirken kendilerine özgü alışkanlık ve kültürü de mekâna taşımış ve mekân örgütlemesini gündelik hayatının rutininden çıkarıp, yeni rutinler yaratarak dönüştürmüştür. Dönüşümü de kast sisteminin kendi içerisinde değil dışardan gelen “soyluya” yaptırmaktadır.

Hindistan üzerine hazırlanan ve incelenemesin de fayda bulunan ikinci örnek Sapana Doshi’ye aittir. Doshi’ye (2005) göre Hindistan’da eşitsizliğe dayalı bir biçimde gerçekleştirilen kentlerdeki dönüşümün beş unsuru bulunmaktadır: Bunlardan ilki

kalkınmacı kent politikaları, ikincisi gayri resmi yöntemlerle kent reformlarını gerçekleştirmek ve yönetmek, üçüncüsü kentteki elitleri ve orta sınıfı kullanarak yeni kent düzenlemeleri yapmak, dördüncüsü çelişikli isteklerle ve parçalanmış deneyimlere dayalı dezavantajlı konumdaki kişileri dışlayıcı yapıda hareket etmek, sonuncusu ise kimliğe dayalı şiddetin rol aldığı dışlamaya dayalı bir yerinden etme politikası ile gerçekleştirilmeye dayalıdır ve post-kolonyal bir yapısı vardır. Hindistan’da kentsel dönüşüm, ulusal bir politika halini alırken, 2005 yılında milyonlarca dolar, Hindistan’da dünya standartlarına uygun modern kentlerin inşa edilebilmesi için ayrılmıştır. Mumbai, birinci sınıf yolları ve köprüleri, tren yolları, bölük pörçük kümelenmiş slum iyileştirme projeleri ve çevreyi korumaya yönelik düzenlemeleri bulunan büyük işletmeleri, oldukça pahalı ve uçucu bir arazi piyasası ile bu projelerin taşıyıcısı durumundadır. Fakat kenti dönüştürmeye ve uluslararası yatırıma açık, ekonomik açıdan büyük gelişmeler ve fırsatlar barındıran silikon vadisi vb. projeler düşük gelirli ailelerin aleyhine hareket etmekte ve onların yaşadıkları çevreyi sınırlandırmaktadır.

Doshi’ye göre Hindistan’daki kentsel dönüşüm ve rehabilitasyon projeleri yerinden etme ve yer değiştirmeye dayalıdır. Kayıt dışı ve değişken politikaların, elit gücün sahip olduğu devlet aygıtının, aşağılayıcı arzuların ve politik katılımın ve esasında yabancı düşmanlığına dayalı politikaların çerçevesini çizdiği bir kentsel dönüşüm süreci işlemektedir ve soylulaştırma olgusu bu dönüşümün anahtar kavramıdır.

Hindistan’daki soylulaştırma çalışmaları, Mumbai örneğinde olduğu gibi kolonyal geçmişe dair bir direnişi sembolize ediyormuş gibi gözükse de aslında post-kolonyallığe geçişin bir örneğidir. Ülke dışından gelen destekle birlikte gerçekleştirilen teknolojik atılım ve teknoloji yatırımları dışa bağıllığın yeni bir türü olmuş ve elitler yabancı elitlerle birlikte “dünya” standartlarını uygun bir kentleşme pratiğini soylulaştırma aracılığıyla gerçekleştirirken mağdur fabrikalar, fabrikalarda çalışan işçiler, slumlar ve alt gelir grubundaki yabancılar olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA TARTIŞMALARI

2.1. TÜRKİYE’DE ÜRETİLEN TEZLERİN ORTAK NOKTALARINDAN YOLA ÇIKARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE AKADEMİDE SOYLULAŞTIRMA TARTIŞMALARI

Türkiye’de soylulaştırma üzerine hazırlanan akademik çalışmalar farklı disiplinler tarafından gerçekleştirilmiş olmakla birlikte diğer ülkelere göre oldukça geç bir dönemde başlamış ve çokta gelişmemiştir. Konuya ilişkin ilk çalışmalara Nil Uzun’un aktarımıyla 1980’lerin ortasından itibaren rastlanırken tez olarak daha detaylı incelemelerin ilk örneği 2003 yılında bir yüksek lisans tezi olmuştur. Soylulaştırma olgusu hakkında üretilen çalışmalar alana yeni bir boyut eklemekten ziyade daha önce farklı örnekleri görülen uygulamaların Türkiye’deki uyarlamalarını içermekte ve pek çoğu soylulaştırmanın eleştirel boyutunu ihmal etmektedir. Türkiye, devlet eliyle gerçekleştirilen, özel sektör kaynaklı ya da uluslararası aktörler tarafından desteklenen soylulaştırmanın oldukça önemli örneklerini içerirken ve uygulamada soylulaştırmanın tarihi oldukça erken dönemlerde de incelenebilecekken çalışmalar belirli bir zaman aralığında belirli bir mekânlarla sınırlı kalmaktadır.

Adında, soylulaştırma geçen toplam 15 adet tezin bulunurken soylulaştırmayla ilgili ilk tez Türkiye’de 2003 yılında İstanbul’da Galata örneğini incelediği çalışması ile Tolga İslam tarafından üretilmiştir. İslam, yüksek lisans tezi olan çalışmadan 6 yıl sonra gerçekleştirdiği doktora tezinde yine soylulaştırmayı incelemiş fakat başlık “soylulaştırma” yerine “soylulaşma”ya dönüşmüştür. Devlet tarafından gerçekleştirilen soylulaştırmanın incelendiği 2009 tarihli çalışmada “*Devlet Eksenli Soylulaşma Örneği: Sulukule*” isminden kaynaklı failin belli olduğu düşünülerek bu tür bir isimlendirmeye gidildiği düşünülebilmekle birlikte bu isimlendirme soylulaştırmanın buyurganlığını

kırmaktadır. İlgili tezlere değinmeden önce bu kavram kargaşasına değinmekte fayda bulunmaktadır. Türkiye’de “gentrification” kavramı akademik çevreler tarafından: mutenalaşma, mutenalaştırma, kentsel süzülme, seçkinleştirme, soylulaşma ve soylulaştırma gibi farklı isimlendirmelerle kullanılmaktadır. Seçkinleştirme isimlendirmesi ise tez olarak İlker Kütükoğlu: Mimarlıkta Seçkinleştirme Örneği adı altında 2006’da yüksek lisans tezi olarak kullanılmıştır.

Soylulaştırma, soylulaşma ve seçkinleştirme başlıkları altında İstanbul Cihangir dört kez tez konusu olurken, Fener-Balat üç, Galata ve Sulukule ise iki kez tez konusu olmuştur. Tezlerde, İstanbul dışında iki kez Ankara (Hamamönü ve Çukurambar) bir kez de İzmir (Alaçatı) yer almıştır. Cihangir, Alaçatı ve Çukurambar örneklerinden yola çıkılacak olduğunda Türkiye’de yazılan tezlerde özellikle öncülerin(pioner), “hipsters” ve ünlülerin soylulaştırıcı olarak yer aldığı alanlara yöneldiği söylenebilir. Bu tür alanların seçilmesi tezin oturduğu ana mekânı tartışmasız bir şekilde soylulaştırmanın konusu haline dönüştürmekte ve kanıtlama riskini ortadan kaldırmaktadır. Fakat bu durum aynı zamanda tartışmaları kısır bir alana sıkıştırmakta tek tipleştirmekte ve bu nedenle de soylulaştırmanın hem geçmişinin hem de geleceğinin incelenmesini güçleştirmektedir. (Örneğin Fener Balat gibi bir alandaki soylulaştırmayı ele alırken günümüzdeki yasal dönüşümden hareketle incelemek bir yolken ve birçok kez denenmişken alanın Osmanlı’dan günümüze etnik kimliğe dayalı soylulaştırmanın da önemli bir örneği olduğu göz ardı edilmektedir. Ya da Cihangir’i veya Ankara kent merkezini inceleyen çalışmalarda 1915 sonrasını takip eden üç yıl içinde ahşap binaların yanarak mahallelerin neredeyse tamamının kül olmasının dönemin koşulları içerisinde etnik kimlik politikaları ve soylulaştırma çalışmaları ile bağıyı kurmadan alanı incelemek geçmişle olan bağı koparmanın yanı sıra öncül soylulaştırma hareketlerini görmeyi zorlaştırmaktadır). Çalışmaların ayrıntılarını değinmeden önce özetle söylenmesi gereken şudur ki mekânsal ve zamansal sınırın dar tutulduğu çalışmalar bir taraftan tez

yazımını kolaylaştıran önemli bir noktayken aynı zamanda hem yurtdışında üretilen hem de Türkiye’de benzer mekânda üretilen çalışmaların “evet, aynısı burada da var” denmesinden çokta öteye gidememektedir. Fakat %75’inden fazlası yüksek lisans tezi olmasından kaynaklı olarak durum anlaşılır olarak değerlendirilebilmektedir. Soylulaştırma çalışmalarının nitel sorunlarının yanı sıra nicel olarak da az sayıda olması ise konun öneminin tam olarak anlaşılmamış olmasına ve soylulaştırmanın araçlarından sadece bir tanesi olan kentsel dönüşüme (bu adın yer aldığı 292 adet tez bulunmaktadır.) soylulaştırma boyutu göz ardı edilerek incelenmesinde aranabilir.

Tablo 1. Tezlere Göre Dağılım

İsimlendirme	Soylulaştırma	Soylulaşma	Seçkinleştirme	Mutenalaştırma
Toplam	15	1	1	-
İstanbul	12	1	1	-
Ankara	2	-	-	-
İzmir	1	-	-	-
Yüksek Lisans	12	-	1	-
Doktora	3	1	-	-
Mimarlık	1	1	1	-
Kamu Yönetimi	2	-	-	-
Güzel Sanatlar	2	-	-	-
Sosyoloji	2	-	-	-
İşletme	1	-	-	-
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	-	-	-

2.1.1. Soylulaştırma ve Müzakere

Ayşe Kayalar tarafından -2010 yılında tamamlanan- halkla ilişkiler ve tanıtım anabilim dalında hazırlanmıştır. Çalışmanın adı “Soylulaştırma Projelerinin Çift Yönlü Simetrik Model Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Sulukule Ve Fener-Balat Örnekleri”dir. Çalışma soylulaştırmayı müzakere, iletişimsel eylem ve çift yönlü simetrik halkla ilişkiler modeli üzerinden tartışmaktadır. Çalışmada soylulaştırma ile birlikte

ortaya çıkan sorunların yönetim yaklaşımından hareketle müzakereye dayanan katılımcı bir halkla ilişkiler planlaması ile aşılabileceğine dair bir inanç bulunmaktadır:

“Ancak, Sulukule ve Fener-Balat soylulaştırma projeleri özelinde, ampirik çalışmanın bulguları, ideal senaryolar doğrultusunda elde edilen tercih profilleri ve sosyal seçim kuralları aracılığıyla elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, sürecin salt bir demokrasi kontrolü yapılarak veya bir anlamda kentin yeniden şekillenmesini sağlamak üzere bir yöntem olarak kullanılan yönetim kavramına sarılarak ele alınamayacağı veya yeniden düzenlenemeyeceği de ortadadır. Doğal olarak, Sulukule ve Fener-Balat’ta yürütülen projelerle ilgili değerlendirmenin temelini oluşturan kapitalizme karşı bir duruş da süreci değiştirmeyeceği gibi, dönüşüm olgusu ve planlama pratiğinin kendisine karşı bir duruş anlamına gelecektir” (2010 :154)

sözleri ile Kayalar’ında müzakere süreçlerine uygun bir halkla ilişkiler çalışması gerçekleştirilebileceğine dair inancını kaybetmiş gibi görünmektedir. Aslında çalışmadaki temel sorun, Kayalar’ın müzakere ve halkla ilişkilere yüklemiş olduğu anlamdan önce, kentsel dönüşüm, kent planlama ve soylulaştırma olgularının doğasının göz ardı etmiş olmasında yatmaktadır. Kentsel dönüşüm çalışmalarına, olgudan etkilenen ya da etkilenmesi muhtemel olan halkın müzakereci demokrasi esaslarına göre katılımı, ütöpik olmakla birlikte arzu edilendir ama kentsel dönüşüm sürecinde mahalle sakinlerinin sürece eklemlenmesi ile soylulaştırmanın yol açtığı sorunları ortadan kaldırması da mümkün değildir. Çünkü soylulaştırmada müzakere sorunu soylulaştırmanın uygulanması ile ortaya çıkmaktadır, temel sorun ise sürecin varlık nedenidir. Soylulaştırmaya neden olan aynı zamanda en büyük rolü üstlenen ekonomik arka plan ve en önemli aktör olan sermayedarların talepleri doğrultusunda sürecin ortaya çıkıp kâr oranlarına bağlı olarak sürecin yönlendirilmesi, mahallede yaşayanlarının taleplerinin ya da dile getireceklerinin önemini ortadan kaldırmaktadır. Halkla ilişkiler bağlamında soylulaştırmayı; kent hakkı, yersiz yurtsuzlaştırma vb. bağlamlarda ele alıp, halkla ilişkileri tahakküme karşı bir direniş mekânizması olarak inşasını sağlayacak bir

planlama, kentsel dönüşüm ve soylulaştırmanın olumsuz sonuçlarına dikkat çekmede belki de gerçekleştirilemeyecek bir eklemlleme süreci aramaktan daha faydalı olacaktır.

Bu çalışma isminde halkla ilişkiler ya da reklam adı yer alan tek çalışma olup diğer çalışmalar farklı disiplinleri merkezi alarak süreci incelemeye çalışmıştır. Henüz Türkiye’de çok geniş bir literatürün oluşmadığı soylulaştırma çalışmalarında, akla gelen isimlerden ilki Tolga İslam’dır. Hem yüksek lisans tezinin hem de doktora tezinin soylulaştırma üzerine olması ve yurt dışında ülke ölçekli çalışmaların yer aldığı derlemelerde, Türkiye örneğini değerlendirmek üzere çalışmalarına yer verilmesi onu konu hakkında önemli bir isim haline getirmektedir.

Hem soylulaşma hem de soylulaştırma adı altında mimarlık alanında üretilen her iki çalışma Tolga İslam’a aittir. Yüksek lisans tezinde soylulaştırma adı altında Galata örneğini inceleyen İslam 2003 yılında hazırladığı çalışması ile alanın öncüsü olmuştur. 2009 yılında ürettiği çalışmasında soylulaştırma yerine soylulaşma adını tercih eden İslam Sulukule’yi devlet eksenli soylulaştırmanın bir örneği olarak incelemektedir. İslam, adına ait web sayfasında:

“1.Gentrification sürecini ifade etmek için sürecin en yaygın kullanım şekli olan soylulaşma terimini kullanmayı tercih ediyorum.

2. Eğer kendiliğinden, spontane olarak gerçekleşen bir süreci tarif etmek için soylulaşma (edilgen) kelimesini kullanmayı tercih ediyorsak, dış müdahalelerin tetiklemesi ile gerçekleşen süreçleri soylulaştırma (etken) olarak nitelendirmemiz daha uygun olacak” demektedir.⁸

İslam’ın bu açıklaması soylulaştırmanın kendinden nasıl gerçekleşeceği yani failin nasıl soylulaşma olacağını açıklamaktan uzaktır. Şimdiye kadar incelenen ve kavramın doğuşuna kaynaklık eden çalışmalarda bu tür bir ayırım ya da imaya rastlanmamıştır. Bu

⁸ .(<http://www.tolgaislam.com/2011/07/islam-2009-soylulasma-istanbullasmak.html>)

nedenle bir kendiliğindenliğe inanılamayacağını ve muhakkak sürecin birtakım aktörler tarafından başlatıldığı söylemek yanlış olmayacaktır.

İslam'ın 2009 yılında tamamlamış olduğu; “Devlet Eksenli Soylulaşma⁹ Ve Yerel Halk: Neslişah Ve Hatice Sultan Mahalleleri (Sulukule) Örneği” adlı çalışması 2005 sonrası değişen ve belediyelerinin elini güçlendiren bir dizi yasal düzenleme sonucunda gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamalarından birini incelemektedir. Çalışmanın temelinde Hackworth ve Smith (2001)'in soylulaştırmanın geçirdiği 3 dalga¹⁰ yaklaşımından yola çıkılarak 3. dalga yani devlet eliyle gerçekleştirilen soylulaştırmanın izlerini bir önceki örnek gibi Sulukule üzerinden açıklamaya çalışmaktadır.

İslam'ın çalışmayı hazırlarken seçmiş olduğu başlık bile aslında devlet eliyle yürütülen kentsel dönüşümün, dönüştürülen alanın soylulaştırılırken geçmişinin nasıl yok edildiğinin önemli göstergelerinden biridir. Halk arasında Sulukule olarak bilinen alanın adının Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri olarak yer alması, benzer bir şekilde Meltem Yılmaz (2010) tarafından aynı dönemde Çinçin Bağları olarak bilinen mahallenin adının projelerde Gültepe Mahallesi olarak geçmesi planlı bir bilinç yönetiminin ürünüdür. Mahallerinin “olumsuz yönleri/ımağları” ile ön plana çıkartılan isimleri, yerlerini daha uzak bir geçmişte sahip oldukları isimlere bırakarak, aradaki dönem hiç yaşanmamış gibi davranılmakta ve yakın geçmiş unutturulmaya çalışılıp, yenilenmeye vurgu yapılmaktadır. Altındağ Belediyesi tarafından hazırlanan broşürlerde ve outdoor ilanlarda yer alan görsel metinler, bu çabanın bir ürünü ve açıkça dile getirilmesidir.¹¹

⁹ Soylulaşma ve soylulaştırma arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Soylulaşma denildiğinde bir kendi kendine olma durumu söz konusuysen soylulaştırma denildiğinde eylemin başkası tarafından gerçekleştirildiğine vurgu bulunmaktadır.

¹⁰ Smit ve Hackworth'ün çalışması 2000 yılında yayınlanmış olup son dalgada 1999'a kadar gelinebilmiştir (467). Fakat sınıflamaya Lee ve diğerleri tarafından dördüncü bir dalga eklenmiştir (2008:179).

¹¹ “Adı çıkan mahallelerde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm çalışmalarında alan adında yapılan değişiklik diğer örneklerle birlikte iletişim stratejileri başlığı altında yeniden değerlendirilecektir.

Ek olarak, İslam'ın çalışmasının başlığında, soylulaştırma değil soylulaşma kavramı yer almaktadır, isimlendirmedeki bu farklılığın altını çizmekte yarar vardır çünkü soylulaştırma denildiğinde bir aktör tarafından gerçekleştirilen buyurgan bir eylem söz konusu iken diğerinde kendiliğindenlik, doğallık hâkimdir. Devlet eliyle gerçekleştirilen soylulaştırma sürecinden bahsederken soylulaşma isimlendirmesini kullanmak bir çelişkiye de işaret etmektedir. Çalışma içerik açısından özetle mahallede kentsel dönüşüm istemeyenler ve kentsel dönüşüm karşıtı hareketler ile mahallede sürece destek olanlar, kamu ve yatırım yapan özel sektörü ortak bir kotada buluşturup buluşturulamayacağını tartma amacı güdüyormuş gibi gözükmemektedir. Bu çabanın temel sebebi ise soylulaştırmanın kimi boyutları ile iyi yönlerinin bulunabileceğine dair bir düşüncüye sahip olması ile ilgilidir. İslam Batı'daki örnekleri kastederek:

“soylulaşma sürecine tümüyle karşı olma hali dışında kalan diğer algılama biçimlerinin ve tepkilerin literatürde neredeyse hiç bahsinin geçmediği görülmektedir. Akademik camia içindeki bu yalnızca bir yöne aşırı vurgu yapma eğilimi soylulaşma sürecinin tüm yönleriyle tahlil edilmesini engellemiştir. Böylelikle son 40 yılda, soylulaşmaya karşı çıkan yerel halkın neden karşı çıktığına, ne tür taleplere sahip olduğuna ve bu süreçten nasıl etkilendiğini anlamamıza olanak sağlayan oldukça geniş ve yararlı bir akademik veri tabanı oluşurken; soylulaşma sürecinden etkilenen ama sürece karşı farklı tepkiler veren kesimlerin talep ve beklentilerini anlamamıza yardımcı olacak neredeyse hiçbir bilgiye sahip olunamamıştır” (2009: 1).

Oysaki Türkiye’de 2009 öncesinde de hazırlanan tezlerde soylulaştırmayı olumlayıcı yönler ön plana çıkartılmakta ve daha sonra değinilecek olan İlkuçan’ın tezinde de görülebileceği gibi soylulaştırılan mahallelerin sakinlerinin olumlu görüşlerine yer verilmektedir. Batıda çokça rastlanan akademik duruşun söz konusu tezlerde de yer aldığını söylemek pek de mümkün gözükmemektedir.

İslam’a göre soylulaştırmanın gerçekleştirilmesi gerekmekte fakat işleyiş biçiminde değişikliğe gidilmelidir: “İhtiyaç duyulan şey, kamu otoritesinin mevcut

deneyimlerden ders çıkartarak, tepeden inmece prosedürel planlama anlayışından, tabandaki sese kulak veren, mahallelerdeki farklı isteklere ve taleplere cevap vermeyi hedefleyen çoğulcu bir planlama anlayışına doğru bir zihniyet dönüşümü yaşamasıdır” (179).

Özetle, İslam’ın sürece ilişkin çözüm önerisi de: Müzakere! İki çalışmada da yer verilmemiş olan müzakerenin nasıl olması ve gerçekleştirilebileceği sorularının cevabı ise Meltem Yılmaz (2013) tarafından getirilen bir öneride de görülebileceği gibi mahallede gerçekleştirilebilecek kapsamlı bir süreçle, Simone Chambers’ın küçük ölçekli kamularla, tasarlanmış ortamlarda gerçekleştirilebileceğini düşündüğü müzakereci demokrasi modeli (2009) ile mümkün olabilir. Ek olarak bu modele eklenmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Iris Mairon Young tarafından müzakereci demokrasi kuramlarına yönetilen eleştiriler bu noktada bizim içinde yol göstericidir: Demokratik tartışmayı savla sınırlandırma eğilimi, uygulamada dışlamalara yol açabilecek örtük kültürel önyargılar içermektedir; ayrıca, birliğin demokratik tartışmanın hedefi olduğu varsayımı da dışlamacı sonuçlar doğurabilir (1999: 177). Müzakereye katılacak olan; hukuki her türlü hizmet ve desteğe anında ulaşabilecek, kamunun meşrulaştırıcı yasal gücünü arkasında bulunduran kamu kurum/kuruluşun temsilcisi ile sermayenin gücünü elinde bulunduran özel sektör temsilcisini, mahalleli olmaktan başka elinde herhangi bir şeyi bulunmayan, dil edimleri açısından dezavantajlı, kimi zaman tapusu bile olmadığı için illegal konuma itilmiş halkın, eşit müzakere koşullarına sahip olduğunu/olabileceğini iddia etmek sadece bir hayaldir. Buradan çıkartılması gereken müzakerenin yapılmaması değil demokratik bir müzakere için gerekli olan koşulların sağlanmasının güç olduğu bu nedenle de müzakerenin bu koşullar altında bir çözüm olarak sunulmasının yetersiz olduğudur.

2.1.2 Soylulaştırma Sürecinde Öncüler: Sanatçılar, Hipsterlar

Besime Şen tarafından 2006 yılında tamamlanmış olan doktora tezinde Galata örneği incelenmiş olup Galata'daki soylulaştırma sürecine değinilmektedir. Elde edilen bulgular Zukin'de de bahsedilen soylulaştırma biçimi ve Clay'in modellemesi ile oldukça uyumludur. Burada soylulaştırmanın; soylulaştırmanın ilk aktörleri olan ve marjinal olarak değerlendirilen sanatçılar, eşcinseller, yabancılar, düşük gelirli öğrencilerin alana yerleşmesi ile başladığı belirtilmektedir. Bir sonraki aşamada ise beyaz yakalı orta sınıf alana yerleşmeye başlamış ve alanda yeni işletmeler belirlemiştir. Konut piyasasına, yabancı emlakçılar dâhil yeni aktörler girmeye başlamıştır. Alandaki satılık konut sayısındaki sınırlılık, alandaki emlakların fiyatlarının artışında önemli bir rol oynamıştır. Alanda yaşayan eski mahalleliler ise bir başka çalışmayı incelerken değineceğimiz Cihangir'e dönüşmemek için dernek çatısı altında birleşmektedirler. Fakat bu örgütlenme, yerinden edilmelere karşı bir tavır gerçekleştirememiş istenmeyen bir sonuçla karşı karşıya kalınmıştır. Çalışmada sorunlara ilişkin olarak çözüm daha iktisadi ve yönetsel araçlar çerçevesinde aranmaktadır (2006: 163-176).

İncelenmesi gereken bir diğer çalışma ise Cihangir'i konu alan Altan İlkuçan'a aittir. Hem erken bir dönemde 2004 yılında tamamlanmış olması hem de soylulaştırmayı tamamiyle olumlayan yaklaşımından dolayı çalışmanın kendine özgü bir yönü bulunmaktadır. İşletme anabilim dalında hazırlanan tez, tüketim ve yaşanan alan arasında bir bağ kurma amacı gütmektedir. 1990'larda Anadolu'nun farklı yerlerinden gelen orta sınıflara ev sahipliği yaptığı belirtilen Cihangir'de, konut tiplerinin yoğunlukla apartmanlardan oluştuğu ve apartmanların aile soyadları ile isimlendirildiği belirtilmektedir. Alanın Mimar Sinan Üniversitesine yakınlığı bir yandan öğrencilerin bir yandan da sanatçıların alana yönelmesinde etkin rol oynadığının altı çizilmektedir. (Leman, L-Manyak gibi karikatür dergilerinde mekân olarak kullanılan Cihangir, Tv

programlarına da ev sahipliği yaparken, alana öncü olarak yerleşen öğrenci ve sanatçıları beyaz yakalı orta sınıf takip etmiş ve alandaki ev fiyatları oldukça yükselmiştir). Çalışmaya göre soylulaştırıcıları alana taşınma konusunda motive eden temel unsurlar, mahallenin; kentin eğlence ve alışveriş merkezlerine, üniversiteye yakınlığı, ulaşımın kolay oluşu, AKM gibi kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlara, sinema ve tiyatroya yakınlık, fiziksel özellikleri (boğaz manzarası vb.), sosyal çeşitliliğin bulunması ve farklı olan insanların bu farklılıklara olumlu anlamlar yüklenmesidir. Yani sahip oldukları “kültürlerini” yaşamalarını sağlayacak verimli bir alandır.

Cihangirlilik burada yaşayanlar için bir kimliğe dönüşürken bu kimliğin devamlığını sağlamaya çalışan, Cihangir Güzelleştirme Derneği etrafında toplanan Cihangirlilelerin çıkarttığı, Cihangir Postası adlı bir yayın organı bulunmaktadır. Burada yaşayanlar alanı, Cihangir Cumhuriyeti olarak nitelendirmekte ve Yeni Cihangirlilere ev sahipliği yapmaktadır (125-132). İsme eklenen gırlılık memleket, köken ve akrabalık, aidiyet gibi bağları kapsayacak bir son ek olarak karşımıza çıkmakta ve bir kotada eritilmeyi çağrıştırmaktadır. Özetle buradaki soylulaştırma sürecinde daha önce Amerika’da hazırlanmış olan çalışmalarda görülen eski ve yeni çatışmaları bulunmamakta ya da bu tartışmalara yer verilmemektedir.

İlker Kütükoğlu’nun (2006) seçkinleştirme isimlendirmesi adı altında, Cihangir’deki soylulaştırma sürecini mimari üzerinden incelemektedir. Cihangir’in yanı sıra doksana altı sayfalık tezinde Kuzguncuk, Ortaköy, Arnavutköy, Galata, Asmalımescit, Fener, Balat’taki “seçkinleştirmeye” de değinen Kütükoğlu Cihangir’deki üç cadde, ondört sokakta çalışmasını yürütmüştür. Kütükoğlu’nun çalışmasındaki temel problem incelediği alanlara ilişkin tarihi bilgilere ulaşmış olmakla birlikte çalışma alanlarında yaşamış olan etnik kimliklerle soylulaştırma arasında bağ kuramamış ve buradaki farklı kimlikleri romantik bir söylem içerisinde incelemesinde yatmaktadır. Örneğin Ortaköy hakkında;

“Bizans ve Osmanlı İmparatorlukların önemli yerleşim yerlerinden biri olan Ortaköy’ün tarihi antik çağa kadar uzanır. Kanuni döneminde semtte yerleşen Türkler, Ortaköy’ün simgesi haline gelen Ortaköy Camiini inşa etmişlerdir. Ortaköy’ün tarihinden gelen en önemli özelliği farklı kültürlerden Türk, Rum, Ermeni ve Yahudi topluluklarının ve farklı inançların bir arada dostluk içinde yaşamasıdır ve bu özellik günümüze kadar gelmiştir. 17. yy. ortasında dere içinde bir İslam mahallesi, kıyıda ise yalılar vardı. Bu yalıların hiçbirisi günümüze kadar gelmemiştir...” (2006: 26)

alıntısına yer verip bir sonraki başlıkta kendi tabiri ile seçkinleştirmeyi 1992’de başlatması bu durum örneklerinden sadece bir tanesidir (Osmanlı’da öncül soylulaştırma olarak nitelendirilebilecek hareketlere bir sonraki alt başlık altında değinilecektir).

“Cihangir’in seçkinleşme süreci içindeki dönüm noktalarından bir tanesi de 1990’ların ortalarında semtte bulunan fuhuş bölgelerinin temizlenmesidir. Sormagir, Pürtelâş ve Ülker Sokaklarında bulunan transseksüel ve travestiler bir gecede polis operasyonlarıyla yerlerinden edilmişlerdir. Cihangir’de yaşayıp televizyon kanallarında ya da medya da çalışan ve bu durumdan rahatsız olduklarını dile getiren güçlü kimselerin baskıları sonucu yapılan bu çalışma Cihangir’i seçkinleştirirken, bölgedeki travesti ve transseksüellerin kent içerisinde yer değiştirmelerine sebep olmuştur. Seçkinleştirme gerçekleşirken bölgedeki nüfusun söz sahibi olmalarının, süreci olumlu yönde etkilediği söylenebilir” (33).

1990’larda gerçekleştirilen kimliğe dayalı bu temizliği olumlu ve trans bireyleri ötekileştirme seçkinleştirmeden yana olunduğunun göstergeleri olarak değerlendirilebilecekken trans bireylerin hipster olarak soylulaştırmadaki öncül rolü atlanmıştır. Örneğin Havyar Sokak’a yerleşen mimarlar ele alınmış onların öncü/pioner rolü yine atlanmıştır (48).

Kısacası bu çalışma yapıların kullanım biçimlerinden geçmiş sahipliklerinden yola çıkarak soylulaştırmayı açıklamaya çalışırken sıkça bahsedilen sanatçıların ve öncülerin rolleri konusunda dar bir çerçeveye hapsedilmiştir. –Oysaki trans bireyler soylulaştırmada “marjinal” olarak değerlendirilen grubun içerisinde yer aldığı için genellikle öncül soylulaştırıcı olarak değerlendirilirler. Bununla ilgili olarak;

Oscar ft Sesame Street (<https://www.youtube.com/watch?v=STH9ZpeFH2o>)

Türkiye’de Susam Sokağı olarak yayınlanan ve Amerika’da çöpte yaşayan Oscar’ın (Türkiye’de ise küfede yaşayan Kırpık karakteri) “evine”, basında hakkında gay olup olmadığı ile ilgili sürekli tartışmaların yer aldığı Macklemore’un yerleşmesi birçok kişi tarafından “soylulaştırmanın” resmi olarak değerlendirilmiştir. -

Şule Demirel tarafından 2015 yılında yazılan ve yine Cihangir’i ele alan bir çalışma bulunurken çalışma 14 Ekim 2017’ye kadar erişime kapatılmıştır. Cihangir gibi soylulaştırma konusunda oldukça gözle görülür bir diğer örnekte Beyoğlu’dur. Ülker Sözen tarafından hazırlanan çalışmada -bir diğer çalışmada da görüldüğü gibi- soylulaştırıcıların tüketim alışkanlıklarına odaklanmaktadır ve soylulaştırmayı bir önceki çalışmadaki gibi sosyal çeşitlilik sağlayan bir olgu olarak görülmektedir. Fakat araştırma sorularına bakıldığında soruların demografik özelliklere yoğunlaştığı tüketim sorularının sadece birkaç tane ve kültürel ürünlerin tüketimi ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da soylulaştırıcılarla görüşülmüş ve soylulaştırılan alanın eski sakinleri incelenmemiştir.

Soylulaştırma ile ilgili ulaşılabilinen son tez ise Alaçatı üzerine Eda Uçak (2012) tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada ise küçük bir sahil kasabasının, turizm merkezine dönüşmesine neden olan soylulaştırma süreci ekonomik ve sosyo-kültürel faktörler göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Bu çalışmada görüşmeye katılanlar, soylulaştırıcılar, eski sakinler, yerel yönetim ve emlakçılardan oluşan daha geniş bir

kitleden seçilmiştir. Çalışmada soylulaştırmanın; ekonomik, sosyal ve fiziksel etkilerinin olumlu ve olumsuz etkileri araştırılmış, ekonomik açıdan olumlu etkileri: turizm yatırımları, gelirleri, turist sayısı, emlak piyasasındaki fiyat artışı, yeni iş imkânları olarak sıralanırken; olumsuz etkileri, tarıma dayalı üretimin büyük ölçüde yok olduğu, yerli küçük satıcı ve marketlerin kapandığı, dükkân sahiplerinin kiralarda artış istemesi olarak sıralanmıştır. Sosyal alandaki pozitif etkileri: soylulaştırıcılar ve kasabanın sakinleri arasında kültürel bir alışverişin olması, özellikle gençlerin sosyo-kültürel gelişmelerine katkı sağlaması, mahalle örgütlenmelerinin sosyo-kültürel aktivitelere imza atması ve gönüllü organizasyonlar yapması sayılırken, olumsuz etkileri; dejenerasyon, yer değiştirilmek zorunda bırakılan insanlar, soylulaştırıcıların merkezde sayıların giderek artması, emlak piyasasındaki fiyat artışından olumsuz olarak etkilenmeleri olarak sayılmıştır (183-185). Özetle soylulaştırılmanın olumsuz yönleri bütün uygulamalarda aynıyken, olumlu diye sayılan özellikler aslında olumsuz özelliklerin temel gerekçesidir.

Genel olarak, Türkiye’de üretilen tezlerin birçoğunun, İstanbul’da Beyoğlu, Cihangir, Galata, Sulukule gibi yaşanan dönüşümün soylulaştırma mı değil mi sorularına yer bırakmayacak kadar net olduğu alanlarda, hazırlandığı görülmektedir. Bu nedenle de çalışılacak alanların; soylulaştırmanın ilk modelleme çalışmalarındaki öncü ve öncü profillerine uyan, rantın yüksek olduğu alanlarda, sanatçıların, marjinallerin, öğrencilerin yoğunlukta bulunduğu yerlerden seçildiği iddia edilebilir. Ek olarak çalışmaların üretildiği üniversitelere bakılacak olduğunda, seçilen alanlarla aynı il içerisinde yer aldığı, bu nedenle de-belki de haklı olarak- çalışmayı yürütenlerin kendi bildikleri alanlardan hareket etmek isteği de söylenebilir. Çalışmaların sınırlı sayıda olması ve öncü kabul edilebildikleri için bu daraltılmış alanda yoğunlaşmış çalışmalara yönelmiş olmaları doğal karşılanabilir. Fakat şu noktanın atlanmaması gerekir: 2002 yılında dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Ankara’nın Keçiören ilçesinde yer alan Subayevleri semtinde oturmayı tercih etmesi, her ne kadar bir politikacının seçmenine

verdiği önemli bir mesaj olsa da aynı zamanda soylulaştırma açısından da önemli bir hamledir. Ya da Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi’nin genel merkezlerinin Söğütözü’ne taşınması ile gecekondu mahallesi olan Çukurambar’daki gecekonduların yerlerini “ultralüks dairelere ve milletvekili komşulara” bırakması da benzer bir şekilde soylulaştırma örneğidir. Burada soylulaştırma siyasi aktörlerin bizzat kendileri tarafından gerçekleştirilmektedir ve daha önce bahsedilen Harlem örneği ile de uyumludur. Bunun gibi farklı aktörler ve farklı gerekçelerle gerçekleştirilen, Türkiye’nin irili ufaklı pek çok şehrinde, farklı örneklerine rastlanabilecek soylulaştırma çalışmaları bulunurken, belirli bir alana sıkışmak aynı şeylerin tekrarına neden olmakta literatürde oluşabilecek zenginliği engellemektedir.

Sonuç olarak erişimine izin verilen tezler incelendiğinde; konuların belli bir alanda sınırlandığı, tartışmanın genellikle soylulaştırıcılar açısından değerlendirildiği, soylulaştırmaya olumlu bir anlam atfetmenin ağırlıkta olduğu çalışmalar üretilmiştir. Henüz, soylulaştırma yapılan bir alanda yaşayarak ya da soylulaştırılanların merkeze alındığı ve literatürde Türkiye üzerinden yola çıkarak kuramsal bir eklemenin yapılabileceği herhangi bir özgün çalışma üretilmemiştir.

2.2. TARİHSEL BAĞLAMDA TÜRKİYE’DE SOYLULAŞTIRMA OLGUSU

Türkiye’de üretilen akademik çalışmaların belirli bir dönem ve belirli bir mekânla sınırlı kaldığına değinilmiş ve bu durumun dezavantajlarından söz edilmişti. Bu bölümde ise bahsedilen durumu değiştirmeye yönelik olarak ilk adım atılmakta, Osmanlı’da öncül soylulaştırma olarak değinilebilecek durumlara ve ardından Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren soylulaştırmanın izlerini aranmaktadır. Bu sayede hem Türkiye’de ilk soylulaştırma dönemi olarak ele alınan 80’lerdeki dönüşüm dalgasının “ilk” liği sorgulamaya açılacak, kentin imarı konusunda yerleşik halkın gönüllü olarak yer

değiştirmesi için gerekli kültürel belleğin yüzyıllar boyunca nasıl inşa edilmiş olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır.

2.2.1. Öncül Soylulaştırma Hareketleri: Osmanlı’da Soylulaştırma

Soylulaşma olgusu literatüre daha önce de belirtildiği gibi 1960’larda girerken çıkış noktasını sanayi sonrası toplumlarda, işçilerin kent merkezinden tecritini ele alan çalışmalar oluşturmaktadır. İlerleyen dönemlerde kimliklerin tecritinin de eklendiği olgunun tartışmalarına, sanayileşmemiş ya da sanayileşmekte olan kentlerinde eklenmesi ile birlikte olgunun tanımlarında sanayi ile bağları zayıflamış ve sanayi öncesi/sanayileşmemiş toplumları da inceleme alanına çekmek mümkün olmuştur. Fakat Türkiye’de konuya ilişkin üretilen çalışmalarda bir yığılma söz konusudur, soylulaştırma günümüze oldukça yakın dönemde özellikle de İstanbul’un belirli bölgelerinin incelenmesi ile literatür de kendine yer bulmaktadır. Oysaki Osmanlı’da çok bilinen bir politika olan ve fethedilen yerlerde uygulanan Türkleştirme ve Müslümanlaştırma stratejileri soylulaştırmanın kimliklerin tecridine yönelik boyutunu incelemek açısından önemli bir örnektir. Fakat bu noktada gözden kaçırılmaması gereken unsur Osmanlı’daki soylulaştırmanın soylulaştırma değil öncül soylulaştırma hareketi olarak kabul edilmesi gerektiğidir. Zira özel mülkiyetin olmadığı bir yönetim biçiminde klasik toprak rantından söz etmek mümkün değildir. Ayrıca Smith ve Williams’ın (2015) 1986’da yayınladıkları çalışmasında bu konuda katı bir duruşu söz konusudur. Onlara göre 19. Yüzyıl öncesinde sınıfsal bir ayrım söz konusudur ve çeşitli örneklerden hareketle soylulaştırmaya benzeyen hareketler görölmektedir. Hatta bu durumu Engels’ten yaptıkları atıfla perçinlemektedirler. Onların daha öncesinde soylulaştırma yoktur demelerindeki temel kaygı soylulaştırmanın, kapitalist sistemle ilişkisinin zayıflamasına fırsat verecek bir süreç olarak görölmesini önlemektir. Yine göz ardı edilmemesi gereken durum ise

Smith'in (2010) daha sonra hazırladığı çalışmasında -daha önce de bahsedilen- 1800'lerin sonlarında yazılan "Eyes of The Poor" şiiriyle başlayıp, şiiri soylulaştırma örneği olarak ele almasıyla kendisinin de post endüstriyelleşme öncesi dönemde soylulaştırmanın varlığını kabul etmesidir. Ek olarak Smith'in süreç içerisinde sınıf tartışmalarının yanı sıra kimlik tartışmalarına da çalışmalarına yer vermiş olması kavramı sadece sınıf temelli olmaktan çıkartmış ve kimlik temelli soylulaştırma üzerine pek çok tartışma akademide kendine yer bulmuştur. Osmanlı'ya dönülecek olduğunda burada klasik sınıf teorilerinden bahsedememekle birlikte gündelik hayatta kimliğe dayalı katı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu katı farklılıklar hangi etnik kimliğin sokakta hangi renk kıyafet ve ayakkabı giyeceğine kadar katı kurallarla belirlenmişken, mekânsal ayrışmanın bunun dışında kaldığını iddia etmek yanlış olacaktır. Ve bu duruma kent içerisinde stratejik olarak da olsa bir alanı diğerinden değerli kılan başka bir boyutlarının bulunması soylulaştırmanın varlığı için bir gerekçe olarak kabul edilebilecekken öncül soylulaştırma isimlemesi ile ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebilir ve Osmanlı'daki kentleşme hareketlerine bakarak soylulaştırmanın Türkiye'de uygulanması esnasında neden "halk tabanlı" bir anti soylulaştırma hareketinin henüz ortaya çıkmamış olduğunun temelleri aranabilir.

Osmanlı dönemi kentleri dönemsel olarak pek çok disiplin açısından verimli bir çalışma alanıyken ne yazık ki üzerine oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bölüme, daha çok batılı seyyahların anıları ve yine pek çoğu yabancı olan akademisyenlerin çalışmaları kaynaklık etmektedir. Türkiye'de dönemi inceleyen çalışmaların önemli bir kısmı ilgili dönemdeki tapu tahrir defterleri ve fermanlar gibi birtakım belgelerin çevirisini içermekte ve çevrilerin sonucunda ortaya herhangi bir yorum koymamaktadır. Niceliksel açıdan çok niteliksel açıdan ise oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunması dönemin incelemesini zorlaştırırken yine de bu çalışma açısından genel çerçevenin oluşturulması için yeterli sayılabilmektedir. Çalışmalarda yer alan

bulgular aracılığıyla edinilen bilgiler, kentin Türkleşme ve Müslümanlaşmasını sağlamaya yönelik olarak gerçekleştirilen stratejiler, yapılageliş biçimi ile kentte daha önceden var olan ve savaş sonrası göç etmeyen diğer kimliklerin kent çeperlerine doğru kısmi tecridini içeren gelişim çizgisi öncül soylulaştırma hareketleri bağlamında incelenecektir.

2.2.2. Payitaht'ın İnşasında Kentleşme Hareketlerine Genel Bir Bakış

Yüzyıllar boyunca önemli bir kent olan Konstantinopolis'in Fatih Sultan Mehmet dönemi ile birlikte Osmanlı topraklarına katılmış olması bir çağı kapatacak kadar önemli bir olayken aynı zamanda kentin yeniden inşası da Osmanlı'da kentleşme açısından yeni bir çağın başlangıcı olarak görülebilir. Mekânın temsilinin en önemli örneklerinin Osmanlı'nın ilk sultanı Fatih'in benliğinde vücut bulduğu ve İstanbul'un Pierre Nora'nın (2006) dört tipe ayırdığı hafızadan ilki olan kralcı hafızasının taşıyıcısı olduğu net bir şekilde görülebilmektedir.¹² Dönemin İstanbul'u açısından bakılacak olduğunda kralcı hafızanın oluşumu için ilk izlenen yollardan biri İstanbul'la bağı bulunan/kurgulanan anıt mezarların inşasıdır. Doğan Kuban'ın (2010: 50) çalışmasında yer alan: "İstanbul'un fethinin politika dışındaki dini ve simgesel anlamına işaret eden en önemli eylem, Fatih'in kente yerleşir yerleşmez Eyüp'te peygamberin sahabelerinden Ebu Eyyup el-Ensari'nin mezarı olduğu rivayet edilen yerde bir türbe ve cami yaptırması olmuştur". Bu çaba kralcı hafızanın oluşturulmaya çalışıldığının önemli bir göstergesiyeen kralcı hafıza dolayısıyla "çağlar öncesinden gelen İstanbul'u feth edecek kişiyi üstün kılan

¹² Kralcı hafıza, salt üstünlüğü temin edilecek ve kutsallığı benimsenecek kralın kişiliğine bağlanan hafıza tipidir. Bu tip bir hafızanın oluşumunu sağlamaya yönelik faaliyetler aslında dönemsel olarak öncül bir soylulaştırmanın da araçlarına dönüşmektedir. Nora'ya göre bu tip hafızanın berraklaştığı yerler; dinsel, siyasal, simgesel, tarihyazımsal ve soy zincirsel niteliğinin kaynağı olarak görülmektedir. Belli başlı özelliklerin "miras" adı altında yeniden gruplanmasının nedeni, hafızanın ortaya çıktığı çağda bile kendini bir ritüel olarak sunmaya özen göstermesi ve zamana kaydolmak için zamandışı ile doğaüstünü kullanmaya meyletmesidir. Hafıza içine henüz ulusu olmayan ulusal bir kutsallık kök salarken; o bunu ulusal hafızanın gelecek bütün şekillerine miras olarak bırakmaktadır, ona sürekli bir geçerlik sağlayacak şey Nora'ya göre budur (153).

hadislerde” sultanın soy kütüğü kutsallaştırılırken, yeni bir mirasında doğmasına yardım ederek Nora’nın hafıza-devlet olarak isimlendirdiği ikinci tip hafızanın da temellerinde yer aldığı söylenebilir. Kentin silüetine eklenen mekânsal temsillerin; cami ve anıt mezarlar İstanbul’un artık bir İslam kenti oluşunun göstergeleri olarak değerlendirmek doğru olacaktır. Bu dönüşümlerin sadece mimariyi değil aynı zamanda mabetlerin yer aldığı alanlarda yaşayan halkıda etkilediği ve gayrimüslim halkın “gönüllü” tecritine yol açtığı iddia edilebilir. Tecrit nitelemesinin temel sebebi, kentteki imar ve iskân politikaları ve politikaların sonucunda ortaya çıkan mahalle örgütlenmesinde yatmaktadır. Genel hatlarıyla dönemin mahalle örgütlenmesinde, mahallelerin merkezinde bulunan mabet, mahallenin dinsel kimliği hakkında bilgi vermektedir. İstanbul’da sayılan niteliğe sahip mahalleler aynı zamanda kentin sadece bellek bağlamında değil kentleşme bağlamında da temelini oluşturmaktadır. Dönemsel olarak İstanbul’un klasik anlamda bir kent olduğu ve kent olmanın gerektirdiği hemen hemen bütün özelliklere sahip olduğu iddia edilebilir.

Bu iddianın geçerliliğini sorgulamak için kent çalışmalarının temelini atan Max Weber’in kent sınıflandırmasına bakılacak olduğunda kentler; konutlar topluluğudur, kendi arazi mülkiyeti ve gelir gider bütçesiyle iktisadi bir birliği vardır. Weber kenti; tarımdan ziyade ticaretle uğraşan, feodal malikâne ya da pazarın var olduğu, düzenli bir mal mübadelesi olan, bir lord ya da prensin verdiği ayrıcalıklarla koruma altına alınan, pazar yeri bulunan bir yer olarak tanımlar (2005: 103-110).

Osmanlı kentlerinin genel özelliği olarak cuma kılınması yani yerleşik nüfusun olması ve pazar yerinin yani mal değiş tokuşuna aracılık edecek bir mekânsal örgütlenmenin bulunması yeterli sayılırken, dönemin en detaylı çalışmalarından biri olan Maurice Cerasi’nin (1999) araştırmasında ise İstanbul dışındaki Osmanlı kentlerinde bir muğlaklığın var olduğu görülmektedir:

“Osmanlı kentleri yeni idiler; zira kentli halk yeni idi ve kökü yoktu. Buralarda malzeme kültürü, ideoloji, saf beğeni birbirleriyle karışmıştı. Kent, yönetici grupların kurallara sıkı sıkı bağlılığı ile kırsal bölgelerden gelen derin ve karanlık dürtülere aracılık ederdi. Dışlanmış kabile ve ulusal toplulukların toplandığı kırsal bölgeler ise sadece kırsal değil, ama aynı zamanda kent kökenli antik etkilerin izlerini bırakmış, yok olmuş uygarlıklara ait anıların depolandığı yerlerdi. Buralarda kentlerin yararlanacağı kültürler, teknikler ve bilgiler yaşırdı. Kent ile kasaba arasındaki fark zayıftı; bu fark daha çok yerleşmeye malledilmiş yönetim göreviyle koşullanmıştı ve zaman içinde de değişime uğradı. Belgelerde ve tarih yazılarında birkaç yüz ev, barındıran kentler hakkında bilgilere rastlanır; başka kaynaklarda ise iki-üç bin nüfuslu büyük kasabalar köy olarak tanımlanır. Yerleşmelerim yönetim hiyerarşisi şu bölümlere ayrılmıştır: Bir bölgeye veya geniş bir taşra yöresine karşılık gelen, bir paşanın yönetimdeki eyalet ve yahut sancağın merkezi; sancağın olduğu yer, yani çevresini veya çok sayıdaki kenti ve kasabayı kapsayan küçük bölgeye karşılık gelen bölge merkezi; subaşının bulunduğu, genelde küçük veya orta boy kasabadan oluşan yönetim bölgesinin merkezi” (1999: 39-57).

Oysaki İstanbul diğer Osmanlı kentlerinden farklı olarak Weber’in tanımındaki öğelere sahipliği ile ön plana çıkmaktadır. Halil İnalçık’ın (1996: 30) İstanbul’un inşasını incelediği çalışmasında yer alan bilgilerde İnalçık İstanbul’u; “Eski Yunan ve Roma kentleri gibi Osmanlı kentleri de planlı yapılan ve ibadet, idare ve pazar yerlerini içeren bir çekirdek çevresinde oluşur. Büyük Osmanlı kentlerinde ticaret ve endüstri bölgesinin çekirdeği sayılan Bedesten’in inşasına 1456’da karar verilmiştir” sözleri ile tanımlamaktadır. Sürekli gelişen Osmanlı kentleri içerisinde İstanbul’u özel kılanın ise kentin kurulması esnasında itici gücün aslında öncül bir soylulaştırma prensibinden kaynağını almış olmasında yattığı söylenebilir. Suraia Faroqi’nin (2006: 43) değinmiş olduğu Osmanlı’da temel kentleşme pratiğine ait değişmez kabul edilebilecek özellikler yani “nüfus dağılımı düzenlemesinde yapılan devlet müdahalesinin Osmanlı şehirleşme siyasetinin merkezinde yer alması ve halkın halen yaşadığı veya gönderileceği toprakların ekonomisi uğruna göç ettirilecek ve melezleştirilecek seyyar bir kaynakmış gibi görülmesi (soylulaştırmanın izlerini görünür kılmaktadır. Bahsi geçen insan kaynağı kimi

zaman boş mahallelere yerleştirildiği gibi kimi zamanda kentin eski sakinlerinin yakınına yerleştirilerek hem kentin hem de eski kentlinin dönüşümünü sağlamıştır. Kent İslam geleneğine uygun bir şekilde yeniden inşa edilirken kentli kimliğinin de bu süreçte adaptasyonunu yeni kentliler üstlenmiştir. Faroqhi'nin bahsettiği, seyyar kaynak bu açıdan bir nevi “pioner” görevi görmekte, alanı kendisinden önce orada yaşayanlarla birlikte dönüştürmektedir. İstanbul özelinde bu duruma örnek olarak Serdar Taflan ve diğerlerinin araştırmalarında yer alan şu bulgu gösterilebilir:

“Fatih İstanbul’u fethettikten sonra, kentin gelişimini güçlendirmek ve Türk nüfusu arttırmak için Konya’dan, Aksaray’dan, Karaman’dan, Trabzon’dan, İzmir’den, Selanik’ten, Mora vb. bazı Balkan şehirlerinden, Türk, Rum, Ermeni, Yahudi aileleri İstanbul’a yerleşmeye teşvik etti. İstanbul’a yerleşim için özellikle zanaat ve ticaretle uğraşan aileleri tercih etti ve hatta zorunlu iskana tabi tuttu. Bu bağlamda farklı şehirlerden gelen farklı grup ya da etnik grupların birbirlerinden farklı mahallelere yerleştirilmesi gelenlerin de isteğiydi” (Taflan vd., 2011: 283).

Edhem Eldem, Daniel Goffman ve Bruce Masters’ın çalışmasında yer alan bilgiler Taflan’inkini desteklemektedir. Kente farklı yerlerden zanaatkârlar ve tüccarların getirilmiş olması etnik kimliklerin ön planda tutulduğu bir yerleşim düzenini ortaya çıkarmış ve buna yönelik mahalleler inşa edilmiştir. Aynı merkezlerden göç eden insanlar yaşadıkları mahallelere isimlerini vermiş, örneğin Aksaray’dan gelenler Aksaray’ı, Çarşamba’dan gelen Çarşamba’yı oluşturmuştur (Eldem vd., 2000: 171). Göçen insanların göçtükleri yeni mahallerde “hemşerileri” ile birlikte ve yeni yaşam alanlarında eskisinin minyatürünü inşa etme arzusu burada da görülmektedir azınlıkların ise bir nevi “gettolaşması” devlet eliyle desteklenmektedir. Aynı zamanda yine bu cümleden anlaşılacağı üzere sadece kimliğe dayalı değil aynı zamanda “ekonomik sınıfa” dayalı bir dönüşüm de hedeflenmektedir. Kent kimliği oluşurken sadece Türk ve Müslümanların teşvik edilmemiş olması bu durumun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Kimliksel dönüşüm mahalle bazlı iken ekonomik dönüşüm kentin geneline yayılmaktadır. Ortaya çıkan bu iskân politikasının konu açısından farklı bir önemi daha bulunmaktadır.

Yüzyıllarca konargöçer olarak yaşayan bir topluluğun konduktan sonra da yönetsel erk eliyle bir göçü söz konusudur. Rızanın aranmadığı göç politikası pek çok ailenin tarih anlatısına “atalarımız ... burdan göçmüşler” biçiminde bir göç belliğinin taze tutulmasını sağlarken aynı zamanda çeşitli gerekçelerle ve devlet eliyle zorunlu göçü normalleştirmektedir. Çünkü zorunlu/zorunsuz göç ezelden beri onların tarih anlatılarında vardır. Mahallelere göçenlerin göçtükleri yerlerin adını vermek ise Assman’ın (2015: 68) bellek mekânları olarak isimlendirdiği oluşum için oldukça önemlidir. Assman her “bellek tekniğinin ilk aracı olarak” değerlendirdiği mekânsallaştırma hatırlama kültürünün devamlılığına hizmet etmektedir. İsimlendirme yoluyla “mahallenizin adı nereden geliyor?” diye sorulacak olduğunda artık orada Aksaraylılar oturmasa bile “burada eskiden hep Aksaraylılar oturuyormuş onlar yerleşmiş buraya” cevabını almak muhtemeldir. İsimlendirme yoluyla mekân, hatırlama mekânına dönüşmektedir.

Kentin imarlandırma biçimine dönülecek olduğunda Maurice Cerasi’nin (2001: 82) aktarımı ile kentin genel hatlarıyla üç ana işlevsel gruba (konut, ekonomik etkinlikler, dini-kültürel etkinlikler) bağlı bina komplekslerine ayrılması kent morfolojisinin ana prensibini oluşturmaktadır. Eldem ve diğerleri tarafından hazırlanan çalışmada ise hem kentin çekiciliğini arttırmak hem de ekonomik açıdan kalkındırmak için, İstanbul’un fethinden sonra devlet eliyle yeni merkezler kurulmaya başlanması da bu ayrımın diğer bir göstergesidir; Kasımpaşa’daki tersane, Tophane ve Galata Sarayı Acemioğlan okulundan oluşan bu üç merkezin hepsi devlet eliyle kurulmuştur (Eldem vd., 2000: 170). Devlet eliyle gerçekleştirilen bu çalışmalar Şükrü Sönmezer ve Selçuk Seçkin¹³ çalışmasında daha ayrıntılı görülebileceği üzere kentin imalini içermektedir:

¹³ <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=384283>

“Fatih kentin ticari hayatını canlandırmak için, bedestenlerin yapım masrafını kendi vakfından karşılamış ve bugün ki Tahtakale’de bir hamam inşa ettirmiştir. Bu süreçte veziri Mahmut Paşa’da kentin bugün dahi, en işlek ticari merkez konumunu koruyan ve semtine de adını veren cami, medrese, türbe, hamam ve handan oluşan külliyesini inşa ettirmiştir. Ardından diğer paşalarda benzer faaliyetlerde bulunmuş, vezirlerin yaptırdığı külliyeler ve saygı gören kişilerin yaptırdığı mescit ve oluşturulan vakfiyelerle inşa sürecinin devamlılığı güvence altına alınmıştır”

Yine Eldem’in aktarımıyla şehir sakinlerinin büyük kısmı nispi bir entegrasyon ve kendine yeterlilik temelinde, mahallelerde yaşadığı, bu birimlerin merkezinde, orada oturanlara asgari düzeyde özerk örgütlenme sunan yapılar yer aldığı: Bir dini merkez (cami, mescit, kilise veya sinagog), bir çeşme ve temel ihtiyaçlara ve hizmetlere yönelik birkaç dükkân (bakkal, berber, fırın vb.) bilinmektedir. Eldem’e göre nispeten temel ihtiyaçlara daha az hitap eden ve seyrek kullanılan mal ve hizmet sunan merkezler daha yüksek düzeyde entegrasyon sunuyordu. Benzeri dönüşümler 17. yüzyılda da yaşanmaya devam etmiş yüzyılın sonunda Galata’da gerçekleşen yangınla, alanda yer alan kilisenin camiye çevrilmesi bölgedeki etnik dini yapının değişmesine yol açmış ve gayrimüslimlerin mahallenin merkezi bölgelerine yerleşmesine yol açmıştır; Frenkler Bereketzade’ye, Yahudiler Karaköy’e, Ermeniler ve Rumlar da St. Benoit civarına yerleşmiş daha sonra da Pera’ya doğru yönelmiş/yöneltmişlerdir” (Eldem vd., 170-172). Galata, St. Benoit ve Pera’daki dönüşüm günümüze kadar sürecek ve yukarıda da görüldüğü üzere soylulaştırma çalışmalarının temel merkezlerini oluşturacaktır.

Bir diğer örnek bağlamında Ekrem Işın Osmanlı’dan Cumhuriyete gündelik hayatın dönüşümünü ve Osmanlı’nın İstanbul’u fethinden sonra kentin gelişimini modernizasyon öncesi dönem olarak isimlendirir ve bu dönemi kendi içinde üçe ayırır. Birinci dönem kuruluş dönemi adını almaktadır ve bu dönem, şehrin yeni sakinlerinin çevrelerini tanımaya çalıştıkları, geleneksel kültür varlıklarını ortaya koyarak gündelik hayatı inşa etmeye başladıkları dönemdir. 1520-1703 arası ise İstanbul’un kişiliğini bulduğu, ona ruh

veren insan enerjisinin, gücü yettiği her alanda kendini aştığı bir dönemdir. Aynı zamanda bu döneme klasik dönem adını vermekte ve şehrin silüetinin bu dönemde oluştuğu iddia etmektedir. Son dönem ise Klasik dönemden Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar devam eden dönem olup, İstanbul'un geleneksel imgesine yabancılaştığı, kendini ifade edecek yeni arayışlara girdiği ve zamana karşı tarih içinde yapılmış bir koşudur (Işın, 2008: 17). Aslında dönüşüm İstanbul için bir tekerrür gibi gözükmemektedir. Planlı olarak gerçekleştirilmeye çalışan öncül soylulaştırma hareketlerine kimi zaman plansız olarak yaşanan olaylarda yardımcı olmuştur. İstanbul'da oldukça sık gerçekleşen yangınların bu dönüşümü hızlandırdığı söylenebilir. İstanbul'un sık sık büyük çapta yangına maruz kalmasının sebebi yine kentin mimari yapılanması ile ilgilidir. İlber Ortaylı'ya göre evlerin ahşaptan yapılmasının yanı sıra mahallelerin dar sokaklardan oluşması, evlerin bitişik nizam ve dışarı doğru çıkan cumbalarla bezenmiş olması hem yangınların önüne geçilmesini zorlaştırmış hem de müdahale edilmesini imkânsız hale getirmiştir (2006: 85). Ahşap evlerin halk tarafından, taş yapıların ise yönetimde yer alan kişiler tarafından seçilmesi aslında sınıfsal bir farka da işaret etmektedir. Taş pahalı ve taşınması zor bir malzeme olarak ayırımın temel nedeni oluşturmaktadır. Gündelik hayata mimarinin yansımaları ise Metin And'ın; dönemin mimarisine çalışmalarında yer veren gezginlerden derlediği bilgilere göre:

“Paşaların ve önemli adamların evlerinin manastır gibi tek başına durduğu, sağlam duvarları, yüksek çatıları, büyük holleri olduğu ancak bunların özensiz inşa edildiği konusunda aynı görüştedir. Zengin evleri bile taş ve kireçten yapılıyordu, Türkler için yağmur ve rüzgârdan korunmak yeterliydi...Ayrıca taş sıkıntısı vardı. Taş, eşeksirtında taşınıyordu ve 100 eşek ancak iki araba dolusu taş taşıyabilirdi bu nedenle de inşaatlar pahalıydı, Avrupa'da 200/300 gulden arası orta karar bir ev İstanbul'da 1000 dukaya çıkıyordu. Çatıları kiremit kaplı evlerin büyük yuvarlak mazgalları ışık alsın diye camlıydı ancak pencereleri, evin içi komşuların gözlerinden uzak olsun diye tahta panjurlarla kapanırdı. Evlerin içinde tahta işine ve mobilyaya çok az yer verilirdi (And, 2012: 29).

Klasik toprak rantından söz edilemeyen yönetsel sistem içerisindeki bu ayrım değerin ölçümü açısından önemli bir noktaya işaret etmektedir. Ermeni taş ustalarının ellerinden çıkan evler düşünüldüğünde, alanda etnik kimliğe dayalı bir el değiştirme söz konusu olduğunda bu tip evlerin soylulaştırma için bir taşıyıcıya dönüştüğü söylenebilir. Özel mülkiyetin olmadığı Osmanlı’da, dönüşüm devlet eli ve desteği ile gerçekleştirildiğine daha önce de değinilmişti. Osmanlı’dan günümüze mimari açıdan kalan en korunmuş miras yönetsel erk ile halkın barınak/ev yapımı konusundaki uzlaşmasız savaşı olduğu söylenebilir. Klasik Türk Mimarisi Anadolu Selçuklularından buyana genel hatları ile dini anıtlar ve mülki yapılar arasına sıkıştığı ve Osmanlı’da saraya bağlı bir Hassa Mimar Ocağı’nın bulunmasının dâhi bu durumu değiştirememiş olduğu iddia edilebilir. Ocak, saray erkânı tarafından yaptırılan yapıları yapmış, yaptırmış ve denetlemiş, sıradan halkın yaptığı yapıları denetleyebilecek sayıya ve yapıya kavuşamamıştır. Dönem dönem çeşitli fermanlarda yapıların taşınması gereken genel özellikler konusunda kurallar yayınlanmış olsa da kurallara çokta uyulmadığı görülmektedir. Kuban, ocağın “imparatorluğun her tarafında sultan ya da kamu için yaptırılan inşaatların gerçekleştirilmesinden sorumlu” olduğunu söylemiş ve askeri sınıfın bir bölümü olan Hassa Mimarlar Ocağı’nın kadrolarının yapı alanına bilgi ve yeteneği olan devşirmelerden oluştuğunu belirtmiştir (2010: 140).

Hassa Ocağı geniş bir alan üzerinde etkili olmakla birlikte sadece devlete ait yapılarla ilgilenmekte ve bu bağlamda yapılan yapıları denetlemektedir. Burada bulunan mimarların hem mimar hem de denetmen olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır. Üretilen yapılan bir kent mimarisi değil de dönem mimarisi özellikleri taşımaktadır. Kentin yapılanışı ve kentlinin gündelik hayatına yönelik bir yapı tarzı devlet eliyle üretilmemiştir. O günün koşullarına göre tasarlanan evlere ilişkin Hassa Ocağı’nın yaptıkları düzenlemeler ortaya çıkabilecek yangınları önlenmesi için neler yapılması gerektiğini incelemektedir.

Göksun Akyürek'e (2012: 45) göre; Mimar Sinan gibi geometri konusunda uzmanlaşmış nadir örnekleri bulunmakla birlikte, Osmanlı dönemi kültür hayatının genel hatları ile sözlü kültüre dayanması ve milli repertuarın güçlü gelenek ve toplumsal sınıflara ait sınırlarla belirlenmiş olması, anıtsallığın en önemli aracı olan dini yapıların sultan ve ailesinin tekelinde bulunması, yapı malzemesi ve inşaat tekniklerinin oldukça kısıtlı olması gibi nedenler de mimarlık bilgisini deneyim, gözlem, gelenek ve temel bir matematik ve geometri bilgisi üzerine kurulu olmasına neden olmuştur. Bu durum kentlerin gelişimini ve devamlılığını sekteye uğrattırırken Weberyen anlamda sınıfsal farkın gözlemlenmesini sağlamıştır. Faroqhi'nin çalışmasında devletin yapılanmadaki konumu daha net bir şekilde ifade edilmiştir:

“Osmanlı taşra kentlerindeki pek çok kamu binası ya doğrudan doğruya Osmanlı merkezi idaresi tarafından, ya da hazırladıkları projeler birçok durumda sultanın doğrudan onayını alan sancakbeyleri tarafından yaptırılırdı. Bu nedenle 15. Ve 16. yy. Osmanlı mimari tarzı İstanbul'dan başlayarak imparatorluğun her yanındaki önemlice taşra kentlerine doğru yayılmıştır. Son elli yıl içinde yürütülen çeşitli araştırmalar Osmanlı merkezi idaresinin inşaat faaliyetini örgütleme biçimine ilişkin genel ilkeleri ortaya çıkarmıştır. Emek, daha az vasıflı işler için önemli ölçüde, askeri örgüt mensubu olan acemi oğlanlardan, özel beceri isteyen işler içinse lonca mensuplarından sağlanırdı. Lonca mensuplarına ücret ödenirdi. Ancak hükümet projelerinde çalışmak onlar için bir yükümlülüktü ve bazen zorla alıkonurlardı. Buna karşın, pek çok zanaatkârın devlet inşaatlarında ancak sınırlı sürelerle çalıştığı ve işe pek düzenli gelip gitmedikleri anlaşılmaktadır. Osmanlı merkezi idaresince onaylanan projeler Mimarbaşı ve yardımcıları tarafından yürütülürdü. Bu görevliler her tasarımın genel planından sorumluydular ve inşaat alanının işleyişini örgütlerlerdi. İnşaat malzemesinin bir kısmı vergi yerine geçmek üzere zorunlu teslimatla sağlanırdı. Bazı durumlarda merkezi hükümet özel girişimcilere yeterli miktarda demir ya da tuğla sağlamaları için sermaye verirdi. İnşaat malzemesinin taşınması içinde genel olarak asker kullanılırdı. Esas olarak başkentteki inşaatlara ilişkin olarak belgelenmiş olan bu işleyişin taşradaki önemli inşaatlarda da bazı yerel değişikliklerle de olsa egemen olduğunu varsayabiliriz” (Faroqhi, 2014: 27-28)

Bu noktada şunu belirtmekte fayda vardır Osmanlı kentleri ile ilgili olarak Türkiye’de üretilmiş olan oldukça az sayıda çalışma vardır. Çalışmaların çoğu Osmanlı’ya ilgi duyan yabancılar tarafından hazırlanmıştır. Türkiye’de üretilen çalışmaların neredeyse çoğu Osmanlıca belgeleri Türkçeye çevirmiş ve çalışmayı orada bırakmış ve yorumlamamışlardır. Bu nedenle de dönemin koşullarını eleştirmekte yeni bulgularla bu eleştirilere cevap vermekte onlara kalmıştır.- Faroqhi’nin çizdiği tablo bir düzene işaret etmekle birlikte bu düzen kusursuz ya da kati değildir.

“İster övmek ister kötülemek için olsun, Machiavelli’den Montesquieu’ya ve Max Weber’e kadar uzanan siyasi filozoflar, Osmanlı’yı keyfi davranan hükümdarları ve sıkı kontrol edilen toplumuyla despot devletin temel örneği olarak kullanmışlardır. Böyle bir yönetimin, imparatorluk içindeki kentlere herhangi bir özerklik, özgünlük ya da kimlik tanımayacak bir güç ya da kararlılığa sahip olduğu düşünülüyordu” (Eldem vd., 2000: 13).

Oysaki Eldem vd. ise buna katılmıyor ve bu tip güçlü bir denetimin İstanbul’da bile söz konusu olmadığını çıkartılan ve uyulmayan fermanların da bunu kanıtladığını belirtiyorlar. Bu duruma ek olarak 19. yüzyıla gelindiğinde ise var olan denetim sisteminin Tanzimat Fermanı ile birlikte, gayrimüslimlere eşit hak tanıyan yasa ve uygulamalar aracılığıyla Levantenler ve farklı görevlerle başka ülkelerden görevleri nedeniyle İstanbul’a gelen ailelerin bir nevi kendi gettolarını yarattığı bile iddia edilebilir. Müslüman ve gayrimüslim farkı aslında mekânsal olarak da izlenebilir düzeydedir. Kentte gayrimüslim mahallesini Müslümanlarınkinden ayıran sadece içerisinde havra ve kilise gibi kendi ibadethanelerinin bulunması değil aynı zamanda büyük yangınların aracılığıyla merkezde yer alanların kent çeperlerine doğru itilerek kent merkezinin soylulaştırılmasında kendini göstermektedir. Fakat 19. yüzyılda işlerin tersine döndüğü ve Avrupa’nın modernite zaferinin Osmanlı’da da bizzat Avrupalılar tarafından Osmanlı topraklarında da ele geçirildiği söylenebilir. Artık bu dönem Avrupalı seyyahların

İstanbul'a ziyaretleri artmış ve dönemi değerlendirmemize fayda sağlayacak anılar ortaya çıkmıştır. Bu seyyahlardan biri olan Edmondo de Amicis'e göre İstanbul;

Galata İstanbul'un merkezi konumunda sokakları dar dolambaçlı sağlı sollu iş yerleri ve külüstür evler var, sokaklarda kendi dillerinde bağırان Türk hamal, Ermeni, Rum Sakalar, şekerlemeci, gazete müvezzii, Frenk arabacılar bulunuyor. Londra'nın kenar mahalleri gibi loş, rutubetli ve vıcık vıcık çamurludur. Pera; Avrupa kolonisinin West-End'idir, zarafet ve safa şehridir. Yürüdüğümüz yolun iki tarafına İngiliz ve Fransız konakları, şık kahveler, göz kamaştıran dükkanlar, tiyatrolar, konsoloshaneler, kulüpler sefaret konakları sıralanmış, bunların arasından bir kale gibi Beyoğlu'na, Galata'ya ve Boğaz sahilindeki Fındıklı'ta hâkim olan Rus sefaretinin kargir sarayı yükseliyor. Burada Galata'dakinden çok farklı bir kalabalık var. Aşağı yukarı, soba borusu gibi erkek şapkalarıyla, tüylerle, çiçeklerle süslenmiş kadın şapkalarından başka bir şey görülüyor. Rum, İtalyan ve Fransız kibarları, zengin tüccarlar, sefaret memurları, yabancı gemilerin zabıtları, sefir arabaları ve her milletten ne olduğu bilinmeyen karışık suratlı insanlar görülüyor. Türk erkekleri berber dükkanlarındaki balmumundan yapılmış bebekleri seyretmek için duruyorlar. Türk kadınları da ağızlarından sular akarak terzi camekânlarının önünde takılıp kalıyorlar; Avrupalı sokağın ortasında yüksek sesle konuşuyor, gülüyor, şakalaşıyor; Müslüman kendisini gurbette gibi görüyor ve başını İstanbul'daki kadar dik tutmuyor (Amicis, 2009: 54-59) Bir nevi kurtarılmış bir bölge gibi anlatılan Pera'daki davranış biçimleri, giyim ve mimari açıdan kent içi farklılaşmanın göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin yavaş yavaş değişmeye başlayan silüetine eklenen batı havası yeterli değildir ve yeni uygulamalarla kentlerin biçimlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de Tanzimat Fermanı sonrasında 1845 yılına kadar geçen dönemde alınan sonuçlar yeterli olmayınca, Musa Çadircı'nın aktarımıyla Meclis-i Vala'nın; İstanbul'da her memleketin muteber ve malumat sahibi kimselerinden birisi Müslüman, diğeri Hristiyan iki kişinin gelmesi ile oluşturulduğu ve

öncelikli tartışma konuları vergiler ve alt yapı hizmetleri olduğu, görüşmelerden çıkan somut sonuç geçici imar meclislerinin oluşturulmasına karar verildiği görülmektedir (Çadircı, 2013: 199-201). İlhan Tekeli aracılığıyla edinilen bilgilere göre Meclis-i Vala'da görüşmeler yapıldığı ve gelenlerin sundukları raporlar değerlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda “imar meclisi”nin kurularak eyaletlere gönderilmesi ve eyaletlerin imarı (kalkınması) konusunda araştırmalar yapması kararlaştırılmıştır. Tekeli'ye göre bu çalışmalar çoğunluklu, yol, köprü, su vb. alt yapılar konusundaki istekleri kapsayan programların uygulanmasına yönelik çalışmalar olup, alt yapıyı devletin geliştirmesinin ona ait bir görev haline getirilmesinde önemli çalışmalardır (Tekeli, 2009 :139)

Aynı zamanda II. Mahmut döneminde yabancı mimarlar İstanbul'a davet edilmiş ve İstanbul'un batılı bir görünüme kavuşması istenmiştir. Helmuth von Moltke'a kentin sokak, cadde ve yolları düzenleyecek planlar çizdirilirken, 1845'te İsviçreli mimar G. Fossati'nin projesini hazırladığı Darülfünun binası yaptırılmıştır. Bu dönem hem askeri hem de devlete ait pek çok binayı yabancı mimarlar eli ile düzenlenmiştir.¹⁴

Fatih zamanında hem yeni belleğin hem de İstanbullu Türk ve Müslüman kimliğin oluşturulmasında önemli rol üstlenen soylulaştırma ilerleyen dönemlerde batılı Levanterlerin ve batılılaşma hareketlerinin katkısı ile ters bir doğrultuda hareket etmiş öncül soylulaştırma batılılaşma lehine yeni bir sürece girmiştir. İstanbul'un başkent olması ile birlikte değişen kimlik ve mimari yapı soylulaştırmayı andırmakla birlikte tekrar altının çizilmesi gereken nokta buradaki soylulaştırmanın öncül bir soylulaştırma hareketi olarak kabul edilebileceğidir. Osmanlı'nın yıkılması ile birlikte yeni bir soylulaştırma dalgası ortaya çıkmış bu sefer mekân yeni başkent olmuştur.

¹⁴ Ayrıntılı liste için bkz. http://www.academia.edu/7846826/XIX._Y%C3%BCzy%C4%B1da_Osmanl%C4%B1da_Ortaya_%C3%87%C4%B1kan_Farkl%C4%B1_Yap%C4%B1_Tipleri_Different_Types_of_Buildings_Emerging_in_the_19th_Century_Ottoman_Empire_AL%C4%B0DOST_ERTU%C4%9ERUL

2.2.3. Ankara'nın Başkent Olarak İmarı ve Soylulaştırması

İstanbul'un başkent olması ve yeni bir kültürel bellek yaratma çabasının Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte Ankara'da da ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. İstanbul'da kenti Müslümanlaştırma ve Türkleştirme için gerçekleştirilen pek çok eylem yerini, yeni rejimin başkenti olan Ankara'nın imarına bırakırken eski ile bağını kopartacak yapıların inşası devlet eliyle soylulaştırma pratiğini de beraberinde getirmiştir. Çalışmanın bu bölümü özel mülkiyetin hukuki zeminin oturduğu bu dönemde, planlamalar, makaleler ve dönemin pionerları olarak değerlendirilebilecek kişilerin roman ve anılarından yola çıkarak soylulaştırmanın tarihsel izlerini genel bir çerçevede sunmayı amaçlamaktadır.

2.2.3.1. Planlı Dönem Öncesi Soylulaştırma

Ankara Millî Mücadele dönemine ev sahipliği yapmadan önce de Ankara'da birtakım değişikliklerin söz konusu olduğu dönemin “pioner”ları olarak değerlendirilebilecek, İstanbul'da yaşayan ya da Avrupa kentlerinde kalma fırsatı bulmuş olan kimi memur ve askerlerin Ankara'ya geldiği bilinmektedir. Anı ve romanlardan hareketle Ankara'ya gelen, bahsedilen nitelikteki kişilerin Ankara'daki soylulaştırma dalgasının ilk failleri olduğu söylenebilir. Kasaba olarak nitelenen kent merkezindeki yapıların sınırlı olması ve tarihi kaynaktan kaynağa değişmekle birlikte 1915 olayları sonrasına denk düştüğü kesin olan büyük Ankara yangınından sonra kentin sağlam ve kullanılabilir yapılarının bulunduğu Yahudi ve Ermeni tüccarlar ve ailelerinin yoğunlukta

yaşadığı geniş bir alanın kül olması ile önemli bir konut alanın yok olması göç edenlerin işini kimi açılardan daha da zorlaştırmış gözükmektedir.¹⁵

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun (2004) Ankara adlı romanı bu durumu oldukça net bir şekilde ifade etmektedir. İstanbul'dan zorunlu nedenlerle Ankara'ya gelen Selma hanımın yaşantısındaki dönüşümü Ankara merkezli olarak anlatan romanda Cumhuriyet döneminden önce zengin ve fakirlerin kent merkezindeki aynı mahallerde benzer koşullarda yaşadığı zenginlerin diğerlerinden farklı olarak aynı zamanda bağ evlerine sahip olduğu, ciddi bir konut sıkıntısının var olduğu gözler önüne serilmektedir. Konut sıkıntısı ve Ankara'ya farklı gerekçelerle göç eden dönemin aydın ve memurlarının kalacak yer problemine ilişkin kısa bir özeti romanın sayfalarında bulmak mümkündür.

“İlk günler Taşhan diye bir otelde yatıp kalkmıştı. Bu otelin her odasında birbirine yabancı en az dört beş müşteri vardı. Kimi somyası hamak gibi sarkmış, demiri pas tutmuş ve parçası ayrı bir gıcırta ile ses çıkaran karyolalarda, kimi yalın kat yer yataklarında... Bazı zamanlar, koridorlarda da yatanlar görülürmüş. Nazif, kaç defa bunların üstünden atlayarak gidip gelmiş. Taşhan'dan sonra bir müddet bekar arkadaşlarından birinin evinde misafir olmuş, fakat bütün işlerini kendisi görmek şartıyla... Sabahları yüzünü yıkayabilmek için çeşmeden su taşırmış, yatağını kendi toplayıp kendi açarmış; çamaşırını çok defa kendi eliyle yıkadığı olmuş. Daha sonra, büyük talih... Bir Yahudi evinde pansiyon bulmuş. Karısına: "Bilemezsin," dedi; "bu, Ankara'da yaşayan bir adam için ne demektir... Bir Yahudi evinde pansiyon. Ankara'da bunun fevkinde [üstünde, bundan üstün] bir ikbal hatırdan geçmez” (19-20).

Sıradan bir pasaj gibi duran bu cümleler aslında hem Ankara'daki konut sorununu hem de soylulaştırmanın izlerini taşımaktadır. Ankara'daki ilk soylulaştırma hareketinin Yahudi ve Ermeni ailelerden kalan mülklerin “el değiştirmesi” ile gerçekleştiği aşikardır. Cumhuriyet döneminin önemli mimarlarından biri olan ve günümüze kadar taşınan

¹⁵ Roman olmasından kaynaklı olarak resmi bir belge olarak ele almanın mümkün olmamasına rağmen içerisinde yer alan bilgiler dönemin koşullarını anlamak açısından birçok bilimsel çalışmada kullanılmıştır. Tansı Şenyaplı'dan Ali Cengizkan'a kadar birçok önemli akademisyenin çalışmayı referans aldığı görülmektedir. Dönemi alan hatıratlarla anlatının uyumu romanı önemli bir kaynağa dönüştürmektedir.

önemli eserleri bulunan Etnografya Müzesi'nin de mimarı olan Arif Hikmet Koyunoğlu ile gerçekleştirilen söyleşide yer alan şu sözler durumun daha net anlaşılması için önemlidir:

“Ankara'ya geldim, sene 1921. Taşhan'da bir odada 20 kişi yatıyoruz. Millet Meclisi'nin önünden geçiyorum, Nafia Vekil'ine rastladım. "Hikmet, evvela seni mahkemeye vereceğim, sahtekâr diye" dedi, "Sen nereden Keresteci Ahmet oluyorsun? "Ankara'ya girerken, polis hüviyetimi alıp, ertesi gün Müdüriyet'ten geri alabileceğimi söylemişti. Polis Müdürü de eski arkadaşım Dilaver, tanımış beni. Nafia Vekili'ne de o anlatmış. "Cebinde metelik yoktur senin" dedi, "gel Nafia'da bir iş vereyim sana." "Ben memur olmam" dedim. "Biz bir odada 5 kişi yatıyoruz, sana buyur demeye yerimiz yok. Ama Emval-i Metnike'den binalar var Yahudi Mahallesi'nde, gir birine otur" dedi. Dediği gibi yaptım” (1977: 10).

Bu anıdan da yola çıkarak kalacak yer sıkıntısı yaşanan ve yeterli konutu bulunmayan bir alanda yer alan Yahudi Mahallesi'ndeki evlerin önemi oldukça net bir şekilde anlaşılmaktadır. -Cumhuriyet öncesi Ankara'sının ilk soylulaştırma alanı günümüzde de restorasyonu ile başka bir tartışmanın konusu olan Hamamönü ve arkası olması gözden kaçırılmaması gereken bir noktadır.- Buraya çeşitli gerekçelerle gelen ve aydın olarak değerlendirilebilecek bu kişilerin hem bahsi geçen dönemin hem de sonrasının “pioner”ları olduğunu iddia etmek ise yanlış olmayacaktır. Dönemin koşullarında Ankara için oldukça marjinal olan bu kişiler mahallerdeki bir dönüşümü de beraberinde getirmektedir. Yine Karaosmanoğlu'nun romanında yer alan Selma hanımın Tacettin Mahallesi'ndeki evlerinde kadınlı erkekli bir grup ağırlayıp yan yana oturmaları ya da hali vakti yerinde olan ailelerin ve durumu iyi olan yeni göçerlerin tercih ettiği bağ evlerindeki yaşam tarzı halkın hoşnutsuzluğuna sebep olmaktadır, bu hoşnutsuz durum daha önce Brooklyn örneğinde de görüldüğü üzere eski ile yeni arasındaki bir çatışmanın izlerini taşımaktadır: “Lakin bundan bahsedişlerinde öyle bir imalı, sitemli eda vardı ki Ömer Efendiyi asıl kızdıran bu oldu. “Niydehyim ben aha bu İstanbullular böyle tuhaf oluyor?” “Evet, çok tuhaf bizim mahalleyi de epeyce tuhaflaştırdılar hani” (72). Romanın

ilerleyen bölümlerinde Cumhuriyetin kurulması ile birlikte arsa spekülasyonundan zengin olan kişilerin varlığı da soylulaştırmanın varlığını güçlendirmektedir.¹⁶ Soylulaştırma ve beraberinde getirdiği temel sorunların planlı dönemde de devam ettiği görülmektedir.

2.2.3.2. Planlı Dönem ve Soylulaştırma 1919-1940

Ankara'nın başkent olması ile birlikte kentin acil ve planlı bir biçimde kentleşmesinin öngörüldüğü ve uluslararası katılımcılara açık bir şekilde düzenlenen planlama yarışmalarının bu durumun taşıyıcısı olduğu söylenebilir. 1924 yılında Ankara'nın şehremanet oluşu ve İlki 1924'te ikincisi 1928'de yarışma yoluyla seçilen çok da uzun soluklu olamayan Lörcher ve Jansen Planları aynı zamanda soylulaştırmanın anahtarını da ellerinde bulundurmaktadır. Birbirinin devamı olarak görülebilecek bu iki projenin ilki olan Lörcher Planı uzunca bir dönem varlığından çokta haberdar olunamayan, ayrıntıları fazlaca bilinmeyen bir sır olarak kalırken 2004 yılında yayınlanan Ali Cengizkan'ın çalışması ile birlikte daha önce ulaşılamayan kimi belgelere ulaşılmasıyla görünürlük kazanmıştır. 1924 Lörcher Planı'nın daha önce eski şehirde birlikte yaşayan farklı ekonomik grupların yeni şehir ya da yönetim şehrinin kurulmasıyla birbirinden ayrılarak kent içerisinde tabakalaşmanın teşvik edildiği söylenebilir. Cengizkan'ın planın ayrıntılarına yer verdiği çalışmasında: “farklı bölgelerde gelir gruplarına ve statüye göre birbirinden ayrı, düşük yoğunluklu konut mahalleleri” (2004: 87) kurma fikri ya da Yeni Şehir'e villa mahallesinin kurulması Kavaklıdere, Kocatepe, Çankaya, Dikmen, Küçükesat, Ayrancı, Keçiören ve Etlik'in ise bu villalar için depo olarak planlanması zengin ile fakir, mülki erkan ile halkı birbirinden ayırmaya yönelik

¹⁶ Arsa spekülasyonuna ilişkin tartışmaya planlı dönemde devam edilecektir.

bir çaba olarak değerlendirilebilir. Bu çıkarımın sonucunda da gerçekleşmesi öngörülen planların beraberinde soylulaştırmayı getirmesi kaçınılmaz gözükmektedir.

Eski Ankara ve Yeni Ankara'nın kurulduğu mahalleler arasındaki uçurum yine en iyi Karaosmanoğlu tarafından özetlenmektedir:

“Neşe Sabit, böyle düşünerek, Türk Ocağı'nın köşesinden, eski Ankara mahallerine varmıştı. Bu noktadan itibaren her şey elli yıl evveline dönüyor. Elli yıl mı?... Şimdi ben, bu karanlık sokaklarda, ayağı taştan taşa çarparak yürürken Selma Hanım'ın salonunda dans edenlerin ayakları ayna gibi parlayan parkelerin üstünde akisler yapıyor ve aşağıdaki büyük caddenin iki yüz elli woltluk ampulleri sabaha kadar hiç kimsenin yolunu aydınlatmak için yanacak. Garp medeniyetinin ne acayip ne akıl almaz taksimi!... Oturduğu mahallede, henüz hiçbir evin ne elektriği ne suyu vardı. Elektrik çok pahalıya mal oluyor yaşanılmaz bir lüks telakki ediliyordu. Suya gelince, onun tesisatı henüz bitmemişti... Zavallı Ankara halkı, muhasaraya uğramış bir şehirde gibi yarı ıslak çeşme ve kuyuların başında birbiriyle yarıştırdun (136- 137).”

Bu noktada kentin soylulaştırmanın farklı dönemlerde ve yerlerde ortaya çıkarmış olduğu tipik bir sorunun yansımalarının bu dönemde söz konusu olduğu, eski sahiplerinin yeni sahipleri ile aynı kenti paylaşmasına rağmen mekânsal olarak ayrıştığını ve kasabalarının kent olmasının nimetlerinden yararlanamadıkları sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda az çok alt yapısı olan Eski Kentteki evlerde tehdit altındadır. Tansı Şenyapılı'nın çalışmasında yer aldığı üzere:

“Eski Kent, yetersiz de olsa belli bir altyapıya sahipti. Yoğunluğun yüksek oluşu, sayılan bu nedenlerin yanı sıra Eski Kentte toprak fiyatlarını artırıyordu. Burada emlak ve arsa sahibi olan Eski Kentliler yeni yönetimin bu kesime yerleşmesi durumunda gelecek olan imar ve istimlak işlemleri ile büyük bir spekülasyon değerine sahip olacaklardı. Eski dokuya giremediğini yukarıdaki tartışmalarda izlediğimiz yeni yönetim ise bu değeri emlak sahibi tüccar ve esnafa bırakmaktan yana değildi” (37).

Sorunu aşmak için şehremanetin kurulması öngörülmüş ve üyelerinin Eski Kentlilerden oluşmasını önleyecek yasal düzenlemelerin yapıldığı Şenyapılı'nın aktardığı

bilgiler arasında yer almaktadır. Fakat uzun vadede bu önleme çabasının da yetersiz kaldığı söylenebilir.

Löcher Planı her ne kadar başarısız olarak değerlendirilse de planın kendisinden sonraki planlar için bir çekirdek vazifesi üstlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1946'da bitirilen ilk toplu konut projesi olarak değerlendirilen ve 1926'da kurulan Emlak ve Etyam Bankası tarafından yaptırılan Saraçoğlu evleri'nin bu planın temel mantığından hareketle gerçekleştirildiği iddia edilebilir.

Tarihsel bağlamda veriler bulunmakla birlikte Lörcher ve Jansen Planı'nın nerde başlayıp nerede bittiği ve uygulama alanlarını kestirebilmenin zor olduğu söylenebilir. Hatta bu zorluğun Löcher ve Jansen arasında hukuki bir sorun boyutuna ulaştığı Löcher'in planını çaldığı iddiası ile Jansen'i telif hakkı için dava ettiği bilinmektedir. Cengizkan bu iki plan arasındaki temel benzerliklerin sebebini Ankara Belediyesi'nin yarışmacılara sunduğu istek listesinden kaynaklandığını düşünmektedir (107-108). Sebebi her ne olursa olsun temel düşünüş ve ayrıştırma biçiminin kent planlamasına miras kaldığı ve ardından gelen plan ve düzenlemelerle devam ettirildiği görülebilmektedir.

Löcher Planı'nın arkasından gelen Jansen Planı'nda da arsa spekülasyonunu önlemeye ve tabakalaşmayı gözetmeye yönelik maddeler yer almaktadır. Kentin tabakalaşması bu planlamada da desteklenmekte ek olarak Akköprü'ye amele evleri kurmak gibi kentin kurulması için gerekli olan göçün barınacağı bir alan inşa ederek plan dışı yapılanmanın önünü kesme çabası söz konusudur. Gönül Tankut'un De Fries'tan yaptığı bir alıntıya göre Amele Mahalesi'ne yapılan vurgu Jansen'in hem ilerici hem de tutucu yönüne vurgu yapmaktadır (1993: 67). Falih Rıfkı Atay'ın Çankaya adlı eseri ise planın oluşma, işleme ve çöküş sürecine ilişkin en detaylı bilgiyi sunmaktadır. Yoksul halk tarihi kent merkezinde yaşarken yoksullara yönelik olarak yeni bir alanın ayrılması uygun görülmüştür:

“Şehir plânında evsiz fakirlere verilmek üzere bir ucuz arsalar bölgesi ayrılmıştır. Bu arsalar her isteyene parasız da verilebilecek fakat yapılanlar ufak kulübeler de olsa bir mühendisin kontrolü altında bulunacaktı. Tam merkezde mektep, çarşı ve dispanser gibi umumî tesisler için bir yer ayrılacaktı. Belediye bu vazifesini de bir yana bıraktı. Dışarıdan gelenler Ankara Kalesi tarafındaki sırtlarda ilk gecekonducuları tecrübe ettiler. İmar Komisyonu yıkılma kararı verdi, vilâyet ve belediye aldırış bile etmedi. Türkiye’de gecekondu faciası, işte o zamanlar Ankara Belediyesi’nin imar plâncılığını bu türlü baltalamasından aldı, yürüdü... Kusur halkta mı? Hayır, bizim şehir plâncılığını anlayışımızda! Ankara plânında bu türlü fakir ve işçi evleri için ayrılan bölge o vaktin ucuzluğu ile hemen hemen hiçe kamulaştırılacaktı ve arsa parası olmayan, çalışarak, didinerek bir yuva edinmek isteyenlere orada yer gösterilecekti (845,9-846)”.

Jansen Planı’nın yoksul halkı kent merkezinden uzaklaştırırken asgari düzeyde de olsa barınma hakkını koruyan ve yoksulların yaşadığı alanlarda da alt yapıyı önemseyen bir planlamadan yola çıktığı söylenebilir. Asıl sorun ise arsa spekülâtorlerinden ve bu spekülâtorlere destek çıkan kimi yerel yönetimlerden kaynaklı gibi gözükmektedir. Yoğun göçle birlikte konut sıkıntısı çekilen bir kentte arsa ve konut fiyatlarının ve kiralara artacağını ön görmek oldukça kolaydır. Hem Atay’ın hem de Karaosmanoğlu’nun eserlerinde bu durumdan dert yanılmaktadır ve rantın büyüklüğü ve dağıtıldığı kişilerden dolayı sorun çözülememiştir. Bu durumun bir yandan zengin ile yoksul halk arasındaki uçurumu arttırırken bir yandan da özel sektör eliyle soylulaştırmanın kapısını da araladığı söylenebilir. Aynı zamanda göz önünde bulundurulması gereken diğer bir durum ise Ankara’nın kentleşme ve soylulaştırma serüveninin bürokratlar için başlatıldığıdır. İlhan Tekeli (1982: 55)

“Ankara’da Kurtuluş Savaşından sonra, iki türlü sosyal tabakadan söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki mülk sahibi olan eski Ankaralılar, diğeri ise, bürokratların oluşturduğu yeni Ankaralılardır. Bu iki grup, şehrin büyüme sürecinde çıkarları bakımından çatışmışlardır. Ankara’nın başkent olmasından sonra, gayrimenkuller ve arsalar değerlenmiştir. Bu, eski Ankaralılar için avantaj sağlarken yeni Ankaralılar için sıkıntılı durumların doğmasına sebep olmuştur”

demektedir. Bürokratların nerede ve ne koşullarda yaşayacağı planlamanın en önemli sorunlarından biridir.

1930’larda Ankara’nın Jansen Planı’na uygun bir şekilde yatay mimarinin hâkim olduğu bahçeli evlere yöneldiği ve kooperatifiçiliğin bu dönemde önemli bir mesken kaynağı olarak değerlendirildiği görülebilmektedir. Fakat bu kooperatiflerin yoksul halktan ziyade bürokratlar için oluşturulduğu göz ardı edilmemelidir. Arsa fiyatının görece ucuz olduğu alanlarda yapılması ön görülen kooperatiflerin batı kısımdaki ilk örneği Ankara Bahçelievler’dir. Planın dışında bir alanda gerçekleştirilen kooperatifin yapımına Aykut Kansu’nun aktarımıyla 1934’te başlanmış ve arsa kimi kaynaklara göre çok ucuza kimi kaynaklara göre ise ücret ödenmeden elde edilmiştir. Günümüzde arsanın sınırlarını çizmek mümkün olmamakla birlikte bahçe şehir yaklaşımının ilk örneklerindendir. Ve bürokratlara barınak hazırlama amacıyla hareket etmektedir¹⁷. Goethe-Institute (2010) tarafından yapılan bir çalışmada

“Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde başkent Ankara’nın hızla artmakta olan nüfusunun konut ihtiyacını karşılamak üzere kurulan kooperatiflere öncülük ederek örnek olan Bahçelievler Kooperatifi, dönemin bürokrat sınıfının modern yaşamının mekân ihtiyacına cevap vermekteydi. Bu konutlar, farklı işlevler üstlenen odaları, balkonları, sade cepheleri ile geleneksel konut tipolojisinden uzak bir seçenek sunmaktaydılar. Seyrek yerleşim dokusu ile bahçe şehir modelini uygulayan bu yerleşkenin yapıları, zaman içinde yıkılarak yüksek apartman blokları ile yer değiştirmişlerdir. Jansen’in tasarımı olan bahçeli konutlardan günümüze ancak birkaç yapı kalmıştır”¹⁸ denmektedir.”

Bu da ucuza ya da bedavaya alınan bir arazinin bile kentin yoksulları için kullanılmadığını/kullanılamadığını göstermektedir. Önce bürokratların barınma ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Jansen Planı’nda yer alan Ameleevlerinin yapılamamış olması

¹⁷ <http://psi203.cankaya.edu.tr/uploads/files/Kansu,%20Bahcelievler.PDF>

¹⁸ <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sie/bah/trindex.htm>

da bu durumun göstergelerinden biridir. Planlamada yer alsa bile kaderine terk edilen, yüksek kira ücretleri ile baş etmesi mümkün olmayan yoksul halkın kendi çözümlerini üretmesi kaçınılmaz olmuş ve çözüm artan gecekondulu ve gecekondulu mahallerinde bulunmuş gibi gözükmektedir.

2.2.4. Gecekondulu Mahallelerinin Yükselişi ve Artan Mesken Bunalımı

20'li ve 30'lu yıllarda Ankara'nın kentleşmesi ile ilgili olan temel çalışmalarda sıklıkla karşılaşılan cümleler; savaştan çıkmış ve yeni kurulan bir devletin çektiği ekonomik bunalım ve bu bunalımdan kaynaklı olarak kamu yatırımlarında karşılaşılan güçlüklerle ilgilidir. 1940'lara gelindiğinde ise İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşmış olmasının durumu biraz daha güçleştirdiği görülmektedir.

1920'ler de nüfus 20-30 bin arası olarak tahmin edilirken 1940'da nüfus 90 bini geçmiş 1950'de ise 175 bine yaklaşmıştır. Her ne kadar Jansen Planı 270 bine kadar genişleyebilecek bir nüfus için planlanmışsa da ön görülen hızda konut üretilmemesi ve artan konut fiyatlarının göçerler için yeni bir çözüm arayışını doğurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır ve aranan çözüm ara ara serpinti halinde olduğu söylenebilecek barakaların artması ve daha düzenli bir yapı arz ettiği iddia edilebilecek gecekondulaşmada bulunmuş gibi gözükmektedir. Tansı Şenyapılı'nın aktarımı ile 1920'lerde münferit olarak değerlendirilebilecek barakalaşma ve 30'lardaki kaçak yapılaşma 1940'lara gelindiğinde yerini gecekondulu mahallelerine bırakmaya başlamıştır (2004: 94).

Özetle Ankara'nın Millî Mücadele'ye ev sahipliği yapmaya başlaması ile birlikte kente başlayan göç dalgası beraberinde soylulaştırma ve bundan kaynaklı sorunları da beraberinde getirmiş planlama yoluyla azda olsa olumlu karşılanabilecek kimi çözümler ise uygulama fırsatı olmadan ortaya çıkan yüksek rantın kurbanı olmuş gibi

gözükmeştir. 30'ların sonlarından itibaren bir yandan milli mimari tartışmaları başlamış enternasyonal mi yoksa nasyonal bir mimari ile mi hareket edilmeli tartışmaları ortaya çıkmıştır. Sedat Hakkı Eldem (1939: 221) bir yandan ulusların temasının artması ile birlikte ulusal bir mimarinin oluşmasının herkes için zor olduğunu söylerken bir yandan da yeni inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti için ulusal bir mimari tarzının benimsenmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Dönem zarfı içerisinde yükselen nasyonalizm artık mimaride de görünür hale gelmiştir.

“Ankara’nın ilk imar devirlerinde, ecnebilere müracaat edilmesine başlandığında, her şey onlardan beklendi. Bundan başka o devirlerdeki müstacel ihtiyaçları bir an evvel karşılamak lâzım geliyordu. Bu itibarla, stil meseleleriyle meşgul olmak için vakit bulunamadığını kabul etmek lâzımdır. Lâzım olan barınılacak çatılar idi. İşte ancak bugün bunların en fazla lâzım olanları temin edilmiştir. Ve bugün de münakaşamızın mevzuu olan sual ile karşılaşılıyor ve sureti hallini aramağa başlıyoruz. Zira bugünkü vaziyetimiz bundan beş sene evvelkinden farklıdır. Bugün ise bir bina yaptırmadan evvel, eskisine nisbeten etüd için daha fazla vakit sarfetmek imkânını haiziz. Yapı hususunda tecrübemiz vardır. Artık o tecrübeye istinat edebiliriz” demektedir.

Yavaş yavaş ulusal mimariye doğru bir geçiş söz konusu iken yine de daha önce yapılmamış konut tiplerinin yapımında yabancı mimarlar yer almaktadır.

Mimari konusunda dönemin önemli isimlerinden biri olan ve çıkardığı dergi ile Türkiye’de mimaride önemli bir etkisi olan Zeki Sayar (1946a: 49-50) tarafından 1930-39 arası ucuz mesken bunalımının çok daha düşük maliyetlerle çözülebileceği bir dönemken devlet adamlarının ve meslek taşlarının mesken problemi yaratamadığından ve dünyada olup bitenleri inceleyememiş olmalarından dem vurmaktadır. Yine aynı yazıda mesken bunalımı çözmek için kredi koşullarının ağır olduğu, yapı malzemelerini içeride üretecek bir sanayinin bulunmadığı, proje prensiplerinin ucuz mesken üretmekten uzak olduğunu vurgulamaktadır. Dönemin Saraçoğlu, Bahçelievler ya da Tasarruf Evleri’nin maliyetinin yüksek olduğunu söylemektedir. Yine de 40’lı yıllarda planlı

dönemden kalan en büyük başarısı olarak Saraçoğlu Mahallesi gösterilebilir. Mimaride İkinci Ulusal Mimari Dönemi olarak adlandırılan dönemde yapıların Sibel Bozdoğan (2002: 260): “Türk inşa gelenekleri ile modern mimarinin rasyonalist ilkelerinin bağdaştığını” söylemektedir. Batıda yükselen nasyolanizm dalgasından Türkiye’de etkilenirken Saraçoğluevleri’nin tıpkı planlar gibi Alman bir mimara: Paul Bonatz’a yaptırılması ise göz ardı edilememesi gereken bir noktadır.

Bulundukları konum ve yapılaşma biçimiyle hem ticari hem sosyal hem de barınmaya ilişkin önemli bir yerleşim örneği olan Saraçoğlu Mahallesi günümüzde soylulaştırmanın mağduruyken o dönem zarfında planlı kentleşmenin “gurur” kaynaklarından biridir. Fakat Zeki Sayar tarafından kaleme alınan bir yazıda Emlak Ltd. Şirketi’nin %7 nisbetinde bir komisyon alarak emanet usulü ile Bonatz’a yaptırdığı, *Ulus Gazetesi’nde* birçok açıdan övülen çalışmanın, kusurları sıralanmakta mahallenin tertibi beğenilirken maliyeti yüksek bulunmakta, özellikle içerideki kullanım alanlarının sorunlarına dikkat çekilmektedir (1946b: 56-89).

Saraçoğluevleri, Tasarruf evleri ya da Bahçeli evler bir yandan mesken bunalımını çözmekten uzakken bir yandan da sadece bürokratlar için çözüm sunmakta ve kuruldukları alanlardaki arsa değerinin artmasına sebep olarak görece kent merkezine uzak noktaların bile değerlendirilmesini sağlayarak yoksulları kentten daha da uzaklaştırmaktadır. 1951’e gelindiğinde artık mesken ithalatı gündeme gelmiş ve gümrük vergisinden muhaf tutularak dışarıdan gelecek evlere bel bağlanmaya başlanmıştır. Sayar, bu durumun mesken bunalımını çözmeyeceği gibi dünyadaki örneklerle kıyasla en ucuz iş güçlerinden birine sahip ülkede inşaatlarda çalışanların işsiz kalacaklarını söylemektedir (Sayar: 1951: 3-4). Bir yandan ithal hazır ev tartışmaları sürerken bir yandan da Emlak Kredi Bankası’nın kredileri artırılmaktadır. 1955’te ise mesken bunalımından kaynaklı gecekondulaşmanın daha da arttığı görülmektedir ve belediyelerin ürettiği politikalar oldukça problemli bir hal almıştır. Sayar tarafından bu tarihte kaleme

alınmış bir çalışmada İstanbul Belediyesi'nin şehir içinde yapılan kimi gecekonduları yıkarak yeniden gecekondular yapılması için başka alanlarda arsa temin ettiğine yer verilmektedir (Sayar: 1955: 49).

“Şehrimizde toplanan Bizans Tetkikleri Kongresi münasebetile, Sultanahmet camiinin arkasındaki «Arasta» sokağında eski kemerler içine yerleşmiş olanların gecekonduları, işte, bu kanuna istinaden yıktırılmıştır. Bu işi yaparken, Belediyemizin garip hareket tarzına bakınız! Gecekondusu yıktırılan her aileye, Mecidiyeköyle-Kâhıthane deresi arasında yeniden Gecekondular yapmaları için, 100- 200 metre kare yer vermiştir!”

Burada kamunun stratejisi ucuz meskenler aracılığıyla yoksul halkı asgari düzeyde de olsa ihtiyaçlarını karşılayabilecek evlere yerleştirmek amacıyla yeni yerler inşa etmek yerine onları kent merkezlerinden uzak tutarak görünmez hale getirmektir. 1956 yılında bir Amerikalı mimarın Bernard Wagner'in gözünden Türkiye'deki mesken bunalımı: köy ve kentlerdeki bunalım olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kentlere 1950'den itibaren göç olmuş ve kentler bu göçü karşılayacak konut stoğuna sahip değildir. Yılda en az 50.000 konut inşa edilmelidir. İnşaatta çalışacak kalifiye eleman sayısı oldukça azdır, inşaat malzemelerinde yerli üretim sınırlı kalmakta fayans ve benzeri malzemelerin yerli üretimi hiç bulunmamaktadır. Döviz darlığı bulunan ülkenin birçok şeyi ithal etmesi gerekmektedir. Çıkarılan kanunlar belediyelere verilen yetkiler, dağıtılan krediler mevcutsa da bunların derli toplu bir program olmadığı dile getirilmektedir. Kurumlar arasında koordinasyon yoktur. Kira artırımını kontrata tabi tutulmuşsa da dondurulan rakam 1939'un %'de 200 katıdır (Sayar: 1956: 78-80).

Aykut Namık Çoban'ın (2012: 84) Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar konut sorununu ele aldığı makalesinde 1923-1950 arası dönem devlet memurlarının konut sorunu olarak isimlendirilirken 1950-1980 arası dönem emekçinin barınma sorunu olarak isimlendirilmiştir. Dönemin gecekondulaşma sorununu iktisadi durumu da göz önünde bulundurarak dört maddede özetleyen Çoban:

“...kırdan göçen emeğin sanayi proletaryasına dahil olamamasının barınma bakımından önemli sonuçlarına dikkati çekmekle yetinelim. İlkın, marjinal işlerde ya da hizmet sektöründe çalışan yeni kentli emekçi kesimin gelir düzeyi, sendikalı sanayi işçisinin reel gelirinin gerisinde kalacağı için, barınma sorunu en çok kıt kanaat geçinen bu kesimi etkileyecektir. İkincisi, önceki dönemde olduğu gibi, aşağıda göreceğimiz üzere bu dönemde de, devlet, barınma gereksinmesinin karşılanmasını bireylerin kendi girişimlerine bıraktığı için, kırdan kente göçenler çözümü gecekonduda bulacaklardır. Üçüncüsü, gecekondulaşma, barınma için gereken bir karşılığı da içeren emeğin yeniden üretilmesi maliyetini düşürerek genel ücretler düzeyinin de düşük olmasına yol açan bir unsur olduğu ölçüde, sermaye sınıflarının çıkarları ile de uyumludur. Dördüncüsü de, iş güvencesi olmayan yeni kentliler, kırsal bağlarını toplumsal bir güvence olarak korumayı yeğleyecek, barınma hakkı talebini yükseltmek ve barınma konusunu siyasallaştırmak yoluna gitmeyeceklerdir. Tüm bunları, uygulanan konut politikalarının çözüm üretmekten uzak olduğu gerçeği ile birlikte düşünürsek, barınma sorununun bu dönem boyunca ağırlaştığını görmek hiç de şaşırtıcı olmasa gerektir” demektedir.

Gecekondu hangi boyutu ile ele alınırsa alınsın 1961’de Anayasaya giren barınma hakkının ve kamu hizmetinin halkın kendisi tarafından sağlanmasıdır ve buralarda yaşayan aileler kendilerine temin edilemeyen haklarını yine kendi emekleri ile çözmektedirler. 1963’teki I. V. Yıllık Kalkınma Planı’nda yer alan şu ifadeler:

“Konut yatırımlarına yapılan harcamaları toplam yatırımın yüzde 20 sinden daha çok artırmadan, tedbirler alarak, aynı yatırımla daha çok konutun yapımını sağlamak. Lüks konut yapımının kısılması ve sağlık bakımından sakıncası olmayan en ucuz halk konutu tipinin seçilmesiyle daha çok sayıda konutun yapımını ve daha geniş bir kütlenin barındırılmasını sağlamak. Sahiplerinin oturacakları evlerle birlikte, düşük kirali halk konutları yaparak kiranın özellikle dar gelirli ailelerin imkânlarını zorlayıcı etkisini azaltmak. Her türlü arsa alım- satım oyunlarını önleyici tedbirlerle, ev yaptırmak isteyenlerin uygun fiyatlarla arsa edinmesini sağlamak. Gecekonduları, içinde oturanlara konut bulmadan yıkmamak. Her şeyden önce bu gecekonduların arsa mülkiyeti problemini çözmek, kamu hizmetlerini tamamlayarak durumlarını düzeltmek, ancak çok kötü olanlarını içinde yaşayanların konut ihtiyacını karşılamak suretiyle ortadan kaldırma” (429).

başka bir soruna daha işaret etmektedir; Emlak Konut bir yandan bürokrasi için konutlar inşa ederken bir yandan da Ataköy’de ve Levent’te lüks konutlar inşa etmektedir. Bireysel kredilerle yoksul halkın hem kira ödeyip hem de kredi ödemesi mümkün gözükmemektedir. Bu şartlar altında gecekonduları yıkılacak halkın gidecek yeri bulunmamaktadır. Özetle onlar için uygun barınakları inşa etmeden gecekonduları yıkmak yıkılan bölgenin dışındaki gecekondular sayılarını arttırmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Kamusal açıdan bir açmaz söz konusudur açmazı çözmenin yolu kamunun ucuz konuta yönelmesi gibi gözükmektedir. Fakat bu konuda önemli bir başarının halen elde edilememiş olduğu da aşikârdır.

80 sonrasında barınma hakkı devlet eliyle sağlanmayan halkın bir yandan gecekondularını yasallaştıracak aflar ve tapu/tapu tahsisi yoluyla gecekonduları meşrulaştırılırken bir yandan da soylulaştırmanın bir kolu olarak hareket eden kentsel dönüşüm yoluyla barınakları yıkılmaya başlamıştır. Kamunun konut politikaları giderek özel sektöre devredilirken yeni bir soylulaştırma dalgası doğmaktadır. 1980 sonrası ortaya çıkan konut politikaları bir sonraki bölümde dönemin konut reklamlarının incelenmesi yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOYLULAŞTIRMANIN MEŞRULAŞTIRMA ARACI OLARAK İLETİŞİM

ARAÇLARI

3.1. SOYLULAŞTIRMA ANLATISI

Soylulaştırma süreci, farklı ülke örneklerinde daha önce de değinildiği üzere temelde Philip Clay'in (1979) çalışmasındaki dörtlü basamaklandırma merkeze alınarak incelenmektedir. Türkiye'de üretilen akademik çalışmalarda da benzer bir sürecin varlığının saptandığı ve incelenen mahallelerde de benzer bir işleyiş sisteminin takip edildiği görülmektedir. Çalışmanın basamakları oldukça net bir şekilde belirlenmiş ve takip edilebilir bir aleniliğe sahipken, basamakların içerisinde çok da ayrıntılandırılmadan geçirilen unsur halkla ilişkiler ve reklam faaliyetidir. İkinci basamakta yer alan ve üçüncü basamakta altı çizilerek değinilen halkla ilişkiler ve reklam faaliyetlerinin önemi bugüne kadar ayrıntılı biçimde tartışılmaya açılmamış ve fonksiyonu netleştirilmemiştir. Çalışmanın temel meselesini bu sorun oluşturmaktadır.

Çalışmanın temel hipotezleri Türkiye'de:

1. Soylulaştırma sürecinin temel taşıyıcı kolonlarından biri iletişim araçlarıdır.
2. Soylulaştırma sürecinde iletişim araçları sadece pazarlama ya da reklam amaçlı olarak kullanılmamakta metinlerde yer alan anlatı sürecin meşrulaştırılmasına da hizmet etmektedir.
3. Soylulaştırma sürecinde önemli bir rol oynayan basın ilanları izlenerek soylulaştırılan mahallenin gelişim süreci incelenebilir.
4. Sürece yön veren ve sürecin araçlarından biri olan belediyeler tarafından üretilen materyaller, belediye yetkililerince verilen demeçler aracılığıyla sürecin işleyiş biçimi ve temel aksaklıkları ortaya konabilir.

5. İletişim araçları soylulaştırmayı meşrulaştırmamakta, anti-soylulaştırma adı verilebilecek karşıt soylulaştırma hareketleri ile sürecin meşruluğunun sorgulanmasına da yardım etmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde soylulaştırmanın izlerini ve işlevini açıklamak, hipotezlerin doğruluğunu sınamak amacıyla gerekli yol haritasını çizebilmek için niteliksel metin analizi yönteminden hareket edilmektedir. Lawrence Neumann'dan hareketle (2014), niteliksel metodolojiden faydalanan bir çalışmada bulunması gereken veriler, temalar, kavramlar veya benzer özellikler temelinde kategoriler aracılığıyla metin çözümlemesi yapılmaktadır. Çalışmada, incelenen farklı iletişim araçlarının olması ve araçların kendi içerisinde ortak ve ayrışan yönlerinin ortaya konabilmesi için temel veri kaynağını oluşturan 1980-2015 arasında *Hürriyet ve Cumhuriyet* gazetelerinde yer alan konut ilanlarını incelemek için kavram setleri, temalar ve kategoriler oluşturulmuştur. Her dönemin kendine özgü yapılaşma ve konut formu örnekleri kendi içerisinde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan ilan metinleri soylulaştırma ilişkisi olacak biçimde temalara ve kategorilere ayrılmıştır. Milli Kütüphane'de gün, ay, yıl, ek ayrımı yapmaksızın incelenen gazetelerde, yüzlerce ilana ulaşılmıştır. İlanların içerik olarak farklılaşmaması, benzer metinler ve görsellere sahip olması nedeniyle çalışmayı niceliksel çokluğun yol açtığı hantallıktan kurtarmak ve tekrarı önlemek için niteliksel özelliklerin temel alındığı doksan adet ilan çözümlemeye alınmıştır. Çözümlemelerde ilgili dönemlerin yasal mevzuatları, imar ve iskân politikaları, ekonomik konjektürü ve konut ilanlarının yer aldığı mahallelerin tarihi arda alan bilgisi olarak sunulmakta ve ilanların çözümlenmesinde ilk kez oluşturulan kodlardan faydalanılmaktadır. Kodlar:

Kahramanlık: İlan metinlerinde, belediyelerin faaliyet raporlarında, kitapçıklarında ve sürecin yürütülmesinde yetkili olarak nitelendirilen kişilerin demeçlerinde yer alan “biz yaptık, biz olmasaydık yapılamazdı, sayemizde oldu, ilk biz yaptık, biz keşfettik, armağan ediyoruz” ve “kurtardık, yıktık, suçu önlüyoruz,

temizledik” minvalindeki kelimelerin anlatı içerisinde kullanılması ile ortaya çıkmaktadır. Varlığı önceden beri bilinen mahalleler ve köyler ilk kez keşfediliyormuş gibi sunulurken, yasal bir zorunluluk olan afete dayalı konut üretme, yönetsel erkin yine zorunlu bir görevi olan suçu önleme, mal ve can güvenliğini sağlama ve mahallede yaşayanlarla uzlaşının sağlanması bir kahramanlık anlatısının içine yerleştirilmektedir ve bu anlatı lütufta bulunuyormuş gibi sunulmaktadır.

Lütufta Bulunma: Konut üretenlerin ya da yönetsel erkin zorunlu olarak yapması gereken hizmetler anlatı içerisine yerleştirilirken sanki görevleri değilmiş de cabasına yapılıyormuş gibi sunulmaktadır. Ve yoksullara yönelik mahallelerde bu bahşetme halini almaktadır. Yine konutlar sanki bedel ödenerek alınan bir mal değilmiş, firmalar bu faaliyetlerden para kazanmıyormuş da tüketicinin ve toplumun mutluluğu için üretiliyormuş gibi sunulmaktadır.

Yakın Geçmiş Yok Sayıp Uzak Geçmiş Referans Alma: Soylulaştırılan mahallerde Clay’a göre ikinci basamakta görülen isim değişikliği unsuru aslında bir üst kavramsallaştırmanın taşıyıcısıdır. Burada amaç yeni bir mahalle yaratılıyormuş izleniminden fazlasıdır. Özellikle yoksul ya da yaftalanan mahallelerde isim değişikliği mahallenin geçmişini silmek için gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda isimlendirmelerde seçilen, mahallenin tarihteki “şanlı” geçmişini vurgulayan adlara yönelinmesi, eski isimlerinden birinin ya da mahallenin yakınlarında bulunan bir semtin adının, yeniden mahalleye verilmesi, eski ile yeni arasında kalan yakın geçmiş silmek için belleğe yapılan bir müdahaledir. Yine ilan metinlerinde “Osmanlı’nın... alanı, bir paşanın çiftliği, bir şeyin doğduğu alan, eski bir uygarlıkta ..., ismiyle bilinen mahalle/semte vurguları bu amaca hizmet etmektedir. Gerçekleştirilen müdahale ile mahallenin eski sahiplerinin mahalle ile aidiyet bağları da ortadan kaldırılmakta ve yok sayılmaktadır.

Anahtar Kavramlar: 1980, 1990 ve 2000’ler adı altında tarihsel olarak bölümlenen ilanlarda her dönem aynı kalan ve farklılaşan kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar konut tipi ile yakından ilgilidir ve her dönem modernliğin taşıyıcısıdır.

Konut Tipi: Orta ve üstü sınıfın neden yeni bir ev alması gerektiği değişen konut tiplerinden geçerek açıklanmaktadır. Müstakil evden, residancelara doğru değişen en nihayetinde korunaklı siteler içerisinde yer alan evler ilan metinlerinin anahtar kavramlarını biçimlendirmektedir.

Soylulaştırma Türü: Yine dönemsel olarak orta sınıfın kent içerisinde nereden nereye doğru hareket edeceği ilanlarda yer alan konutlar için uygun görülen mahallelerle ilişkilidir. Dönemsel olarak değişen soylulaştırma türü ilan metinleri aracılığıyla Türkiye’de soylulaştırmanın tarihsel bir haritasını oluşturmaktadır.

Dışlama: İlan metinleri sadece konutu alacak ya da alması muhtemel olan kişileri değil aynı zamanda kimlerin orada oturamayacağını da içermektedir. Ve dışlanan genellikle mahallenin eski sahipleri olmaktadır. Yaftalamalar, yok sayma ve hikayeleştirme ile dışlanan aynı zamanda eski mahalle sakinleriyle benzer kimliğe ve sosyo-ekonomik duruma sahip kişilerdir.

Metinlerde yer alan bu kodlar kentleşmeye ilişkin yaygın bir mittten beslenmektedir. Claude Levi-Strauss (2011: 70-71) mitlerin tarihsel bağlam içerisinde üstlendiği görevini “bizi çevreleyen dünyanın düzenini ve doğduğumuz toplumun yapısını izah etmek, bunların temelsiz olmadığını göstermek, bir bütün olarak dünyanın ve mensubu olunan özgül toplumun, ezelden beri nasılsa hep öyle kalacağına güven telkin etmektir” biçiminde özetlemektedir. Levi-Strauss’a göre, bilimsel gelişme ile birlikte bu görev ona geçmiş ve düzenin devamı ve meşruluğu için tarihin referans gösterilmesi ortaya çıkmıştır. Bu açıdan tarih ile ortaya çıkan imge büyük bir ölçüde mit özelliği taşımaktadır. İlkel toplumların ve mitlerin günümüz toplumlarında rağbet görmemesinin ve “aşağı”

görülmesinin sebebi sahip oldukları kültür ve yaşam biçiminin günümüz toplumlarının temelinde yer alan bilim, sanayi ve bunların hizmet ettiği tüketim kültürüne entegre olamamış olmalarında aranabilir. Günümüz toplumları bir taraftan mitleri ve işlevlerini küçümserken yeni mitlerin doğuşuna da kaynaklık etmektedir. Soylulaştırmayı kentleşme pratiğinin sıradanlığı içine hapsetmek, yeni oluşturulan konut tiplerini ve kentsel dönüşümü modernleşme, kentleşmenin gereği gibi göstermek, soylulaştırmanın varlığını gizlemek için bir araç haline dönüşmektedir

Söylenler, dil dolayısıyla kentli insanın hayatını inşa ederken dilin bütün imkânları reklamlar için seferber edilmekte ve gündelik hayat soylulaştırma çerçevesinde yeniden biçimlendirilmektedir. Peter L. Berger ve Thomas Luckmann'ın "Gerçekliğin Sosyal İnşası" adlı çalışmasında gündelik hayat içerisinde dil ve sembollerin rolü üzerine yaptıkları değerlendirmede: İnsanların nesnelleşmiş bir gündelik hayat gerçekliği içerisinde doğduğunu, gündelik hayatta kullanılan dilinde sürekli olarak zorunlu nesnelleşmeler sağladığı ve onun içinde anlam kazandığı, gündelik hayatı anlamlı kılan bir düzen tesis ettiğini belirtirler.

"Coğrafi olarak adlandırılmış bir yerde yaşarım; toplumumun teknik vokabüleri içinde adlandırılmış, konserve açacağından spor arabaya kadar çeşitlenen araçlar kullanırım; yine bu vokabüler aracılığıyla düzenlenmiş, satranç kulübümden tutun da Amerika Birleşik Devletleri'ne dek uzanan bir insanı ilişkiler ağının içinde yaşarım. Bu anlamıyla dil, hayatımın toplumdaki koordinatlarını gösterir ve bu hayatı, anlamlı nesnelerle doldurur. Gündelik hayat gerçekliği, bedenimin 'buradalığı' ve mevcudiyetimin 'şimdiliği' etrafında düzenlenmiştir. Bu 'burada ve şimdi' ('hereand now') gündelik hayatın gerçekliğine dönük dikkatimin odağıdır. 'Burada ve şimdi'yi bana gündelik hayatta sunan şey, bilincimin realissimum'udur (gerçekliğidir-ç.n.). Ne var ki gündelik hayatın gerçekliği, sadece bu buradalıklardan ibaret değildir; o aynı zamanda, 'burada ve şimdi' olmayan fenomenleri de kapsar" (2008: 35).

Onlara göre gündelik hayatın gerçekliği nesnelleşmelerle kalmaz varlığı bu nesnelleşmeler sayesinde söz konusu olur. Aynı zamanda gündelik hayatın gerçekliği,

gerçeklik olarak kabul edilir ve doğrulama gereksinimi duyulmaz. Gündelik hayata rutinler hâkimdir ve rutinler gerçeklikte herhangi bir değişim olana kadar devam eder. Ve bu rutinler için gerekli anlam üretimi de değişim de dil aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ve dilin kendi de Michel De Certeau'nun altını çizdiği gibi aynı zamanda ortak bir mekândır. Ek olarak mekânı genişleten unsurlar ise kitle iletişim araçları olarak görülebilir. Fakat bu mekânın kullanımı ve yayımı da diğer mekânsal pratiklerde olduğu gibi genel olarak egemen olanın hâkimiyetindedir. Kullanım ortaklığı aidiyet söz konusu olduğunda bir ortaklıktan ziyade mülk sahibi ile yasal düzenlemelerin dışında kalan kullanım ve yayım özgürlüğü sınırlı bir kiracılık ilişkisine benzetilebilir. Herbert Marcuse'un "Tek Boyutlu İnsan" adlı çalışmasında

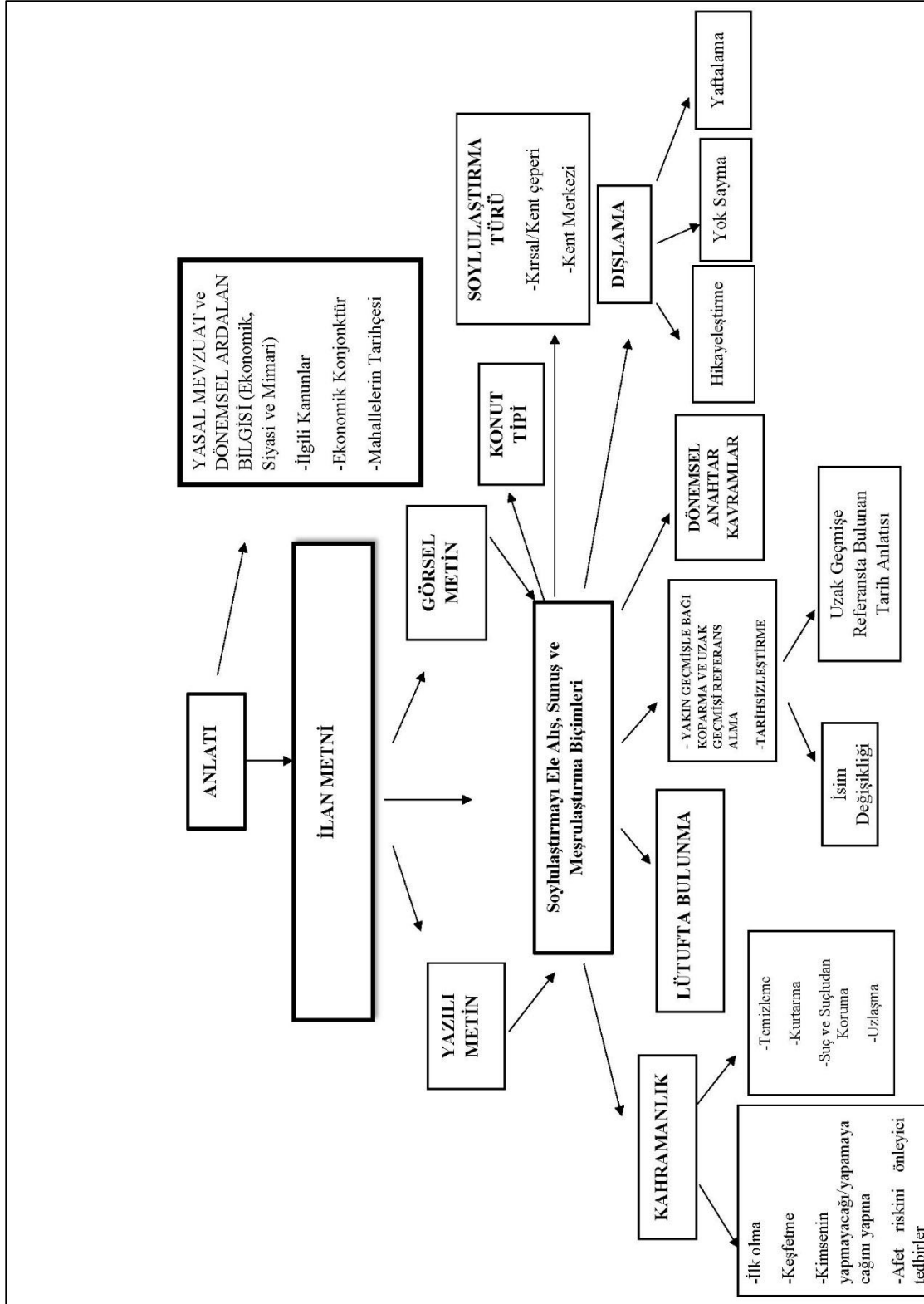
"eğer patron ile işçinin aynı televizyon izlencesinden haz duyuyor ve aynı dinlenme yerlerine gidiyorlarsa, eğer sekreter kendine işverenin kızı denli çekici bir görünüş verebiliyorsa, eğer Zenci bir Kadillak alabiliyorsa, tümü de aynı gazeteyi okuyorlarsa, o zaman bu benzeşme sınıfların yitişini değil, ama kodamanların korunmasına hizmeteden gereksinim ve doyumları altta yatan nüfus tarafından ne düzeye dek paylaşıldığını göstermektedir" (2008:8-9).

İlanlar, demeçler, kitapçıklar bu bilincin oluşturulması için önemli bir araç konumundadır. Kentsel dönüşüm farklı nedenlerle bir ihtiyaçken metinlerde adı geçmeyen soylulaştırmanın sunumu toplumun genel çıkarına yönelikmiş izlenimi uyandırılmaktadır. Oysaki ortak çıkar yerine rantı elinde bulunduran aktörlerin çıkarı minimal bir ölçütte kamuyla paylaşılmakta kimi zamanda hiç paylaşılmamaktadır. Fakat bu durum yine de kamuoyunda kentsel dönüşüme taraf olan geniş bir kitlenin oluşmasını engellememektedir. İzlenen strateji ise kentte yaşayan farklı ekonomik sınıflardaki halkın genel rızası sağlayacak; depreme dayanıklılık, imar, kentsel güzelleşme, tarihe sahip çıkma, yaşanabilir konut alanları, çocuklar için iyi bir gelecek, doğaya dönüş vb. kavramların ön plana çıkartılması ile gerçekleştirilmektedir.

Farklı firmalara ait ilanların sürekli olarak basında yer alması “arzulanması” gereken hayatı sunarken bu hayata kavuşmanın yolunu kendi sitelerinden geçtiğini ima etmektedir ve bu imayı karakterler üzerinden kurgulamaktadır. Soylulaştırmanın yüklenicisi aynı zamanda anlatının kahramanıdır da. Kentsel dönüşüm vasıtasıyla soylulaştırdığı alanlara ve buralarda yaşayan insanlara lütufta bulunurken, onlara hayal bile edemeyecekleri ya da tamda hayallerindeki yaşamı sunmaktadır. Bunları yapmaktadırlar çünkü onlar vatansever yaşadıkları kentin aşığı ve çıkar gözetmeyen birer kahramandır. İlanların ilk bakışta görünmeyen karakterlere sahip olduğu bunların inşasında ise ideolojik bir alt yapının ve kültürel kodların yer aldığını söylemek mümkündür. Anlatının sadece ürünün pazarlanmasına yönelik olduğunu iddia etmek yanlış bir varsayım olacaktır. Roland Barthes’in (2012: 28) de belirttiği gibi görsel tözün, kendini dilbilimsel bir bildiriyle destekleyerek anlamlarını pekiştirirken ve görüntüsel bildirinin hiç değilse bir bölümü dil dizesiyle yapısal bir yenileme ya da yerini alma bağıntısı içindedir ve bu bağlantı onu olduğundan başka bir şeye dönüştürür. Yüklenen her anlam onun gerçekte sahip olduğu anlamın ve işlevinin yani konutun barınak olma özelliğinin önüne geçer. Sosyal donatıları da içerisinde barındıran bir sitenin içerisinde yer alan barınak lüks rezidansa dönüşmüş işlevi hale sabitken diğer özellikler gerçek işlevini gölgelemekte işlevi dışında bir anlam iletmektedir. Bu haliyle de toplumsal ve ekonomik açıdan yeni anlamlar yüklenirken ve bu yeni anlam kitle iletişim araçları ile yayılarak toplum nezdinde yeni bir anlam ve gerçekliğe kavuşmaktadır. Dönemsel olarak konutların siteye dönüşmesi ile yeni anlamlar üstlendiğini ve sıklıkla karşılaşılan “mahalle” ve “mahallelik” geçmiş yaşantıya vurgu yaparken gerçek anlamından uzaklaşıp yeni bir hayat biçimi sunduğunu söylemek mümkündür. Bu yolla özlenilen unsur aslında kendisi gibi olmayan sadece bir isimlendirmeye dönüşerek “varmış” gibi sunulur. Bu durumun satışta işe yarayabilecek bir mitin yeniden sunumunu içermektedir.

Özetle çalışmada ilan/reklam/halkla ilişkiler değil soylulaştırmanın ilgili metinler içerisindeki sunuş biçimi çözümlenmektedir. Bu nedenle de odak noktasını kaçırmamak ve basılı ilanların bu bağlamda tarihsel olarak ortak özelliklerini ve dönüşümünü vermek amacıyla kodların oluşturulması uygun görülmüştür. Çözümlemeler esnasında sadece ilan metni değil aynı zamanda ilan metninde geçen konutların yer aldığı mahallelerin tarihsel bağlamda arka planına başvurulacak ve öncelik sonralık ilişkisi içinde sunulacaktır. Dönemsel çözümlemelerin başında yer alan tarih kıstası dönemin ekonomik, siyasi ve mimari gelişimlerinin yer aldığı ardaan bilgisinden sonra sunulacaktır. Çözümlemenin temel prensiplerini ve anahtar kavramlarını aşağıdaki şemada görmek mümkündür.

Tablo 2. Çözümleme Şeması

3.2. TÜKETİM NESNESİ OLARAK KONUT

Günümüzde üretilen evlerin toplumsal bir statü göstergesi ve sınıfsal bir farklılaşmanın aracı olduğu sıklıkla dile getirilen bir gerçeklikken barınağın konuta dönüşümünün tarihsel olarak nerede kırılma yaşadığını tespit etmek oldukça güçtür fakat genel geçer olmasa da bir tahminde bulunmak mümkündür. İnsanların temel ihtiyaçlarından biri olan barınma ve doğal çevre içerisinde var olan tehlikelerden korunabilecek bir sığınak ihtiyacının kökenleri oldukça eskiye dayanmakla birlikte insanların doğa ile girdikleri mücadele sonucunda geliştirdikleri kültürleri dolayısıyla doğanın verdiğinden fazlasını ele geçirme ve doğaya hükmetme arzusunun yerleşik hayata geçen insanları mağaralardan taş, tuğla, tahta, kerpiç ve benzeri araçlara ürettikleri evlere doğru evrilttiği iddia edilebilir. Tabi yine evin yapımında kullanılan araçlar doğanın kendisinden edinilmektedir. Emek sürecinde yabancılaşmanın henüz çok keskinleşmediği dönemlerde en güzel, dayanıklı ya da kullanışlı evin, evi üretecek kişinin zanaatsal maharetine bağlı olduğu tahmin edilebilir. Fakat emeğin ücret karşılığında satın alınabilir bir metaya dönüşmesinin ardından hem yapım için gerekli malzemeleri hem de üretim için gerekli mahareti satın alabilecek kişinin evinin kendi emeğinden görece bağımsız bir şekilde en güzel ve dayanıklı eve sahip olmaya yettiği düşünülebilir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki temel etmenin ise sınıfsal farklılaşma ve iş bölümü ile içe içe geçen bir düzenin eseri olduğunu söylemek ise yanlış olmayacaktır. Böylesi bir düzen içerisinde artık evin sadece bir barınak olmaktan çıkıp sınıf ve statü göstergesi aracına dönüştüğü çıkarımında bulunabilmektedir. Etrafı çevrili tek göz odanın hane içinde artan nüfus, din dolayısıyla oluşturulan mahrem algısının, evcilleştirilen hayvan sürülerini yakınında bulundurma arzusu, tüketebileceğinden fazla tahılın ambarda bekletilmesine duyulan ihtiyaç gibi çeşitli etmenlerin ise evleri daha kompleks bir yapıya dönüştürdüğü bununda yine maddi imkânlarla sahip olma ile ilişkili olduğu akla yatkın gelmektedir.

Evlerin bölümlere ayrılması ve evde kullanılan eşyaların çeşitlenmesi yine benzeri bir şekilde zenginliğin göstergeleri arasındadır. Yerde yemek yerine masada yemek yemek hatta evde ayrı bir yemek odasının bulunması, mahremiyetin dönüşümünü temsil eden ayrı odalar ve yıkanma alanlarının, tuvaletlerin evlerin içinde yer alması gibi unsurlar da lüks ve zenginliğin göstergeleri olarak değerlendirilebilir. 1980 sonrasında incelenen ilan metinlerinde sıklıkla karşılaşılan evlerin metrekare büyüklüğü, oda ve banyo sayısı, fotoğraflarına yer verilen eşyalarla bezeli örnek daireler, yine çokça dile getirilen inşaatların yapımında kullanılan malzeme özellikleri bu durumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Yine aynı tarihlerde ekonomik açıdan Türkiye’de gerçekleşen dönüşümün ekonomik farklılığı keskinleştirmesi, konut alanlarının birbirinden ayrılması, kırsal soylulaştırma olarak değerlendirilebilecek kent çeperindeki soylulaştırmanın kapalı site sisteminin “korunaklılık ve güvenlik” ile kurması gereken zorunlu ilişkinin 90’ların ortasından itibaren kent içi alanda da görünmeye başlanması ilanlar aracılığıyla süreci görünür kılmaktadır.

Yine 80 sonrası bedeninin estetik değerlerle tanımlanması, sportif, fit, zayıf, güzel, bakımlı gibi kavramların kutsallaştırması hem bedeninin hem de bedeni idealize eden ölçütlerin tüketimin bir parçası haline gelmesi kapalı site biçiminde örgütlenen alanlarda; yüzme havuzu, spor alanları, hamam vb kompleks yapıların konut alanlarına dahil edilmesini, moda yakınlığının konut alanlarındaki ya da yakınındaki alışveriş merkezleri aracılığıyla kısıktırılması, konutları tüketimin ve lüksün başka bir boyutuna taşımaktadır.

Fernard Braudel’in (1993) kapitalist sistem içerisinde gündelik hayatın yapılarını incelediği çalışmasında on beş ve on sekizinci yüzyılda farklı coğrafyalarda yer alan konutlara dair yer verdiği bulgulara yapılarında kullanılan malzemelerin zenginlikle ilişkisi olduğuna yer vermektedir. Taşın az bulunduğu coğrafyalarda taşın mabetlerin, yönetsel iktidara sahip olanların, zengin/ayrıcalıklı insanların evinin inşasında

kullanıldığını dile getirmektedir.¹⁹ Benzer tarih aralığında İran evlerine yer verdiği bölümde aynı tip malzeme kullanımı, tek tip mahalle örgütlenmesi, aynı boydaki yapılarda dahi evlerin içini sıvamak için kullanılan malzemedeki farklılaşmanın yine zenginliğin dile getirilmesindeki bir araç olarak değerlendirmektedir. Braudel'e göre evlerle ilgili bilinen en eski ayrım; kır ve kent evine aittir. Avrupa'daki kır evlerini bir barınak olarak değerlendirilirken kentteki evlerde evin büyüklüğü, bulunduğu kat gibi unsurların ekonomik durumla ilişkili olduğunu dile getirmektedir. İngiltere özelinde ise kentte zenginleşenlerin kırdaki da benzer şekilde yapılar inşa etmeye başladığını söylemektedir. Bu durumun batıda kırların kentlilerin kolonilerine dönüştüğünü söylemektedir.

Daha önce Osmanlı'daki öncül soylulaştırmanın incelendiği başlıkta taş evler ile tahtadan yapılan evler arasındaki maliyet farkına değinilmişti taş malzemenin sınırlılığı, taşıma zorluğu ve malzemenin pahalı oluşu kullanılan malzemeden kaynaklı ekonomik bir farklılığın göstergesi olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda aynı başlıkta değinildiği üzere mahalle örgütlenmelerindeki farklılık Müslüman ve gayrimüslimlerin mekânsal farklılaştırılmasının en temel göstergelerinden biriyken, konutların irtifa farkı; Müslümanların evinin Gayrimüslimlerinkinden daha yüksek olması bu durumu özetleyen diğer bir örnektir. Kısacası Osmanlı döneminde sadece maddi olanaklar değil, dinsel inanışlarda konut tipi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Cumhuriyet döneminde ise, kent merkezinde yer alan evlerinin yanı sıra bağ evleri bulunan insanların zengin olarak tanımlandığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminde evi sadece ekonomik bir gösterge olarak almak yanlış olacaktır. Çünkü bu dönemin her şeye sinen çağdaşlaşma ve batılılaşıma mottosu az katlı binaları ve buradaki yaşamı çağdaşlık olarak sunmaktadır. İlerleyen dönemlerde az katlı binaların yerini çok katlı evler alırken, bir sonraki dönemde

¹⁹ Benzer bir durum daha önce Osmanlı'da öncül soylulaştırma başlığı altında dile getirilmiştir.

kent merkezi dışındaki villalar bu işlevi üstlenecek, günümüzde ise, kapalı site sistemleri, kuleler ve rezidanslar, doğal olanı zapt etme ya da yapay olanı doğallaştırma modernliğin ve statünün bir göstergesi haline dönüşürken az katlı binalar “yatay mimarinin örneği” olarak değerlendirildiğinde bu anlamlara kavuşabilecektir. Ve bu döngüyü gazete ilanlarında görmek mümkündür.

3.3. 1980'LERDEN GÜNÜMÜZE KONUT İLANLARI VE SOYLULAŞTIRMA

Günümüzde akademik çalışmalarda soylulaştırma olgusu kent içi alana odaklanırken, kırsal ya da kent çeperlerinde gerçekleşen soylulaştırma faaliyetleri genellikle incelemelerin dışında kalmıştır. Oysaki 80'lerde ilanlarda Türkiye'de soylulaştırmanın izleri aranırken öne çıkan alan kent çeperleri olmaktadır. Bunun temel gerekçelerinden biri David Harvey'in şehir dışı konformizmi olarak adlandırdığı bir olgu ile ilgilidir. Baltimore örneğinden hareketle Harvey “müteahhitler bu güvenli şehir dışı konformizmini, İtalyan tarzı villalar ve Dor düzeni sütunlardan mimari alıntılarla bezeyerek, önce kent merkezinde başlayan, sonra da yayılarak iç banliyölere ulaşan çökme ve dağılmaya karşı bir deva olarak pazarlamaktadır” (2007: 174). Ve bu durum bir burjuva ütopyasının pazarlanması olarak değerlendirilmektedir. Dönemin ilanlarının da soylulaştırmanın yanı sıra şehir dışı konformizmi ve burjuva ütopyasını pazarlamaya yönelik olduğu görülmektedir.

3.3.1. Bir Burjuva Ütopyası Olarak Kırsal Soylulaştırma-1980'lerde Konut İlanları

Çalışmanın bu bölümünde *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yer alan konut reklamları 1980-2015 yılı arasında incelenmiş olup onar yıllık aralıklarla dönemsel olarak

soylulaştırmanın metinlere ve görsellere yansımaları anahtar kavramlar ışığında incelenmektedir.

1980’ler gazetelerde her türlü ürünün reklamının yapıldığı bir dönem olarak özetlenebilir. Özellikle Hürriyet Gazetesi bağlamında gazetede reklama ayrılan alanın gazetenin temel içeriğine hâkim olduğu söylenebilir. Günümüzde yasaklı olan ilaç ve alkollü içecek gibi ürünlerin reklamı bu dönemde sayfalarda önemli bir yer tutarken, makine ile çalışan sektörlerde genel okuyucunun kullanmayacağı hatta adını bile duymadığı kimi nesnelerin reklamları ilan sayfalarında yer almaktadır. Sektörel dergilerin henüz yaygınlaşmamış olması da bu durumu doğuran nedenlerin arasında görülebilir. Reklamlarda karikatür ve çizim kullanımının oldukça yoğun olduğu dönemde, metin n plandayken metinler aynı zamanda oldukça uzundur.

1980’ler bir yandan darbe ve mirası üzerine inşa edilirken aynı zamanda ardılı olan Özalist politikalarla birlikte yeni bir tüketim alışkanlığının doğmaya başladığı bir dönemi de sembolize etmektedir. Her açılan banka şubesinin duyurulmasından, banker reklamlarına kadar genişleyen bir yelpazede paradan para kazanmanın kutsallaştırıldığı ilanlar, aynı zamanda kısa yoldan “köşeyi dönmeyi” de motto edinmiştir. Bu duruma rağmen kooperatif reklamları gibi tasarrufu ön planda tutan ilanlar da bulunmaktadır fakat en nihayetinde bu ilanların alt metinleri “insanca yaşamak”ı içeren alt ekonomik gruptaki kişiler için yeni bir “lüks” anlayışının kapılarını aralamaktadır.

Hiç şüphesiz ithal ikameci politikalardan, lüks ve savrukluktan yeni yaratılmaya çalışılan zenginlik ve seçkinlik algısından en çok etkilenenler konut ilanları olmuştur. Bir yandan kentlerde konut sorunu artarak devam ederken ve gecekondularda yaşam başlı başına bir sorunken bir yanda da tenis kortlu, koru içerisinde ya da deniz kenarında parkeli yerden ısıtmalı konut alanları üretilmektedir.

Devlet kimi kurumları vasıtasıyla Cumhuriyet döneminin önemli bir mirası olan kooperatifçiliği krediler vasıtasıyla desteklerken aynı zamanda yavaş yavaş özel bankalar bireysel konut kredileri aracılığıyla esnetilmiş yasalar aracılığıyla pay almaya çalışmaktadır. Kamunun konut sorununa bir diğer çözüm önerisi yine Cumhuriyetten miras aldığı Emlak ve Ethyam yani Emlak ve Kredi Bankası'na yaptırdığı konutlar olmuş fakat gecekondularda yaşayan kalabalık ailelerin metrekaresi oldukça küçük evlerde -o dönemin sloganı ile- “insanca yaşamlarını” nasıl inşa edebileceklerini göz ardı etmiştir.

Yeni açılan konut alanları ile daha önce kuş uçmaz kervan geçmez pek çok alanda “yeni hayat/yeni kent” sloganı ile yapılmaya başlayan inşaatlar 2000'lere geldiğinde ultra lüks semtlere dönüşecek örneğin ormanlık arazi içerisinde olması ile ilk sakinlerine kavuşan Ankara Söğütözü gibi yerleşim alanları bugün gökdelenlere kavuşacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde 80'lerin ekonomik durumu ve gelişimi de göz önünde bulundurularak beş başlığa ayrılan konut ilanları soylulaştırmanın sahip olduğu kavram setleri doğrultusunda incelenecektir.

3.3.1.1 1980'lerde Türkiye'de Ekonomik Konjonktür ve Konut Açığı

1980'ler de Türkiye'de artan nüfus ve büyükşehirlere yoğunlaşan göçle birlikte oluşan konut açığını gidermeye yönelik çözümlere yoğunlaşırken konut sorunu ve gecekondularla mücadele bu dönemin en önemli gündemini oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gazetelerin ilk sayfalarından itibaren hemen her gün yer alan zam haberleri kadar yer tutan; konut açığı, kooperatif ve batık kooperatifler, kooperatif kredileri, gecekondular, gecekonduların afları ve yıkımları partilerin seçim çalışmalarında öncelikli gündem maddelerini oluşturmaktadır. En nihayetinde Türkiye'nin içinde bulunduğu konut sorunu ve gecekondulaştırmanın ekonomik tabanlı bir sorun olduğu

söylenbilir. Bu nedenle yüzeysel de olsa dönemin koşullarına yer vermekte fayda bulunmaktadır.

1973’de dünyada ortaya çıkan petrolden kaynaklı büyük ekonomik krizin etkileri Türkiye’de de ağır sonuçlarla devam ederken 1977’de doruk noktasına ulaşmış, siyasi krizin eklenmesi ile 1980 darbesinin temelleri atılmış, ithal ikameci politikalarla sanayi atılımının yapılamayacağı gözler önüne serilmiş ve en nihayetinde 1978’de ekonomik kriz için bir yandan IMF ve Dünya Bankası ile kredi pazarlıkları yapılmaya başlanmıştır.²⁰ Korkut Boratav (2008) Türkiye’deki ekonomik dönüşümü: 1962-76’yı içe dönük dışa bağımlı, 1977-1979 arasını ise yeni bunalım dönemi olarak isimlendirirken 1980-1988 arasını ise arası dönemi ise sermayenin karşı saldırısı olarak değerlendirmektedir. Boratav’a göre 1979’da ekonomik bunalım geniş halk kitleleri ile birlikte sermaye sahiplerini de etkilemektedir. Bir yandan kentli halk ve geniş emekçi kitlesi kuyruklar ve karaborsa ile mücadele ederken bir yandan da sermaye sahiplerinin krizden çıkış yolu olarak gördüğü artı değeri artırmaya yönelik çabalarının kurbanı olmaktadır (145- 146).

Hem Demirel Hükümeti’nin müsteşarı hem de ilerleyen süreçte başbakan olması ve ekonomi kararlarının 24 Ocak Kararnamesi’nden itibaren mimarı olmasından dolayı bu döneme Özalist ekonomi dönemi demek yanlış olmayacaktır. Bu dönem piyasa serbestliğinin kutsandığı dengenin tam bir liberal öğretisi içinde piyasa koşulları içerisinde kendiliğinden sağlanacağına dair bir beklentinin olduğu bu nedenlerle de sermayedarların kayırıldığı bir dönem olduğu söylenebilir. Bu dönem yüksek faiz olanları, biranda hızla türeyen bankerler ve bankerlerin batmalarından dolayı bankerzedelerin ortaya çıktığı bir dönemdir aynı zamanda. Bu durumun sonucunda gazetelerde ilanlar bir yandan artarken

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ataay Faruk, Kriz Kısacasında CHP Hükümeti (1978-1979), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005 (doktora tezi)

aşağıda yer verilen ilanlarda da görülebileceği gibi halkın tasarruf anlayışı yüksek faiz getirilerine ve karlı yatırım ortaklıklarına doğru evrilmektedir.

IMF ve Dünya Bankası'nın reçeteleri ile piyasanın kendi kendine dengeye oturması beklenirken ortaya çıkan ekonomik bunalımın, reklam metinlerine tam zıt yönleriyle yansıdığı görülmektedir. Metinlerde yer alan rahat ve huzur, güvenli gibi kelimeler aslında bu güvensizlik ortamından kaynaklı tedirginliği ortadan kaldırmaya yöneliktir.

Genelde serbest piyasa ekonomisini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunurken ve bunun için yasal zemin hazırlanırken yerelde en büyük sorun konut açığı ve gecekondulaşma gibi gözükmemektedir. Sürekli gazetelerde manşette ve iç sayfalarda kendine yer bulan büyükşehir belediye başkanları gecekondularla mücadele formüllerini sıralamakta Cumhuriyet'in kurulduğu günden beri özel önem verdiği kooperatifçiliği teşvik etmeye çalışmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından itibaren gecekondularla sonuçlanan göç dalgası bu dönemde artarak devam ederken “gecekondu” ile mücadele için yeni çözüm önerileri aranmaktadır. Hatta dönemin Ankara Büyükşehir Belediye başkanı Ali Dinçer bir yandan gecekonduları yıkarken yenilerinin yapılmasını önlemek için uçakla denetlemelerde bulunmaktadır. Aynı haber metninde görülebilecek olan batılı kent vurgusu Cumhuriyet kentlerinin en büyük özlemlerinden birine işaret ederken gecekondularda yaşayan halkın sorununa çözüm olarak sunulan öneri yeni kurulacak ve temeli 20.07.1980'de atılmış olan Batıkent'e yerleşmeleridir. O dönem için kent merkezine oldukça uzak mesafede bulunan ve henüz bayındırlaşmamış Batıkent yoksulların kent merkezinden kent çepherlerine doğru yönlendirilmesini sağlayan önemli bir araç olarak görülebilir. Günümüzde soylulaştırmanın pek çok unsurunu görebileceğimiz alan o dönem için bir nevi banliyö görevi görmektedir. Kooperatifler yoluyla imarlandırılan alan başarılı bir kentleşme biçimini de beraberinde getirirken 90'lı yıllardan sonra DETÇA 1 ve DETÇA 2 gibi

sitelerde kooperatif yoluyla Devlet tiyatrosu çalışanlarının alandan ev edinmiş olması, metronun işlevsel biçimde kullanılması, OSTİM gibi büyük bir sanayi ile sınır olması farklı ekonomik gruptaki ailelerin alana gelişini hızlandırmıştır.

Haber 1: 09.08.1990 s.5 Haber 2: 14.07.1980 s.5 Haber 3: 10.07.1980 s.5 *Hürriyet Gazetesi*

Batıkent Ankara'da kooperatifleşme tarihinde önemli ve olumlu bir rol oynarken aynı dönem pek çok batık yapı kooperatifinin de ortaya çıktığı görülmektedir. Cumhuriyetin kurulması ile özendirilmeye çalışan kooperatifçiliğin 1961 Anayasası'nın 51. maddesinde "Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır" şeklinde yer alması yasal düzlemde de kooperatifçiliği desteklemektedir. Benzer şekilde ekonomik sorunların çözümü için hazırlanan IV. Beş Yıllık Kalkınma Programında da kooperatifleşmeye ayrı bir başlık ayrılmıştır. Tarım kooperatiflerinden, yapı kooperatiflerine kadar farklı türleri ele alan çalışmada 1973 sonrası yapı kooperatifi sayısında azalma görülmektedir.

3.3.1.2 1980’lerde İlanlarda Soylulaştırma

1980’ler genel olarak her türlü ürünün ilanının gazetelerde yapılabildiği, görsel kullanımının genelde karikatürlerden ya da çizimlerden oluştuğu, farklı puntolarda, farklı tipoloji ile yazılmış ve ilanın farklı köşelerinde oldukça fazla yazının yer aldığı, bilgilendirmeye yönelik bu yönleri ile kamu duyurularından biraz daha renkli bir mizanpaja sahip, belirli günler yerine hemen her gün ilan verilen, aynı gün içinde farklı sayfalara ilan verilebilen, yeni ürünlerin ya da markaların duyurulmasında merak ögesinin teşvik edildiği bir nevi teaserların yer aldığı, yaratıcılığın ön planda olmadığı bir dönemi sembolize etmektedir.

Ekonomik sistemdeki dönüşüm ve pazardan pay alma çabaları bir yandan reklamın önemini aktarırken reklam harcamalarında önemli bir yükseliş söz konusudur. Hamza Çakır (1996:255) tarafından dönemi incelemek için hazırlanan bir çalışmada 1980’lerdeki reklam payındaki artış gözlemlenebilmektedir. Çakır’dan alınan bilgiye göre 1981’de 20 milyar olan reklam harcamaları 1986’da 150 milyara ulaşmıştır. İlgili tarihleri çalışma açısından özel kılan şey ise 1980-1981 aralığında konut reklamlarına sıklıkla rastlanırken 1984-85 yılları arasında bir durgunluk 1986’dan itibaren ise bir atak söz konusudur. Yine bu dönem reklamcılık sektörüne çok uluslu şirketlerin dâhil olduğu görülmektedir. Dönemin yasaları gereği bu tip şirketler sektöre tek başına girememekte fakat hisse fazlasıyla büyük ortak olarak yani söz sahipliğini elinde bulundurarak %51 hisse ile sektörde yerlerini almaktadır. İlk örnek 1973’te Mccann Erickson ve Pars Ajansın birleşmesi (Pars Mccann Erickson) iken ikincisi 1985 yılında Man Ajans ve J. Walter Thompson (Man Ajans/JWT)- üçüncüsü ise yine 1985 yılında Güzel Sanatlar Saatchi and Saatchi-2014 yılında ayrıldılar- ortaklığıdır. Bu ortaklıklar bir yandan sektöre ivme getirirken reklam metinlerine yaratıcılık bağlamında yansımalarının 80’lerin sonlarında gerçekleştiği söylenebilir.

Konuta yönelik ilanlarda da yukarıda sayılan özelliklerin tamamı geçerliken görsel kullanımı; inşaat alanından alınan fotoğraflardan ya da bittiği zaman oluşacak görüntünün çiziminden oluşmaktadır. Maket kullanımına yer verilmeyen dönemde ilan metinleri belli türlerle göre genelde aynı şeyi söylemektedir. Bu haliyle metinler tek bir elden çıkmış gibidir. Ön plana çıkan kelimeler; tasarruf, karlı yatırım, yeni hayat, kent inşa etmek, hayallere kavuşmak, çağdaşlık, güven, rahat, huzur, konfor ve seçkinlik olarak özetlenebilir. Ekonomik olarak inşa edilmeye çalışılan tüketim toplumu olgusu ilan metinlerinin tamamına sinerken arzu edilen hayata ulaşmanın yolu daha önce adını bile duymadıkları kimi ürünlerin tüketilmesine bağlıdır. 1980’lerde ilanların başlıca görevi sadece kendi ürününü duyurmak satmak değil ilk önce tüketime dayalı bir yaşam biçimini idealleştirmek ve ardından da o güne kadar ihtiyacı olmayan ürünlerini öncelikli sorunları haline getirme işlevi görmektedir. İlan metinlerinde kullanılan dil okuyucunun önce hayallerini inşa etmekte ardından hayallerini satmaktadır. Bunun kimi zaman dikiş makinası kimi zamansa bir yazlık veya ev, 80’lerin ortasından itibaren lüks araçlara sahip olunarak gerçekleşeceği söylenmektedir.

Bu dönemde soylulaştırma bir yandan gündelik hayatta çağdaşlaşma başlığı altında artarak hissedilmeye başlarken ilan metinlerinde de kimi öğeleri ile yer bulmaktadır. Konut ilanları bu dönem temelde: kooperatif, yazlık, özel sektörün lüks konutları ve Emlak Kredi Bankası’na ait ilanlar olarak dört gruba ayrılabilir.

millet kurultulu
YILDIZKENT
gök yıldızları için kayıtsızlığından doğan

DUYURU

1. Konut imar tezahüratı İZMİR GÜZELBAHÇE mevkinde 32.740 m²'lik bir alana sahip olup yeni yapı edinecek MALTEPE Askeri Lisesi'nin bitirilmesi ve denize ta-
maşınan halde 1'8 eğiminde bir arazi üzerindedir.

2. Askeri konuları yöre kışkırtıcı etkilerden ötürü olduğundan önceden tahakküt edilip
yapımı açılmıştır 50 kışkık otlak korutanın içini sivil yöre kışkırtmaları başlamıştır.

3. Toplam konutu mal alan bedeli 119.000 TL'dir. Giriş peşinatı 30.500 TL olup
ödemeye takati süresi 3 aydır.

4. Arzımızın yıl sonu elektrik ile ilgili bir sorunu çıkmadığı gibi İZMİR Tici
Nispetiyye yasadı anlaşılması yapılmıştır. Merkez Yör Güzelbahçe Mahallesi ve
toplamını 5,6, 7 parafından 2363 parseline sahiptir. Ayrıca arzımızın kooperate-
ri olan devir tapusu gereği çıkarılıp büründürmüştür.

5. Geniş bilgi tanıtıcı broşürümüzde mevcuttur. Otak olmak isteyenlerin merkez
adresimize başvurarak ilgili dokümanları almaları rica olunur.

Yıldırım Kurudu

MERKEZ
Seyhan Sok No: 5/5 Şişli - Anadolu Yakası - 34730
İZMİR ÜSTBİT 0505050
Gök Denizi Akademi Tanıtım A.Ş. Önce 3
Büyuk Yör Otel - İsmail Paşa - 10140

SİGORTALILAR
AVRUPA'DAKİ İŞÇİLERİMİZ
EMEKLİLER-UYAK BANKA VE SERBESTLERE
İstanbul merkezli İerenkölü girişli kavayışında
ÜSTBOSTANCI DA
Tapuda 205 pafta, 801 ada, 2 parsel, 26.053 m² olarak Alartaş
müslamlarına ait arazimide ayda 3.900 TL taksitle konut.

Araltaş arazisinin resmi

Firmamız yüzlerce gerçekleştirilmiş kooperatif konutlarının proje müslamlar (Paşabağlar Cam Ötösan Birlik, İzcam Tekel Murat) kooperatifleri gibi. Peşinatsız 175.000 TL 54 ay vade. Sistem tamamen deniz manzaralıdır. Konutlarımız 1982 yılı soru teslim garantilidir. Diareler 95 m² brüt, salon, 3 oturma odası, mutfak, banyo, WC, entre, balkonlar. 20.000 m² yi aşan yeşil alan (Spor, yüzme havuzu, okul, oto park, çarşı.)

ARALTAŞ KONUT A.Ş.

ÖMÜRKENT
ÖMÜRTAŞ MİMARLIK-MÜHENDİSLİK-İNŞAAT
KADIKÖY: Altıyol Meydanı Ak-Ei İsham Kat: 3 No: 57
(Pamukbank üstü)
KADIKÖY: Bağdat Cad. No: 524
ÇAGAĞAĞLI: Bahalı Cad. Dr. Ziya Gökalp İsham Kat: 4
(Hürriyet Gazetesi karşısı)
Tel: 38 91 26 - 38 64 93 - 38 64 91 - 59 92 25 - 22 94 95

ankarada
teriminizi paralı paralı değil kasayla ile yazmak
istiyorsanız.

**İSTE
SON FIRSAT**

günesköy
S.S.KONUT YAKIN KÖYLERİNİZ

— ankara'nın kurti havzasından uzaklaşmak, güneşle kavuşmak,
— 15 dakikalık oturma ile bakanlıktan dışlamak,
— ucuz mülkiyet, müükemmel projeye gularasından faydalanmak,
— ehliyeti bir yiletmek, istiyorsanız.

siz de
kooperatifimize üye olunuz
gerçekten bir konut sahibi olmak arzusunuz-
dayınıza lütfen bilicime temas kurunuz.
GENEL BAĞLI İÇİN BROŞÜR İSTİYİNİZ.
**KONUT SORUNUNA
GERÇEKÇİ BİR
YAKLAŞIM...**

 S.S. konut yurt kooperatifi

GÜNEŞKÖY
İZMİR caddeesi,
sinir sokakı no. 3/18-yenişehir/ankara
telefon : 302558

KONUT İNŞAATI İLANI

İZMİR S.S. AKSA İŞÇİLERİ BAŞÇELEVLER
SOSYAL SİGORTALILAR YAT KOOPERATİFİ
BAŞKANLIĞINDAN

1-Kooperatifimiz adına Sosyal Sigortalar Kurumu kredisi yani
le imzı te yaptırılacak 3 blok 38 daireli konut inşaatı kapalı
göñürü bedel usulüyle dosyasındaki şartlarla ihaleye çıkarılmıştır.
2-İşin hesaplanan bedeli, Emfak Alan Vergisi, iskan ve iş
ruhsatı harçları dahil 16.031.004 TL. olup. geçici teminat 494
TL.dir.

3-Ihale dosyası, proje ve şartnameler Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı İhtilaf Müdürlüğü'nde görülebilir.

4-Ihale 18.4.1980 günü saat 15.00'te anılan müdürlükte kurulu ihale Komisyonuna yapılacaktır. Kurum Genel Müdürlüğü'ne
ihaleliendirilcek, müteahhit İnşaat Sözleşmesini Kurum ve kooperatifimize
müsterikene aktececek, ödemeler kurum tarafından müteahhit
lacaktır.

5-Eksiltmeye gerekcek isteklerinin, (B) grubundan 10.687.330
müteahhitlik karne ve Eksilte Tefkil Şartnamesinde kayıtlı
be ihale tarihinde en az 3 gün evveline kadar Sosyal Sigortalar Kurumu İhtilaf Müdürlüğü'ne basvırmaları, yeterlik
almaları, mezkûr belge, geçici teminat mektubu veya vezne
me şartnamedeki belgeleri, dosyasındaki örneğe uygun teklif me
rni kapalı zarfla ihale saatinden en geç 1 saat evvel İhtilaf Müdürlüğü'ne
basvırmaları vermeleri şarttır.

6-Kurumun yeterlik belgesi verip vermemekte, ihaleyi yapıp
maktay ya dileğidine yapmaktaki serbestir.

7-Belediyeye ihlamlardan alınacak vergi ve resimler müteahhit
ya ait olup ihale gerçekleştirilmez kooperatifle ödenektedir.

8-1 ihalefla müteahhit ve postada gecikmeler kabul edilmeyecektir.

Kesifvet ilân olum.

YATIRIM

ANKARA S.S. YÜCEL SOSYAL SİGORTALILAR YAPI KOOPERATİFİ BAŞKANLIĞINDAN

1- Kooperatifimiz adına Sosyal Sigortalar Kurumu Kredisi yardımıyla Ankara'da yatsırabad 60 konut inşaatı kapalı zarf ve götürü bedel usulüyle doğrudan doğruya yapılmıştır. İnşaatın başlatılması için 1972 yılında beş hissanlı beşerli Emlak İşleri Vergisi, zkan ve teminat ruhsatı haratı dahil 38.840.426 TL. TL olup, seçici kimliği 1.178. 982 73 TL'ye.

2- İhale dosyası, projeye atarınca Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Emlak İşleri Bölge Müdürlüğü'ne gönderilmiştir.

3- İhale 25-1980 yılına saat 16.00'da anladın müdirlük kurulucağ baş komisyonca yapılmıştır. Kurum Genel Müdürlüğü'ne netleştirilmiştir, müteahhiti inşaat sözleşmesi kurum ve kooperatife mutabak olarak atılmıştır. Memeler kurum tarafından müteahhade yapılmıştır.

4- Ekiminde girerek işlemleri, (B) grubundan 25.893.617 66 TL. maliyetli karnesi ve inşaat tekli tarafından kapalı belgeler, ihale tatarinden en az 27 gün evveline kadar Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Emlak İşleri Bölge Müdürlüğü'ne baysımları, yeterlik belgeli alınımlar, mektup belgeli seçici teminat mektubu veya senet mekubarı ihale tarafından belgeli, doğrudan doğruya inşaat tekli mektuplarını kapalı zarfda ihale saatinden en geç 1 saat evvel ihale Komisyonu Başkanlığı'na verilmeli şarttır.

5- Kurum kurulu belgeleri verip vermemekte, ihaleyi alıp yapmamakla ya veya düşüneğini yapmamakta serbesttir.

7- Belirli birer fiyattan alınacak veya verilmeyi müteahhiti firmaya ait olup, ihale gerçekleştirilene kooperatife ödenecektir.

8- Genel Müdürlük tarafından gönderilen karneler, Koefekt fiyat tutar olmuştur.

YÖNETİM KURULU

İlan 5: 17.06.1980 s.6 Hürriyet Gazetesi

107

Yukarıda ilanlarına yer verilen kooperatifler tek tek incelendiğinde ve ilk bakışta düşük gelir gruplarına sahip kişilere konut edindirmesinden dolayı soylulaştırıcı herhangi bir özelliği olmadığı düşünülebilecekken; düşük arsa fiyatlarından dolayı yapıldığı alanları soylulaştırırken ikinci olarak meslek bağlamında örgütlenen kimi kooperatifler görece yüksek maaşlı ve statülü devlet çalışanlarına yönelik olduğu için -örneğin akademisyenlere, mühendis, mimar, askeri personel örgütlenmeleri tarafından yaptırılanlar-meslek bağlamında soylulaştırıcı özellik göstermektedir. Aynı zamanda ucuz arsa fiyatları nedeniyle kent merkezi dışındaki alanlara yönelen kooperatifler sayesinde kent çeperindeki alanlar imarlandırılırken boş arazinin alt yapıdan yoksun olmasından, düzenli otobüs güzergahı olmaması ya da gündelik ihtiyaçlarını giderecek iş örgütlenmelerinin bulunmamasından dolayı ilk çileyi bu kooperatiflerde yaşayanlar çekmekte onların ardından geleceklere yaşanabilecek bir ortam oluşmasının zeminini oluşturmaktadır.

b. Yazlık Ev ve Arsa İlanları

Henüz ev sahibi olamayan kişiler için oldukça lüks karşılanabilecek olan “yazlık sahibi olma” ilanlar aracılığıyla sıradanlaştırılmaktadır. Kent merkezlerine göre cüzi arsa fiyatları ile kentte ev sahibi olamayan kişiler için yeni bir yöntem olarak ya da yaşanılabilir hayata kavuşturan ikinci ev olarak sunulmaktadır. Bu dönemde sıklıkla gazetelerde yazlık ev ve arsa reklamları yer almaktadır. Yazlık evler, soylulaştırma bağlamında sahil kasabalarındaki dönüşüm sürecini görebilmek için önemli veriler sunmaktadır.

Kooperatifler ile benzer özelliklere sahip ilan metinlerinde bu dönem sıklıkla farklı firmalar tarafından zikredilen “yaşamak için” mottosu bu ilan metinlerinde yer almaktadır. Villalar, dubleksler, milyoner tatili gibi sloganlarla hazırlanan metinler yine statüsel göndermeleri ile soylulaştırıcı özelliğe sahiptirler.

b1.İkarus-Mavi Hayat

Günümüzde birçok ünlünün şaşalı villa, yazlık vb. bulunduğu alan, sıradan bir kasabanın soylulaştırılmasında önemli örneklerdir. Bu nedenle İkarus'un ürettiği yazlıkların gerçekleştirdiği şey burada soylulaştırmanın hızlanmasıdır. İlan metninde yer alan Bodrum'un tarihi 3200 yıl öncesini anlatmaktadır. Dönem zarfında bir kasaba olmasından kaynaklı ulaşım, alışveriş vb. sorunlar mitik bir döneme atıfta bulunularak yok sayılmaktadır. Benzer şekilde oranın yerlisi konumunda bulunan ve metinde doğal güzellikler olarak bahsedilen, orman, deniz vb. unsurların burada yaşayan halk için geçimlik kaynak olduğu her kurulan sitenin bu durumu güçleştirdiği gizlenmektedir. Bir taraftan yaz döneminde kullanmak için ikinci ev söylemi ile çağdaşlığa davet edilen bir halk varken diğer tarafta "çağdaş algısının dışında kalan" ve yaz kış orada yaşayan yöre halkının durumu yok sayılarak boş bir arazinin bayındırlandırıldığı çağrışımına yol açmaktadır.

İlan 6: 12.05.1980 s.4,

İlan 7: 21.05.1980 s.4 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (6):

“Bodrum’da Mavi Hayat

Bodrum bir alışkanlıktır!.. Bodrum Gökova denilen efsaneler yarımadasının batı ucunda 3200 yıl önce kurulmuş bir kasabadır; küçük ve Akdeniz mavisinde bembeyaz... Çam Ormanlarının duman yeşilinde, kentin ilk adı gibi “meltem buğusu” ... Bodrum bir alışkanlıktır. İkarus Bodrum Ortakent Turistik Tesisler bölgesinde çağdaş, büyük bir deniz-dinlenme sitesinin adıdır. Bu adı kuştüyü kanatlarla güneşe yükselen İKARUS’tan alan. Çağdaş ve Görkemli... Günümüz insanın, huzur ve güven, rahatlık ve konfor istediğini bilen.”

Selam, dünyanın en güzel Bodrum’undan...”

a-Kahramanlık: “Bodrum’da İkarusla gerçekleşti.” Biz olmasaydık yapılamazdı anlamını içeren metin aslında Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkcısı) için ilk başta bir sürgün yeriymken ardından yıllar sonra yeniden yerleşmesi ile anlamsal bir değişikliğe uğramıştır. 1977’de buradan yazlık edinen Zeki Müren’de tıpkı Kabaağaçlı gibi bir kasabanın soylulaştırılmasını sağlayan marjinal, pionerlar/öncüler olarak değerlendirilebilir. Yine ilanın üst sağ kutucuğunda kısa bir tarihçe verildikten sonra yer alan “Bodrum bir alışkanlıktır” cümlesi bu duruma göndermede bulunduğu söylenebilir.

b-Lütufta Bulunma: “Huzur, güven ve çağdaşlığa ulaşımı sağlar.” “İkarus Bodrum. Ortakent Turistik Tesisler Bölgesi’nde kurulan çağdaş büyük bir deniz-dinlenme sitesinin adıdır. Bu adı, kuş tüyü kanatlarıyla güneşe yükselen İKARUS’tan alan. Çağdaş ve Görkemli... Günümüz insanının huzur, güven ve rahatlık istediğini bilen... Selam Dünyanın en güzel Bodrum’undan.” -yazım yanlışları ilan metnine aittir-

c-Geçmiş İle Bağ Koparma: “Bodrum Alışkanlıktır. Bodrum Gökova denilen efsaneler yarımadasının batı üstünde bulunan 3200 yıl önce kurulmuş bir kasabadır. Küçük ve Akdeniz mavisinde bembeyaz. Çam ormanlarının duman yeşilliğinde, kentin ilk adı gibi “meltem buğusu” Bodrum Alışkanlıktır”. Yakın geçmişte kasaba olan alanın uzak geçmişine referansta bulunularak tarihsizleştirilmektedir.

d-Anahtar Kavramlar: Tarihi miras, yapı özelliği, doğa, çağdaş, güven, huzur, rahatlık, konfor, mavi, yeşil, beyaz

e-Görsel Kullanımı: İlk metinde görsel ortada ikinci ilanda ise metnin altında yer almaktadır. İlk ilanda sadece sitenin fotoğrafı yer alırken ikinci metinde beyazlar içinde sitenin konumu düşünüldüğünde göklerden uzanan, beyazlar içinde bir kadın, yüzünü dirsekten büküttüğü sol kolunun eline kafasını yaslamıştır. Hayal kurduğuna referans yapan bu konumlandırma, hayali kurulan şeyi sağ eliyle işaret etmektedir. Hayali kurulan şey Mavi Hayat Sitesi'ndedir ve aslında bu hayale ulaşması çok kolaydır çünkü sağ elinin altındadır. Kadın orta yaşlı ve modern görünümlüdür.

f-Konut tipi: Dupleks daire

g-Soylulaştırma Tipi: Kent çeperi

b.2 Santes İkiz Vilalar Beldesi

İlan 8: 12.07.1980 s.2 Hürriyet Gazetesi

Bodrum gibi günümüzde soylulaştırmadan fazlaca etkilenen ve yine yazın “ünlü akını” haberleri ile yer alan bir sahil beldesi olan Çeşme’de yapılan yazlık konutlar, diğer ilanlardan farklı olarak, dönemin konut reklamlarında görülebilecek olan “seçkinliğe”

vurgu yapmaktadır. Bir yandan yoksul halkın barınak sorunu nasıl çözülebilir diye küçük metrekaRELere sahip konutlar üretilirken bir yanda da lüks tüketim kısıktılmaktadır. Ve lüksün tüketimi seçkinlik üzerinde sağlanmaya çalışılmaktadır.

İlan Metni:

“Çeşme’de sadece kırk seçkin aile için” Çeşme ılıcada bildiğiniz o cennet köşede şimdi olağanüstü bir belde kuruluyor. İKİZ VİLLALAR 17.000 metrekaRELik alanda sadece 40 villanın yer aldığı bir belde. Alışılmışın üstünde en güç beğenileri bile kolayca sarıveren... seçkin bir belde. Rahatlık ve konforun, huzur ve güvenin olağanüstü güzelliklerle kaynaştığı farklı bir belde. Gelin bu 40 seçkin aileden biri de siz olun. Villalar Akdeniz mimarisinde dubleks yapı tipine getirilen yeni bir yaklaşımla ele alındı. İzmir’in birinci derece deprem kuşağı olduğu unutulmadı, betonarme karkas yapı sistemi seçildi. İklimden en iyi şekilde yararlanacak çözümler getirildi. En küçük malzemede bile en niteliklisi arandı. Sürekli ve sıcak su sorunları, depolar ve güneş kolektörleriyle çözümlendi. Genel dinlenme ve spor olanakları sağlayan ortak yeşil alanların yanında, her villaya 300 metrekaRELik yeşil alan planlandı.”

Cümleler tamamıyla seçkinlik, konfor, lüks, nitelikli gibi kavramlardan hareketle hazırlanmış olup metin statü kaygısını gidermeye yönelik ifadelerle bezelidir.

a. Lütufta Bulunma: 40 seçkin aile için belde kurmak: “Çeşme’de sadece kırk seçkin aile için” Çeşme ılıcada bildiğiniz o cennet köşede şimdi olağanüstü bir belde kuruluyor”

b. Bağlamından koparılan mesken tipi: Burada mesken tipinden ziyade belde kelimesi villanın bulunduğu genel araziye verilerek, otonom bir alan yaratıldığı algısı oluşturulmaktadır

c. Geçmiş ile bağı koparma: İlanda geçmişle bağı koparmaktan ziyade bilinirliğe yapılan bir vurgu bulunmaktadır. Bakir bir alan olmasından ve doğal güzellikleri açısından biricikliği ile ön plana çıkan alan bulunduğu mevki itibari ile geçmişe referansta bulunulmamaktadır. Aslında burası da Bodrum gibi bir kasabadır zamanla tatil

kasabasına dönüşen alan günümüzde lüks tatil köyleri, otel ve villalara ev sahipliği yapmaktadır.

d. *Anahtar Kavramlar:* Seçkinlik, rahat, konfor, huzur, güven, yapı özellikleri, deprem, doğal güzellik, olağan üstü, mimari özellikler, depreme dayanıklılık.

e. *Görsel Kullanımı:* Görsel metnin altında yer alırken villaların renklendirilmiş bir çiziminden ibarettir.

f. *Konut Tipi:* İkiz villalardan oluşan site

g. *Soylulaştırma Tipi:* Kent Çeperi

b3. Korukent Sahil Sitesi

İlan 9: 01.08.1980 s.7 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“11 Seçkin Komşu Arıyoruz

Çınarcık Deveboynu Koyu'nda Koruköy'de bir sitemiz var. Korukent Sahil Sitesi Denizin, kumun, güneşin ve yeşilin en güzeliyle iç içeyiz. Rahatsız, huzurluyuz hem yaz hem kış. <<Dost insanlar sitesi>>diyoruz sitemize anlayışlı seçkin güvenilir kişiler birkaç yıldır buradayız. Aramıza bizimle uyum sağlayacak on bir aile daha katılın istiyoruz. Hepsinle, bugünden yarına, sınırsız bir dostluğu kuralım, yaşatalım. Yaşamınız adına, bizim arzularımızı arzuluyor; ev seçmek kadar

komşu seçmenin de önemli olduğuna inanıyorsanız gelin görüşelim. KORUKÖY, KORUKENT VE ÖZENLER SİTESİ Özel kumsalı, 300m karelik çift kademeli yüzme havuzu, golf, basket sahaları, güneşlenme terası, kafeteryası, iskelesi, kayıkhanesi ve özel otoparkı bulunan sitemizde bulunan daireler, en iyi malzemeyle 1.sınıf işçilikle inşa edildi 80-108 metrekare kullanım alanı olan dairelerimizin herbirinde, her türlü ızgara yemekleri yapabileceğiniz şömineleri olan, geniş balkonları bulunmakta.”

İlan metni sanki site sakinlerinin ortak kararıyla yazılmış gibi bir izlenim yaratmak ile birlikte son paragrafta ilanın bir firma tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Metin ana hatları ile seçkinliğe, özel olma durumuna, daha önceki metinlerde olduğu gibi rahata, huzura ve güvene atıfta bulunmaktadır. Sitenin oldukça erken bir dönemde golf gibi pahalı bir spor için alanın bulunması başlı başına sitede yaşayacakların ekonomik durumu hakkında bilgi vermektedir. Apartmanlaşma ile birlikte birbirini tanımayan komşuların hüzünlü tablosunun gazetelerde dosyalar halinde yayınlamaya başladığı dönemde komşuluğa yapılan vurgu elitizmin yanı sıra bir özlemi de dile getirmektedir. Düşük bütçeli meskenlerin ilanları ile lüks mesken ilanları arasındaki temel farklardan biride komşu seçebilme özgürlüğü olarak değerlendirilebilir.

Bu ilanda soylulaştırmanın temel unsurlarına rastlanmazken bu dönem ve ardılı 90’larda denize kıyısı olan beldeleri sürekli tatil pazarlama stratejilerinin bir aracına dönüştürüldüğü görülmektedir.

a. Lütüfta Bulunma: “Aramıza bizimle uyum sağlayacak on bir aile daha katılsın istiyoruz”

b. İsim Değişikliği: Koru Köyü 1994 yılında Koru Beldesi olmuştur.

c. Anahtar Kelimeler: Kum, güneş, yeşillik, seçkin, güvenilir, komşuluk, uyum, rahat, huzur, yazlık, kışlık, malzeme özellikleri

d. Sosyal Donatı: Kumsal, üç kademeli havuz, golf sahası, iskele, kayıkane, basketbol sahası, güneşlenme terası

e. Konut Tipi: Site, Apartman

f. Görsel Kullanımı: Görseller metnin üstünde, alt sağ ve alt sol kısmında yer almaktadır. Görseller apartmanların fotoğraflarına aittir ve denize konumunu göstermektedir.

g. Soylulaştırma Tipi: Kent çeperi

C. Yurtdışında Çalışan İşçiler İçin Konutlar

Bu dönemde ilanlarda karşılaşılan ayrımlardan biri göçmenlere yönelik olma durumudur. 30 Ekim 1961’de “İş gücü Alım Anlaşması²¹” sonucunda Almanya’ya yerleşen ilk göçerlerin biriktirmiş olduğu tasarruflar, ülkeye döviz akışını sağlayabilecek, dar boğazda olan “vatanları için” önemli bir girdidir. Bu nedenle hem bankaların hem de konut sektörünün bu parayı Türkiye’ye getirip yatırıma dönüştürecek çözümler aradığı görülmektedir. Kimi zaman hem bankacılık hem de konut sektörüne yönelik olarak çalışan firmaların işçilerin kazançlarından pay almaya çalıştığı görülmektedir. Bu tür ilan metinlerinde ön plana çıkarılan kelimeler ise sağlam, yatırım, kar ve garantidir. Aynı zamanda dönemin iktidarının çağrısı sonucunda sadece “vatanseverlikten” yatırımlara sağlanan kaynaklar, yatırıma ortak olan ya da kaynak sağlayan bankaların ve firmaların yeni bir kahramanlık öyküsünü yazmalarına da yardımcı olmaktadır.

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.csqb.gov.tr/media/2075/isgucuanlasmalari.pdf>

c1. Hisarbank Erenköy

Erenköy tarihsel süreç içerisinde kendine has ve görece zenginlerin yaşadığı bir muhit olarak yer bulmaktadır. Bülent Çetinor'un 1975 yılında Mimarlık Dergisi'nde yer alan yazısında:

“Halkımızın sosyal durumunu, içinde ömrünü sürdürdüğü konutlarına bakarak, inceleyerek anlamak kolayca mümkündür. 16. yüzyıldan sonra yükselen sosyal düzey, mülk sahiplerine geniş arazileri, para ve zamanı bol bol harcatmıştır. Geniş bahçeler içinde, yüksek duvarlar arkasında Harem ve Selâmlıklı köşkler, yalılar, zengin zümre tarafından Boğaziçinin iki kıyısında, Çamlıca, Erenköy, Yakacık ve Adalar gibi İstanbul'un en güzel manzaralı, havadar yerlerinde serpilirken, nisbeten fakir halk şehir içinde, birbirinden yangın duvarı ile ayrılan bitişik nizam tek veya 2-3 katlı konutlar, mahalleler meydana getirmişlerdir.”²²

Köşkerin ve yeşil alanın hâkim olduğu mahalle yine aynı yıl yeşil alanların tahribatını inceleyen Niyazi Duranay'a ait bir çalışmada özel mülkiyet yoluyla yeşil alanı yok edilen bir mahalle olarak tanımlanmakta şu biçimde yer almaktadır:

“Deneyler göstermiştir ki, hep güçlü olanların arsası, sarıya, turuncuya, kırmızıya boyanır. Güçsüze, sessize, yol-iz bilmeze, kala kala yeşil renk kalır. Ama işbilirler, yolbilirler, yeşil'in sahibini de rahat bırakmazlar, gelir, gider, musallat olurlar. Sonunda da araziye ucuza kapatmayı başarırlar. Ve bir gün bakarsınız, plandaki yeşilin rengi de değişivermiştir. İstanbul'un ünlü bir Bağdat Caddesi ve bu cadde boyunca dizilmiş, Göztepe, Erenköy, Suadiye, Caddebostan ve Bostancı gibi semtleri vardır. Yaşı otuzun üstünde olanlar bu çevrenin, yakın geçmişte, ne ölçüde yeşil bir örtüye ve yetişkin ağaçlara sahip olduğunu bilecektir. Özel mülkiyet elinde olan bu yeşil alanlar, kent kurtları tarafından kemirilerek yok edilmiştir. Ülkenin en ünlü kentbilimcilerinin, plancıların ve ilgili yönetim kadrolarının gözleri önünde olagelen bu doğa tahribatına karşı çıkabilen olmamıştır. Olamamıştır, çünkü olay, yürürlükteki düzenin doğal sonucudur”²³.

²² <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/475/7029.pdf>

²³ <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/493/7243.pdf>

Mübeccel Kıray²⁴ 1984 yılında bir metropol kent olarak İstanbul'u incelediği çalışmasında Erenköy ve civarındaki yerleşim alanları hakkında:

“Şehrin içindeki bütün apartmanlaşma ve yığılmaya rağmen gelişen orta ve üst-orta tabakalar gene de şehrin yoğun yerleşme hudutlarını aşmış ve her metropoliten kent gibi İstanbul da kendi altkentlerini -suburb- yaratmıştır, önce buharlı gemi ve demiryolu güzergahı üzerinde şehrin merkezinde çalışıp gece evine dönen kimselerin oturduğu orta ve üst-orta banliyöler ortaya çıkmıştır (Suadiye, Erenköy, ya da Emirgan, Yeniköy, Yeşilköy). Sonraları şehrin dışına kaçan sanayinin etrafındaki konut alanları ile sanayi banliyöleri oluşmuştur (Paşabahçe, Alibeyköy, Mahmutbey yöresi). Buralar da kelimenin tam anlamıyla metropoliten kent İstanbul'un banliyöleridir” demektedir.

Osmanlı'dan 1980'lere kadar mimari özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda ayrıcalıklı sınıfların yaşadığı görülebilen Erenköy'ün yeni hedef kitlesini yurtdışında yaşayan işçiler olduğu aşağıda yer alan ilanlarda da görülmektedir. -Bu durumun yanı sıra aynı dönemde EKOTAŞ'ın da Erenköy'de ve Kozyatağı'nda hazırladığı projeler olduğu görülmektedir.-1983 yılında Maliye Bakanlığı tarafından el konulan Hisarbank'ın 1980 yılında hazırlanan Erenköy Projesi'ne ait ilanlarına bakılacak olduğunda bu durum oldukça net bir şekilde görülebilmektedir.

²⁴ <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/499/7327.pdf>

İlan 10: 15.05.1980 s.11,

İlan 11: 19.05.1980 s.11 Hürriyet Gazetesi

İlan 12: 15.06. 1980 s.13 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (10):

“Devlet tüm bankalara çağrıda bulundu Hisarbank öncü oldu. Yurtdışındaki işçilerimiz... İstanbul’un merkezi Erenköy’de sabit fiyatlar ve uygun ödeme koşullarıyla ev sahibi olmanız için...Hisarbank garantisi. Anlaşmalarınız Hisarbank garantisinde. Konut hesabınız Hisarbank’ta. Evlernizin teslim tarihi Hisarbank’tan. Erenköy konut Projesine, 15 Haziran 1980 tarihinden itibaren katılabilirsiniz. Hisarbank kale gibi banka.”

İlan Metni (11)

“Yurtdışındaki işçilerimiz Hisarbank garantisiyle sabit fiyatlar ve uygun ödeme koşullarıyla ev sahibi olmanız için... İstanbul’un merkezinde Erenköy Projesi. Konutlarınız özel camii, dispenseri, spor tesisleri ve diğer sosyal yapılarıyla temiz havanın içinde. Anlaşmalarınız Hisarbank garantisinde. Konut hesabınız Hisarbank’ta. Evlerinizin teslim tarihi Hisarbank’tan. Erenköy konut Projesine, 15 Haziran 1980 tarihinden itibaren katılabilirsiniz. Hisarbank kale gibi banka.”

Kahramanlık: “Devlet tüm bankalara çağrıda bulundu Hisarbank öncü oldu”. Devletin çağrısı ile hemen taleplerini yerine getirmek üzere harekete geçen Hisarbank sadece bir vatansever değil aynı zamanda öncü olduğu için bir kahramandır da. Devlet ve iktidar aynı anlamda kullanılmaktadır.

Lütufta Bulunma: “Hisarbank garantisiyle sabit fiyatlar ve uygun ödeme koşullarıyla ev sahibi olmanız için”. Açılacak konut hesapları sayesinde bankanın hesabına yatacak ödemelerin bankanın gelir ve işlem hacmini büyütürken metinde sadece yurtdışında yaşayan işçilerin ve devletin taleplerinin göz önünde bulundurulduğu anlamı vurgulanmaktadır.

Garanti: Garanti Kale gibi olduğu altı çizilen bankanın kendisi tarafından verilmektedir. Banka kendisini o kadar güvenilir olarak tanımlamaktadır ki “Evlerinizin teslim tarihi Hisarbank’tan” cümlesi ile devlet ya da müteahhit garantisinden kendini üstün tutmaktadır.

Dışlama: Projeye sadece yurtdışında çalışan işçiler davet edilmektedir. Özel cami vurgusu dikkat çekicidir. Cemaatin esas alındığı bir örgütlenme olarak camiyi toplumun geri kalanından soyutlamanın dinsel bağlamda ulvi bir boyutu bulunmamaktadır. Yurtdışından gelen işçiler ayrı bir cemaat olarak kabul edilmekte ve Hristiyan batılı ülkelerde dinsel bağlamda ritüellerini gerçekleştirme de güçlükler yaşadığı düşünülen bir topluluğu vatanında özel kılındığı anlamı çıkarılabilmektedir.

Anahtar Kavramlar: Yurtdışındaki işçilerimiz, garanti, sabit fiyat, öncü, uygun ödemeyken dönemin öne çıkan; lüks, konfor, çağdaş, modern vb. vurgular ilan metninde yer almamaktadır.

Görsel Metin: İki ilan metninde de sanayi ya da fabrikayı temsil edilen mekânlarda çalışan erkek figürleri ön plana çıkmaktadır. Kadın kullanılmamaktadır. Bu durum ilk olarak kadın emeğinin küçümsendiğini, ikinci olarak ise yatırım kararı almanın erkek işi olduğunu son olarak iş yerlerinde ayakta gazete okuyan erkek figürlerinin kadınların gazete okumadığı, ülkelerinde yaşanan durum konusunda malumatları olmadığı onların gündelik hayatı içerisinde bu tür bilgilerin gereksizmiş gibi sunulduğu anlamlarını akla getirmektedir.

c2 Hürkonut Ordo Avcılar-Beylikdüzü Mevki

Hürkonut-Ordo tarafından gerçekleştirilmesi öngörülen proje Yine 1980’ler de yurtdışında çalışan işçilere yönelik olarak hazırlanmıştır. Hürriyet Gazetesi’nde ana sayfada yer verilen (Hürkonut Hürriyet Gazetesi’ne aittir) ilanlar aynı zamanda 1990 yılında bir davaya konu olmuş ve davada Hürriyet Gazetesi tarafından verilen ilanlarda kendisini garantör olarak göstermesi dava metninde yer almıştır. Konutların temel atım törenine ilişkin bilgiler ana sayfadan duyurulurken dava metninde anlaşılabacağı üzere proje gerçekleştirilmemiş ve Hürriyet Gazetesi davayı kaybetmiştir. Davada vurgulanan ve kararda yer alan “etkili reklam kampanyası vurgusu çalışma için oldukça anlamlıyken reklam metinlerinin ana sayfada verilmesi, haber gibi sunulması ve Başbakan Süleyman Demirel tarafından temelinin atıldığının altının çizilmesinin projenin inandırıcılığını arttırdığı söylenebilir. 1990’larda yine bir basın kuruluşu olan İhlas Holding tarafından uydukent olarak pazarlanacak olan Beylikdüzü’ndeki bitmemiş de olsa ilk projelerden biri olması projeyi değerli kılmaktadır.

“DAVA: Taraflar arasındaki davanın İstanbul Asliye 7. Ticaret Mahkemesince görülerek mahkeme ilamında belirtilen gerekçelere binaen verilen 17.2.1987 tarih ve 293-65 sayılı hükmün temyizen tetkiki davalılar Hürriyet Holding A.Ş., Hürkonut İnşaat ve Tic. A.Ş. vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dosyadaki kağıtlar okundu gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR : Yurt dışında geçici işçi olarak çalışmakta olan davacının, davalı hürriyet Holding A.Ş.nin Hürriyet Gazetesi aracılığıyla 1979 yılında başlattığı etkili bir reklam kampanyası sonucu; Türkiye'de modern konutlar yapımı ve üç yıl içinde teslimi konusunda davalı şirketlerle anlaştığı davacının sözleşmeyle yükümlendiği dövizle ödeme borçlarını tümüyle yerine getirmesine karşın davalıların dava tarihine kadar yapım işine dahi başlamadıkları, konutların artık yapılamıyacağının kesin olarak anlaşılması üzerine akdi feshederek ödemelerin iadesini ihtar ettiklerini, sonuç alınmadığından ödenen 6560 DM. karşılığı 1.475.147 TL.nin, % 9 oranında mahrum kalınan faiz geliri tutarı 3542,4 DM. karşılığı 796.579 TL. nin olmak üzere toplam 2.271.726 TL.den bankadan kur farkı karşılığı çekilen 289.050 TL.nin mahsubuyla kalan 1.982.676 TL.nin banka iskonto faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesini istemiştir. Davalılardan Hürriyet Holding ve Hürkonut A.Ş.vekili, adı geçen davalıların sözleşmede taraf olmadıklarını, yalnızca Ordo A.Ş. tarafından yürütülecek konut yapımı projesinin tanıtım ve pazarlama kampanyasıyla denetimini üstlendiklerini, konutların tamamlanması hususunda herhangi bir yükümlülüklerinin bulunmadığını, davacıya karşı bir sorumlulukları olamayacağını, B.K. 50. md.' sinde olayda uygulama yeri bulunmadığını belirterek davanın reddini savunmuştur. Davalı Ordo A.Ş. vekili süresinde davaya cevap vermemiş duruşmalara sonraki celselerde katılarak davanın reddini istemiştir. 1- Davalılardan Ordo-Ortadoğu Şehircilik Yatırım A.Ş.nin dava konusu konutun yapım işini davacıya karşı yüklediği ancak sözleşmede belirlenen süre içinde yapım işine başlamadığı, kusurlu davranışıyla feshe neden olduğu tartışmasız olup, yerel mahkemenin bu doğrultudaki kabul ve kararı adı geçen şirket yönünden doğrudur. Olayda uyuşmazlık davalı Hürriyet Holding ve Hürkonut A.Ş.nin sorumluluğunun kapsam ve niteliğinin belirlenmesi, sözleşmenin yüklenici kusuruyla geriye etkili biçimde bozulması sonucu, davacının geri alabileceği paranın ve tazmin edilmesi gerekli zararların içeriğinin ve tutarının hesaplanması konusunda toplanmaktadır. Sözleşmenin (1,A.a.) maddesinde: Hürkonut A.Ş.nin "konut yapımının pazarlamasını ve kontrolünü taahhüt" ettiği (1.A.o) maddesinde Hürriyet Holding A.Ş. "konut yapımı teklifinden inşaatın sonuna kadar tüm safhalarda inşaat yükümlülüğünün yerine getirilmesini ve pazarlamasını denetlemeyi garanti ettiği, yine sözleşmenin

"Hürriyet Garantisi" başlıklı 26. maddesinde " Hürriyet, Şirketin (Ordonun) yüklendiği fiilen konut yapımını gerçekleştirme faaliyetinin tüm safhalarında Hürkonut pazarlama hizmetlerini görecektir ve şirketin yükümlülüklerini yerine getirişini idari ve tetkik yönden HÜRRİYET adına denetleyecektir" hükmü yer almıştır. Hürkonut A.Ş. ve Hürriyet Holding açıklanan sözleşme hükümlerine dayanarak, sorumluluklarının yalnızca denetleme görevinden ibaret olduğunu savunmakta iseler de; sözleşme öncesi, hazırlık aşamasından başlayarak sözleşme süresince gerçekleşen tutum ve davranışları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, denetim görevi dışında konutların zamanında ve fiyat artışı olmaksızın teslimini de garanti ettikleri açık seçik anlaşılmaktadır. Böylece, Hürkonut A.Ş. ve Hürriyet Holding A.Ş. ile davacılar arasında B.K.nun 110. madde hükmüne uygun sözleşme ilişkisinin kurulduğunun kabulü gerekir. öyle ise; olayda Ordo A.Ş.nin fiilini taahhüt eden diğer davalı şirketlerde, garanti edilen teşebbüsün istenilen sonuca ulaşamamasından ve Ordo A.Ş.nin ediminin gereği gibi yerine getirilmemesinden kusurları olmasa dahi sorumlu bulunduklarından adı geçen davalıların aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sorumluluğa ilişkin ve diğer tüm temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir. 2- Karşılıklı edimleri içeren konut yapım sözleşmesinde taraf olan yüklenici Ordo A.Ş.nin edimini ifa edemeyeceğinin anlaşılması üzerine, davacılar B.K.nun 106. maddesinde düzenlenen seçimlik haklarından "akdin feshi" yolunu benimsemiştir. Davacı, 13.8.1985 tarihli ihtarnameyle akdi feshettiğini bildirerek sözleşme ilişkisini geriye etkili biçimde ortadan kaldırdığına göre verdiklerini geri almak ve ayrıca fesih nedeniyle uğradığı "olumsuz zararı" istemek hakkına sahiptir. Ancak, B.K.nun 101. md. hükmüne göre "muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur" Bu nedenle borçlu temerrüdü, anılan ihtarnamenin borçluya tebliğinden itibaren verilen bir haftalık sürenin bitimiyle 23.8.1985 tarihinde gerçekleşmiştir. O halde mahkemece, bu tarihteki geçerli resmi kur üzerinden ödenen dövizlerin TL. karşılıklarına göre hesaplama yapılması gerekirken dava tarihindeki kur üzerinden hüküm kurulması doğru görülmemiştir. 3- 2. bendde açıklanan B.K.nun 106. md. hükmü uyarınca akdi fesheden davacının ancak fesih nedeniyle uğradıkları "olumsuz zararı" istiyebileceklerine göre, ödenen dövizin DÇK hesabında tutulabilseydi 646.222 TL. tutarında elde edebileceği faiz geliri kaybına olumlu zarar niteliğinde bulunduğundan reddine karar verilmesi gerektiği halde kabulü yolunda hüküm kurulmuş olması da yanlıştır. SONUÇ: Yukarıda 1. bendde açıklanan nedenlerle davalılar Hürkonut A.Ş. ve Hürriyet Holding A.Ş. vekillerinin diğer temyiz itirazlarının reddine, 2 ve 3. bendlerde gösterilen nedenlerle tüm davalıların temyiz itirazlarının kabulüyle hükmün BOZULMASINA, ödedikleri

temyiz peşin harcın istek halinde temyiz eden davalılara geri verilmesine, 4.4.1991 gününde oybirliğiyle karar verildi.”²⁵

İlan Metni 13: 21.06.1980 Ana Sayfa, İlan Metni 14: 22.06.1980 Ana Sayfa

İlan Metni 15: 21.06.1980 s.21 Hürriyet Gazetesi

Kahramanlık: Projeler yurt dışında çalışan işçilerimize konut kazandırmanın yanı sıra, yurda döviz girdisini sağlama amacını da taşır”. Bu proje bütün ülke için gereklidir sayesinde sadece işçilerin değil ülkenin geri kalanı da kurtarılacaktır.

Lütufta Bulunma: “İşçilerimize konut kazandırma” cümlesinden de anlaşılacağı üzere firma sanki inşaat üretimini kâr amaçlı olarak değil de amme hizmeti olarak yapıyormuş izlenimi uyandırılmaktadır.

²⁵ http://www.hukuki.net/ictihat/Yargitay_15_Hukuk_Dairesi_1990-4326.php

Garanti: Bu ilanda direkt olarak karşılaşılmayan sağlamlık ve güvenilirlik kavramları dönemin başbakanı Süleyman Demirel tarafından gerçekleştirilecek açılış ve temel atma ile ima edilmektedir. Fakat dava metninden de anlaşılacağı üzere asıl garantör Hürkonut-Hürriyet Gazetesi’dir. Hürkonut’un isimlendirmede Ordo’dan önce yer alması bu durumun göstergelerindendir.

Dışlama: Sadece “Avrupa görmüş” gurbetçilere yönelik olması dışlamanın referans noktalarından biridir.

Anahtar Kelimeler: Yeni kent, modern, kazandırma, doğma

Görsel Kullanımı: Görsel ilan metninin üst kısmında yer almaktadır ve yaklaşık olarak metnin yarısını kaplamaktadır. Görsel renkli çizimden oluşmaktadır. Çizimde geniş bir alana yayılan ve alanın dış kenarlarında kalan bitişik nizamlı 14 blok gözükmemektedir. Orta alan ve binaların önü yeşil alana ayrılmıştır. Binalar çevrelenerek mahallenin geri kalanından özerk durumdadır. Görselin sol tarafında otopark ve otoparktaki arabalar bulunmaktadır. Görselin sağ tarafındaki boşluk ve mahallenin geniş bir görselinin yer almaması alanın yeni kurulduğuna dair bir gösterge olarak okunabilir. Görece vaat, anahtar kelime ve görselin uyumlu olduğu söylenebilir. Aynı zamanda temel atma dışında bir faaliyet gösterilmemiş olan projelerde yapıların bittiği gibi bir algı oluşturmaktadır. Yine yeni imarlandırılan alanlarda görülen kroki kullanımı metine ait üçüncü görselde görülmektedir.

Konut Tipi: Apartman

Soylulaştırma Tipi: Kent Çeperi

c3 İstanbul Bankası Levkur-Mîzanko

İstanbul’un Küçükalyalı Senti’nde yapılması planan konutların özel bir adı bulunmamaktadır. Bu nedenle de günümüzde durumlarına ilişkin herhangi bir bulguya

rastlanmamıştır. Aynı zamanda İşbirliğinde yer alan kurumlardan birinin İstanbul Bankası olması ve bankanın tıpkı Hisarbank gibi 24 Kasım 1983 yılında 18231 sayılı Resmi Gazete’de görülebileceği gibi devrinin Ziraat Bankası’na geçmiş olmasından dolayı bu konutların da durdurulmuş olabileceği akla gelmektedir.²⁶

İlan Metni 16: 16.07.1980 s.7 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“İstanbul’da... Yaşayan şehir içinde “gurbetçiye” sadece 400 konut... Konutlar İstanbul’un en mutena semti Bostancı Küçük Yalı’da Marmara Denizi’ne ve Adalara hâkim eviniz hem yazlık hem de kışlık ihtiyacınızı karşılayacaktır. Bostancı Plajı’na yaya, iş merkezi Mecidiyeköy’e ise arabanızla 15 dakika. Daireler, salon, üç yatak odası, banyo, mutfak ve çift WC’lidir. Konutlarınız ve site çevre düzenlemesi Avrupa’daki alışkanlıklarınızı Türkiye’de de sürdürecektir. İsteyene Avrupa Bankaları’nda 30.000 S/Fr’a kadar 4 yıl vadeli, ucuz faizli kredi, Ayrıca yurtiçinden 15 yıl vadeli Banka Konut Kredisi, Kooperatifleşme ve yurt içi kredisi dolayısıyla inşaatlarda devlet kontrolü.”

Çalışmada belirlenmiş olan başlıklar bu ilanda birebir karşılık bulamamaktadır. Sürecin gelişiminin takibini sağlayacak bir apartman ya da site ismi bulunmamaktadır.

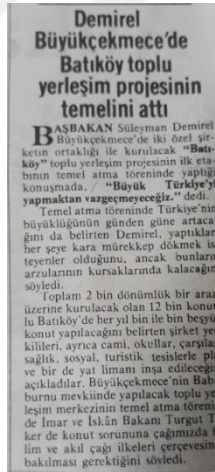
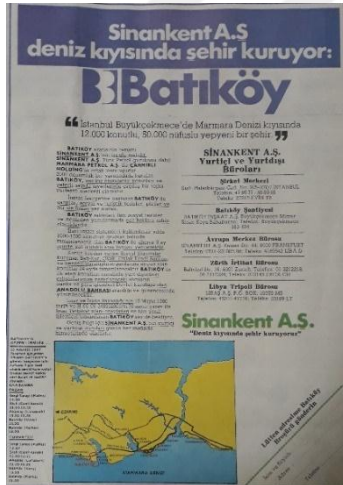
²⁶<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18201.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18201.pdf>

Dönemin yurtdışında çalışan işçiler için yapılması planan “gurbetçi konutlarının” tipik bir örneği olduğu için ilana yer verilmiştir.

D. Özel Sektör Konut İlanları

D1. Batıköy-Sinankent

Günümüzde Mimaroba isimlendirmesinin ön plana çıktığı yerleşim alanında 1980’lerde henüz yeni imarlanan bir alan söz konusudur. Mimaroba olduktan sonra ilgili süre zarfında Sinankent adı ile ilan veren Çarmıklı Holding günümüzde Emlak Konut ile birlikte yürüttüğü projelerde alanın soylulaştırmasında önemli bir rol oynayacaktır. Sinankent A.Ş. isimlendirmesinin ise yine aynı alanda yer alan Sinanoba’nın isminin “modernize” edilmiş ve soylulaştırılmış hali olabileceği akla yatkın gelmektedir. Bu projede de yurtdışında çalışanlara öncelik verildiği vurgulanmıştır. Bu durum her ne kadar yurtdışında çalışanlar için bir avantajmış gibi sunulsa da dönemin koşulları da göz önünde bulundurulduğunda hazır ol an sıcak para akışının hedeflendiğini göstermektedir.

İlan Metni 17: 17.08.1980 s.11, Haber 4: 25.08.1980 s.13 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (17):

“Sinankent deniz kıyısında şehir kuruyor. İstanbul-Büyükçekmece’de Marmara deniz kıyısında 12.000 konutlu, 50.000 nüfuslu yepyeni bir şehir. BATIKÖY arazisinin tamamı SİNANKENT A.Ş.’nin tapulu malıdır. SİNANKENT A.Ş. Türk Petrol grubuna dâhil MARMARA PETROL A.Ş. Ve ÇARMIKLI HOLDİNG’in ortak kuruluşudur. 2000 dönümlük bir yarımada kurulan BATIKÖY, yaz-kış oturulacak konutları ve yeterli sayıda iş yerleri ile çağdaş bir toplu yerleşim merkezi olacaktır.

olacaktır. İnşaat faaliyetine başlanan BATIKÖY’de çarşılar, sosyal ve turistik tesisler, plajlar ve bir de liman yer alacak. BATIKÖY sakinleri tüm sosyal tesisler ve denizden yararlanmada eşit haklara sahip olacaktır. İleri İnşaat teknikleri kullanılarak yılda 1000-1500 konutlar gruplar halinde tamamlanacak olan BATIKÖY’de alıcıya üç ay içinde kat irtifakı arsa tapusu verilecektir. Konut Kredisi veren Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur, Oyak, Emlak Kredi Bankası ve benzeri kuruluşların şartlarına uygun olan konutlar 24 ayda tamamlanacaktır. BATIKÖY’ün ilk etap konutları öncelikle yurtdışındaki çalışanlarımıza pazarlanacak; alıcıların banka ve para işlemleri Devlet kuruluşu olan Anadolu Bankası aracılığı ve güvencesinde yürütülecektir. İmar ve İskân Bakanlığı’nın 15 Mayıs 1980 tarih ve H-06-06-340232009/4170 sayılı yazısı ile İmar Tatbikat planı onaylanan ve tüm yasal işlemleri tamamlanan BATIKÖY sizi de bekliyor. Geniş bilgi için SİNANKENT A. Ş’nin yurt içi ve yurt dışı büroları günün her saatine hizmetinizde olacaktır.”

Kahramanlık: “Sinankent deniz kıyısında şehir kuruyor”, “İstanbul-Büyükçekmece’de, Marmara deniz kıyısında 12.000 konutlu, 50.000 nüfuslu yepyeni bir şehir”. Metindeki ima; daha önce var olmayan bir alan topraklara yeni katılmış ve burada yeni bir kent kuruyoruz, anlamını pekiştirmektedir.

Geçmişle Bağı Koparma: Kent içerisinde yer alan bir alana yeni bir isim verme çabası bulunmaktadır. Alanda yer alan Yarımada’nın tamamına tapulu olarak sahip olunması ve bu alanda Batıköy adının verilmesi alanı geçmiş yaşantısından koparmakta ve alanı tarihsizleştirmektedir. İlan metninde yer alan “BATIKÖY arazisinin tamamı SİNANKENT A. Ş’nin tapulu malıdır” cümlesi kente ait bir mekânı metaya dönüştürmektedir. Günümüzde geniş bir alan için kullanılan ismin yer aldığı mahalle marinaların lüks restoranların ve sitelerin yer aldığı soylulaştırılmış bir alandır ve soylulaştırma serüveninde bu site kilit konumdadır. O zamanlar şehir merkezine uzaklığı ile yazlık mı kışlık mı olduğuna karar verilemeyen alan günümüzde “lüks bir semt”e dönüşmüştür. Fakat 2000’ler de Batıköy’ün soylulaştırılması Sinanoba ve Mimaroba gibi mahallelerin ön plana çıkarılması Batıköy’ü 80’lerdeki geçmişinden kopararak

Emlak Bankası'nın çabaları ve “uydukent” olma özelliği ile yeni bir soylulaştırma dalgasının unutulmuş parçası haline getirecektir.

Mahallelik: “BATIKÖY sakinleri tüm sosyal tesisler ve denizden yararlanmada eşit haklara sahip olacaktır.” Bir yerin “sakini olmak” durumu mekân ile kurulan bağa göndermeyi içermektedir.

Garanti: Para ile ilgili işlerin Anadolu Bankası (Emlak ve Kredi Bankası ile birleşecektir) ile yürütülmesi, yasal metne referansta bulunulması, yapının imarına ilişkin usullerin yine adı geçen devlet kuruluşları ile uyumlu olarak yapıldığının bildirilmesi, inşaatı yapan firmanın ardağan bilgisinin verilmesi ve güçlü ortaklık yapısı metindeki güvenceye vurgu yapmaktadır.

Dışlama: Buradaki dışlama mekânizması da ekonomik gerekçeler üzerine kuruluyken boş arazi üzerine kurulması dışlama yurtdışı ve yurtiçi çalışanlar arasında gerçekleşmektedir. Yurtdışındaki garantili döviz akışı ile projenin anaparası garanti altına alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni şehir, sosyal donatı, tapulu malı olma, çağdaş, dolaylı lüks iması (marine vb. sahip olma), maddi boyuta ilişkin detaylı bilgi, holding

Görsel Kullanımı: Tam sayfa olarak verilen ilanın ¾'ünü yazılı metin kaplamaktadır. İlanda görsel olarak alanın haritadaki konumu kullanılmıştır. Metinde yer alan vaatler ve anahtar kelimeler görsellerde yer almazken harita üzerinden konumlandırma “keşif”, deniz kıyısı, yeni kent inşa etme, firmanın geniş ölçüdeki tapulu arazinin sahibi olması anlamlarını güçlendirmektedir.

Konut Tipi: 12.000 konutlu site

Soylulaştırma Tipi: Kent çeperi

d2. MESA-Ankara'nın Mesa'sı Var ve Lebibotanik

Mesa'ya ait ilanlar yıl içerisinde çeşitlilik gösteren aynı anda birkaç alanda yapılacak olan konutları içermektedir. Bu ilan metinlerinin önemi ise daha önce soylulaştırılan bir alanda gerçekleştiriliyor oluşudur. 1979'da Arkitekt'te çıkan bir yazıda-yazının şirket tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır- şirketin 1969'da dar gelirli ailelere konut edindirmek için kurulan bir toplu konut firması olduğu ve SSK kredisine uygun bir şekilde konut üretildiği söylenmektedir. Ürettiği projeler için “yerleri ve nitelikleri itibari ile de yarı yarıya orta ve düşük gelir gruplarına hitap etmektedirler” denmektedir (1979: 47-49). Bakir alanlarda yapıldığı söylenen toplu konutların Çankaya ve Gaziosmanpaşa ağırlıklı olması aslında soylulaştırmanın 10 yıl içerisinde büyük boyutlara ulaşmış olduğunun, 1930'lardan itibaren devlet eliyle soylulaştırmaya başlanan alanda aktörlerin değiştiğini de göstermektedir. Mesa'nın firma olarak Türkiye'de üstlendiği soylulaştırıcı görevini firmanın internet sayfasında ilkler başlığı altında bulunan bir cümlede de görmek mümkündür. 1978/1979 yıllarında “İlk uydukentler, ilk yerleşimler, ilk ismi verilen semtler” Mesa tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha önce de değinildiği gibi isim değişikliği bir soylulaştırma stratejisi iken kırsal alanda ya da kent çeperinde gerçekleştirilen soylulaştırmada uydukent tanımlaması en fazla kullanılan kavramdır ve bu konudaki ilkler tıpkı kent içerisinde ilk akıllı konut inşası 1996 yılında Etiler Sarıkonaklar ile bu firmaya aittir. 1980 yılında parsel bazlı ilk kentsel dönüşüm yine bu firma tarafından gerçekleştirilmiş çağdaş site kavramı yine ilk kez kullanılmıştır. 1987'de Türkiye'nin ilk alışveriş merkezi Atrium'u yine MESA yapmıştır.²⁷

²⁷ <https://www.mesa.com.tr/mesa-ilkleri.aspx>

İlan Metni (19):

“Mesa, Ankara’nın en seçkin yerleşim merkezi Gaziosmanpaşa’da olağanüstü bir çevreye sahip üç yeni site daha kuruyor. “Ufuk”, “Yamaç”, “Yankı”. Ankaralıların çok iyi bildiği 1.Ufuk Sitesi’ne komşu. Mesa’nın yeni sitelerinde uygun ödeme koşulları, sosyal yapılar ve Mesa servis güvencesi yanında, yazın da Ankara’da tatilde yaşayabileceğiniz yüzme havuzları, spor alanları, çocuk parkları ve geniş yeşil alanlar bulunuyor! Ankaralıların yaşam şartları değişiyor, Mesa’nın yeni sitelerinde yaşamakla.”

Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren kent planlamasında özel bir konuma sahip olan Çankaya’nın devlet eliyle soylulaştırılmasının ardından özel sektör eliyle soylulaştırmaya doğru evrildiği 80’ler de ise bu soylulaştırma çabasının hızlanarak devam ettiği görülebilmektedir. İlan metnin de yer alan seçkinlik, yaşamda değişikliğe yapılan vurgu 80’lerin genel yapısıyla uyumludur. 1986 yılında Hürriyet Gazetesi’nde yayınlanan Lebibotanik ilanı ise taşıdığı soylulaştırma unsurları ile dikkat çekmektedir.

İlan Metni (21):

“Sayın Ankaralılara Çevre Sokağı anlatmaya gerek yoktur... Kavaklıdere, Çankaya, Cinnah Caddesi, Farabi Sokağı, Botanik Bahçesi’de tarif edilemez... Ve Ankaralılar, Türkiye’nin güvenilir Mesken Sanayii, Mesayı’da iyi bilirler. Şimdi Mesa Ankara’nın övündüğü yeşil alan Botanik Bahçesi’nin yanında bir “Çevre Sitesi” kuruyor... Tüm çevresi ve yapım kalitesiyle bir örnek oluşturan “Çevre Sitesi’nden daire sahibi olacak seçkin aileler arasına kayılmak istiyorsanız... Lütfen zaman kaybetmeden adresimize gelerek ya da telefonla daha fazla bilgi alın... Mesa Çevre Sitesi ile bugüne kadar ülkemizde yapılan siteler arasında en yüksek standartlısına imza atıyor.”

Geçmişle Bağı Koparma: Tarihi itibari ile Ankara’nın kent merkezi dışında kalan ve bağılık alanlarından biri olan Çankaya pekte makbul bir yer değilken kent merkezindeki kayma ve planlama ile kentin “seçkin semtine” dönüşmüştür. 80’lerde referansın bu döneme ait olduğu görülmektedir. Birçok yeri yeni yeni bayındırlaşan Çankaya’nın sınırları gecekondulaşırken ve köy alanları 90’ların sonuna kadar alanda yer alırken, devlet eliyle soylulaştırılan alana zengin bir kitleyi çekmenin büyük bir uğraş gerektirmediği

söylenebilir. İlan metninde zaten neresi olduğunu biliyorsunuz, bir şey yazmaya gerek yok minvalindeki sözler daha önce soylulaştırılmış bir alana yönelik olarak üretilen ilan metninin de bu yaklaşım üzerine oturtulduğu görülmektedir.

Kahramanlık: Mesa Çevre Sitesi ile bugüne kadar ülkemizde yapılan siteler arasında en yüksek standartlısına imza atıyor.

Garanti: 80'lerin başından beri yaptığı sitelerle güvenceyi kendileri sağlamaktadır.

Dışlama: Seçkin aileler vurgusu ile dışlamayı en başından ilan metinlerinde standart öge olarak kullanmaktadırlar.

Anahtar kavramlar: Çevreci, seçkin, yüksek standart, yapım kalitesi

Görsel kullanımı: Metin dikine ikiye ayrılırken sağ tarafta yazılı metin yer almaktadır. Sol tarafta ise boşluk bulunmaktadır. Proje ile bir boşluğun doldurulacağı anlamı çıkartılabilmekle birlikte bir görsel bulunmamasından dolayı detaylı bir anlam tartışması yürütülememektedir.

Konut Tipi: Site içerisinde apartman

Soylulaştırma Türü: Kent içi

d3. Atatepe Sitesi- Söğütözü Erdemirler İnşaat

Bu ilan bir öncekinden farklı olarak günümüzde soylulaştırılmanın doruk noktalarından biri olan Söğütözü mahallesindeki dönüşümü gözlemleyebilmek açısından önemlidir. Yeni kurulacak alanda soylulaştırmaya ait metinlerde bulunan bütün unsurlar yer almaktadır. -25 Temmuz 1980 tarihinde 5. sayfada *Hürriyet Gazetesi*'nde yer alan haberde Çukurambar'a ring yolu yapılması ile belediye otobüslerinin mahalleye girmesi bir müjde edası ile verildiğini göz önünde bulundurulduğunda alanın gelişimi oldukça "büyüleyicidir".

İlan Metni 23: 22.05.1986 s.11 Hürriyet

İlan Metni:

“Seçkin yerlerde Seçkin Kalitemizle” “İşte Konut, İşte Kalite, İşte İmkân” Sayın Başkentlilere, Söğütözü’nü takdim ediyoruz. PİKNİĞE NAZIR...! Atatepe Sitesi A ve C Blok Apartmanları 32+20 Daire 1986 Teslimi. Ankara çanağı dışında, Kızılay’a yedi dakika deneyin...! Alt yapısı mevcut tamamen yeni bir yer sizin için keşfettik....!Nefis bir manzara kalitemizle birleşince ortaya ideal bir mekân çıkıyor. Hemde iddialı fiyatlarla...! Ev almadan önce iyi düşünün önümüzdeki kışlarda zehirlenmeyin.....!Daire sahibi olmayı planladığınız inşaatın beton dayanma test sonuçlarını mutlaka sorunuz. Bizden Söylemesi”

Geçmişle Bağı Koparma: Yeni kurulacak bir alan olarak nitelenmesi ile birlikte geçmişle bağı en baştan koparılmaktadır. Krokide yer verilen alanda Yükseliş Koleji’nin bulunması aslında ilk soylulaştırma nüvesi olarak yer alırken-orta üstü ekonomik gelire sahip ailelerin çocuklarının okuyabileceği alana Arı Koleji Gürsoylar-Evrensel Koleji’nin eklenmesi ile alan kolej bölgesi halini almıştır- yine Cumhuriyetin ilk dönmlerinde değerlendirilen Atatürk Orman Çiftliği’ne komşu olma durumu alanın soylulaştırılmasında öne çıkan öğelerdir. Soylulaştırma dalgası 2000’lerin ortasında komşusu ve gecekondu bölgesi olan Çukurambar’a sıçrayacak ve Ankara’nın en lüks semtlerinden birine dönüşecektir

Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma: Sayın Başkentlilere Söğütözünü takdim ediyoruz” cümlesi yeryüzünde varlığı bilinmeyen bir kıtanın bulunmasını çağrıştıran bu cümle Erdemirler İnşaat’ın kahramanlığıdır. Yine benzer bir şekilde “Alt yapısı mevcut tamamen yeni bir yer sizin için keşfettik” cümlesi ile gerçekleştirilen eylemin “keşif” boyutu pekiştirilmektedir.

Garanti: Firmanın daha önce gerçekleştirmiş olduğu projelere referansla sağlanmaktadır

Dışlama: Seçkinliğe metin boyunca yapılan referans dışlamanın temel ögesidir.

Anahtar kelimeler: Seçkin, merkeze yakın, keşif, alt yapı, manzara, kalite, doğa (pikniğe yakın)

Görsel Kullanımı: İlanın büyük bir çoğunluğunu metin kaplamaktadır. Metnin sağ kısmında ise görsele yer ayrılmıştır. Görselde projenin yer aldığı alanın krokisi kullanılmıştır. Kroki ile ilan metnin de yer alan yeni keşif anlamı kuvevetlendirilmekte ve metin de geçen yollara ve Atatürk Orman Çiftliği’ne yakınlık vurgulanmaktadır.

Konut Tipi: Site, Apartman

Soylulaştırma Tipi: Kent çeperi

d4. Koz Yatağı Konutları-STFA

Kozyatağı 1980’lerde soylulaştırmanın yeni başladığı bir alandır. Ekotaş’ın Ekomülk adıyla alanda gerçekleştirilen konutlar alana ilişkin ilk ilanlar olarak değerlendirilebilir. Mülk sahibi olmak isteyenlerin o zaman banka ve bankerler karşısında tasarruf için çağrılan mekâna 1987’de lüks konutlar inşa edilmeye başlanmıştır.

İlan Metni 24: 29.03.1987 s. 8-9 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Bir yılda...bir semt Geçen yıl bugünlerde Kozyatağı Korusu’nun yanından geçenler, Ankara asfaltının hareketli trafiğine çok yakın, sakin bir doğa parçası ile komşu boş bir arazi görüyorlardı. Henüz bir yıl dolmadan, aynı alanda çam korusuyla uyumlu modern yapılardan oluşan STFA Kozyatağı konutları yükseliyor. Bir yıl gibi çok kısa bir zamanda yükselen konutlarda altı aya kalmadan yeni bir yaşam başlayacak. STFA Kozyatağı Konutları’nda birer daire satın alan aileler, okullar açıldığı gün, bu sevinci çocuklarıyla bu sevinci yeni yuvalarında paylaşacaklar. STFA Kozyatağı Konutları’nda bir daire edinmek akılcı olduğu kadar hızlı sonuç veren bir yatırımdır. Önümüzdeki sonbaharda çocuklarınızı okula yeni evinizden uğurlamak için geç kalmış sayılmazsınız.”

Geçmişle Bağı Koparma: Geçmişle bağı koparmanın farklı bir tezahürü söz konusudur. Bir yıl öncesine kadar boş arazi olarak nitelenen korunun inşaat ile “süslenmesi” yakın geçmiş ile bağı bir yandan koparırken bir yandan hala onun geçmişinden faydalanılmaktadır.

Kahramanlık: “Henüz bir yıl dolmadan, aynı alanda çam korusuyla uyumlu modern yapılardan oluşan STFA Kozyatağı konutları yükseliyor. Bir yıl gibi çok kısa bir zamanda yükselen konutlarda altı aya kalmadan yeni bir yaşam başlayacak”

Lütufta Bulunma: Korunun yok edilerek inşaat alanı haline dönüştürülmesi lütuf olarak sunulmaktadır.

Garanti: İlan metninde 1932'den beri farklı sektörel kollarda yer alan bir olmaları ve firma geçmişine vurgu yapmaları kendi kendilerinin garantisi olduğunu vurgulamaktadır.

Dışlama: “Kozyatağı, İstanbul'da hızla gelişen seçkin bir semttir” cümlesi ile seçkinliğe yapılan vurgu bir dışlama ögesi olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğa, yeni, hızlı yapım, aile, çocuk, okul, yuva, seçkin, akılcı, yatırım, çam korusu, şehirlerarası yol üzerinden ulaşım

Görsel Metin: İki sayfaya yayılan ilanda ikisi solda, beşi sağda olmak üzere altı fotoğraf bir proje planına yer verilmiştir. Soldaki görsellerin ilki Haziran 1986 yılına ait olup korunun eski fotoğrafı iken Şubat 1987 yılına ait fotoğrafta korunun içerisinden apartmanlar yükselmektedir. Bu fotoğraflar firma için sekiz ayda tamamlanan inşaatları gösteren bir gurur kaynağıdır ve metinde geçen “Bir yıl gibi çok kısa bir zamanda yükselen konutlarda altı aya kalmadan yeni bir yaşam başlayacak” cümlesinin göstergesidir. Diğer taraftan koruda gerçekleştirilen ağaç katliamını görmek de mümkündür. Sağ üstte yer alan iki resim yine inşa edilen binalara aittir ve konumunu görmeyi mümkün kılmaktadır. Diğer üç fotoğraf ise örnek dairenin mutfak, banyo ve salonuna aittir. Mobilya ve kullanılacak araçlarla bezenen alanlar burada yaşamın başladığı hissini uyandırmaktadır ve metindeki “6 aya kalmadan yeni bir yaşam başlayacak” cümlesiyle ilişkilidir. Örnek yerleştirme biçimi ise burada oturacakların evlerini nasıl döşemesi gerektiği ve hangi araçlara sahip olması gerektiği gibi “sorulara” yanıt niteliğindedir.

Konut Tipi: Site, apartman

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi

d5.Soyak Göztepe

Göztepe günümüzde hala ahşap evlerin görülebileceği bir alanken Soyak Göztepe Sitesi alanda yer alan ilk beton yapılardan biri olma özelliğine sahiptir²⁸. Günümüzde pek çok lüks konutun yer aldığı alanda Soyak'ın bu projesi öncü niteliği taşımakta ve pinorları alana çekmek için özel bir anlam ifade etmektedir. İlan metninde yer alan biçimiyle konut alanında diskonun da yer alması marjinalleşmenin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda içerdiği kompleksler, ticaret alanları ve kendisine ait karakol, sağlık ocağı gibi alanların yer alması mahalle bazlı toplu konut inşasının ilk örneklerinden biri olması açısından projeyi önemli kılmaktadır.

İlan Metni 25: 23.09.1985 s. 13 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Doğa ile iç içe; sağlıklı, lüks ve ekonomik Geleneksel Türk Mimarisi'nde... Soyak Göztepe Sitesi, toplum ile doğa arasında en iyi mekânsal yapı ilişkilerinin kurulabileceği; insanın içinde mutlu olabileceği yeni bir yaşam merkezi yaratan temel felsefesi ile örnek ve önder bir çözüm sunmaktadır.

²⁸ <http://emlakansiklopedisi/wiki/goztepe>

Yaşanabilir bir çevre yaratmak ilkesini uzun mesleki yaşamları boyunca başarı ile uygulamış ünlü mimarlar SAYIN ALTUĞ ve BEHRUZ ÇİNİCİ'nin eski Türk Mimarisinin çizgilerini günümüz koşullarına adapte ederken gösterdikleri mükemmel yorum, Soyak Göztepe Sitesi'nin tüm çözümlerinde açıkça görülmektedir. Lüks, ama ekonomik...-Geleneksel Türk sokaklarındaki gibi ölçülü cumbalar- çıkmalılar ile iklimde de dengeli mimari biçim ve şekillenişler...-"Gömülü" yaşam yerine açık havada yaşam; gerekli açıklıklarla yeterli doğal ışık düzenine kavuşturulmuş havadar, sağlıklı mekânlar...-İçinde yaşanılmaktan haz duyulan, insanları bir araya getiren düzenli parklar, açık amfiler, çarşı ve açık pazar alanları...-Yaşayanların rekreasyon gereksinimlerini optimal bir biçimde karşılayan gezi yolları, spor alanları, çeşitli çocuk bahçeleri, yeşil alanlar...-Market, kasap, manav, kuruyemişçi, pastane, video kulübü gibi günlük ticaret merkezlerinin yanı sıra, kafeterya, lokanta, sauna, kuaför, diskotek gibi bütünleyici fonksiyonlar...-Karakol, sağlık ocağı, muhtarlık, postane, ilkokul, cami gibi genel hizmet alanları...-En küçük ayrıntısına kadar hesaplanmış ve planlanmış altyapı tesisleri.. Soyak güvencesinde...Soyak Göztepe Sitesi; Soyak güvencesinde yapılmaktadır. Soyak bugüne kadar Türkiye'de 2472 meskene ilaveten hastaneler, resmi binalar, fabrikalar, askeri tesisler, spor salonları inşaatlarını ve altyapı işlerini bitirmiş ve halen benzer işlere 900 personeli ile devam etmektedir. Libya'da 2000 mesken ve birçok hastane, dispanser, resmi binalar, yollar ve kanalizasyon, altyapı işleri teslim etmiş; halen 2000 personeli ile bu bölgede çalışmaktadır. Suudi Arabistan'da askeri tesisler inşaatını bitirmiş, halen beheri 240 m2 olan 2592 villa inşaatı, altyapıları ve feyzan tünelleri işlerinde 1900 personeli ile çalışmaktadır. Derhal tapu... Bunca yıldır gerek yurt içinde gerek yurt dışında hiç aksatmadan ve geciktirmeden -hatta vaktinden önce bitirdiği işleri, çeyrek yüzyıllık tecrübesi, ciddiyeti ile Soyak, Göztepe Sitesi'ni şimdi de kendi malı olan tapulu arsasında tasdikli imar planına uygun olarak sunmaktadır. Bu nedenle Soyak Göztepe Sitesi sakinlerine tapu da verilmektedir. İlk defa bilgisayarla daire fiyatı... Soyak Göztepe Sitesi, gönlünüze göredir. Üstelik her dairenin değeri 12 ayrı veriye göre, Türkiye'de ilk defa bilgisayarlarla saptanmıştır. Kesin fiyat garantisi... Soyak; teknik ve mali gücü ile inşaat kalitesinden hiç ödün vermeden maliyette ekonomi sağlamayı başarmakta; Fransız Sımpa çelik kalıp sistemi ile betonarme karkasını, çağdaş prekast cephe elemanları ile örülü ileri bir standardizasyon sistemi ve izolasyon teknikleri ile yapacağı Soyak Göztepe Sitesi için kayıtsız şartsız fiyat garantisi vermektedir. Ayrıntılı bilgi için...104 ile 145 m2 arasında değişen tiplerde 1536 adet konut, ayrıca çarşılar, bürolar ve sosyal tesislerden oluşan Soyak Göztepe Sitesi'nin şimdi birinci kısmı satışa

sunulmuştur. Şantiyeye gelerek arsayı yerinde görebilir, satış büromuzdan her türlü bilgiyi her gün 10.00-18.00 arası alabilir ve dairenizi seçebilirsiniz.”

Geçmişle Bağı Koparma: Beton konut yapısı bir yandan alanın sahip olduğu tarihi dokuyu tahrip ederken bir yandan da Türk Mimarisi’nin gözetildiğinin ileri sürülmesi ve metinde de görülebileceği üzere mimarlara yapılan vurgu kopuşun keskinliğini yumuşatma çabası olarak değerlendirilebilir. En nihayetinde hem içindeki ünitelerle hem de yapı itibariyle alanda marjinal bir görünüm arz etmektedir.

Kahramanlık: Soyak Göztepe Sitesi, toplum ile doğa arasında en iyi mekânsal yapı ilişkilerinin kurulabileceği; insanın içinde mutlu olabileceği yeni bir yaşam merkezi yaratan temel felsefesi ile örnek ve önder bir çözüm sunmaktadır.

Lütufta Bulunma: “...ciddiyeti ile Soyak, Göztepe Sitesi’ni şimdi de kendi malı olan tapulu arsasında tasdikli imar planına uygun olarak sunmaktadır.”

Dışlama: Metinde sınıfsal ya da ekonomik farklılığa dair vurgu yapılmamış olsa da metinde geçen rekreasyon gibi gündelik dilden oldukça uzak kelimelerin seçilmiş olması disko, sauna gibi komplekslerin yer alması aslında sitenin hedef kitlesi hakkında bilgi vermektedir.

Garanti: İlan metninde yer verilen iş tecrübeleri o dönem için inşaat sektöründe yer alan yoğun iç gücü göçlerinin yöneldiği alanlar olan Suudi Arabistan ve Libya’da gerçekleştirilen projeler hakkında verilen bilgi diğer örneklerde de görüldüğü gibi firmayı kendi kendisinin garantörü haline getirmektedir.

İsim Değişikliği: Kurulduğu alan itibariyle sadece site değil aynı zamanda Soyak Göztepe Mahallesi kurulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, sağlık, lüks, ekonomik, geleneksel, mutlu, açık havada yaşam, sosyal donatılar, yeni alan(keşif), ayrıntılı yapı ve malzeme bilgisi

Görsel Metin: Yarım sayfa olarak basılan ilanda yazılı metin sayfanın sağında ve solunda yer alırken metnin ortası görsel kullanımı için ayrılmıştır. Ek olarak metnin sağ ortasında projenin yürütüldüğü alan diğer kent çeperinde yer alan projelerde olduğu gibi harita ile gösterilmiştir. Bu görselde de sitenin temsili çizimi yer almaktadır. Ayrıntılı şekilde yazılı metinde yer alan mimari vurgusu sitenin görselinde de kendine yer bulmuştur. Sitede yer alan apartmanlar dönemin koşullarında üretilen diğer yapılardan farklı bir görüntüye sahiptir. Sağlı sollu yerleştirilen blokların arasında geniş, taş döşeli orta alan bulunmaktadır ve bu alanın ortasında süs havuzu yer almaktadır. Orta alanda az sayıda insan figürü de yer alırken, günün doğuşunun site içinden görülüşünü yansıtan resimde insanlar günün doğduğu, güneşin yükseldiği tarafa, aydınlığa doğru yürümektedir. Aydınlık, gündoğumu gibi unsurlar, yeni bir başlangıcın, doğru yöne hareket etmenin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda ilan metninde yer alan “açık havada yaşam”ın görsele yansımasıdır. Görselde yer alan diğer bir unsur ise sitenin girişinde sağlı ve sollu şekilde park edilmiş araçların bulunması ve sağda yer alan aracın spor ve lüks bir modelde resmedilmiş olmasıdır. Sadece ve değil bir yaşam biçimi satmanın göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilecek olan lüks spor araba, metinde yer alan “lüks”ün göstergesiyeen burada yaşaması öngörülen kişilerin ekonomik statüsü hakkında da bilgi vermektedir. Park alanlarının arkasında ağaç figürü kullanılmış olup ilan metninde vurgu yapılan doğa ile içiçe olma halini tam olarak yansıtmamaktadır. Doğadan ziyade ilanda ayrıntılı şekilde yer verilen mimari üslup ön plana çıkmaktadır.

Konut Tipi: Site, apartman

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi

E. Emlak Bankası İlanları

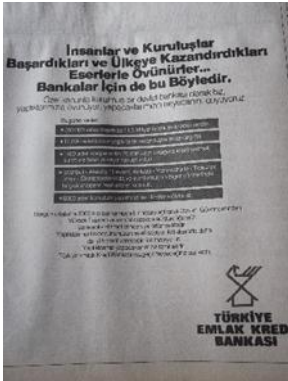
Emlak Bankası kuruluşu itibari ile bir yandan kentleri imarlandırma bir yandan da yoksul aileler ve yetimler için ev inşa etme görevini üstlenmektedir. 3 Haziran 1926

tarihli 389 sayılı 844 numaralı yasa Emlak ve Eytam Bankasının kuruluş ilke ve görevlerini düzenlemektedir. 99 yıllığına Ankara merkezli olarak kurulan bankanın kuruluş bütçesi o dönemin parası ile 20 milyon liradır. Bankanın kuruluş amacı “teşekkülü bina ve üzerine bina inşa olunacak arsa sahiplerine ikrazatta bulunmaktır.” İkrazatta bulunması yani borç vermesi bankanın kuruluşu itibari ile bir kredi bankası özelliği taşıdığını göstermektedir. Banka borcu ipotek karşılığında vermektedir. Leyla Dolum’un aktarımı ile “Türkiye’de 1958 tarihli 7129 sayılı Bankalar Kanunu ticari bankaların gayrimenkul alım ve satımı ile ilgilenenlere kredi kullandırmasını yasaklayan hükümler içermiştir.” Ve bu hükümler 1979 kanun hükmünde kararname ile bazı koşullarda izin verirken 1989 ve 1999’da yapılan değişikliklerle yine belirli koşullar dışında kredi vermelerinin önüne geçilmiş- 2001 yılında Emlak Bankası tasfiye edilmiş- 2005 yılında ise bu yol açılmıştır. Bu süre zarfında kredi verebilen bankalar başta Emlak Kredi Bankası olmak üzere kuruluş kanunlarında bulunan özel maddelerle Türkiye Vakıflar Bankası, Yapı Kredi Bankası ve Türkiye Öğretmenler Bankası olmuştur (2007: 12-15). Yukarıda da yer verildiği üzere reklam metinlerinde de yer alan SSK, OYAK, Bağ-kur gibi sosyal güvenlik kuruluşlarının da konut finansmanı sağlayabildiği görülmektedir.

Emlak Bankası’nın kuruluş isminde yer alan “eytam” yani “yetim”in, 1946’da bankanın daha fazla kredi desteği verebilmesi amacıyla Türkiye Emlak Kredi Bankası Anonim Şirketi olmasıyla²⁹ ortadan kalktığı görülmektedir. Tahsin Özcan’dan daha ayrıntılı bilgisine ulaşabileceği üzere yetimlerin haklarının korunması ve kendilerine ait malların değer yitirmeden korunabilmesi için Osmanlı’da eytam sandıklarının oluşturulduğu görülmektedir (Özcan, 2006). İsimden çıkarılan eytam aynı zamanda bankanın toplumsal işlevinden de bir kopuşu sembolize etmektedir. -Emlak Kredi

²⁹ <http://www.emlakbank.com.tr/sayfalar.asp?LanguageID=1&cid=2&id=11&b=detay>

Bankası'nın 1994'te Cıvagate skandalıyla birlikte çöküşe geçişi ve 2001 yılındaki tasviyesi ile ilgili bilgilere dönemler içerisinde yer verilecekken skandalın 1985'teki bir arsa bedeline dayanarak, mafyöz ilişkiler ağı içerisinde ortaya çıkması bu bölümde göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdur. Bir yandan Özalist politikaların bir yandan da benim memurum işini bilir mottosunun Emlak Bankası'nın da kaderini belirlediği görülmektedir.-

İlan Metni 26: 13.04.1980 s.11 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“İnsanlar ve kuruluşlar başardıkları ve ülkeye kazandırdıkları ile övünürler bankalar içinde bu böyledir. Özel kanunla kuruluş bir devlet bankası olarak biz yaptıklarımızla övünüyor yapacaklarımızın heyecanını duyuyoruz. Bugüne kadar 350.000 vatandaşımıza 11,5 milyarlık ev kredisi verdik. 17.800 konut yaptırarak vatandaşımıza dağıttık, 1400 adet kooperatifin 75.808 adet ortağına kredi vermek suretiyle birer yuvaya kavuşturduk İstanbul Ataköy/Levent, Ankara-Yenimahalle/Telsizler, İzmir-Denizbostanlı'da ve yurdumuzun diğer yörelerinde büyük modern mahalleler kurduk 6600 adet konutun yapımına ise devam ediyoruz.”

Kahramanlık: Metinde yer alan her cümle kahramanlığı gözler önüne sermektedir. Zaten yapılan işten övünme kelime olarak ilan metninde de yer almaktadır. Günümüzde de devam edecek şekilde yoksul aileleri kent çeperlerinde ev sahibi yapma yaklaşımı bu dönemde de hâkimken asıl başarı kuş uçmaz, kervan geçmez alanların alt yapı ve ulaşım sorunları ile yoksul halkın boğuşmasını sağlayıp yavaş yavaş çözümlenen

sorunlarla birlikte alanın değer kazanmasını sağladıktan sonra alana zenginleri çekerek soylulaştırabilmekte yatmaktadır.

Lütufta Bulunma: Kuruluş amacı gereği meşruiyetini ev yapmadan alan bir kuruluşun “... sayıda ev yaptık” sözleri ile övdüğü ve bunu lütuf gibi sunduğu görölmektedir

İsim değişikliği ve geçmişle bağı koparma: Birçok projede alana ilk kez kendileri girdiği için mahallelere yeni isim verme ya da yerleşim alanlarının geçmişteki isimlerinden istediğini ön plana çıkarma imkânı bulunmaktadır. “17.800 konut dağıttık” cümlesi ise konutların ücret karşılığında satılmıyormuş da hibe ediliyormuş gibi sunulduğunu göstermektedir.

Garanti: Kuruluş yasaları gereği devletin kendisidir.

Görsel Metin: İlanda kurumun logosu dışında görsel yer almamaktadır.

Konut Tipi: Mahalle, Site, Apartman

Soylulaştırma Tipi: Telsizler kent içi, diğer iki alan kent çeperi

İlan metninde öne çıkan üç mahalle bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ataköy’dür. Ataköy’ü özel kılan durumlardan biri en başından yapımı itibari ile dar gelirli aileler için yapılan bir proje olmamasıdır. Bir önceki bölümde değinildiği üzere Ataköy ve Levent’teki yapılara 1950’lerde başlanmış ve o dönem dar gelirli ailelerin durumlarına çözüm üretemediği için eleştirilmiştir. 1958’de Arkitekt’e isimsiz olarak yayımlanan (o dönem Arkitekt’e bu tür yazılara sıklıkla rastlanmaktadır) bir yazıda bir yandan proje özelliklerine yer verilirken en küçüğü 110 metre kare olan ve yazıda da lüks olduğu vurgulanan konutlara rağbetin çok olduğu dile getirilmil ve bu nedenle alanda lüks olmayan konutlara da yer vermeye başlanacağı belirtilmiştir. Konutların lükslüğü yeni

Diğer bir mahalle İzmir Denizli Bostan'dır. 1978'de yine Arkitekt'te yayınlanan bir yazıda Denizli Bostan'a yapılan konutların büyük olduğu ve bir ya da iki kişilik ailelere uygun olmadığı dile getirilmiştir. Banka'nın inşaatlarda henüz prefabrik enstrümanlarla hareket edememesinden dolayı oldukça geç biten bloklar vakit kaybına yol açmaktadır. Özel sektörde bu sisteme geçilmiştir. 1960'ların konut anlayışına göre devam ettirilen proje günün şartlarını karşılayamamaktadır (Arkitekt,1978:136-138).

e1. Ataköy

[illegible]

İlan Metni 28: 28.05.1987 s.2 Hürriyet Gazetesi

Konutlarımızın özellikleri: 1, 2 ve 3 yatak odalı, ahşap mobilyalı mutfak, Ankastre(sabit/gömme)

fırın ve buzdolabı, duvardan duvara halı, duvar kâğıdı, kapalı devre video sistemi, merkezi ısıtma, satışlar peşindir.”

Emlak Bankası’nın altı yıl sonraki ilan metninde öne çıkan öğelerde bir önceki dönem için dile getirilen tek ve iki kişilik aileler için uygun olmaması hususunda, eleştirilerin ortadan kaldırılmaya çalışıldığı az yatak odalı evlere de yer verildiği görülmektedir. Ataköy artık daha yerleşik bir hale gelirken Ataköylülük gibi bir kavram yaratılmaya başlanmış kentin içinde bir başka kent söylemi “Ataköylü Olmak İsteyenler” cümlesi ile dile getirilmiştir.

İlan Metni 29: 25.07.1989 s.8-9 Cumhuriyet

İlan Metni:

“Ataköy, İstanbul semalarında yükseldiği zaman, hiç kimse, İstanbul’un seçkin semtlerinden birisinin doğacağını tahmin edememişti. Bugün Ataköy 20.000 konut ve 80.000 nüfusu, çağdaş mimarisi, sosyal çevresi, ticaret merkezleri ve yeşil alanlarıyla, kentin karışıklığından uzakta, kentin olanakları ile iç içe, modern şehirciliğin bir örneği olarak Emlak Bankası’nın gururu haline gelmiştir. Ve şimdi 7. Ve 8. Kısımları çağın ileri inşaat teknolojisi ve tüm konforuyla Ataköy’deki seçkin yerini alıyor. Ataköy 7.ve 8.kısımlarda yaşamak gömme fırın, buzdolabı, bulaşık makinası, aspiratör, çöp öğütücü, gömme dolaplarıyla olağan üstü bir evde yaşamak, duvardan duvara halı döşeli ve duvar kâğıdı kaplı evinizde, temiz, yumuşacık yaşamak * 2 ve 3 odalı konutlarda. Spor tesisleri, kültür ve sosyal aktiviteleri ile canlı, dopdolu yaşamak, giriş kapıları, intercom, kasa... güven içinde yaşamak. İlkokul ve lisesiyle çocukluğu, gençliği, mutlu sorunsuz yaşamak. Trafik ve

kentin karışıklığının yarattığı tüm olumsuzlukların dışında, çocuklarınızın okula gidip geldiği gözlerinizle görüp yaşamak.”

Kahramanlık: “Ataköy, İstanbul semalarında yükseldiği zaman, hiç kimse, İstanbul’un seçkin semtlerinden birisinin doğacağını tahmin edememişti. Bugün Ataköy 20.000 konut ve 80.000 nüfusu, çağdaş mimarisi, sosyal çevresi, ticaret merkezleri ve yeşil alanlarıyla, kentin karışıklığından uzakta, kentin olanakları ile iç içe, modern şehirciliğin bir örneği olarak Emlak Bankası’nın gururu haline gelmiştir”. Cümleleri Emlak Bankası’nın üstün öngörüsüne, diğer kurum ve insanlardan ayrıldığına göndermede bulunmaktadır. Bu bağlamda bir kahraman olan Emlak Bankası yarattığı eser ile övünürken 7. Ve 8. Kısımları yapmaya başlamış ve metinde “seçkin” liğe vurgu ön plana çıkmıştır. Bu durum Emlak Bankası’nın asıl varlık nedeni olan düşük gelirli aileler için konut üretimi yapma misyonunun arkada kaldığını göstermektedir. Konutların özellikleri sıralanırken lüks ve konfor için konulduğu öne sürülen malzemelerin 2 ve 3 odalı evler için geçerli olduğunun altı çizilmektedir. Bu durum düşük gelirli olan aileler için 1 odalı evlerin yapıldığını düşündürse de 1 odalı ev başka bir yaşam biçimi için idealize edilmiş konut tipi olduğu söylenebilir. Kalabalık hatta çekirdek aileler için 1 odalı ev gündelik yaşamı güçleştirebilecek dar bir mekânsal bölümlenme olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kavramlar: Seçkin, ileri teknoloji, farklı öğrenim basamaklarına yönelik okullar, modern, sosyal çevre, şehrin karmaşıklığından uzak, güvenli, lüks konfor.

e2. Denizbostanlısı

Yine yapımına Ataköy ile birlikte başlanan Denizbostanlısı konutları sadece konut değil mahalle inşasıdır. Daha öncede bahsi geçen proje 1978’de dar gelirli ailelere hitap etmeyişiyle eleştirilirken, 1988’de niyetin zaten bu yönde olmadığını tescillemiştir. Günümüzde Bostanlı adıyla bilinen alan soylulaştırmanın bütün nüveleri ile mahalle

olmanın dışına çıkmıştır. Lüks konutların çokça bar ve kafenin bulunduğu alanın soylulaştırılması 70'lerdeki konutlarla başlamış ilanda görülebileceği üzere 80'lerin sonunda ise hız kazanmıştır.

İlan Metni 30: 29.09.1988 s.6 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni:

“İzmir Denizbostanlısı’nda ev sahibi olmak için yeni bir imkân. ...Sizin için Emlak Bankası’ndan! Türkiye Emlak Bankası, İzmir’e Avrupalı bir semt armağan ediyor: Denizbostanlısı. Venediği andıran su kanalları adası ve ... modern şehircilik anlayışının ürünü 14 katlı Bergamaları, 9 Katlı Efesleri, 5 katlı Didimleri ve Foça tipi dubleks villalarıyla yepyeni bir semt: Denizbostanlısı. İzmir’in yeni yaşam biçimidir Denizbostanlısı. Çevresi ve sunduğu geniş dinlence imkânları ile yepyeni bir atmosfer sunuyor, size ve ailenize. Denizbostanlısı 2000’li yılların ortamını bugünden sağlıyor. Gezi yolları, dinlenme yerleri, açık hava tiyatrosu, Kafeterya. Tenis kortları, yüzme havuzu, ilkokul, anaokulu, kreş. Çocuk bahçeleri, parkları. Otoparklar, çay bahçeleri, alışveriş merkezleri, Cami. Üstünlükler saymakla bitecek gibi değil. Gelin kalanını da siz keşfedin. Uygun koşullarda ev sahibi olun...”

Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma: “Ev sahibi olmak için yeni bir imkân, sizin için Emlak Bankası’ndan” “Avrupalı Bir Semt Armağan Ediyor.”

İsim Değişikliği Ve Geçmişle Bağ Koparma: Geçmişle bağın kopması günümüzde gerçekleşecek olup Denizbostanlısı adı yerini Bostanlı’ya bırakacaktır.

Dışlama: Lükse yapılan vurgu dar gelirli ailelerin dışarıda bırakıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir

Garanti: Devlet güvencesi

Sosyal Donatı: Gezi yolları, dinlenme yerleri, açık hava tiyatrosu, Kafeterya. Tenis kortları, yüzme havuzu, ilkokul, anaokulu, kreş. Çocuk bahçeleri, parkları. Otoparklar, çay bahçeleri, alışveriş merkezleri, Cami.

Anahtar Kelimeler: Yepyeni bir semt(keşif), modern, Avrupalı, yeni yaşam biçimi, aile, dinlenme, doğa, sosyal donatı: cami, okul, tiyatro, teniz kortu, yüzme havuzu, 2000’li yıllar

Görsel Kullanımı: İlanın biri üstünde üçü altında olmak üzere dört tane görseli bulunmaktadır. Kullanılan görseller evlerin ve sitenin genel görünümünü veren fotoğraflardan oluşmaktadır.

Konut tipi: Apartman, Villa

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi

Emlak Bankası’nın 1980’lerdeki reklam metinleri ev sahibi olabilirsinizden, lüks bir evde oturup Avrupalı bir semte yerleşebilirsinizize doğru evirilmektedir. İlan metinlerinde bu durumun göstergelerinden biri ilk ilan metninde yer alan üçüncü yerin yani Ankara Telsizler Projesine ait özel bir ilanın yer almamasından da anlaşılabilmektedir. Zira Telsizler diğer alanlarından farklı olarak eski kent merkezine yakın bir alanda inşa edilmiş olup, etrafı günümüze kadar gelen süreçte gecekonu mahalleleri ile özellikle de mimli gecekonu mahalleleri ile çevrilmiştir. Konutlar o dönem içinde diğerlerinden farklı olarak görece daha alt gelir grubundaki ailelere de hitap etmekteyken diğer alanlarda görülen ve tüketimi teşvik eden alışveriş merkezi ve benzerleri buradaki projelerde yer almamıştır.

3.3.2. Rövanşist Kentleşme: 1990’larda İlan Metinlerinde Soyulaştırma

3.3.2.1. 1990’larda Ekonomik Konjektür

90’lar Türkiye’de günümüze kadar devam eden yeni bir dönüşümü sembolize etmektedir. 80’lerde başlayan serbest piyasa ekonomisine geçiş rüzgârı 90’larda sürece uluslararası aktörlerinde girmesi ile yeni bir boyuta taşınmış ortaya çıkan yeni ekonomik model bir yandan tüketim olgusunu iyice kışkırtırken diğer bir taraftan da tüketim için gerekli olan ürün çeşitliliğini de arttırmış ve ürünlere ulaşımı kolaylaştırmıştır. 80’lerde gündelik hayata yerleşmeye başlayan lüks tüketim anlayışının, bankalara; kredi ve kredi kartlarını her türlü ihtiyaç için kullanılmasını sağlayabilecek yasal düzenlemelerin sağlanması ile birlikte, lüks tüketimin bütün ekonomik sınıfları etkileyecek bir boyuta ulaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Boratav, bu dönemi “uluslararası finans kapitalinin egemenliği” olarak isimlendirmektedir. Boratav’a göre özetle, 89 yılında sermaye hareketlerindeki kısıtların kaldırılması ve 1995 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu’na girilmesi ile birlikte her alanda kendini hissettiren “uyum süreci” aynı zamanda ekonomik çalkantıları da beraberinde getirmiştir. Çalkantıların sonucunda ise IMF’ye olan bağımlılık artmış, ekonomi IMF politikalarına göre yönetilmeye başlanmış, IMF ile kesintiye uğrayan dönemlerde ise Dünya Bankası yapısal reformları belirleyen aktör olarak yer almıştır (171-173). Ek olarak Erinç Yeldan (2013) Türkiye’deki ekonomik dönüşümün 1980-83 yılları arasında başladığını ve 89-90 yılları arasında ise tamamlandığını söylemektedir. Bu tarihler arasında mal piyasaları dışarı açılırken, ticaret kotalarının korunması başlığı altında ithalat rejiminin serbestleştiğini, döviz kurunun yüksek devalüasyon karşısında esnekleştirildiğini ve dolaylı teşviklerle sanayiye ihracata yönlentmenin temel amaç haline dönüştüğünü ve 90’lı yıllarda Türkiye ekonomisinin tamamıyla dışa açık hale geldiğini belirtmektedir.

Bu durumun sonucunda devlet desteği ile özel sektöre tanınan haklar ve teşviklerin kamuya bir yük bindirdiği ve kamunun bu yükün altından kalkamayarak bir tıkanma yaşadığı söylenebilir. Artık gözler kamu harcamalarına çevrilmiştir; serbest piyasa ekonomisinin arzuları doğrultusunda özel sektör kuvvetlendirilirken kamuda küçölme ve özelleştirmenin 90’lardan itibaren doruk noktasına ulaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Birgül Ayman Güler’in (2005: 15-20) “Devlette Reform Yazıları” adlı çalışmasında küresel aktörlerin talepleri doğrultusunda kamudaki dönüşüm hem özelleştirmeler hem de personel rejimi bağlamında ele alınırken 80’li yıllarda kamu iktisadi teşebbüslerin reform başlığı altında tasfiyesinin ve değişiminin, kamuyu hantallıktan kurtarmadığı, kamunun zayıflatılması anlamına geldiği ve özelleştirilen ya da tasfiye edilen kitlerin çalışma alanlarında kamuyu dışa bağımlı hale getirtildiği belirtilmektedir.

Bu dönem genel olarak tartışmalar ekonomik konjonktürde özel sermayeyi destekleme ve kamuda küçölme ekseninde devam ederken bir yandan da “gelişmekte olan” bir ülkenin küreselleşmeye entegrasyonu üzerine hem reelde hem de akademik bağlamda tartışmalar yürütölmektedir. Büyüme, kriz, istikrar süreci arasındaki devingenlik ekonomik bağlamda devam ederken dönemin çalışmalarında bir diğer hâkim unsur ise küreselleşmedir. Bir yandan dışa açılarak ve uluslararası aktörler aracılığıyla “az gelişmiş/gelişmekte olan” bir ülkenin küreselleşmesi için formüller üretilirken bir yandan da kamu da yönetim yaklaşımı aracılığıyla yerellik teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Yönetişim aracılığıyla “yerelleşme” bu çalışma açısından oldukça önemli bir unsurdur. Mülki idareye kimi konularda el çektirilmeye başlanırken yerel yönetimin diğer unsuları olan belediyelerin yetkileri arttırılmaya başlamış ve 2000’lere gelindiğinde belediyeler kendi kent politikalarını üretebilecek güce ulaşmıştır. Bu politikalarının temel eksenin ise kentte büyüme, kentleşme tartışmaları ile biçimlendiğini ve doğrudan konut politikaları ile alakalı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 80’lerde tarihi

merkezlerde başlayan kent sağlıklılaştırma projeleri giderek yerini kentsel dönüşüme bırakırken kentsel alanın inşaat sektörünü geliştirmeye yönelik olarak biçimlendirildiği ve belediyelerin yetkilerini genişleten yasal düzenlemelerin bu amaçla yapıldığı görülebilmektedir.

90’larda tüketiciyi doğrudan etkileyen bir diğer önemli gelişme ise kredi kartları ve kredi kullanımı üzerine olmuştur. 1990 yılında Banka Kartları Merkezi’nin kurulmuş olması³⁰ ve ardından 1991 yılında elektronik pos uygulaması geçilmesi³¹ ile kredi kartlarının kullanımının yaygınlaşması tüketim kültüründe yeni bir dönüşüme yol açmış 80’li yıllarda reklamlar aracılığıyla teşvik edilmeye başlayan lüks tüketim için gerekli olan “finansal kaynak” taksitlendirme “kolaylığıyla” giderek alt ekonomik gelir gruplarına doğru genişlemiştir.

Çalışmanın 80’ler ayağında görüldüğü üzere bankaların hem konut hem de bireysel/tüketici kredisi vermesini engelleyen bir yasal düzenleme mevcuttur. Bu yasal düzenlemenin aşılması 1988 yılında Yapı Kredi Bankası’nın ferdi ihtiyaç kredisi ile söz konusu olmuştur³². O güne kadar bir şey üretmek için kullanılan sektörel krediler, yerlerini bireysel kredilere bırakırken burada önceliğin üretimden tüketime doğru evrildiğini ve kredi kullanmak için gerekli olan ihtiyaç tanımının ise barınma gibi temel bir ihtiyaçla veya en nihayetinde daha sonra satılabilecek kâr edilebilecek yatırım malları ile sınırlı kalmadığı görülebilmektedir. Yine 1989 yılında bankaların ipotekli konut kredisi verebilmelerini sağlayan düzenlemeler devletin üretiminde yetersiz kaldığı konut politikalarını farklı bir boyuta taşımıştır. -Bu durumun sonucunda Türkiye’de bio-iktidar için yeni bir alan açıldığını ve bu alanın borçlanma üzerine kurulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. -Maurizzo Lazzarato’nun “*Borçlandırılmış İnsanın İmali*” adlı

³⁰ <http://bkm.com.tr/bkm-hakkinda/bkmyi-taniyin/tarihce/>

³¹ <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/807/263.pdf>

³² (<http://www.psmmag.com/haber/turkiyeyi-kartla-atmyle-tanistiran/1100104>)

alışmasında görüldüğü üzere; borç ekonomisinin geçerli olduğu günümüz toplumları öznel bir ekonomiye sahiptir ve bu tip bir ekonomide mübadele ve emeğin yerini, öznelleşme sürecini teşvik eden ve yaratan bir ekonomi almıştır. Neoliberal ekonomide toplumsal iş bölümüne ait adlandırmaların tamamı, yani tüketici, kullanıcı, emekçi, kendinin müteşebbisi, işsiz vb., borlandırılmış tüketici, kullanıcı ve borçlanmış insan tarafından kuşatılmıştır. Kredi ve borç; bir ödeme vaadiyken, mali varlık, hisse, senet ise değeri vaadidir. Burada Nietzsche'ye gönderme yapan Lazzarato kişiler arasındaki en eski ilişkinin; söz, değeri ve geleceğe dayalı, alacaklı ile borçlu arasındaki ilişki olduğunu ve kişinin ilk kez başkası nezdinde kendini ölçtüğünü belirtmektedir. Bir cemaatin ya da toplumun öncelikli görevinin sözünü tutan insanı imal etmek olduğunu hafızanın öznellik ve vicdanlılık ve borç yükümlölükleri dairesinde imal edilmeye başlandığını söylemektedir (2015: 37-40). Uzun vadeli kredilerin, taksitlendirilmiş kredi kartlarının bu dönemden itibaren artık Türkiye'de yeni bir tahakküm aracı olduğunun altı çizilmelidir.-

80'lerin sonunda ekonomide yaşanan bu gelişmeler lokomotif olarak nitelendirilen inşaat sektörünü doğrudan etkilemiş ve sektörde gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi yeni ekonomik oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bu oluşumlar ve kamuda yönetim anlayışının ortaya çıkması konut politikaları ile ilgili olduğu için ayrıntılı tartışma alt başlıkta yürütülecektir.

3.4.2.2. 1990'larda Konut Politikaları: Arazi Rantına Dayalı İmarlaşma

90'larda konut sektörünün yeni aktörlerle tanıştığı bir dönem olarak değerlendirilebilir. Bir yandan ilk kez kurulmaya başlayan gayrimenkul yatırım ortaklıkları bir yandan 80'ler de Libya, Lübnan, Suudi Arabistan'da inşaat üzerine çalışan firmaların yüksek sermaye birikimleri ile Türkiye'de inşaat sektöründe güçlü bir konuma

gelmeleri söz konusuyken diğer taraftan 1990’da Toplu Konut Fonu’nun devlet bütçesinden ayrılması, o dönem ki kısaltması ile TKİ’nin ve Emlak Bankası’nın bireysel ve müteahhitlere yönelik krediler/fonlar kullandırması yapsatıcılığı teşvik etmiş, kurulan gayrimenkul ortaklıklarına kat karşılığı arazi sağlayarak garantöre dönüşmelerine neden olmuştur. İlgili süre zarfında Emlak ve Kredi Bankası’nın bir takım büyük yolsuzluklarla anılmasına ve tasfiyesine giden sürece tanıklık edilmiştir. Bu dönem inşaat sektöründe kamu harcamalarının azalması ve 80’lerde gerçekleşen Gecekondu Afları konut yapımına ilişkin yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. 80’ler de yeni yeni başlayan kentsel dönüşüm çalışmaları artık yüksek rant getirisi olan gecekondu alanlarına doğru evrilirken soylulaştırmanın sınıfsal boyutu ön plana çıkmaya başlamış ve kentli yoksul halkın yoksulluğundan ziyade yoksullarla mücadeleye dönüşen bir alanın kapıları aralanmıştır. Kent yoksulları bu dönemde artık talancı, vurguncu gecekondu sahiplerine dönüşürken, Orman ve Hazine Arazilerinin imara açılması ile birlikte dönemsel olarak tartışılan Acarkent gibi oluşumlar inşaat firması, bürokratlar ve belediyelerin girift ilişkilerinin “talanın” ya da “vurgunun” büyüdükçe sindirilmesinin güç bir hal aldığını gözler önüne sermiştir. Gecekonduya yaşayan halktan farklı olarak bu tip oluşumlar baştan yönetsel erk tarafından desteklenen ve kanuni düzenlemesi hazır oluşumlar olmuştur. Ve yine meşruiyetini imara açılmazsa gecekondulaşır korkusunu yayarak kazanmıştır.

Örneğin 3/5/1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu’nun getirdiği değişiklikler ile belediyelere tanıdığı yetki yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. İlgili kanunun 8. Maddesinde:

“b) İmar Planları; Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından meydana gelir. Mevcut ise bölge planı ve çevre düzeni plan kararlarına uygunluğu sağlanarak, belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planları ilgili belediyelerce yapılır veya yaptırılır. belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girer” (İmar Kanunu, 1985, s. 6681)

ibaresi bulunmaktadır. Belediyelere bu konuda tanınan özerklik 90'lerden itibaren belediye başkanları ve rant ilişkisi hakkında şaibelere neden olduğu söylenebilir. İleride değerlendirilecek arsalar hakkında önceden bilgi sahibi olmayı sağlayan bu sistem 20'lerin ortasından beri dile getirilen arsa spekülatoörlüğünün büyük firmalar ile belediye arasında kurulan ilişkiler dolayımıyla firmalara yeni bir zenginleme aracı sağladığı söylenebilir. Aynı kanun 9. Maddesi belediyelerin yetkisindeki genişlemeyi görmek açısından önemlidir:

“Bakanlık gerekli görölen hallerde, kamu yapıları ve enerji tesisleriyle ilgili alt yapı, üst yapı ve iletim hatlarına ilişkin imar planı ve değışikliklerinin, umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondü Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken planların ve plan değışikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar planlarının veya içerisinde veya civarından demiryolu veya karayolu geçen, hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğör idarelere bu yolda bilgi vererek ve gerektiğinde işbirliği sağlayarak yapmaya, yaptırmaya, değıştirmeye ve re'sen onaylamaya yetkilidir”(6682-2).

Her ne kadar madde bakanlık ile başlasa da yetkili organ belediyelerdir. 1994 ve 1997 yıllarında maddeye yapılan eklemeler ise 1994 yılında kurulan Özelleştirme Yüksek Kurulu'nu da içine alacak şekilde genişleyen kanunun toprak rantını daha ileri bir boyuta taşıdığı söylenebilir.

Özelleştirme Yüksek Kurulu ve belediyelere tanınan yetkileri dile getiren ek maddeler o dönem için “yönetişim modeline” bir geçiş olarak değerlendirilse de belediyelerin konuyla ilgili herhangi bir STK'dan (özellikle de çeşitli Mimar ve Mühendis Odalarından) görüş alması gerekmemektedir. Benzer şekilde ilgili alanda yaşayan halkı muhatap alacak bir sistem öngörölmemiştir. Bu durumun sonucunda kentsel dönüşüm çalışmalarını durdurmaya yönelik olarak alınan yargı kararları ve gecekondualarda yaşayan halkın mağduriyeti kaçınılmaz olmuştur. Fakat kimi kamu arazilerindeki dönüşüm devlet eliyle gerçekleştirilen soylulaştırmanın bir parçası olduğu

için yasal olmamalarına rağmen ilgili yerlerde yaşayan “halkın” mağduriyetini önleyecek biçimde sonuçlandırılmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere yapımına 80’lerin ortasında başlanan Sarıyer’de ormanlık arazinin üzerine(Zekeriya Köy) yapılan ve İsmail Acar’ın yüklenicisi, dönemin üst düzey bürokratlarının da konut sahibi olduğu Uyum Yapı Kooperatifi tartışmaları yıllarca sürerken 2012 yılında yıkım kararı ertelenmiştir (Sarıyer Manşet, 2012).

İlan Metni 31: 28.10.1988 s.10 Cumhuriyet Gazetesi

Konut politikalarından daha ziyade, arsa politikalarının tartışıldığı dönem devlete ait arsaların iktidarın arsasıymış gibi özelleştirilmesi tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Sürekli çıkan afların, gecekonduları meşrulaştırılırken, oluşturulan yasal zeminin kaçak villaların yapımının da önünü açtığı ve yeni bir zengin sınıfın doğuşuna katkı sağladığı söylenebilir. Aynı zamanda “çarpık kentleşmenin” ucubeleri olarak görülen gecekonduları önlemek amacıyla daha büyük aktörlere yasal olmayan konut üretiminin teşvik edildiği bile söylenebilir.

Dönemim mimariyle ilgili önemli çalışmalarını barındıran, *Mimarlık Dergisi*’nin 89 yılında çıkarılan sayısında, Oktay Ekinci’nin (1989: 33) Sunuşu’nda yer alan bilgiler bu konuda oldukça aydınlatıcıdır. İzmir’de o tarihlerde düzenlenen bir sempozyumdan hareketle ele alınan konuda çarpıcı ayrıntılar yer almaktadır:

“Akdeniz kıyılarında, Kuşadası ile aynı doğa ve iklim özellikleri taşıyan, "tarihi aynı dönemlere uzanan" İspanya, Fransa ve İtalya'da kıyı kentlerinden slaytlar gösteriyoruz. Ardından, Kuşadası'na ait olanları sıralıyoruz. Hiçbir yönden, artık, "burası Kuşadası'dır " denilebilecek bir fotoğraf çekmek olanaksız. Tarihi kalenin karşısındaki sit alanı olan tepe de tıpkı İzmir'in, Ankara'nın, İstanbul'un... sırtları gibi GECEKONDUYLA örtülmüş. Her biri milyonlarca lira değerinde gecekondular... Körfezi, yat limanını ve kenti kuşbakışı seyrediyorlar... Ve, İstanbul Boğaz'ındaki kaçak "villalar ve gecekondular"... İmar Yasası önünde "eşit statüye sahip, "yıkılmalarından başka hiçbir yasal yaptırımı olmayan" milyarlık arazilerdeki yapılar. Bazıları (villalar), ülkenin önde gelen varlıklı ailelerine ait. Bazıları ise (gecekondular), ülkenin "önde gelmeyen" , "düz " ailelerine ait. Ama , "kanun önünde" eşitler. Her iki tür de imar yasasına ve imar planlarına aykırı. Tartışmalar, gazete manşetlerine şöyle yansıyor: "-Önce villalar yıkılsın. Çünkü onlar "konut sorunu " için yapılmamışlar... " "Önce gecekondular yıkılsın. Çünkü onlar hem kaçak, hem de 'sağlıksız '. Ama villalar, kanunda ya da planda bir değişiklik 'yasal' olabilir. Sağlıklı yapılardır. " İstanbul Boğazı'ndaki kaçak yapılaşmanın "önlenmesine" yönelik "yıkım tartışmalarında " izlenen bu "düzey", İzmir'deki sempozyumda irdelenen kent-kültürümüzün "düzeyini " gösteriyor”.

Oktay Ekinci'nin, gecekonduya bakış açısı sorunlar içermekle birlikte, zenginliğin yasalar üzerinde bir tahakküm aracı olarak kullanılması ve kılıfına uydurma yoluyla çözümler üretilebileceği, villa sahipleri tarafından alenen dile getirilmektedir. Yine yazıda yer verildiği şekliyle, aynı tarihlerde, devletin Hazine Arazileri'nin satışına izin vermesi meşrulaşmayı sağlarken, araziler üzerine yapılan kaçak yapılara imar için baskı uygulanması ve alt yapı talepleri yine bir plansız kentleşmeye yol açmıştır. Ama bu sefer ki kaçak yapılar dar gelirli ailelere değil zenginlere aittir.

Dönemin koşullarında, devlet eliyle soylulaştırma hâkim yönelim iken, yine bu dönemde TOKİ ilk kez ucuz konut üretimine geçmiş ve toplu konutlara hız vermiştir. Fonun bireyler için kullandırılması ise 80'lerde önemli bir unsur olan kooperatifleşmenin terkedilmesine ön ayak olmuştur.

İnşaat kooperatifleri, her ne kadar bir önceki dönemde sorunları çözememiş ve bitmeyen kooperatifler ile başka bir soruna neden olmuş olsa da daha önce de bahsedildiği

üzere, Batıkent gibi önemli oluşumlara da imza atılmıştır. 1990'lara gelindiğinde ise kooperatifleşmenin etkisinin ve öneminin büyük ölçüde azaldığı söylenebilir. 1988 yılında, toplu konut fonundaki daralma ve kooperatiflere ayrılan payın düşmesi bunun önemli gerekçelerinden biri olarak görülebilir. Aykut Namık Çoban (2012: 93) bu düşüşü veriler ışığında analiz etmiştir.

“1988 yılında ruhsatlı konut üretiminde kooperatiflerin payı yüzde 35’ten 1990’lı yıllarda yüzde 20’ler düzeyine, 2004’te yüzde 8 ve 2009 yılında ise yüzde 6’ya gerilemiştir. Toplu konut kredilerinin konut maliyetlerini karşılama oranı da 1985’te yüzde 80’lerden 1990’ların sonuna gelindiğinde yüzde 15’in altına düşmüştür. TOKİ’nin kredi verdiği konut sayısı 1987 yılında 140,813’ten 1990 yılında 113,003’e, 1999 yılında 12,631’e ve 2004 yılında 1,335’e gerilemiştir. Etkin durumdaki kooperatiflerin sayısı da 2009 yılında 23,592’ye inmiştir. Bu kooperatiflere üye olanların sayısı 1998 yılında 1,756,283 iken kentsel nüfustaki artışa karşın 2009 yılında bir milyonun altına inmiştir”.

Nüfus artışına rağmen sayılardaki düşüş, ihtiyaca rağmen bir konut politikası olarak kooperatifçiliğin terk edilişinin beyanı gibidir. Fakat şunu belirtmekte fayda vardır Ankara’da bu dönemde de kooperatif aracılığıyla konut üretimi devam etmekte ve bu durum ilanlara yansımaktadır. -Neden Ankara’da hala devam ettiği sorusuna çeşitli cevaplar bulanabilecekken en temel nedenlerin daha önce değinilen ve kooperatifçiliğin yüz akı olarak görülen Batıkent’in bu alanda yer alması, memur kenti olarak değerlendirilmesinden dolayı peyder pey ödeme kolaylığı ve garantisi, kentsel dönüşümle Büyük Sanayi’nin dağıtılacağına beyan edildiği bu dönemde günümüzde İvedik Organize Sanayi’nin temeli olarak görülecek 88 Oto Sanayi’nin yine kooperatif biçiminde kurulması, kooperatifler aracılığıyla müstakil ev sahibi olabilmek gibi bir takım avantajların bulunması gösterilebilir. Yine de Ankara’da da diğer illerde olduğu gibi batık kooperatiflerin olması kooperatiflerin onlarca yılda tamamlanması kooperatifçiliği sekteye uğratan etmenler arasında görülebilir.-

Kamunun bu dönem de en önemli sorunlarından biri yetersiz konut stoğunu arttırmaktır. Stoğu arttırmak amacıyla Emlak Bank ve Toplu Konut İdaresi aracılığıyla konut üretimini desteklendiği görülmektedir. Yine ilanlar bu konuda değerli bilgiler sunarken, Emlak Bankası'nın garantör olarak iş üslenmesi reklam metinlerinde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. 80'ler de yeni yeni imarlanan alanlar artık devlet eliyle soylulaştırılmış ve alana yeni binalar eklenmiştir. Emlak Bankası'nın garantör ya da arazi temincisi olarak yer aldığı projeler bankanın zarara uğratılmasında önemli rol üstlendiği görülebilmektedir.

90'lı yıllar 80'lerin ortasından beri iyice hissedilmeye başlanan ekonomi temelli mafyöz ilişkilerin hem tavan yaptığı hem de çözülmeye başladığı bir dönem olarak değerlendirilebilir. -Bir yandan 93 yılında Uğur Mumcu'nun katledilişi aynı yıl Madımak Otel'i'nin yakılması, yine aynı yıl İSKİ skandalının ortaya çıkması, 96 yılında Susurluk Kazası'nın patlak vermesi, ardından 99 yılında Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın katledilişi gibi unsurlar birleştiğinde 90'lar Türkiye için oldukça karanlık bir dönem olarak değerlendirilebilir. Ard arda gelen siyasi, mafya ve bürokrat ayağı bulunan oluşumlar gün yüzüne çıkmaya başlarken bu durumdan en çok etkilenen kurumlardan biri Emlak Bankası olmuştur. Emlak Bankası'nın tasfiyesine giden süreçte, o dönem, bankanın başında bulunan Engin Civan'ın bir tetikçi tarafından vurulması ile ortaya çıkan ilişkiler ağının bankanın 2001 yılında tasfiye edilmesinde önemli bir rolü bulunduğu söylenebilir. Literatüre, Civate skandalı olarak geçen olaylar, Selim Edes'in Emlak Bankası'ndan alacaklarını tahsil edebilmek için Engin Civan'a 5.000.000 dolar rüşvet vermesi ve verdiği rüşvete rağmen alacaklarını tahsil edememesi ile başlamış, olaylar Edes'in Dündar Kılıç ve Alaaddin Çakıcı'nın da bulunduğu bir mafya örgütlenmesinden destek istemesi sonucunda Engin Civan'ın vurulması ile sonuçlanmıştır. Olaya Selim

Edes'e yakınlığından dolayı Turgut ve Semra Özal'ın adları da karışmış³³ arka arkaya farklı alanlarda patlak veren skandallar merkez sağ ve solun oylarını olumsuz olarak etkilemiş, 2000'li yıllarda ise 90'lar "90'lara döneriz" cümlesiyle bir tehdit unsuru olarak kullanılmasına neden olmuştur. Cıvagate skandalından başka skandallara da *Cumhuriyet Gazetesi*'nde yolsuzluk dosyaları başlığı altında yer verilmiştir. Örneğin 27.01.1994 tarihinde "Süzer: Özal, Dalan ve Ayaz'ın yarattığı trilyoner" başlığı altında, ilanlarına, sıklıkla kendi gazetelerinde de yer verilen Bahçeşehir Projesi'ndeki yolsuzluklar ortaya konulmuştur. Haber metni özetle Bedrettin Dalan'ın, resmi evraklardaki tarihlerde, küçük hatalar yaparak yaşısal boşluk yarattığı, söz konusu araziye satın almak isteyen Süzer'in dağ başı olarak görülen hazine arazisini kendisi alamayacağı için hakları olan köylülere aldırıp onlardan satın aldığı ve ucuza kapattığı, içinde Küçük Çekmece'nin de bulunduğu araziye, Emlak Bankası'nın kendine ait birçok arsa bulunmasına rağmen araya hatırlı kişiler koyarak ortak ettiği, %50 ortaklığı Emlak Bankası'na geçen arsaya aynı zamanda müteahhitliğini de yapacak %30 Süzer, %10 Mesa, %10 Nurol İnşaat aracılığıyla konut projesi gerçekleştirildiği, Süzer'in hem arsa hem de müteahhit olarak kazandığı bir sistem ortaya çıkmıştır. Bahçeşehir projesi, denetlendiğinde Emlak Bankası'nın zararına sonuçlar doğurduğu da devlet denetleme kurulunca tespit edilmiştir (İlgili ilanlara ilanların incelendiği başlıkta da yer verilmektedir).

Haber 5 27.01.1994 s.6 Cumhuriyet Gazetesi

³³ <http://www.milliyet.com.tr/1996/12/14/siyaset/civan.html>

Grift ilişkiler ağının, Emlak Bankası ile sınırlı kalmadığı, aynı dönem -dünyada pek çok örneği bulunan- Türkiye’deki gündelik hayata yeni bir kavramın eklendiği de görülmektedir: Arazi Mafyası. Değerleneceği bilinen ya da kentsel dönüşüme konu olan alanlarda yaşayan halkın yıldırılmasından, araziyi ucuza kapatma, orman yakma, tarihi alanları kundaklama ya da başka firmaların arazi için ihaleye girmesini önlemeye kadar birçok “fonksiyonu” olan mafyalar çeşitli parti örgütlenmeleri ve belediyelerle kurduğu ilişkilerle kentsel rant üzerinde etkin rol oynamaktadır.

Döneme ilişkin konut politikaları ile ilgili bir diğer önemli olay ise medyanın ekonomi politiğindeki dönüşümü de belgelemektedir. Birçok yayın organı doğrudan ya da dolaylı olarak inşaat sektörüne girmiştir. Bazen *Hürriyet* (HÜRPA), *Milliyet* (MİLPA), *Sabah* (Sabah Pazarlama) gibi pazarlama yoluyla bazen de *Tercüman*, *Türkiye, Cumhuriyet* gibi dönemin gazetelerinin konut üretmeye başladığı ilanlarda görülmektedir. Aşağıda ilanlarına ayrı bir başlıkta yer verilecek olan gazetelerin kendilerine ait konut ilanları medyadaki dönüşümü sergilemesi açısından da oldukça önemlidir.

90’larda, önemi artan bir diğer mimari unsur ise 80’lerde yapımına başlanan Atrium-daha önce Ataköy başlığında yer verilmişti- ve Ankara’daki Karum gibi alışveriş merkezleridir. Bu dönem alışveriş merkezleri yeni bir kültürün doğuşuna neden olurken gazetelerde alışveriş merkezi kültürüne ve gençlerin yönelimlerine yer veren haberler yayınlanmaya başlamıştır. Alışveriş merkezleri sadece bu amaçla kurulan yapılarla sınırlı kalmamış, ilanlarda da görüleceği üzere istisnasız her tür toplu konutun üretiminde çocuk parkları ile birlikte kendine yer bulmuştur. Konut üretiminde genel yönelimin; şehrin çeperlerinde toplu konutlar/uydu kentler kurulması biçiminde olması, alışveriş merkezi, süper market gibi gündelik ihtiyaçların giderilmesine yönelik kompleks yapıların, sitelerin bulunduğu alanlarda ya da içlerinde gerçekleştirilmesi gerekliliğini doğurmuş gibi gözükmektedir.

90'lı yıllarda üretilen toplu konutların, 2000'lere mirası sadece AVM'lerle sınırlı kalmamış, yüksek güvenlikli ve mahallenin diğer unsurlarına kapalı konut üretiminin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Her ne kadar toplu konut adı altında üretilmiş olsalar da toplumun önemli kesimini dışarı da bırakan uygulama konut sorunun giderilmesine ciddi bir katkı sağlayamamıştır.

İlgili süre zarfında, barınma hakkı ile ilgili olarak en değerli gelişme ise İstanbul'da düzenlenen Habitat II Konferansı olmuştur. "1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat-II Konferansı sonucunda UN-HABITAT'ın temel belgelerinden olan "Habitat Agenda" ile "İstanbul Deklarasyonu" kabul edilmiştir. Bu belgelerle, hükümetler, tüm vatandaşlara uygun iskân olanakları sağlamayı ve sürdürülebilir insan yerleşimlerini geliştirmeyi taahhüt etmişlerdir"³⁴. Yasal olarak barınma hak olarak kabul edilirken TKİ'nin dar gelirli ailelere konut üretimine yönelmesi dışında önemli bir gelişme kaydedilememiştir.

3.4.2.2. 1990'larda Reklam Sektörü

Reklam ajanslarının, çeşitli birleşme ve satın almalar biçiminde gerçekleştirdikleri uluslararası ortaklıklarla birlikte hızlanan reklam sektörü ve değişen pratikler, 90'lar da özel televizyonların kurulması ile birlikte daha önemli hale gelmiştir. 80'lerin ithal ikameci politikaları ile biçimlenen tüketimi arttırmaya yönelik çalışmaların reklamlar eliyle gerçekleştirilmesi reklamcılıkta ekonomik bir büyümeyi de beraberinde getirmiştir. 80'lerin ortalarından itibaren kurulmaya başlayan reklam ve reklamcı dernekleri sektörün büyümesi ve daha planlı hale gelmesinin birtakım etik ilkelerin oluşturulmasında önemli bir role sahiptir. 1988 yılında Eli Acıman ve Ersin Salman'ın başlattığı Kristal Elma Yarışması reklamcılıkta yaratıcılığın ve tasarımın ön plana çıkartılmasını sağlayan

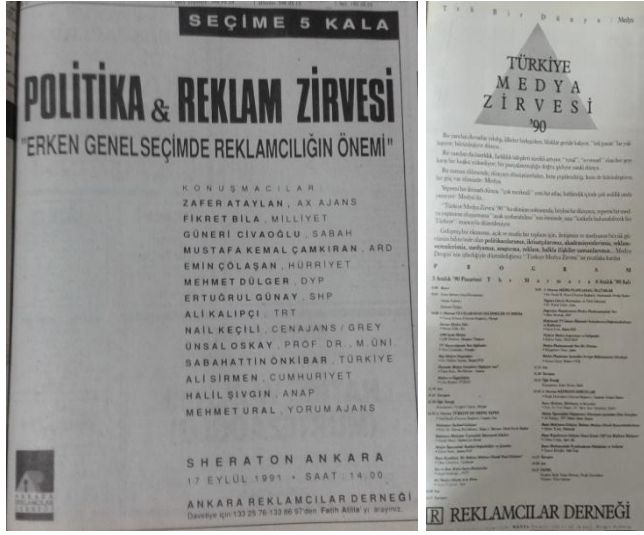
³⁴ <http://webdosya.csb.gov.tr/csb/dokumanlar/mpgm0029.pdf>

önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir³⁵. 1994 yılına gelindiğinde ise Reklam Özdenetim Kurulu kurulmuştur. Tüketici açısından önemli bir adım olmakla birlikte kurulun kararlarının yasal bir bağlayıcılığı bulunmayıp tavsiye niteliğini taşımaktadır³⁶. Bir diğer önemli gelişme ise Reklamcılar Derneği tarafından artık bir sektör olduğu kabul edilen reklamın yatırımlarının 1998’de istatistiklerin yayınlanmaya başlamasıdır(<http://rd.org.tr/medya-yatirimlari.html>).

Reklam sektöründeki gelişmelere ilgi ajanslar ve reklam verenlerle sınırlı kalmamış *Hürriyet Gazetesi*’nde *Reklamların Gizli Dünyası* adlı dizi yazı kaleme alınmıştır. Çeşitli reklam ajansı sahiplerinin sektör hakkındaki görüşlerine yer verilen yazı dizisinde, reklam müziklerinin kullanımından, reklamların içeriğinin nasıl olması gerektiğine, ünlülerin reklamlardan ne kadar ücret aldığına kadar çeşitli bilgilere de yer verilmiştir (05.08.1991, s.7). Bu sayede reklam sektörü okurun gündemine de getirilmeye başlanmıştır. Sektördeki bir diğer önemli gelişme ise ürün reklamlarının yanı sıra planlı siyasal reklam kampanyalarına yönelinmiş olunmasıdır. Daha önce gazetelerde, seçim dönemlerinde sıklıkla yer alan seçim vaatlerinin yer aldığı ilanlardan öteye geçilmiş, siyasal aktör merkezli reklam kampanyaları ön plan çıkmıştır. Hatta 7 Eylül 1991’de Ankara Sheraton Otel’de, Ankara Reklamcılar Derneği’nin başkanlığında Erken Genel Seçimde Politikacılığın Önemi başlığı altında Politika ve Reklam Zirvesi düzenlenmiş, konuşmacı olarak dönemin önemli gazetecileri, reklam ajansı başkanları ve parti temsilcileri katılmıştır.

³⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=Upjg9MkvL48>

³⁶ <http://www.rok.org.tr/misyon.html>

İlan Metni 32: 15.09.1991 s.7 İlan Metni 33: 24.11.1990 s.9 *Hürriyet Gazetesi*

Reklam sektörü bir yandan kendine yeni mecralar açarken bu dönemde reklam ve ilanların vaz geçilmezi konut reklamlarıdır.

3.4.2.3. 1990'larda Konut Reklamları

Konut reklamları bu dönemde artarak devam etmiş ve gazetelerde diğer sektörlerden daha fazla yer bulmaya başlamıştır. 80'lerde var olan inşaat firmaları, ilan vermeye devam ederken, sektörde eski olmalarına rağmen bir önceki dönemde ilan vermeyen firmalarda ilan vermeye başlamıştır. Özel sektör ilanlarının yanı sıra Emlak Bankası ve TOKİ'ye ait projelerin reklamları da oldukça sık bir şekilde gazetelerde yer almıştır. Emlak Bankası'nın, daha önce incelenen projelerinin ilanları, bu dönemde de devam etmektedir. 80'ler de yaygın olan kooperatif reklamları azalırken Emlak Bankası ve özel sektör iş birliği ile yapılan projelerin reklamları artmış, projelerde gerçekleşen her hamle ilanlar aracılığıyla duyurulmuştur. Özel sektör ve Emlak Bankası-TOKİ'nin dışında, çeşitli medya organlarının konut reklamlarının da ilanlarda yer almaya başladığı görülmektedir. 90'lardaki medyanın ekonomi politigindeki dönüşümü sembolize eden bu ilanlar, aidiyet yapısı gereği zaten inşaat sektörü kökenli patronların sahip olduğu yayın

organları ile sınırlı kalmamış, Tercüman, İhlas ve Cumhuriyet'in de inşaat sektörüne girmesiyle sonuçlanmıştır.

Bu gelişmeler ışığında konut reklamları üç ana başlık altında incelenmektedir. Bunlardan ilki Emlak Bankası, TOKİ ve diğer iştirakçilerle birlikte gerçekleştirilen konut projelerinin ilanlarıyken, ikincisi özel sektör, üçüncüsü ise medya organlarının konut ilanlarıdır. 80'lerde olduğu gibi konut ilanları, yapıldıkları alan ve alandaki değişim göz önünde bulundurularak incelenmiş olup hem firmalar hem de mekânlar hakkında ardaian bilgisine yer verilmiştir. Dönemsel olarak projelerin oluşturulmasındaki temel sıkıntılara ve günümüzdeki durumları çeşitli kaynaklardan derlenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

A. Emlak Bankası ve Toplu Konut İdaresi (TKİ/TOKİ) Reklamları

a. İlanların Genel Değerlendirmesi

90'larda, Emlak Bankası'nın reklamlarında aleni bir artış gözlenmektedir. 1980'lerde başlayan projelerin reklamları, yeni etaplarla devam ederken bu dönem TKİ'nin reklamları Emlak Bankası'na eşlik etmektedir. Emlak Bankası, sadece konut ile ilgili değil, kendi bankalarını ve yatırım hacimlerini gösteren ilanları da yayınlatmaktadır. TKİ reklamları ile Emlak Bankası reklamlarını birbirinden ayıran en temel özellik ise Emlak Bankası ilan metinlerinde 80'lerdeki gibi; yeni kent, yeni dünya, rahat, seçkin, lüks vurgulu söylemlerine devam ederken, TKİ reklamlarında; ihtiyaç sahibi olma, kira öder gibi ev sahibi olma, uygun koşullar söylemini ön plana çıkmasıdır. 80'lerde sıklıkla, yoksullara/dar gelirli ailelere konut üretmediği için eleştirilen Emlak Bankası'nın, TKİ'deki dönüşümle birlikte bu yükü omuzlarından attığı ve lüks konut üretimini asli görevi olarak gördüğü, rant yönelimli projelere imza attığını söylemek mümkündür. Dar gelirli aileler için ürettiği, Gebze Konutları gibi projelerde ise TKİ'nin ilanlarıyla ortak bir dil kullanmaktadır. Emlak Bankası ilanlarında; geniş konut alanlarını içeren Ataköy gibi projelerde, mahalle, sosyal donatı ve Villa tipi evleri ön plana çıkarılırken, TKİ'nin

görsel kullanımı oldukça sınırlıdır ve bina görüntüleri hemen hemen hiç yer almamaktadır. Emlak Bankası kimi ilanlarında “Daha Uygar Bir Yaşam” sloganı ve “Türkiye 2001 Başarı Bizimledir” logosuna yer verirken-2001’de Emlak Bankası’nın tasfiye edilmiş olduğu göz önünde bulundurulduğunda logo daha da anlamlıdır-, TKİ ise kimi ilanlarında “Çoğunluğun Mutluluğu” sloganını kullanmaktadır. -Sloganlardaki farklılık ve çoğunluk vurgusu Emlak Bankası ile TKİ’nin kulvarlarının fiili olarak birbirinden ayrılma başladığının temel göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilecekse de Emlak Bankası’nın dar gelirli ailelere yönelik üretim yaptığı, TKİ’nin ise lüks konut üretimine destek verdiği görülmektedir.³⁷-Yine TKİ’nin 1996 yılından itibaren kullanmaya başladığı aşağıda da örneğine yer verilen TOPLU KONDU logosu vaat edilen ve var olan arasındaki uçurumun kapanmasında önemli bir adımdır(!). Görsel kullanımına bakılacak olduğunda, TKİ’nin ilanlarında, kırlangıç figürünün ön plana çıktığı görülmektedir. Adem Öger ve Serkan Köse(2014) tarafından, kırlangıç kuşunun mitolojik özelliklerini de içeren çalışmalarında kırlangıcın; Nuh Tufan’ında yer aldığı ve dünyayı yılanlardan kurtardığı, dostluğu ve şefkati sembolize ettiği, evlerde bolluk ve bereketin sembolü olduğu, şifa dağıttığı, konduğu yuvaya talih getirdiği gibi inanışlar mevcuttur(164). Ayrıca yaygın bir tür olmasından dolayı Türkiye’nin pek çok kentinde yuvaları görülebilecek olan kırlangıçların, yuvalarını inşa ederken; toprak ve dallardan faydalandığı, ağız salgıları ile ıslattığı toprağı çimento gibi kullandığı görülmektedir.³⁸ TKİ ve Emlak Bankası’nın değinilen genel özelliklerini yansıtan ilanları aşağıda görmek mümkündür.

³⁷ Yiğit Öksüzün, Necmettin Erbakan’ın talimatıyla görevden alınmasının ardından Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da dar gelirli ailler için yapılması gereken projeler durmuş ve 1997 yılında Ankara Esenboğa havaalanı civarına yapılacak villalar için TKİ’nin projeyi destekleyeceği kamuoyuyla paylaşılmıştır. <http://www.milliyet.com.tr/1997/03/24/ekonomi/toplu.html>

³⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=3Ggdp1mAg7U> ilgili video bu sayfadan izlenebilir.

Göçmencülüğe alternatif yeni bir yapılanma:

TopluKondu

Tapulu, Altyapılı, Sağlıklı, Kredili.
Önce Adana, Gaziantep, Samsun, Diyarbakır, Erzurum kent merkezlerinde

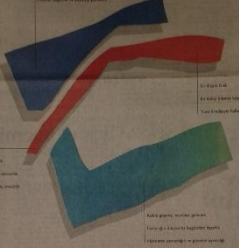
Türkiye'de yeni bir döneme: TopluKondu.
Bu konut kavramı, göçmencülüğe alternatif yeni bir döneme başlatıyor. Tapulu, altyapılı, sağlıklı ve güvenli bir yer yapılanması adı "TopluKondu".
Bu yapılanma Adana, Gaziantep, Samsun, Diyarbakır ve Erzurum kent merkezlerinde başlıyor. Bu harman alanlardan bahsediyorduk şimdiği içinde buluyoruz...

Altyapıya uygun, kredili, göçmencülüğe karşıdır gibi iddialarla, tapulu ev TopluKondu.
Bu evler de, Tapu Konut kavramı ilk defa uygulanıyor. Bu evler de, Tapu Konut kavramı ilk defa uygulanıyor. Bu evler de, Tapu Konut kavramı ilk defa uygulanıyor. Bu evler de, Tapu Konut kavramı ilk defa uygulanıyor.

Türkiye'de TopluKondu dönemi başlıyor:
Kasım 1995 Eylülde 100 milyonluk başlangıç sermayesi 3 milyondan başlayan işkolları

Paranızı hazırlayın, başvuru gününü bekleyin.

TOPLU KONUT

RENK DEVRİMİ

EMLAK BANKASI

ÖZEL MÜHÜR BİR YAKIN İŞİTİM

İlan Metni 34: 29.11.1996 s.7 İlan Metni 35: 12 Mart 1992 s. 17 Cumhuriyet Gazetesi

KETİP VE KUZUN BELDELERİ

UYGUN FİYAT, KOLAY ÖDEME, BİR ODA BİR SALON, İKİ YÜZ KIRLANGIÇ, BOL UÇURTMA...

YENİ BİR YÖRÜM

TOPLU KONUT

İlan Metni 36: 17.07.1992 (TV Sayfası) Hürriyet Gazetesi

Emlak Bankası, şimdi dar gelirli konut sahibi yapacak projelerini hayata geçiriyor. İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de ve yurdun her köşesinde...

Bu projeler, inşa edilecek modern, her türlü altyapıya sahip toplu konutlarda; ihtiyaca göre 45, 60 ve 85 m²'lik konforlu daireleri kapsıyor.

Sabit ve dar gelirli 10 yıl vade ve 5 milyon TL'den başlayan taksitlerle, 500 milyon TL'ye kadar Yuva Kredisi olanaklarıyla Emlak Bankası'nın çağdaş yuvalarından birine kolayca sahip olabilecek.

45, 60, 85 m²'lik bu konutlar, Emlak Bankası'nın modern şehircilik anlayışıyla geliştirdiği her türlü altyapıya sahip olacak.

Emlak Bankası halkımıza, kira öder gibi rahatça kavuşacakları yepyeni, çağdaş ve huzurlu bir yaşam biçimini müjdeliyor.

Çok yakında...

EMLAK BANKASI
TRAKYA MÜHÜR BİR YAKIN İŞİTİM

YÜKÜTE

Emlak Bankası Türkiye'de ilk defa

DAR GELİRLİ VATANDAŞLARIMIZA UCUZ KONUT UCUZ KONUT KREDİSİ

uygulamasına başlıyor.

BU ANAHTAR KENDİ EVİNİZİN KAPISINI AÇAR

Memleket, öğretmenler, işçiler, küçük esnaf, yeni evlenen, kira öder gibi kolayca ev sahibi olmaya hazırlanınız!

İlan Metni 36-37: 18.02.1994 s.19-20 Hürriyet Gazetesi

b. Emlak Bankası ve/veya İnşaat Firmalarının Ortak Çalışmalarında Soylulaştırma

Daha önce de değinildiği üzere 90'lar, hem inşaat şirketlerinin birbirleriyle hem de Emlak Bankası ile birtakım yatırım ortaklarının başladığı dönemdir. Günümüzde halen devam eden bu ortaklık tipi, soylulaştırmanın temel taşıyıcılarından biri olmuştur. Hem kamunun özel sektöre sağladığı desteği hem de kamunun konut politikalarının tahlili açısından, bu dönem bir miad olarak değerlendirilebilir. Çalışmanın bu bölümünde bahsi geçen projelerin ilanına yer verilmekte ve soylulaştırma basamakları açısından incelenmektedir.

b.1.İstanbul Bahçeşehir Konutları-Emlak Bankası, Süzer, Mesa, Nurol Ortaklığı

Bu konutlar Emlak Bankası ve yolsuzluk tartışmalarının ön plana çıktığı, belgelerin gazeteler aracılığıyla kamuya sunulduğu projelerden biridir. Hazine arazisinin satın alınmasından projenin yürütülmesine ve proje ortaklığının oluşmasına kadar birçok yasal sorunu bulunan proje tipik bir soylulaştırma örneğidir.

İlan Metni 38: 02.10.1991 s.14 İlan Metni 39: 02.10.1991 s.15 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni 40: 21.08.1992 s.2, İlan Metni 41: 21.02.1993 s.27 *Hürriyet Gazetesi*

İlan Metni 42: 18.03.1994 s.5 *Cumhuriyet Gazetesi*

Aynı tarihte yan yana yayınlanan ilk ilan metinlerinde, şehrin yol açtığı sorunların dile getirildiği ve bu sorunlardan uzaklaşabilmek için yeni bir arayışa girilmesi gerektiğini vurgulayan birinci ilan “nereye” sorusunu sormakta ve yanıtı ise yan sayfada Bahçeşehir olarak cevaplamaktadır. İkinci ilan metni ilk ilan metnin “çağrı”sına cevap niteliği taşımakta; “Bu çağrı yeni yuvanıza sahip olmaya”, “bu çağrı yeni yuvanızı gelip seçmeye” başlıkları yer almaktadır. Uydu kent olarak nitelendirilen alanların hepsinin ilanlarının ortak noktası şehirden kaçma stratejisi üzerine kurulu olmasıdır.

İlan Metni (38):

“Şehir...

Kalabalık... yoğun trafik...gürültü... duman... susuzluk... özgürce ve güvenle oynayacakları, gezebilecekleri alan bulamayan çocuklarımız... Hele onlar için uygun bir ortam mı büyük kent? Gittikçe daha çok aklımızdan geçmiyor mu kaçmak... Ama Nereye?”

İlan Metni (39):

“Şehir merkezine 20 dakika uzaklıkta Büyük Çekmece yakınlarında yepyeni bir yaşam merkezi, ülkemizde benzeri olmayan bir kent kavramı, yaşama biçimi, yemyeşil bir alana yayılmış, birbirinin görüşünü güneş almasını engellemeyen Bahçelievler, apartmanlar, villalar. 16 bin konut, okulu, hastanesi, PTT’si, alışveriş merkezi eğlence merkezleri, özel bir işletmenin vereceği tüm hizmetlerle gerçek bir..., tenis kortları, yüzme havuzları, basketbol ve voleybol alanları, spor salonu, rekreasyon merkezi, sineması ve... çağdaş bir kent. Bahçeşehir’e çağırıyoruz... Yaşama biçimine, özlediğiniz doğa içinde şehire. Büyük kentin tüm sorunlarından uzak, doğa içinde, çağdaş kentin tüm olanaklarından yararlanmaya, çalışmaya, dinlenmeye, eğlenmeye. BU ÇAĞRI YENİ YUVANIZA SAHİP OLMAYA... Bir kısmı tamamlanmış, bir kısmı yapılmakta olan bahçeli evler... 3 ya da 4 katlı.. 7 ayrı tipte... Hepsi özel garajlı. Ve 5 ayrı tip apartmanda değişik tipte daireler. Hepsi çağdaş bir kent evinin tüm özelliklerine sahip. Beğendiğiniz evi ya da apartman dairesini, dilerseniz peşin ödeyerek, dilerseniz Emlak Bankası Yuva Kredisi’nden yararlanarak ve Bahçeşehir’e özgü koşullarla alabilirsiniz. Kendi koşullarınıza en uygun ödeme tutarını ve 10 yıla kadar vade seçebilirsiniz. Sabit Fiyatlarla. BU ÇAĞRI YENİ YUVANIZI GELİP SEÇMEYE Tenis kortları, yüzme havuzları, basketbol ve voleybol alanları, spor salonu, rekreasyon merkezi... Hepsi hazır... Bahçeşehir yaşamını düşleyebilmeniz için... Bahçeşehir’deki yuvanızı gecikmeden, biran önce seçmeniz için. Unutmayın başvuru sıranız, seçiminizi yaparken size öncelik sağlayacak.”

Geçmiş ile Bağı Koparma: Bu proje daha önce gazete haberlerine yer verildiği üzere köylerin bulunduğu (Hoşdere Köyü ve Dereköy) dağlık bir arazi üzerine, köylülerin hazine arazilerinden faydalanmasını sağlayan birtakım yasal düzenlemeler ile gerçekleştirilmiş, köylülerin ellerinden hem sahip oldukları hem de hazineden sonradan aldıkları arazileri oldukça ucuza kapatılmıştır. Şuanda İstanbul kent haritasında köyün adı

muhtarlık ve okul tabelalarında ve yol üzerinde kalmıştır. Köy olduğuna dair herhangi bir enformasyon yer almamaktadır. Konutların bulunduğu alan sınırlarını aşarak kent içerisinde büyük bir semtin adı olmuştur.

İsim Değişikliği: Proje semte adını vermiştir. 2013 yılında Başakşehir Belediyesi'nin “Anılarla Bahçeşehir” toplantılarının yapılmış olması hem geçmişle kopan bağı hem de isim değişikliğindeki asliliği sembolize etmektedir.

Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma: İlk ilanda şehrin olumsuzluklarından kurtulmanın yolu olarak sunulan Bahçeşehir, diğer metinde yer alan “yepyeni bir yaşam merkezi, ülkemizde benzeri olmayan bir kent kavramı...” vurgularıyla kendisinin kurtarıcı olduğu bir kahramanlık anlatısı kurmaktadır.

Dışlama: Alanın yeni kurulmasından dolayı ilan metninde dışlamaya ilişkin bir gönderme bulunmamaktadır. Aksine herkes projeye davet edilmektedir.

Garanti: Emlak Bankası'nın proje ortağı olması ve daha önce inşa edilen binalardan bahsedilmesi projenin garantisini oluşturmaktadır

Anahtar Kelimeler: Yepyeni, benzeri olmayan, doğa, yaşam biçimi, çağdaş, yuva, merkeze yakınlık (20 dakika), şehrin sorunlarından uzak, dinlenme, eğlenme, uygun ödeme koşulları

Konut Tipi: Bahçeli ev, apartman, villa

Sosyal Donatı: Rekreasyon alanı, tenis kortu, yüzme havuzu, basketbol, voleybol sahası, okul, hastane, PTT

Görsel Metin: İki sayfaya yayılan ilan metni temelde kent merkezi ve Bahçeşehir'i birbirinden ayıran özellikleri resmetmektedir. Birinci metin yazı ağırlıklıdır ve retorik soru kullanımı yer almaktadır ve sorunun yanıtı “Bahçeşehir” olarak yan sayfada cevaplanmaktadır. İlk sayfada yer alan görsel gri renklidir. Beton ve kire göndermede

bulunan gri renk, kapalı camlar ardından izlenen kasvetli ve dumanlı uzun bloklardan oluşan kent manzarası ile metin desteklenmekte, gürültü ve kirlilikten pencereleri bile açamayacağınız anlamı güçlendirilmektedir. İkinci sayfada ise hem yazılı hem de görsel metin kullanımı artmaktadır. Artık pencereler yemyeşil bir doğaya açılmakta, göl ya da gölet gibi bir su birikintisi yer almakta ve evin içine bir kelebek süzölmektedir. İki metnin de üst kısmında yer alan bu görseller gerçek bir manzaraya ait değildir. İkinci metinde yer alan diğer görseller ise projede yer alan konut tiplerine ve havuza ait fotoğraflardan oluşmaktadır. Görsel metinlerde insan figürü yer almamaktadır. Bu durum hem ıssızlık hem de doğa ile iç içe anlamını kuvvetlendirmektedir.

Soylulaştırma Türü: Kent Çeperi

Bu proje ile ilgili değinilmesi gereken bir diğer nokta ise Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberlerin doğruluğunun yıllar sonra Süzer tarafından, "Anılarla Bahçeşehir" toplantılarının ilkinde dile getirilmesidir. Yine burada yapılan konuşmada reklam metninde yer alan şehir merkezine "20 dakika uzaklıkta" ibaresinin yalan olduğu, şehir merkezine bir buçuk saatlik mesafede yer aldığından dile getirilmesinden anlaşılmıştır. Serpil Yılmaz'ın Habertürk'te yayınlanan ve Süzer'in "Anılarla Bahçeşehir" konferansını konu alan köşe yazısında Süzer'in şu sözlerine yer verilmektedir:

"Bir çiftlik arazisinden, "uydukent" icat etmek o kadar kolay olmuyordu... Bu kez de İstanbul Sular İdaresi'nden "Çekmece Gölü kirlenir" itirazları yükseliyor. Süzer "Yapacağımız arıtma tesisini tanıtım toplantısında, yabancı şirketin yöneticisi arıtılan bir bardak suyu içti, ben içmedim" diyor... 15 bin kişinin içinde yaşayacağı ve "Doğaya açılan şehir" reklamları ile pazarlanan projeye "dağın başı" deniliyor, kent merkezine 1,5 saat uzaklıkta bir yerden ev almaya ikna etmek kolay olmuyordu. Süzer "Gazeteci dostlarımızdan bazılarını buradan ev almaya ikna ettim. Onlar farkında değiller ama iddia edildiği gibi ikram olarak satmadık, yüzde 10 kâr ettik. Rahmetli Emlak Bankası'nın Genel Müdürü Mahmut Okutan 'Siz özel sektörsünüz ama biz denetimlerde sorun yaşarsınız, sembolik de olsa kâr yazmak zorundayım' diyordu..." Pazarlama sorunlarını konuşurken, Süzer Karayolları'nın 1982 yılında buradan yol geçireceği bilgisine de sahip olduklarını anlatıyor. Sorun yolun hangi

sürede bitirileceğiydi...” ve “Süzer, 1981 yılında Başbakan Yardımcılığı’ndan ayrılan Turgut Özal’a ilk kez arazinin yerini gösterdiğinde “Buraya şehir kurulur; uydu haberleşme sistemi getirilir, off-shore bölge olur” önerileri ile karşılaşıyor ve böylece Bahçeşehir’e ilk destek sağlanıyor...İşin hacmi Süzer’in finansman imkânlarının üzerine çıkıyor. Bu süreçte Özal Başbakan oluyor. Süzer ilk Emlak Bankası’nın kapısını çalıyor³⁹

bilgilerine yer verilmektedir. Bu anlatıdan alanda yaşayacak pionerlar olarak gazetecilerin seçildiği görülmektedir. İlan metninde yer alan yalanlar ortaya çıkmakta ve o dönem yolsuzluk olarak görülen ilişkiler ağı bugün zafer kazanmış bir muzaffer edası ile anlatılmaktadır.

Son olarak söylenmesi gereken Bahçeşehir’deki söz konusu arazide soylulaştırma ve rant o dönemle sınırlı kalmamış, söz konusu araziden sadece projenin yapıldığı dönem değil 2006 yılında arazinin elde kalan kısımlarının, 286 dönümün, satışa çıkarılması, 2007 yılında ise KİPTAŞ’a 135 milyon dolara satılması ile yine büyük bir kâr elde edilmiştir⁴⁰. -Köşe yazısında Süzer’e ait yer verilen konuşmalarda, arsanın tek bir kişiye ait olduğu söylenmiştir. Bu durum Cumhuriyet Gazetesi’nde yer alan haberle uyusmamaktadır. -

b2.Ankara Konutkent Projesi Emlak Bankası-Mesa Ortaklığı

Emlak Bankası ve Mesa’nın ortaklığı ile gerçekleşen bir diğer proje Konutkent I ve II’dir. Bu projeler tıpkı Bahçeşehir Projesi’nde olduğu gibi kent merkezine uzak bir alan içerisinde gerçekleştirilmiştir. Alanda gerçekleştirilen ilk projelerden biri olan Konutkent Projesi, Çayyolu ve Ümitköy’de gerçekleştirilen projelerin eklenmesi ile Güneybatı Planlama Bölgesi’ni oluşturmaktadır. Sevinç Bahar Yenigül (2016) tarafından, kırsal soylulaştırmanın örneği olarak nitelenen alan günümüzde Ankara’nın “lüks” semtlerini barındırmaktadır. Yenigül’ün çalışmasında, ekonomik göstergeler bağlamında ulaşılan

³⁹<http://www.haberturk.com/yazarlar/serpil-yilmaz-2155/814922-suzer-30-yil-sonra-> gazetecileri-akladi

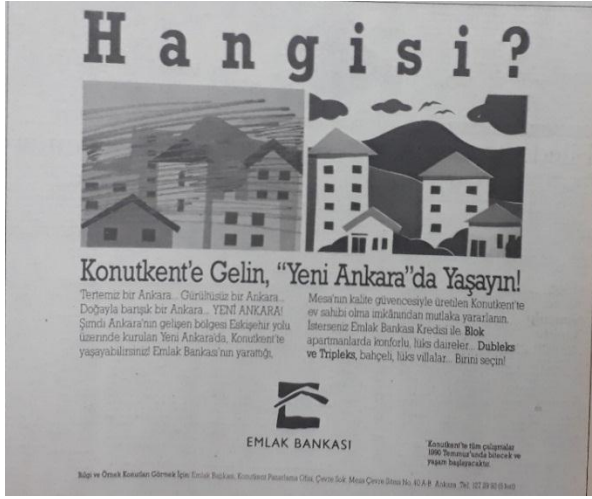
⁴⁰<http://www.gazetevatan.com/suzer-in-bahcesehir-deki-286-donum-arazisini-kiptas-aldi-111563-ekonomi/>

çıkartıma göre artık kentin güney ve güney batısında orta üstü aileler oturmaktadır. Konutkent Projesi’ni özel kılan ise alanın soylulaştırılmasında ilk olma özelliğine sahip olmasıdır. Projenin gerçekleştirildiği alanda, Ankara’nın geniş kampüslü büyük devlet ve vakıf üniversiteleri: ODTÜ, Hacettepe, Bilkent ve Başkent Üniversiteleri yer almaktadır. Alanın üniversitelere yakınlığı pioner olarak kullanabilecek öğrenci ve akademisyenleri temelden barındırmaktadır.

İncelenen reklam metinlerinde, projenin Emlak Konut Projesi olduğu ve yüklenici firmanın MESA olduğu görülmektedir. MESA’nın faaliyeti Konutkent ile sınırlı kalmamış yine incelenen reklam metinlerinde aynı bölgede Çamyolu, Mesa Evleri, Yonca 1, Yonca 2 Sitelerini’de yaptığı görülmüştür-İlan metinlerine özel sektör ilanlarında yer verilecektir-. 1989’da Çayyolu’nda Mesa Koru, Oran’da Selvi Siteleri’ni de yapan MESA’nın, İstanbul’daki projeleri de göz önünde bulundurulduğunda kent merkezi dışında yer alan ve reklam metinlerinde Uydukent olarak lanse edilen ve ileride değerlendirilmesi muhtemel alanlara-nazım kent planlarına girmiş- ağırlık verdiği görülmektedir.

İlan Metni 43: 25.07.1989 s.7 , İlan Metni 44: Şekil 52 09.11.1989 s.5

İlan Metni 45: 20.03.1990 s.15 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni 46: 13.09.1990 s. 13, İlan Metni 47: 08.11.1990 s.5 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (45):

Hangisi?

Konutkent'e gelin "Yeni Ankara'da" Yaşayın!

Tertemiz bir Ankara... Gürültüsüz bir Ankara...

Doğayla barışık bir Ankara... YENİ ANKARA!

Şimdi Ankara'nın gelişen bölgesi Eskişehir yolu üzerinde kurulan Yeni Ankara'da Konutkent'te yaşayabilirsiniz! Emlak Bankası'nın yarattığı, Mesa'nın kalite güvencesi ile üretilen Konutkent'te

ev sahibi olma imkânından mutlak yararlanın. İsterseniz Emlak Bankası kredisi ile **Blok** apartmanlarda konforlu, lük daireler...**Dubleks ve Tripleks**, bahçeli, lüks villalar...Birini Seçin!

İlan Metni (46):

“Ankaralılar “Yeni Ankara”yı seçti! Konutkent’i görmeden ev almayın...” Tertemiz, gürültüsüz, doğayla barışık YENİ ANKARA’da, Konutkent’te yeni bir yaşam sizi bekliyor. Ankara’nın gelişen bölgesinde Eskişehir yolu üzerinde kurulan, çevre düzenlemesi yapılmış, hetürlü alışveriş ihtiyacınızı karşılamaya hazır Konutkent’te ev sahibi olma fırsatından sizde yararlanın “Konutkentli” olun. İsterseniz Emlak Bankası’nın sizlere sunduğu özel imkânlarla. Seçin: Blok apartmanlarda konforlu, lüks daireler...Tripleks, bahçeli, lüks villalar...Kalite güvencesi yurtiçinde ve yurtdışında binlerce konuta imza atan Mesa’dan”

Geçmiş ile Bağ Koparma: Bu alan da diğer projelerde görüldüğü gibi aslında köy yerleşimidir ve tarım arazisi üzerine kuruludur. Üzerine kurulduğu köyler ile günümüzde herhangi bir ilişkisi kalmamıştır. Ayrıca “Yeni Ankara” isimlendirmesi de tarihsizleştirme çalışmalarının bir ögesi olarak değerlendirilebilir.

İsim değişikliği: Projenin adı yine mahalleye verilmiştir.

Mahallelik: Bu projede mahallelikten ziyade hemşerilik ön plana çıkarılmakta ve yeni bir kent vurgusu metinde yer alan “Konutkentli” olun cümlesinde yer almaktadır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Bir fırsat olarak sunulan projeden faydanılması üzerine çağrıda bulunmaktadır. “Emlak Bankası’nın yarattığı” cümlesi ile diğer Emlak Bankası’nın diğer ilanlarında da görülen yaratıcı kahraman ön plana çıkarken “Mesa’nın kalite güvencesi ile üretilen” cümlesi ise olması gerektiği gibi garantili ve güvenceli olması gereken konutlar lütuf gibi sunulmaktadır.

Dışlama: Yeni kurulan bir alan olduğu için bu projede de dışlama ögesine rastlanmamakla birlikte lüks vurgusu ve villa seçenekleri belirli bir ekonomik sınıfla ilişkilendirilebilir.

Garanti: Emlak Bankası ve “Kalite güvencesi yurtiçinde ve yurtdışında binlerce konuta imza atan Mesa’dan”

Anahtar Kelimeler: Yeni, tertemiz, gürültüsüz, çevre düzenlemesi, alışveriş, doğa ile iç içe, yeni yaşam tarzı, konfor, lüks, ödemelerde özel imkân, gelişen bölge, kalite

Görsel Metin: Görsel metine ilişkin olarak 53 şekilde yer alan metinle bir ardıllık söz konusudur. 53. Metinde cevabı önceden bilinen retorik bir soru yöneltilmekte sağlı sollu olarak aynı resim kullanılmakta. İlkinde kirliliği sembolize etmek için resmin üstü karalanmakta ve iki resimden hangisinin tercih edildiği sorulmaktadır. 54. Şekile ait görsel metin bir öncekinde de yer alan resimdir. Resimde çok katlı olmayan ve çatıları görülen evlerin arkasından dağ, yeşillik ve göklerde süzülen kuşlar kullanılmakta doğa ve manzara ön plana çıkartılmaktadır. Ve doğru seçimin yapıldığının altı çizilmektedir.

Konut Tipi: Blok apartman, tripleks villa

Sosyal Donatı: -

Soylulaştırma Türü: Kent Çeperi

Konutkent’te devlet ve özel sektör eliyle gerçekleştirilen soylulaştırma pionerlar için birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. İlan metninde yer alan bilgilerle tezat oluşturacak çeşitli alt yapı sorunları bulunan proje 4 Eylül 1992’de Hürriyet Ankara’da haber olmuştur: “KONUT KENT’TEN FERYAT! Büyük iddialarla gerçekleştirilen Konutkent’in kanal sistemi açıktan akıyor. Burada yaşayan vatandaşlar, milyarlık dairelerin alt yapı sorununun hala çözülememiş olmasına isyan ediyor.” Milyarlık konut vurgusu bu tür sorunlar yoksulların yaşadığı mahallerde olmalı, zengin insanlar kanalizasyon kokusuna maruz kalmamalı gibi bir yaklaşımı da barındırmakla birlikte sorunun varlığı, projenin eksikliğini görmek açısından önemlidir. Öncü gruplar ileride değerlendirilecek alanda görece ucuza ev sahibi olurken sorunlarla ya da “alanın önceki sahipleri ile mücadele onlara düşmektedir.

b.3.Bilkent Konutları

Yine Ankara'nın güneybatısında kalan Bilkent Konutları projesi Emlak Bankası'nın tek başına yürüttüğü projelerden biridir. 1967 yılında ilgili alanın satın alınması ve 1984 yılında üniversitenin kurulması⁴¹ ile değerlendirilen alan ilk soylulaştırmasını yaşarken konut projelerinin ise ilk soylulaştırma dalgasına destek olduğu söylenebilir.

Villa ve apartman tipi meskenlerin yer aldığı proje, orta üstü sınıf için üretilmiş ve reklam metninde yer alan “Türkiye’nin en seçkin aileleri arasına katılmak için” sözüyle bu durumu açıkça dile getirmiştir. Diğer projedeki gibi pionerları hazırdır. Alanın soylulaştırması ile üniversite aracılığıyla önceden yapılmış, Türkiye’nin ilk ve kapsamlı özel üniversitelerinden birine komşu olmak hem alıcı hem de kiracı kolaylığı sağlamıştır. Proje her ne kadar Emlak Bankası elinden yürütülüyor olsa da 1993-1997 yılları arasında gerçekleştirilen etapların tasarımı Tepe Grup’a aittir⁴². Emlak Bankası’nın tasarımlarını farklı firmalara yaptırmasının avantajı ise TOKİ evlerine hâkim olan tek tipliği önlemesi olarak görülebilir. Konut fiyatlarının yüksek olmasının da alıcılar açısından detaylı projelendirmeyi ve tasarımı zorunlu kıldığı söylenebilir.

İlan Metni 48: 23.12.1992 s.14 Hürriyet Gazetesi

⁴¹ <http://w3.bilkent.edu.tr/www/tarihce/>

⁴² http://www.pro-ge.com/ref_bilkent_konutlari.html

İlan Metni:

“Ladin ve Sedir Villalarıyla, Maviçam ve Çamlık Evleriyle Bilkent Konutları

4.ETAP BİLKENT KONUTLARI 24 Aralık 1992 Tarihinden İtibaren Satışa Sunuluyor... Emlak Bankası Yaratıcılıkta kendisiyle yarışıyor... Birçok başarılı projesi yanında, Başkent Ankara’ya 20. Yüzyıla yakışan bir uydu kent daha armağan ediyor... BİLKENT KONUTLARI’nı... Ankara’nın yeni gelişen aksi üzerinde, Çankaya/Beytepe Köyü mevkiinde 125 bin metrekarelik mevcut yeşil alan üzerine yerleşen BİLKENT KONUTLARI 6 ana grupta değişik tiplerde 912 konutu içeriyor... BİLKENT KONUTLARI çam ağaçlarıyla çevrili, huzur dolu ferah bir ortamda Konforu tanımlayan çağdaş yapı estetiğinin hiçbir ayrıntısından ödün vermeden seçkin ailelerimizin kullanımına açılıyor. BİLKENT KONUTLARI dev bir kültür ve sanat merkezinin yanı başındadır. Türkiye’nin en büyük konser salonu, rekreasyon kompleksi ve alışveriş merkezi, yemyeşil bir parktan ona komşu oluyor” Kutu içinde “BİLKENT KONUTLARI’na gösterilen ilgiyi biliyorsunuz. Şimdi yerleşime açılan yeni bölümlerdeki fırsatı kaçırmayın! Bilkent’te, Türkiye’nin en seçkin aileleleri arasına katılabilmek için...”

Geçmiş ile Bağ Koparma: Haber diliyle yazılmaya özen gösterilen ilan metninde, her ne kadar Beykent köyü, çamlık alan sözleri yer alsa da söz konusu köy arazisinin geçmişiyle bağı, alana yapılan üniversitelerle çoktan kopmuştur. Burası artık Ankara yakınlarında bir köy değil “seçkin ailelerin” ikamet ettiği bir mekândır.

İsim değişikliği: İsim değişikliği bu proje tarafından değil, alan içerisinde yer alan Bilkent Üniversitesi tarafından sağlanmış, alanın ilk soylulaştırılması üniversite tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma: Birçok başarılı projesi yanında, Başkent Ankara’ya 20. Yüzyıla yakışan bir uydu kent daha armağan ediyor.” İlan metnin farklı yerlerinde yapılan seçkinlik vurgusuna rağmen proje kamu çıkarına gibi sunulmakta ve Emlak Bankası’nın büyük başarısı olarak lanse edilmektedir. Cümlede yer alan armağan etme kelimesi lütüfta bulunmanın göstergelerinden biridir

Garanti: Emlak Bankası Birçok başarılı projesi yanında, Başkent Ankara'ya 20.

Yüzyıla yakışan bir uydu kent daha armağan ediyor

Dışlama: İlan metninde temel anlatı, seçkinlik üzerinden hareketle biçimlendirilmektedir. Ekonomik açıdan alt sınıflar projenin dışında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı, başarılı, uydu kent, gelişen semt, doğa ve yeşil alan, huzur, ferah, konfor, çağdaş, estetik, fırsat, seçkin aileler

Konut Tipi: Villa ve Bina- UydKent

Sosyal Donatı: Konser Salonu, rekreasyon alanı, alışveriş merkezi, park. İlanda yer alan konser salonu daha önceki ilanlarda yer almayan bir donatıdır ve projenin seçkinliğini pekiştirmektedir.

Görsel Metin: İlanın üst kısmında görsel metin alt kısmında yazılı metin yer almaktadır. Görsel metin projede yer alan konut tiplerinin fotoğraflarına aittir.

b.4 Elvankent Konutları

90'larda Emlak Bankası'nın konut reklamlarına ilişkin olarak değinilecek son proje ise Elvankent Konutları'dır. Diğer üç uygulamadan farklı olarak gelir düzeyi daha düşük aileler için üretilen konutlar, ilanlar arasındaki farklılığı da görebilmeyi sağlamaktadır. Elvanköy, üzerine kurulmuş olan alan tıpkı kendisi gibi bir proje sonucunda gelişen Eryaman ve yerleşimi çok daha eskiye dayanan Sincan ve Etimesgut'a komşu konumundadır. Elvankent diğer projelerde olduğu gibi alana ismini vermiş ve yeni bir semt halini almıştır. Ankara'nın batısında yer alan konutlar, o dönemin koşullarında köy, bina ve gecekondü karışımı bir yapılanmanın yer aldığı bir alanda inşa edilmiştir. Yukarıda yer alan konutlara oranla daha ucuz olsa da komşu semtlere göre pahalı ve düzenli bir yerleşime sahip olduğunu söylemek mümkündür. İlan metninde, gurur duyulduğuna referans olarak değerlendirilebilecek, çerçevelenmiş bir tablo gibi sunulan

binalar temel görseli oluştururken, ilan metnin en üstünde TOKİ'nin sıklıkla kullandığı, dalda oturan bir kırlangıç kuşunun yer alması görsel kullanımı konusunda iki kurumun ortak hareket ettiği ya da işi üstlenen reklam ajansı tarafından iki kurumun ilanlarının birbirinden ayrılmadığı düşüncesine neden olmaktadır.

İlan Metni 49: 25.02.1993 s.13 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni (49):

“Sincan-Etimesgut yolu üzerinde, 25’inci kilometrede kurulan Emlak Bankası Elvankent Konutları; Ankaralı çalışan insanın bütçesine uygun bir yaşama biçimi hazırlıyor...Doğal çevresindeki tertemiz havasıyla, konforun hiçbir ayrıntısının esirgenmediği, çağdaş yapı projelerinin gücünü yansıtan 3500 konut sizi bekliyor. Emlak Bankası Elvankent Konutları’nın: Ticaret ve alışveriş merkezi, temel eğitim okulları, sağlık ünitesi ve PTT’si, futbol-voleybol-basketbol sahaları, yüzme havuzu ve tenis kortları, parkı, çocuk oyun alanları, gezi yolları var...Elvankentli olmak için en yakın Emlak Bankası şubesine uğramanız yetiyor.”

İsim Değişikliği: Asıl adı Elvanköy olan alanın adı Elvankent ile değiştirilmiştir ve günümüzde halen Elvankent adı kullanılırken 2004 yılında adı resmi olarak Atakent’e dönüştürülmüştür. Atakent isminin kullanılması ile birlikte isimde Elvanköy’e dair bütün izler silinmiş olsa da henüz bu ismin kullanımı yaygınlaşmamış ve alan halen Elvankent olarak tarif edilmektedir.

Geçmiş İle Bağlı Koparma: Metinde yer alan “Elvankentlilik” vurgusundan çıkartılabileceği üzere alanın köy olma vasfı tamamen ortadan kalmıştır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: “konforun hiçbir ayrıntısının esirgenmediği” cümlesi tipik bir lütufta bulunmanın söyleme yansımasıdır. Diğer lükse dayalı projelerde her türlü ayrıntının düşünüldüğü en iyi malzemelerin kullanıldığı gibi vurgular yer alırken Elvankent için “bağışta” bulunuluyormuş izlenimi yaratılmaktadır. “Ankaralı çalışan insanın bütçesine uygun bir yaşama biçimi hazırlıyor” cümlesi de bu durumu desteklemektedir. Bütçesine uygun olması, seçkin aileler yerine çalışan insan vurgusu aynı zamanda sınıfsal farklılığa göndermede bulunmaktadır.

Dışlama: Çalışan insan olmak burada oturmak için yeterli bir ölçüttür. Aynı zamanda geçimini buradaki köyden sağlayan insanlar, mevsimlik işlerle uğraştığı için köylerinde yer alan konutların hedef kitlesi arasında değildir.

Mahallelik: Yine mahallelikten ziyade hemşehrilik, bir yerli olma vurgusu, Elvankentlilik ile ön plana çıkarılmaktadır.

Garanti: Garantör Emlak Bankası’dır ve diğer projelerden farklı olarak Emlak Bankası’nın adı Emlak Bankası Elvankent Konutları isimlendirmesi ile ön planda tutulmaktadır.

Konut Tipi: 3500 Toplu Konut, apartman

Sosyal Donatı: Ticaret ve alışveriş merkezi, temel eğitim okulları, sağlık ünitesi ve PTT, futbol-voleybol-basketbol sahaları, yüzme havuzu ve tenis kortları, parkı, çocuk oyun alanları, gezi yolları

Anahtar Kelimeler: Bağlantı yollarına yakınlık, bütçeye uygun, yaşam biçimi, konfor, çağdaş, doğal çevre, temiz hava

Görsel Metin: Yine görsel metin resmin üst kısmında yer almaktadır. Uzun bloklardan oluşan binaların yer aldığı fotoğraf bir çerçevenin içinde yer almaktadır. Fotoğrafın çerçevelenmiş olması, yerleşik kullanımı olan “çerçeveletip duvara asma” deyiminden de anlaşılacağı üzere gurur duymaya göndermede bulunmaktadır.

Soylulaştırma Tipi: Kent Çeperi

C.TOKİ/TKİ İlanları

TOKİ daha öncede değinildiği üzere Emlak Bankası’ndan farklı olarak, genellikle düşük gelirli ailelere yönelik projelerde yer almaktadır ve dönem içerisinde TOKİ’nin birlikte çalıştığı inşaat firmaları bulunmamaktadır. O dönem için yapılan konut projelerinin daha düşük bir rant getirisine sahip olması özel sektörü, bu alanlara yatırım yapmaktan uzak tutmuş olabileceği düşünülmektedir. Öne çıkan projeler İstanbul Halkalı ve Ankara Eryaman’dır.

c1.Halkalı Konutları

Halkalı konutları, Küçük Çekmece’nin sınırları içerisinde kalmasından dolayı Bahçeşehir projesine yakın bir konuma sahiptir. Bu nedenle de tıpkı Ankara’daki örneklerde olduğu gibi şehri kaydırma çalışmalarının bir parçası olarak değerlendirilebilir. Alanın kent merkezine uzaklığı göz önünde bulundurulduğunda, alt gelir grubunda yer alan kişilerin, bu alanın pionerları ve aynı zamanda birtakım sorunlarla mücadele etmesi gereken kesmini oluşturduğunu söylemek mümkündür. Konutkent projesinde daha öncede yer verildiği üzere “milyarlarca” liralık evlerde oturan insanların alt yapı sorunlarına ilişkin feryatları gazetelere taşınırken Halkalı’da bu durum daha uç noktadır. Projenin yapılmaya başlandığı 1991 yılında, alanda 1,5 milyon metrekarelik bir çöplük de bulunmaktadır. 1993 yılında Ümraniye Çöplüğü’nün patlaması gözleri Halkalı’ya çevirmiş ve çöplük 1995 yılında kapatılmıştır. 21.04.1995 tarihinde *Milliyet Spor*’un 30’uncu sayfasında kapatılan çöplüğün büyükşehir belediyesi tarafından Olimpiyatlar

için spor alanına çevrilmesi öngörülmüşken öngörü gerçekleşmemiştir. Alanın giderek soylulaştırılması sonucunda lüks konut projelerine ev sahipliği yapması ve o dönemin koşullarında, çöplüğün üzerine konut yapılamamasından dolayı eğlence parkına çevrilmesi için 2008 yılında TOKİ'nin o dönemki başkanı Erdoğan Bayraktar tarafından çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.⁴³ Değerlenen alandaki projeye bu sefer Mesa, Artaş, Öztaş, Kantur-Akdaş Ortak Girişim Grubu tarafından Tema İstanbul projesi yapılmaya başlanmıştır.

Halkalı'daki ilk büyük kamulaştırma halka ucuz arsa dağıtmak amacıyla 1980 yılında 350 milyon değerindeki 10 milyon 580 bin metrekarelik alanın kamulaştırılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Arsa Ofisi ek olarak 1 milyar liralık kamulaştırmanın yapılması gerektiğini beyan etmiştir. Arsa Ofisine 2600 başvuru yapılırken başvurmak için önden 10 bin lira yatırılması gerekmektedir.

Haber 6: 21.02.1980 s.6 Hürriyet Gazetesi

80'lerde kamulaştırılmaya başlanan alanda soylulaştırma ile birlikte alandaki evlerin değerlendirilmesine ilişkin tartışmalar 1993 yılında başlamıştır. O dönem Halkalı'daki evler konut sertifikasıyla satılmaktadır. Aşağıda ilanlarda da görülebileceği üzere konut sertifikası uygulaması, genel hatları ile örneğin 100 metrekarelik bir ev için; dar gelirli

⁴³ <http://www.milliyet.com.tr/eski-halkali-coplugu-eglence-parki-olacak-ekonomi-978309/>

[illegible]

İlan Metni 50: 05.02. 1990 s.8,

İlan Metni 51: 09.02.1990 s.15 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (50):

“Halkalı’da Yeni Bir Kent kuruluyor. Konut seçimi için başvurular mayıs ayında başlıyor. İstanbul Halkalı’da modern bir kent kuruluyor. Alışveriş merkezleri, okulları, hastanesi, spor alanları, otoparkları ve camisiyle çağdaş bir kent yaşamının bütün olanaklarına sahip modern bir kent... 67 değişik metrekarede binlerce konutu barındıran ülkemizin en büyük uydu kenti kuruluyor. Konut Sertifikalarınız hazırıysa mayıs ayından itibaren evinizi seçmek için başvurun. Yeterli sayıda konut sertifikası sahibi değilseniz, bankalardan alın; biriktirin! İlk aşamada yapılan konutlar, bu yıl içinde teslim edilecek, Modern bir kentte siz de yerinizi alın.”

İsim Değişikliği: Projede isim değişikliği mevcut değildir. Fakat iki temel yerleşim alanı bulunan alanda Merkez ve Atakent Mahalleleri mevcuttur. Merkez mahalle gecekondu bölgesi iken Atakent toplu konut ve lüks evlerin bulunduğu ve ön plana çıkarılan kısımdır.

Geçmiş ile Bağı Koparma: 90’lı yıllarda henüz bu strateji de tam anlamıyla gerçekleştirilememiş, çöplüğün kapatılması, olimpiyatlar için spor merkezi inşa edilmesi gibi projeler olmakla birlikte projeler gerçekleşmediği için tam anlamıyla bağın koptuğu söylenememektedir. En büyük uydu kent vurgusu ise bahsedilen tarih aralığında henüz gerçekleşmemiştir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Bu ilan metni diğerlerinden farklı olarak buyurgan bir dile sahiptir: “...Başvurun. Yeterli sayıda konut sertifikası sahibi değilseniz, bankalardan alın; biriktirin!”. Diğer metinlerdeki –e/abilirsiniz eki metinde kullanılmamaktadır. Bu durum size lütufta bulunuyorum dediklerimizi yapın, zaten paranız yok, imkân sundum, yapmazsanız benden günah gider demenin dile yansıması olarak değerlendirilebilir.

Garanti: Garantör TKİ (Toplu Konut İdaresi)’dir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş, modern, yeni kent, kentin yaşamının bütün olanaklarına sahip.

Görsel Metin: Metnin merkezinde görseller yer almaktadır. Beş adet fotoğraftan oluşan görsellerin dört tanesi örnek dairenin; salon, yatak odası, mutfak ve banyosuna aittir. Fotoğrafların kesiştiği merkeze ise beşinci fotoğraf olarak binanın dışarıdan görünüşü yerleştirilmiştir.

Sosyal Donatı: Alışveriş, merkezi, okul, spor alanının yanına cami ibaresi eklenmiş hemen ardından ise çağdaş kelimesine yer verilmiştir. Lüks konut alanlarındaki rekreasyon alanına ise metinde yer verilmemiştir. Kullanılan dil gelir grubu ve önceliklerine göre belirlenirken alışveriş merkezinin öncelikli olarak sunulması dönemin yayılmaya çalışan tüketim kültürünü yansıttığı söylenebilir.

Konut Tipi: Toplu Konut, Uydu Kent

Soylulaştırma Türü: Kent Çeperi

c.2 Eryaman Konutları

Eryaman, yine uydu kent olarak tasarlanan ve kırsal soylulaştırma çalışmalarının örneği olarak değerlendirilebilecek bir proje örneğidir. Proje alanı Eryaman köyüne ait olup 90’lı yıllarda rağbet gören ve günümüzde ultra soylulaştırmaya doğru evrilen

alanlardan biridir. Yukarıda da değinildiği gibi dönemin TKİ başkanı tarafından buradaki konut fiyatlarının %600 arttığı dile getirilmiştir. Kent merkezinden oldukça uzak bir alanda gerçekleştirilen bir proje için oldukça hızlı bir artış gerçekleştirilmiştir. 6 Eylül 1992 tarihli *Hürriyet Başkent*'te bu durum şu şekilde dile getirilmektedir: “ERYAMAN'DA KİRALAR UÇUYOR! Kızılay'a 27 km uzaklıkta bulunan 18 bin nüfuslu Eryaman'da ev kiralari iki yıl içinde %600 arttı. İlk yerleşim yılı 1990 Eylül'ünde 150-500 bin lira arasında kiralanan evler şimdi 1 milyon 100 bin liradan başlıyor”. Kira artışı tıpkı konut fiyatlarındaki artış gibi soylulaştırmanın önemli göstergelerinden biridir. Dar gelirli aileler için inşa edilen konutları bile alamayacak olan kişilerin, kiracı olarak da kalamamaları soylulaştırma açısından önemli bir unsurdur. Alanın ilk ev sahipleri dar gelirli insanlar iken, pioner grubunun çeşitli olduğu söylenebilir. Ev sahiplerinin evlerinde oturmak yerine satma ya da kiraya verme yolunu seçtiği dönemin gazetelerinde haber olarak yer alırken ve evler ara yollardan Eskişehir Yolu'ndaki üniversitelere ulaşımın kolay olması, kiralarm kent merkezine göre uygun olması gibi nedenlerle öğrencileri alana çekerken, asıl ilginç durum sadece maddi açıdan değil aynı zamanda cinsel kimlik bağlamında dezavantajlı konumdaki bireylerinde bu alanı seçmesinde yatmaktadır. Transeksüel ve seks işçilerinin bu bağlamda pioner rolü üstlendiği ve marjinaler olarak sınıflandırılabilceği söylenebilir.

İlan Metni 51: 15.07.1988 s. 11 İlan Metni 52: 02.08.1990 s.2 İlan Metni 53:

27.11.1990 s. 5 Cumhuriyet Gazetesi

ERYAMAN YEŞİL KONUTLAR: KİRANIZI KENDİNİZE ÖDEYİN

Ev sahibi olmayan yurttaşlarımız için büyük olanak:
Ankara Eryaman Yeşil Konutları'ndaki değişik boyutlarda, kullanışlı ve konforlu dairelere çok cazip ödeme kolaylıklarıyla sahip olabilirsiniz!
Uygun peşinat, kira öder gibi taksitler, aile gelirine ve gelirin artışına uyumlu ödeme planıyla...

Bugün Eryaman'da, yarın Yahyakaptan'da, Halkalı'da, Ataköy'de Türkiye'nin dört bir yanında...

Siz de ev sahibi olun kiranızı kendinize ödeyin!

KONUT FİYATLARI VE ÖDEME KOŞULLARI

Konut Tipi	Alan (m ²)	Fiyat (TL)	Ödeme Planı
1. Tip	45-55	15.000.000	120 taksit
2. Tip	55-65	18.000.000	120 taksit
3. Tip	65-75	22.000.000	120 taksit
4. Tip	75-85	28.000.000	120 taksit
5. Tip	85-95	35.000.000	120 taksit
6. Tip	95-105	42.000.000	120 taksit
7. Tip	105-115	50.000.000	120 taksit
8. Tip	115-125	58.000.000	120 taksit
9. Tip	125-135	65.000.000	120 taksit
10. Tip	135-145	72.000.000	120 taksit
11. Tip	145-155	80.000.000	120 taksit
12. Tip	155-165	88.000.000	120 taksit
13. Tip	165-175	95.000.000	120 taksit
14. Tip	175-185	102.000.000	120 taksit
15. Tip	185-195	110.000.000	120 taksit
16. Tip	195-205	118.000.000	120 taksit
17. Tip	205-215	125.000.000	120 taksit
18. Tip	215-225	132.000.000	120 taksit
19. Tip	225-235	140.000.000	120 taksit
20. Tip	235-245	148.000.000	120 taksit
21. Tip	245-255	155.000.000	120 taksit
22. Tip	255-265	162.000.000	120 taksit
23. Tip	265-275	170.000.000	120 taksit
24. Tip	275-285	178.000.000	120 taksit
25. Tip	285-295	185.000.000	120 taksit
26. Tip	295-305	192.000.000	120 taksit
27. Tip	305-315	200.000.000	120 taksit
28. Tip	315-325	208.000.000	120 taksit
29. Tip	325-335	215.000.000	120 taksit
30. Tip	335-345	222.000.000	120 taksit
31. Tip	345-355	230.000.000	120 taksit
32. Tip	355-365	238.000.000	120 taksit
33. Tip	365-375	245.000.000	120 taksit
34. Tip	375-385	252.000.000	120 taksit
35. Tip	385-395	260.000.000	120 taksit
36. Tip	395-405	268.000.000	120 taksit
37. Tip	405-415	275.000.000	120 taksit
38. Tip	415-425	282.000.000	120 taksit
39. Tip	425-435	290.000.000	120 taksit
40. Tip	435-445	298.000.000	120 taksit
41. Tip	445-455	305.000.000	120 taksit
42. Tip	455-465	312.000.000	120 taksit
43. Tip	465-475	320.000.000	120 taksit
44. Tip	475-485	328.000.000	120 taksit
45. Tip	485-495	335.000.000	120 taksit
46. Tip	495-505	342.000.000	120 taksit
47. Tip	505-515	350.000.000	120 taksit
48. Tip	515-525	358.000.000	120 taksit
49. Tip	525-535	365.000.000	120 taksit
50. Tip	535-545	372.000.000	120 taksit
51. Tip	545-555	380.000.000	120 taksit
52. Tip	555-565	388.000.000	120 taksit
53. Tip	565-575	395.000.000	120 taksit
54. Tip	575-585	402.000.000	120 taksit
55. Tip	585-595	410.000.000	120 taksit
56. Tip	595-605	418.000.000	120 taksit
57. Tip	605-615	425.000.000	120 taksit
58. Tip	615-625	432.000.000	120 taksit
59. Tip	625-635	440.000.000	120 taksit
60. Tip	635-645	448.000.000	120 taksit
61. Tip	645-655	455.000.000	120 taksit
62. Tip	655-665	462.000.000	120 taksit
63. Tip	665-675	470.000.000	120 taksit
64. Tip	675-685	478.000.000	120 taksit
65. Tip	685-695	485.000.000	120 taksit
66. Tip	695-705	492.000.000	120 taksit
67. Tip	705-715	500.000.000	120 taksit
68. Tip	715-725	508.000.000	120 taksit
69. Tip	725-735	515.000.000	120 taksit
70. Tip	735-745	522.000.000	120 taksit
71. Tip	745-755	530.000.000	120 taksit
72. Tip	755-765	538.000.000	120 taksit
73. Tip	765-775	545.000.000	120 taksit
74. Tip	775-785	552.000.000	120 taksit
75. Tip	785-795	560.000.000	120 taksit
76. Tip	795-805	568.000.000	120 taksit
77. Tip	805-815	575.000.000	120 taksit
78. Tip	815-825	582.000.000	120 taksit
79. Tip	825-835	590.000.000	120 taksit
80. Tip	835-845	598.000.000	120 taksit
81. Tip	845-855	605.000.000	120 taksit
82. Tip	855-865	612.000.000	120 taksit
83. Tip	865-875	620.000.000	120 taksit
84. Tip	875-885	628.000.000	120 taksit
85. Tip	885-895	635.000.000	120 taksit
86. Tip	895-905	642.000.000	120 taksit
87. Tip	905-915	650.000.000	120 taksit
88. Tip	915-925	658.000.000	120 taksit
89. Tip	925-935	665.000.000	120 taksit
90. Tip	935-945	672.000.000	120 taksit
91. Tip	945-955	680.000.000	120 taksit
92. Tip	955-965	688.000.000	120 taksit
93. Tip	965-975	695.000.000	120 taksit
94. Tip	975-985	702.000.000	120 taksit
95. Tip	985-995	710.000.000	120 taksit
96. Tip	995-1005	718.000.000	120 taksit
97. Tip	1005-1015	725.000.000	120 taksit
98. Tip	1015-1025	732.000.000	120 taksit
99. Tip	1025-1035	740.000.000	120 taksit
100. Tip	1035-1045	748.000.000	120 taksit
101. Tip	1045-1055	755.000.000	120 taksit
102. Tip	1055-1065	762.000.000	120 taksit
103. Tip	1065-1075	770.000.000	120 taksit
104. Tip	1075-1085	778.000.000	120 taksit
105. Tip	1085-1095	785.000.000	120 taksit
106. Tip	1095-1105	792.000.000	120 taksit
107. Tip	1105-1115	800.000.000	120 taksit
108. Tip	1115-1125	808.000.000	120 taksit
109. Tip	1125-1135	815.000.000	120 taksit
110. Tip	1135-1145	822.000.000	120 taksit
111. Tip	1145-1155	830.000.000	120 taksit
112. Tip	1155-1165	838.000.000	120 taksit
113. Tip	1165-1175	845.000.000	120 taksit
114. Tip	1175-1185	852.000.000	120 taksit
115. Tip	1185-1195	860.000.000	120 taksit
116. Tip	1195-1205	868.000.000	120 taksit
117. Tip	1205-1215	875.000.000	120 taksit
118. Tip	1215-1225	882.000.000	120 taksit
119. Tip	1225-1235	890.000.000	120 taksit
120. Tip	1235-1245	898.000.000	120 taksit
121. Tip	1245-1255	905.000.000	120 taksit
122. Tip	1255-1265	912.000.000	120 taksit
123. Tip	1265-1275	920.000.000	120 taksit
124. Tip	1275-1285	928.000.000	120 taksit
125. Tip	1285-1295	935.000.000	120 taksit
126. Tip	1295-1305	942.000.000	120 taksit
127. Tip	1305-1315	950.000.000	120 taksit
128. Tip	1315-1325	958.000.000	120 taksit
129. Tip	1325-1335	965.000.000	120 taksit
130. Tip	1335-1345	972.000.000	120 taksit
131. Tip	1345-1355	980.000.000	120 taksit
132. Tip	1355-1365	988.000.000	120 taksit
133. Tip	1365-1375	995.000.000	120 taksit
134. Tip	1375-1385	1002.000.000	120 taksit
135. Tip	1385-1395	1010.000.000	120 taksit
136. Tip	1395-1405	1018.000.000	120 taksit
137. Tip	1405-1415	1025.000.000	120 taksit
138. Tip	1415-1425	1032.000.000	120 taksit
139. Tip	1425-1435	1040.000.000	120 taksit
140. Tip	1435-1445	1048.000.000	120 taksit
141. Tip	1445-1455	1055.000.000	120 taksit
142. Tip	1455-1465	1062.000.000	120 taksit
143. Tip	1465-1475	1070.000.000	120 taksit
144. Tip	1475-1485	1078.000.000	120 taksit
145. Tip	1485-1495	1085.000.000	120 taksit
146. Tip	1495-1505	1092.000.000	120 taksit
147. Tip	1505-1515	1100.000.000	120 taksit
148. Tip	1515-1525	1108.000.000	120 taksit
149. Tip	1525-1535	1115.000.000	120 taksit
150. Tip	1535-1545	1122.000.000	120 taksit
151. Tip	1545-1555	1130.000.000	120 taksit
152. Tip	1555-1565	1138.000.000	120 taksit
153. Tip	1565-1575	1145.000.000	120 taksit
154. Tip	1575-1585	1152.000.000	120 taksit
155. Tip	1585-1595	1160.000.000	120 taksit
156. Tip	1595-1605	1168.000.000	120 taksit
157. Tip	1605-1615	1175.000.000	120 taksit
158. Tip	1615-1625	1182.000.000	120 taksit
159. Tip	1625-1635	1190.000.000	120 taksit
160. Tip	1635-1645	1198.000.000	120 taksit
161. Tip	1645-1655	1205.000.000	120 taksit
162. Tip	1655-1665	1212.000.000	120 taksit
163. Tip	1665-1675	1220.000.000	120 taksit
164. Tip	1675-1685	1228.000.000	120 taksit
165. Tip	1685-1695	1235.000.000	120 taksit
166. Tip	1695-1705	1242.000.000	120 taksit
167. Tip	1705-1715	1250.000.000	120 taksit
168. Tip	1715-1725	1258.000.000	120 taksit
169. Tip	1725-1735	1265.000.000	120 taksit
170. Tip	1735-1745	1272.000.000	120 taksit
171. Tip	1745-1755	1280.000.000	120 taksit
172. Tip	1755-1765	1288.000.000	120 taksit
173. Tip	1765-1775	1295.000.000	120 taksit
174. Tip	1775-1785	1302.000.000	120 taksit
175. Tip	1785-1795	1310.000.000	120 taksit
176. Tip	1795-1805	1318.000.000	120 taksit
177. Tip	1805-1815	1325.000.000	120 taksit
178. Tip	1815-1825	1332.000.000	120 taksit
179. Tip	1825-1835	1340.000.000	120 taksit
180. Tip	1835-1845	1348.000.000	120 taksit
181. Tip	1845-1855	1355.000.000	120 taksit
182. Tip	1855-1865	1362.000.000	120 taksit
183. Tip	1865-1875	1370.000.000	120 taksit
184. Tip	1875-1885	1378.000.000	120 taksit
185. Tip	1885-1895	1385.000.000	120 taksit
186. Tip	1895-1905	1392.000.000	120 taksit
187. Tip	1905-1915	1400.000.000	120 taksit
188. Tip	1915-1925	1408.000.000	120 taksit
189. Tip	1925-1935	1415.000.000	120 taksit
190. Tip	1935-1945	1422.000.000	120 taksit
191. Tip	1945-1955	1430.000.000	120 taksit
192. Tip	1955-1965	1438.000.000	120 taksit
193. Tip	1965-1975	1445.000.000	120 taksit
194. Tip	1975-1985	1452.000.000	120 taksit
195. Tip	1985-1995	1460.000.000	120 taksit
196. Tip	1995-2005	1468.000.000	120 taksit
197. Tip	2005-2015	1475.000.000	120 taksit
198. Tip	2015-2025	1482.000.000	120 taksit
199. Tip	2025-2035	1490.000.000	120 taksit
200. Tip	2035-2045	1498.000.000	120 taksit
201. Tip	2045-2055	1505.000.000	120 taksit
202. Tip	2055-2065	1512.000.000	120 taksit
203. Tip	2065-2075	1520.000.000	120 taksit
204. Tip	2075-2085	1528.000.000	120 taksit
205. Tip	2085-2095	1535.000.000	120 taksit
206. Tip	2095-2105	1542.000.000	120 taksit
207. Tip	2105-2115	1550.000.000	120 taksit
208. Tip	2115-2125	1558.000.000	120 taksit
209. Tip	2125-2135	1565.000.000	120 taksit
210. Tip	2135-2145	1572.000.000	120 taksit
211. Tip	2145-2155	1580.000.000	120 taksit
212. Tip	2155-2165	1588.000.000	120 taksit
213. Tip	2165-2175	1595.000.000	120 taksit
214. Tip	2175-2185	1602.000.000	120 taksit
215. Tip	2185-2195	1610.000.000	120 taksit
216. Tip	2195-2205	1618.000.000	120 taksit
217. Tip	2205-2215	1625.000.000	120 taksit
218. Tip	2215-2225	1632.000.000	120 taksit
219. Tip	2225-2235	1640.000.000	120 taksit
220. Tip</			

mütevazıdır. Fakat konutlara ilgi düşünenden fazla olmuş ve rant payı da astronomik şekilde yükselmiştir. 2000'lere gelindiğinde Susuz Köyü'ne ve Eryaman sınırları içerisinde kalan Susuz Göleti, Göksu adını almış, etrafı park ve piknik alanına çevrilmiş, buraya bakan konutlar dönemin koşullarında oldukça yüksek fiyatlara satılmıştır. Şu anda Eryaman ve köyleri tamamen ortadan kalkmış köy adları haritadan silinmiştir.

İsim Değişikliği: İsimdeki köy ibaresi kaldırılmıştır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Proje, oldukça iddiasız başlamıştır, metinlerde lütufta bulunma unsuru dar gelirli ev sahibi yapıyoruz ile sınırlı kalmıştır.

Garanti: TOKİ tarafından üstlenildiği için devlet güvencesi söz konusudur

Anahtar Kelimeler: Kullanışlı, konforlu, cazip ödeme, uygun peşinat, taksit öder gibi, kura ile belirleme

Görsel Metin: Görsel kullanımı başlığın etrafında yer alan, sarı kır çiçeği, kırmızı gül ve ilgili süre zarfında TOKİ'nin ilanlarında yer alan kırlangıçtan ibarettir. Çiçekler yazılı metinde yer almayan doğaya gönderme de bulunurken kırlangıç Daha önce de değinildiği gibi yuva kurmanın sembolüdür.

Konut Tipi: Apartman

Sosyal Donatı -

Soylulaştırma Türü Kent çeperi

D.Özel Sektör İlanları

Daha önce de değinildiği gibi 90'lı yıllarda özel bankaların da konut kredisi verebilme olanağına kavuşması inşaat sektörüne hız kazandırmış, sadece konutun üretimini değil konut alımını da arttırmış, aynı artış ilanlara da yansımıştır. Emlak Bankası ile ortak projede çalışan firmaların bireysel reklamları devam ederken Ağaoğlu,

Sinpaş gibi günümüzde bilinirliği yüksek olan firmaların “iddialı” projeleri sayfalarda yer almaktadır. Ayrıca 92’den itibaren gazetelerin inşaat firmalarının projelerinin reklamının yapıldığı ekler üretilmeye başlanmıştır. İlanlar ağırlıklı olarak firmaların kent merkezinden uzakta ürettiği projeleri ile ilgili olup yine ortak motto kentin sorunlarından uzaklaşmak, çağdaşlık ve lüks olarak belirlenmiştir.

Lüks konut üretimi beraberinde pek çok sorunu da getirmiştir. 10.05.1992’de 7. sayfada konut sorunu ele alınmış, görüşüne başvurulmuş isimlerden biri olan İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı Nurettin Sözen; konut açığının, iç göç ve nüfus artışı ile doğru orantılı olarak giderek arttığını fakat çözüme ulaşamadığını belirtirken, özellikle son 10 yılda, İstanbul’da lüks konut üretimine ağırlık verildiğini söylemiştir. Boğaziçi kıyıların, su havzalarının ve ormanlık arazinin imara açılarak lüks konut yatırımının ve üretiminin arttığının altını çizen Sözen, yoksul halk ve işçiler için konut üretilmediğini bu durumda gecekondulaşmayı arttırdığını belirtmiştir. Özetle 90’lı yıllarda artan konut üretimi, zaten konutu olan kişilere yönelik olup, bu dönemde de yoksul halkın nerede ve nasıl yaşayacağı sorunu ötelenmiştir. Dönemin koşullarında devlet eliyle üretilen birkaç proje haricinde kent yoksullarının barınma sorunu görmezden gelinmiş, gecekondulaşma ise kentin çarpık kentleşme sorunu olarak ele alınmıştır.

Akıllı ve güvenli ev sisteminin ilk örneklerine yine bu dönemde rastlanmakta olup ilk örnek Sinpaş tarafından yapılmış olan Sarıyer’deki Boğaziçi Malikaneleri’dir. Yakınındaki Zekeriyaköy ile birlikte soylulaştırmanın mutlak alanlarından birine dönüşen Sarıyer’de müstakil evler, villa adı altında, ağırlıklı olarak üretilirken apartmanlarda yer alan dairlere bile malikane adı verilmektedir. *Hürriyet Gazetesi*’nin 17 Şubat 1993 yılında 13. Sayfasında yer alan Zekeriyaköy Çarşısına ait ilanda da dile getirildiği üzere çarşı “çevredeki 6000 konutta yaşayacak yüksek gelir düzeyindeki 25000 kişi...”yi hedef alacak şekilde kurulmuştur. Alanda dar gelirli ailelere yer olmadığı alanla

ilgili bütün projelerde dile getirilmektedir. Sinpaş'ın incelenen ilan metnindeki sadelik hedef kitlenin sınırlılığıyla ilişkilendirilebilir.

İlan Metni 55: 17.02.1993 s. 13 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“25.000 seçkin müşterisiyle bölgesindeki tek çarşı... 600 metrekarelik hipermarketi, farklı büyüklüklerde mağazalardan oluşan kapalı çarşısı, çok amaçlı dükkanları, bankası, fastfood işletmesi, lokantaları, kafe, disko, bowling, bilardo salonları, açık ve kapalı otopark alanlarıyla Zekeriyaköy Çarşısı kompleksi çağdaş bir alışveriş ve eğlence merkezi olarak inşa ediliyor. Çevredeki 6000 konutta yaşayacak yüksek gelir düzeyindeki 25.000 kişiyle, İstanbul'dan gelecek konuklara hizmet verecek Zekeriyaköy Çarşısı sadece 147 ticari üniteyle özel çalışma ve ofis bölümlerinden oluşuyor. Şimdi gerçek değerlerinin altında bulunan fiyatlarla bir ticari mekân satın alarak, avantajınızı kullanın. İleride dilerseniz çalıştırın, dilerseniz kiraya verin. Zekeriyaköy Çarşısı, yakın geleceği doğru değerlendiren yatırımcılar için pek çok seçenek sunuyor. Geniş bilgi için lütfen pazarlama bölümünü arayın.”

Kahramanlık/Lütüfta Bulunma: Şimdi gerçek değerlerinin altında bulunan fiyatlarla bir ticari mekân satın alarak, avantajınızı kullanın.

İsim Değişikliği: -

Geçmişle Bağ Koparma: Çarşının ve villaların yer aldığı alan köyün mera alanı ve İstanbul’da yaşayanların mesire yeri iken günümüzde yüksek gelirli ailelerin yaşadığı bir alana dönüşmüştür. Köye, köylüye ve üretimine dair bir şeylerin kaldığını söylemek oldukça güçtür.

Dışlama: Sadece seçkin müşterilerin alışveriş yapacağı alan

Garanti: Koç Grup

Anahtar Kelimeler: Seçkin müşteri, tek çarşı, yüksek gelir düzeyindeki çevre, yakın gelecek

Görsel Kullanımı: İlan metnin de dört tane görsel yer almakta olup, görseller Zekeriyaköy Çarşısı’nın farklı açılardan çizimlerine aittir. Çarşı mimari açıdan Osmanlı dönemi motifleri taşımaktadır. Yakın geçmişte köy olan alanın uzak geçmişi referans olarak yakın geçmiş ile bağının kopmasını sembolize eden önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Konut Tipi: Çarşı-Sosyal Donatı

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi-Kırsal soylulaştırma

d.1.Sinpaş Boğaziçi Malikaneleri

Sinpaş tarafından: “1997 yılında yaşamın başladığı orman ve deniz manzaralı Boğaziçi Malikaneleri, Boğaziçi ile Karadeniz’in kesiştiği noktada, Sarıyer-Rumeli Feneryolu üzerinde... Sitede 270m² kapalı yüzme havuzlu saunalı çatı dublekslerden, 84m² stüdyolara kadar toplam 572 malikane bulunuyor” biçiminde tanımlanan proje literatüre “orman katliamı” olarak geçen bir yapılaşma biçiminin ürünüdür. Devlete ait ormanlık arazilerin dönemin iktidarının malı ve “parayı bastırmanın” manzarası olarak görmenin tezahürlerinden biri de bu konut projesidir. Günümüzde hızla milyar dolarlık

projelere ev sahipliği yapan alanda aynı zamanda Koç Üniversitesi’de yer almaktadır. Ormanlık arazi içerisine yapılan ve sürekli genişleyen üniversitenin orman üzerindeki olumsuz etkisi yerel bir gazete olan Sarıyer Manşet’te şu şekilde ifade edilmektedir: “Sanki üniversite yapılacak başka yer yokmuş gibi; 26.04.1992 tarihli Bakanlar Kurulu’nun kararı ile Rumeli Feneri’ndeki 160 hektarlık orman arazisi üniversite kurulması için 49 yıl süre ile Koç Üniversitesi’ne tahsis edildi. O dönem devlet yöneticileri gerekli imar ve izinler için, ilçe ve büyükşehir belediyelerinin yetkileri üzerinden bir sürü oyunlar oynandı...”⁴⁴. Haberi, bu çalışma açısından önemli kılan iki unsur bulunmaktadır; ilk olarak alanın soylulaştırılmasına yönelik kararın konut projelerinden önce alındığı ve üniversitenin kurulması ile birlikte öncü olabilecek akademisyen ve öğrencilerin alanla bağının oluşturulduğu görülmektedir, ikinci olarak dönemin diğer projelerinde olduğu gibi burada da yönetsel erkin imarlaşma adına gerçekleştirdiği illegal bir yapılanma söz konusudur. Fakat alanın soylulaştırılması esnasında risk alınmadığı, projenin yapım aşamasındayken verilen ilanlarda evlerin dönemin ünlü simalarına satılarak/verilerek projenin de öncülerinin yaratıldığı görülmektedir. Projeyi önemli kılan bir diğer özellik ise günümüzde sıklıkla kullanılan, akıllı ev, yüksek güvenli site gibi oluşumlara öncülük etmesi ve bu durumu ilan metinlerine yansıtmasıdır.

⁴⁴ <http://www.sariyermanset.com/sariyerin-ormanlarina-hancer-gibi-saplanan-5-proje-6786h.htm>

İlan Metni 56: 20.05.1995 s.7 Cumhuriyet Gazetesi İlan Metni 57: 14.05.1995 s.13 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni 58: 11.05.1995 s.7, İlan Metni 59: 13.05.1995 s.11 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni 60: 12.05.1995 s.13 Hürriyet Gazetesi

İlan Metinleri

Ana İlan Metni (60):

“Düşledikleri İstanbul’da yaşamak isteyenler için Boğaziçi Malikaneleri. İstanbul’un bildik sıkıntılarından uzakta, düşledikleri gibi bir İstanbul’da yaşama fırsatını yakalayanlar yok değil! Onlar yaşama sanatına önem veren öncüler. Onlar, düşledikleri İstanbul’da yaşamak isteyen İstanbulseverler. Sinpaş’ın Boğaziçi Feneri yolu üzerinde yarattığı Boğaziçi Malikanelerinde, sizi doğa ile iç içe süper konforlu ve standartüstü bir yaşam bekliyor. Tertemiz havası, her yaprağı koruma altında ormanı ve deniziyle örnek bir çevreye sahip, ultra modern malikaneler. Sinpaş düşlediği İstanbul’da yaşamak isteyen herkesi “Akıllı Konutlarda” yaşatmaya hazır. Ayrıntılı bilgiye biran önce ulaşın. İnanılmaz ödeme kolaylıklarıyla, bu muhteşem malikanelerden biri mutlaka sizin olsun.” “Sarıyer’de Rumeli Feneri yolu üzerinde Sinpaş’ın yarattığı konforlu apartmanlar. Tam 26 Blok...”

Standartüstü özellikler olarak: Merkezi güvenlik sistemi, çevresinin güvenlik çiti ile çevrili olması, evlerdeki tv monitöründen apartman girişlerinin izlenebilmesi ve görüntülü konuşulabilmesi, yangın alarm sistemi, site girişinde özel güvenlik olması, dahili dijital telefon sistemi ve alışveriş merkezine telefonla direk bağlanma gibi özellikler sıralanmıştır.

Diğer İlan Metinleri:

Bu ilan metinlerinde diğerlerinden farklı olarak projeyi ayrıntılı bir şekilde anlatmak yerine projede ev sahibi olan ünlüleri kullanmayı tercih edilmiştir. 1995 yılında mayıs ayında arka arkaya yayınlanan ve kendi kulvarında ünlü isimlerin resimlerinin yer aldığı dört ilanın temel metni aynıdır: “Düşledikleri İstanbul’da yaşamak isteyenlere öncülük ettiği için, ona teşekkür ederiz.” Fotoğraflarda yer alan kişilerin kim olduğu ve ne işle uğraştıkları da ayrıca açıklanmıştır: “Nükhet Duru: Sanatçı, Türk Pop Müziğinin en iyi yorumcularından biri. Genç popçular için vaz geçilmez bir öncü.” M. İhsan Kalkavan: “Girişimciliğini yalnızca iş dünyası ile sınırlamayan, spor dünyamızda da

renkli kişiliğiyle tanınan bir isim.” İlker Yasin “Bir özel televizyonda spor müdürü, spor programcılığına çok boyutlu yaklaşımıyla bir öncü”, Mustafa Oğuz “entelektüel birikimini kattığı organizasyonlarıyla kitlelerin sanatçılarla kaynaşmasını sağlayan bir öncü”.

Metinlerin tamamına bakılacak olduğunda, ünlülerin ve belli gelir aralığından fazlasına sahip olan insanların kullanılması, malikane isminden dolayı konut tipini açıklamaya gerek kalmaması projenin üst gelir grubu için gerçekleştirildiğinin göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Dışlama otomatik olarak gerçekleştirilmekte: “Ev alma komşu al” atasözünden hareketle bu sitede zenginlerle ve ünlülerle birlikte oturursunuz imajı yaratılmaktadır.

Yeni kurulan özel bir üniversite ile aynı alanı paylaşmasına rağmen üniversitede çalışan akademisyenlerin ve okuyan öğrencilerin sayıları alanın soylulaştırılmasında yetersiz kalmış gözükmemektedir. Bu nedenle de ilan metni kendi “öncülerini” yaratmayı hedeflemiştir.

Geçmiş ile Bağ Koparma: Orman arazisi üzerine inşa edilen binalar sanki yapımında ormanlık arazi zarar görmemiş gibi ilan metninde: “Tertemiz havası, her yaprağı koruma altında ormanı ve deniziyle örnek bir çevreye sahip” cümlesine yer vermektedir. Bir yandan kamuya ait orman, özel mülke dönüşürken bir yandan da doğa dostu imajı çizilmektedir.

Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma: Ekonomik geliri yüksek olan kişileri “düşledikleri İstanbul’a” kavuşturarak lütüfta bulunulurken, “Sarıyer’de Rumeli Feneri yolu üzerinde Sinpaş’ın yarattığı konforlu apartmanlar” cümlesinden de anlaşılacağı üzere Sinpaş yaratma vasfı bulunan bir kahramandır da.

İsim Değişikliği: -

Dışlama: “Ayrıntılı bilgiye bir an önce ulaşın. İnanılmaz ödeme kolaylıklarıyla, bu muhteşem malikanelerden biri mutlaka sizin olsun” cümlesiyle herkese ulaşılmaya çalışılıyormuş gibi görünse de ünlü ve zenginlerin ilan metninde kullanımı buranın sadece yüksek gelirli aileler için yapıldığının altını çizmektedir.

Garanti: Sinpaş GYO

Anahtar Kelimeler: Düşlenilen İstanbul, sıkıntıdan uzak, yaşama sanatı, İstanbulsever, konforlu, standart üstü, bağlantı yollarına yakın, temiz hava, doğa ile iç içe, ultra modern, akıllı konut, ödeme kolaylığı

Görsel Kullanımı: Ana ilan metnin üst kısmı görsele ayrılmış olup görselde yüzü gölgelenmiş, karanlığın içerisinde yalnızca kendi çevresi aydınlanan ve erkek olduğu anlaşılan bir insan figürü kullanılmaktadır. Bu görselin hemen altında evlerin dış cephesini gösteren bir çizim kullanılmıştır. Yine bu ilan metninde de yeni kurulan alanlarda yer alan kroki çizimi yer almaktadır. Diğer ilan metinlerinde gölgelenen yüzün yerini ünlü isimler almıştır. Dört adet görselden sadece bir tanesi kadındır. Anahtar kelimeler ile görsel kullanımı arasında bir bağ bulunmamaktadır. Fakat iln metinlerinde kullanılan ünlüler alanın seçkinliğine gönderme de bulunmaktadır

Sosyal Donatı: -

Konut Tipi: 26 Bloktan oluşan apartman

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi- Kırsal Soylulaştırma

Projenin gündelik yaşantımıza kazandırdığı kimi unsurlar ise bloklar halindeki binalara aristokratik bir anlamı da bulunan “malikane” adının verilmesi, yüksek güvenli site ve ilanlarda sınıfsal farklılığın çekici öge olarak kullanılmasıdır.

d2. Ağaoğlu My City

İncelenen ikinci proje ise tıpkı Halkalı gibi çöplük ile alınan bir alanda Ümraniye’de gerçekleştirilmektedir. Gecekondu bölgesi olan alanda gerçekleştirilen proje alanın ilkleri arasında yer almaktadır. Özel sektör eliyle gerçekleştirilen soylulaştırmanın kent çeperlerinden kent içine doğru kayışının görülebilmesi açısından ilanın özel bir önemi bulunmaktadır. İlan metni bütün sayfaya yayılmış ve aşağıda yer alan ilanın da yer aldığı bir haber metni gibi sunulmaktadır. İlan metnin dışında kalan alanda projenin genel özelliklerinden bahsedilmektedir. Anketten çıkan site başlığıyla yayılan haberimsi ilanda, orta gelir grubunda yer alan, potansiyel alıcı olarak değerlendirilen 5000 aileye uygulanan bir anket sonucundan hareketle sitenin tasarlandığı bilgisine yer verilmektedir. İnşaat kalitesi, sosyal tesisler, güvenlik, alt yapı, ısıtma, otopark ve ulaşım başlıklarına ayrıca yer verilen ilanda duvarlarda kullanılacak boyanın türüne kadar detaylı bilgi verilmiştir.

İlan Metni 61: 04.01.1998 s.21 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Konutlarımız no-frost buzdolaplı, kombi bulaşık makineli, ankastre fırınlı ve duvardan duvara halı döşenmiş olarak sunulur. Ağaoğlu My City toplam 48.270 metrekarelik bir arazide, %80’i yeşil alana ayrılarak kuruluyor. İlköğretim okulu, açık kapalı yüzme havuzu, squash salonu, fitness

center, Türk Hamamı, sauna, basketbol-voleybol, futbol sahaları, tenis kortları, oyun bahçeleri, kum havuzu, amfiteatr, yeşil alanlar, yürüyüş alanları, otoparklar, çarşı ve iş merkezi, hep Ağaoğlu My City sakinlerinin yaşamlarında olumlu sayfalar açmak için... Ağaoğlu My City İstanbul, konforlu daireler ve 6 özel villasıyla kısa sürede sahiplerinin olacak. Dileyeni kent stresinden uzaklaştıracak, dileyeni iş yerlerine yakın konut sahibi yapacak. Dolar (\$) bazında sabit taksitlerle sunulan konutlarımız yüksek yatırım avantajıyla prim üstüne prim sağlayacak.” Yol Tarifi: Ağaoğlu My City İstanbul’un Anadolu Yakası’nda, Fatih Sultan Mehmet ve Boğaziçi köprülerine, Carefour, Capitol ve Metro’ya sadece 4 dakika yakınlıktadır.”

İlan metninde yer alan öğelere bakılacak olduğunda günümüzde oldukça sıradan sayılabilecek imkânlarla sahiptir ve 80’ler de moda olan duvardan duvara halı unsuru o dönem için bile oldukça gösterişsizdir. Fakat hedeflerin orta sınıfla sınırlı kalmayacağı “squash salonu” yer almasından anlaşılabilmektedir. Bir konut projesinden ziyade kâr amaçlı bir proje olduğu “yüksek yatırım avantajıyla prim üstüne prim sağlayacak” cümlesinden anlaşılabilmektedir. Kent dışında yer alan “şehir stresinden uzak”ta olma mottosu burada da kullanılmış, kent içerisinde yer alan projedeki geniş yeşil alan vurgusu bu amaçla kullanılmıştır.

Geçmişle Bağlı Koparma: Projenin yapıldığı alan, Ümraniye olmakla birlikte yol tarifine bakılacak olduğunda Ümraniye’nin adı kullanılmamaktadır. Tıpkı yeni kurulan alanlardaki gibi referans noktalarına yakınlık ve uzaklıkla tarif edilmektedir. Beş yıl önce patlama gerçekleşen Ümraniye Çöplüğü’nün ve alanda yaygın olarak yer alan gecekonduların projeyi “zedelemesinin” önüne geçilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılabilir.

İsim Değişikliği: Ağaoğlu My City’nin kurulduğu alanda aynı zamanda Ağaoğlu My City Hotel yer almaktadır ve günümüzde Çakmak Mahallesi’nde yer alan sitenin ve otelin bulunduğu sokağa Ağaoğlu Sokak adı verilmiştir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: İlanın başından itibaren sayılan özellikler “hep Ağaoğlu My City sakinlerinin yaşamlarında olumlu sayfalar açmak için” cümlesi ile bitmektedir. Amaç kârdan ziyade site sakinlerinin mutluluğu gibi sunulmaktadır.

Dışlama: -

Anahtar Kelimeler: Yeşil alan, şehir stresinden uzak, iş yerine yakın, konforlu, taksitle, prim üstüne prim kazanmak, yaşamda olumlu sayfa açmak, her şeyi yapıldı daire, alışveriş merkezlerine yakınlık

Görsel Metin: İlanın alt kısmında yan yana beş kutuda yer alan görsellerin dördü projenin farklı alanlarının fotoğraflarına aittir. Binaların tepeden görülüşü, havuz, binaların site içerisinden görülüşü ve tenis kortuna aittir. Son görsel ise yine bir krokidir.

Sosyal Donatı: İlköğretim okulu, açık kapalı yüzme havuzu, squash salonu, fitness center, Türk Hamamı, sauna, basketbol-voleybol, futbol sahaları, tenis kortları, oyun bahçeleri, kum havuzu, amfiteatr, yeşil alanlar, yürüyüş alanları, otoparklar, çarşı ve iş merkezi

Konut Tipi: Site, apartman, villa

Soylulaştırma Türü: Kent içi

d.3 Mesa Konutkent

Konutkent’in soylulaştırmadaki yeri anlatılırken, Konutkent Emlak Bankası konutlarına değinilmiş ve alanda iştirakçi konumunda bulunan Mesa’nın kendi ürettiği konutların varlığından da söz edilmişti. Bu kısımda Mesa’nın aynı alandaki kendi ilan metinlerine yer verilecektir.

Ankara'nın havasından uzak, Ankara'ya çok yakın KORU SİTESİ konutlarının satışa sunulduğunu saygıyla duyuruyoruz.

Türkiye'nin güvenilir mesken sanayi MESA, şimdi tümüyle ağaçlandırılmış pırıl pırıl bir çevrede... Hiçbir zaman Ankara'nın kirli havasının ve gürültüsünün ulaşamayacağı ama Ankara'ya her zaman kolay ulaşılabilir, yepyeni bir uydu kent kuruyor: KORU SİTESİ.

KORU SİTESİ: Ankara'ya 15 km yakınlıkta, Eskişehir karayolu üzerinde, Dünya standartlarında çağdaş bir yapı teknolojisiyle üretilen... Birkaç modern yaşam biçimine ayak uydurabilen insanların bir araya gelebileceği, seçkin bir yerleşim bölgesi olacak.

KORU SİTESİ'nde: Lüks villalar, Dubleks sıra evler... 10 katlı bahçeli, 100 evler, 5 katlı, 100 ev, 10 katlı çatı katı apartmanları var... Herkesin rahatlıkla yaşayabileceği bir yer. İçerisi, dışı, bahçesi, merkezi, spor alanı, sağlık, eğitim ve diğer her şey.

KORU SİTESİ'nden: Konut sahibi olacak seçkin insanlar arasında buluşmak, Lüksün zaman kaybetmeden, Bizati çarşılarında gezerek, dinlenmek, ya da sadece bir gün dinlenmek, eğlenmek, huzur ve sakinlik için.

MESA
mesken
MESA MESKEN SANAYİ A.Ş. İSTANBUL

MESA Proje ve İnşaat
Çelik Çatılar 25. Çarşı, Kat: 2. Kat, Ankara
Tel: 0312 361 10 10 / 361 10 11 / 361 10 12

KONUTKENT MESA EVLERİ

"BİR KALİTE BULACAKSINIZ VE BÜTÜN HAYATINIZ DEĞİŞECEK"

MESA
"ÇEVRESİYLE"

MESA Proje ve İnşaat
Çelik Çatılar 25. Çarşı, Kat: 2. Kat, Ankara
Tel: 0312 361 10 10 / 361 10 11 / 361 10 12

İlan Metni 62: 01.04.1986 s.8, İlan Metni 63: 18.04.1995 s.12

KONUTKENT MESA EVLERİ

"BİR EV ALACAKSINIZ VE BÜTÜN HAYATINIZ DEĞİŞECEK"

MESA
"ÇEVRESİYLE"

MESA Proje ve İnşaat
Çelik Çatılar 25. Çarşı, Kat: 2. Kat, Ankara
Tel: 0312 361 10 10 / 361 10 11 / 361 10 12

KONUTKENT MESA EVLERİ

"BİR ÇEVRENİZ OLACAK VE BÜTÜN HAYATINIZ DEĞİŞECEK"

MESA
"ÇEVRESİYLE"

MESA Proje ve İnşaat
Çelik Çatılar 25. Çarşı, Kat: 2. Kat, Ankara
Tel: 0312 361 10 10 / 361 10 11 / 361 10 12

İlan Metni 64: 21.04.1995 s.2, İlan Metni 65: 13.04.1995 s.20 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (62):

"Ankara'nın havasından uzak, Ankara'ya çok yakın Kuru Sitesi konutlarının satışa sunulduğunu saygı ile duyuruyoruz. Türkiye'nin güvenilir mesken sanayi MESA... Şimdi tümüyle ağaçlandırılmış pırıl pırıl bir çevrede...Hiçbir zaman Ankara'nın kirli havasının ve gürültüsünün ulaşamayacağı ama Ankara'ya her zaman kolay ulaşılabilir, yepyeni bir uydu kent kuruyor. KORU SİTESİ...KORU SİTESİ: Ankara'ya 15 km yakınlıkta, Eskişehir karayolu üzerinde...Dünya standartlarında çağdaş bir yapı teknolojisiyle üretiliyor...Kuru Sitesi modern yaşama biçimine ayak uydurabilen insanların bir araya gelebileceği, seçkin bir yerleşim bölgesi

olacak. KORU SİTESİ'nde lüks villalar, Dubleks sıra evler... İki katlı, bahçeli, ikiz evler...% katlı, 11 katlı, 18 katlı çağdaş apartmanlar var...İlkokul, garaj, alışveriş merkezi, spor, eğlence alanları, parklar ve parklar var. KORU SİTESİ'nden: Konut sahibi olacak seçkin aileler arasına katılmak istiyorsanız Lütfen, zaman kaybetmeden, Bizzat adresimize gelerek, telefonla ya da yazıyla broşür isteyerek yerleşime hazır ve yapımı süren konutlarımız hakkında daha fazla bilgilenin.”

İlan Metni (64):

“Bir ev alacaksınız bütün hayatınız değişecek” “Çünkü birdenbire çevrenizi saran büyük kentin kirlilik ağlarının yerini yaşanabilir yeşil alanlar alacak. Çünkü artık temiz havada soluyabilecek, yürüyebilecek ve spor yapabileceksiniz. Çocuklarınız ayrıcalıklı olarak oynayarak büyüyecekler. Evinizde oturmayacak evinizde yaşayacaksınız. Mesa yaşanacak evleriyle eve dönüşü gerçekleştiriyor.”

İlan Metni (65):

“Bir çevreniz olacak ve bütün hayatınız değişecek” “yeşilsiz, ses ve hava kirliliğinden, stresli kent yaşamından uzak Konutkent Mesa Evleri. Çağdaş şehirciliğin tüm olanaklarıyla yemyeşil çevresiyle, farklı mimari, çarşı, spor ve eğlence tesisleri, çocuk parkı, yürüyüş parklarıyla... hakkınız olan yaşama çok yakın Konutkent Mesa Evleri Mesa Çevresiyle eve dönüşü gerçekleştiriyor.”

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Bir çevreniz olacak ve bütün hayatınız değişecek, Bir ev alacaksınız bütün hayatınız değişecek cümlelerinden de anlaşılacağı üzere hayatı değiştiren değiştirirken aslında kurtarıcı olan bir kahramanlık öyküsü anlatılmaktadır.

İsim Değişikliği: Evler kuru mahallesinde yer alırken Mesa Kuru isimlendirmesi bütün mahalleyi kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Alanda Mesa Kuru ismine sahip bir ilköğretim okulu bulunmaktadır.

Geçmiş ile Bağ Koparma: Alan daha önce de değinildiği üzere köy arazisi üzerine kurulmuştur.

Dışlama: Seçkinlik ve lüks vurgusu sınıfsal farklılığın altını çizmekte ve alt gelir gruplarını dışlamaktadır. İlk İlan metnin de yer alan saygı ile sunuyoruz cümlesi özellikle dar gelirli aileler için yapılan konutlardaki buyurgan ifadeler göz önünde bulundurulduğunda yine sınıfsal bir farklılığın altını çizmektedir.

Sosyal Donatı: Çarşı, spor ve eğlence tesisleri, çocuk parkı, yürüyüş parkları

Anahtar Kelimeler: Ankara'nın havasından uzak, Ankara'ya çok yakın, ağaçlandırılmış, pırıl pırıl, çağdaş, modern, yapı teknolojisi, seçkin yerleşim bölgesi, temiz hava, çevre, farklı mimari, çocuklar

Görsel Metin: Mutluluktan havalara yükselmiş bir orta yaşlı erkek figürü yer almaktadır. İlk metinden farklı olarak bu sefer blazer ceket giymektedir.

Konut Tipi: Apartman ve müstakil

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi, kırsal soylulaştırma

İlan metinlerinde, Emlak Bankası ile ortak olunanlardan farklı olarak mekânın ayrıntılı konumuna yer verilmemektedir. Aradan geçen zaman diliminde alanın bilinirliğinin artmış olması bu durumun gerekçesi olarak görülebilir. Şehir hayatının olumsuzlukları hem bu üç ilanda hem de diğer ilanlardaki ortak noktayı oluşturmaktadır. Fakat iki ve üçüncü ilanlar vaat açısından bütün hayatı değiştirmeyi hedeflemektedir. Birinci ilan metni seçkinlik, çağdaşlık, teknoloji ve lüksü vurgularken diğer ilan metinlerinde bu unsurlar yer almamaktadır. İlk ilan metninde görsel olarak ikiz evler kullanırken diğer ilan metinlerinde insana yer verilmiştir. İkinci ve üçüncü ilanların görsellerinde; Ankara'nın bürokratik yapısı ile örtüşen blazer giyen smart casual olarak özetlenebilecek giyime sahip, orta yaşlı, bıyıklı bir erkek figürü kullanılmaktadır. Adam, birinci ilanda ceketini çıkartmıştır ama kravatı hala bağlıdır. Kravatın ucu spor yapmasından kaynaklı olarak arkaya doğru uçmuştur. Adamın bir elinde tenis raketi,

diğer elinde çiçekle yer almaktadır. “Ailenin reisini” hedef alan ilan figürünün elinde çiçek bulunması “sporcu ve romantik koca” imajıyla kadınları da hedef almaktadır. Hayalinizdeki hayat, hayalinizdeki eş anlamlarına ulaşılması isteniyor olabilir. İkinci ilanda site hayatını ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle de spor alanları vurgulanmak istenen öğeyken sitenin içerisinde yer alan, her yerde oynanabilecek futbol, basketbol alanlarına değil de görece daha seçkin olan tenise vurgu yapılması aynı zamanda sınıfsal bir referans olarak değerlendirilebilir. Üçüncü ilanda ise müstakil evler/villalar ön plana çıkartılmakta üzerinde hala ceketini bulanan adamın mutluluktan ayakları yerden kesilmektedir. İşten geldiği anlaşılan ve ikinci slogan olan “eve dönüş” gönderme yapan bu görüntü, çalışan adamın işin stresinden ve yorgunluktan kurtulmasını da sembolize ettiği düşünülebilir. İki ilanda da kadına doğrudan gönderme de bulunmamaktadır. Çocuklar ise ilan metninde yer alan parklar ve sokakta oynayabilme ile geçiştirilmektedir. Ailenin nerede oturacağıyla ilgili karar erkeğe aittir ve kadına sadece bir buket çiçek vaat edilmektedir. Soylulaştırmaya ait bütün referanslar Emlak Bankası’nın reklamlarıyla aynıdır.

E. Gazetelerin Pazarladıkları/Kendilerine Ait Konut İlanları

90’lar da gelişen konut sektöründen, ilanlar bazında faydalanan gazetelerin bu durumla yetinmediği sektörde üretici ya da dağıtıcı olarak da yer aldığı görülmektedir. 80’lerin sonlarından itibaren pazarlama kolları aracılığıyla inşaat sektörü ile ilişkileri değişen gazeteler, Tercüman Evleri, İhlas Marmara Evleri, Cumhuriyet Mahallesi aracılığıyla ekonomipolitik açıdan da bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşüm temel nedeni gazete ve televizyon sahibi olabilmek için güçlü bir sermaye birikimine gereken ihtiyaç olabilir. Raşit Kaya (2009) tarafından *hazırlanan İktidar Yumağı* adlı çalışmada günümüzdeki teknolojik gelişmenin teoride daha düşük sermaye ile medya sahibi olunabileceğini ortaya koysa da rekabet koşullarından kaynaklı olarak bunun pratikte mümkün olmadığı dile getirilmektedir. Kaya’nın (2009:245) saptamasına göre yeni

medya patronlarının bankalardan ya da müteahhitlerden oluştuğu çoğu kez de iki işi de yaptıkları belirtilmektedir. Kaya'nın altını çizdiği bu durumu ilan metinlerinde de tespit etmek mümkündür.

e.1.İhlas Marmara Evleri

Evler Beylikdüzü'nde yer almaktadır. Beylikdüzü; dönem şartlarında “uydukent” olarak lanse edilmektedir, günümüzdeki ulaşım araçlarındaki çeşitliliğe rağmen İstanbul'da kent merkezi olarak nitelenen alanlara, oldukça uzak bir konuma sahiptir. İhlas Holding tarafından yapılan evler aslında tarihsel bağlamda önemli iki dönüşümü sembolize etmektedir. Birincisi medyanın ekonomi politiğindeki dönüşüm: Dönemin koşullarında; İhlas Haber Ajansı, Türkiye Gazetesi ve TGRT TV kanalı gibi önemli medya kollarına sahiptir. 1970'lerde Hakikat Gazetesi ile başlayan medya serüveni, isim değişikliği ile Türkiye Gazetesi ile devam eden ve elden abonelik yoluyla dağıtımını gerçekleştiren firma, 80'lerin başından itibaren farklı iş kollarına da yönelmiş ve bunlardan ilki inşaat sektörü olmuştur. Ardından çeşitli elektronik eşyaların üretimine dağıtımına kadar pek çok alanda hizmet vermiştir. İkinci dönüşüm ise muhafazakâr medyanın yükselişindeki rolü ile ilgilidir. Hızlı şekilde büyüyen firmanın -seçtiği isimlerden de anlaşılabilieceği üzere- “milliyetçi ve muhafazakâr” medya oluşumunun ulusalda geniş bir yelpazeye ulaşmasını sağladığı söylenebilir.

İlan Metni 66: 19.06.1995 s.3 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Kışlık evinizde dört mevsim sayfiye tadı...”

Dört mevsim yeşil bahçeler, mavi deniz, mükemmel bir çevre tasarımıyla, her türlü ihtiyacı karşılayacak modern sosyal tesisler, spor alanları, çocuk parkları, alışveriş merkezleri, poliklinik, okul, cami... ve her şey sizin için projelendirildi. İç mekânlar kullanışlı, ferah, günün en ileri inşaat teknolojisi ile mükemmel dizayn...Ulaşımı kolay, şehre en yakın daimî mesken, E-5 ve TEM karayolu ile rahat ve hızlı ulaşım. Otomobille Bakırköy 15, Levent 20, Taksim 30 dakika... KARLI YATIRIM...Denizin, yeşilin, huzurun ileri şehircilik anlayışı ile kaynaştığı MARMARA EVLERİ İstanbul'da Avcılar'dan az ileride Ambarlı Koyu'na hâkim güzel bir yamaçta, Tarihi Reşit Paşa Çiftliği'nin 700 dönüm arazisi üzerinde kurulmakta olan bir mutluluk sitesidir.” “Her dairede müstakil kat kaloriferine ilave olarak, fan coil sistemli kat kliması, her odanızı ayrı ayrı kışın sıcaklık, yazın serinlik derecesini termostatik ve otomatik kontrol edebilme imkânı, doğal gazlı kombili şofben, salon ve yatak odaları duvardan duvara halı, banyo, mutfak ve wc'de seramik döşeme, plastik boya, duvar kâğıdı fevkaled ısı izolasyonu, banyoda renkli tavana kadar fayans, daire girişinde mobilya, vestiyer. Mutfakta mobilya dolaplar, ocak üstü aspiratör, tesisatta paslanmaz boru, otopark ve büyük yeşil alanlar”

Bu ilanda da Ağaoğlu'nun yukarıda bahsedilen ilanıya benzer öğelerin sunulduğu, tesisat özellikleri ve duvardan duvara halı ya da fayans gibi özelliklerin ön plana

ıkarıldığı görülmektedir. Bu noktada Pierre Bourdieu’nun (2015: 363) Ayrım adlı eserine değinmek oldukça anlamlıdır.

“İmtiyazlı sınıfların, çoktan beri edinmiş oldukları ve bu nedenle onlara çok doğalmış gibi geldiği için ikinci plana attıkları değerlere gelince, onlar tıpkı ahenk ve kompozisyon arayışında olduğu gibi, toplumda estetik olarak kabul görmüş maksatlara bir kez erişmiş olduklarından, kendi ayrım ve ayrıcalıklarını iddia ve talep gerektirmeyen ve sıradanlaşmış ve ayırıcı değerlerini kaybettikleri için artık iddia ve talep edilmesi söz konusu olmayacak iyeliklerle, pratiklerle veya “erdemlerle” özdeşleştirilemez (363).

Lüks konut reklamlarında yer almayan bu tip ayrıntılar, imtiyazlı sınıflar için oldukça uzun bir süre önce anlamını yitirmiş ve sıradanlaşmış hatta bayağılaşmış aranılan özellik olmaktan çıkmıştır. Oysa dar gelirli aileler için sayılan özellikler ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Bu nedenle de reklam metinlerinde bu tür bilgilere yer verildiği sonucuna ulaşılabilir ve hatta konum, fiyat bilgisi aranmaksızın konutta ikamet etmesi tasavvur edilen kişilerin sınıfsal aidiyetlerine dair doğru tahminlerde bulunula bilinir. Bu duruma ek olarak kullanılan malzemelerin çoğunun firmanın kendisi tarafından retildeği ya da dağıtımının yapıldığı da göz önünde bulundurulabilir. Yine ilanda bir önceki ilanda Ağaoğlu’nda yer alan karlı yatırım olma özelliği ön plana çıkarılmaktadır.

Geçmişle Bağı Koparma: Soylulaştırma metinlerinde yer alan iletişim stratejilerinden biri olan uzak geçmişi referans alma yaklaşımı bu metinde de söz konusudur. Sitenin yapıldığı tarihte boş bir arazi olan alanı “ihtişamlı” hale getirebilmek için “Tarihi Reşit Paşa iftliği’nin 700 dönüm arazisi üzerinde kurulmakta olan bir mutluluk sitesidir.” İbaresini kullanılmıştır.

İsim Değişikliği: İlan metninde Beylikdüzü ismi hiç anılmamakta, mekân yakınlarında bilinen alanlarla tarif edilmektedir. İsim konusunda; site mi kurulduğu mahalleden ismini almıştır yoksa ismini mahalleye mi vermiştir bilgisine ulaşılamamış olmakla birlikte, mahallenin yakınında bulunan İhlas Caddesi yine bir isim değişikliğini

beraberinde getirdiğini göstermektedir. Metinde soylulaştırmanın diğer öğelerine yer verilmemiştir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: “her şey sizin için projelendirildi”, Tarihi Reşit Paşa Çiftliği’nin 700 dönüm arazisi üzerinde kurulmakta olan bir mutluluk sitesidir.

Anahtar Kelimeler: Dört mevsim yeşil bahçeler, mavi deniz, mükemmel bir çevre, kullanışlı, ferah, ileri teknoloji, modern, E5’e yakınlık, ayrıntılı malzeme bilgisi, mutluluk, huzur, ileri şehircilik, Türkiye’de ilk defa

Görsel Metin: İlanda iki adet görsel metin bulunmaktadır. Görsellerden biri yeni kurulan alanlarda sıklıkla kullanılan sitenin kurulduğu alanı gösteren krokiye aitken ortada yer alan temel görsel sitenin havuzun yer aldığı orta alandan görünümü yansıtan bir çizime aittir. Görsel de ilan metnin de vurgulanan mavi ve yeşil rengin kullanımının hâkim olduğu görülmektedir. Diğer ilanlarda da olduğu gibi bu ilanda da site içerisinde az insan figürüne yerme verme durumu söz konusudur. Görsel de sadece havuzun etrafında yürüyen genç, spor giyimli, siyah uzun saçlı bir kadın ve koşturan bir çocuk figürü kullanılmıştır.

Sosyal Donatı: modern sosyal tesisler, spor alanları, çocuk parkları, alışveriş merkezleri, poliklinik, okul, cami

Konut Tipi: Apartman, site

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi, kırsal soylulaştırma

e.2. Cumhuriyet Mahallesi Evleri

Aidiyet yapısı gereği dönemin gazetelerinden ayrılan, hatta 90’lardaki gazete promosyonları dönemini boykot eden ve “Cumhuriyet sadece gazete verir” sloganını kullanan, hemen hemen her dönem fikir gazetesi olma özelliği ön planda tutulan, *Cumhuriyet Gazetesi*’ de bu dönem inşaat sektöründe gerçekleşen dönüşümün dışında

kalmamış ve 98 yılında Cumhuriyet Mahallesi'ni kurmuştur. Fakat bu mahallenin kuruluşu 1995 yılında örgütlenen CUMOK oluşumunun bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. CUMOK'un kuruluşu oldukça ilginçtir. 28.11.1995 tarihinde Erol Geyvan tarafından gazetenin köşe yazarlarından Deniz Som'a çekilen bir faksa, yazar köşe yazısında yer verir:

“BU BİR İLANDIR

Derli toplu yüksek tahsil görmüş, varlıklıca, 60 yaş civarında Kadıköy tarafında oturan bir aile, Cumhuriyet Gazetesi okuyan, gazetelerden hiç kupon kesmemiş, dine saygılı ama dincilerden nefret eden, akşamları içkisini yudumlamayı seven, hangi yaştan olursa olsun aileler veya kişilerle dostluk ve ahbaplık kurmak istemektedir. Arzu eden şartlara uygun vatandaşların, önümüzdeki pazar Fenerbahçe'deki Camlı Köşkte kerahat vakti, kapıdan girişte sağda üzerinde Cumhuriyet Gazetesi olan masada bizlerle buluşmaları rica olunur. Bu buluşma, belki, Kupon Kesmeyenler Derneği'nin de çekirdeğini oluşturabilir.

Hâmiş: Bir dost bulamadım gün akşam oldu. E.G. “

Çekilen faksın devamında ise şu yazılar bulunuyordu.

“Sayın Deniz Som,

Bu ilanı doğrudan doğruya ilan servisinize gönderebilirdim. Ancak deneyimlerime dayanarak Cumhuriyet Okurlarının pek de ilan okumak heveslisi olmadıklarını biliyorum. (Çağdaş Yaşam Derneği'ninkiler de dahil) Sizce de uygun görüldüğü takdirde, bu ilanın köşenizde yayımlanmasını rica ederim. Normal ilan olsa idi, ödenmesi gereken parayı bildirirseniz, bu ödemeyi yapmaya hazır olduğumu da hatırlatırım. Bu teklifimin uygun karşılanacağını umudu içerisindeyim. Şartlara uyuyorsanız sizi de beklerim. Not: Az da olsa eski dostlarımı darıltmamak için ilana ismimi yazmadım. Bu sizce sakıncalı ise yazabilirsiniz...

Bu ilan 30 / KASIM / 1995'te “Bu bir yayımlanması uygun görülmüş ilandır” adı altında biraz eksik, fakat içeriği bozulmadan ve toplantının yapılacağı tarih olan 3 / ARALIK / 1995' te de “Cumhuriyet Okurları Bugün Fenerbahçe'de Buluşuyor” adı altında VAZİYET köşesinde

yayımlandı.3/12/1995'te yapılan bu toplantıya yaklaşık 500 kişi katılmıştır. İkinci çağrı ile Ankara'dan başlamak üzere bu oluşum çığ gibi büyümüştür⁴⁵.

Günümüzde sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen grup oluşumlarını andıran bir yapılanma arz eden CUMOK günümüzde halen devam eden bir STK'dır. İlan metninde de bu oluşumun altı çizilmektedir. Silivri Çanta'da başlayan Cumhuriyet Mahallesi projesi Kınalı evleri ile devam etmiştir.

İlan Metni 67: 14.12.1998 s.3, İlan Metni 68: 14.12.1995 s.5 Cumhuriyet Gazetesi

İlan metni incelenmeden önce değinilmesi gereken önemli bir nokta bulunmaktadır. 2000'li yıllarda da farklı örneklerine rastlanılan site ya da konut alanı kurmak yerine bir mahalle kurmayı amaçlayan ya da bir mahalleye isim vermeyi hedefleyen ilanlar farklı dinamikleri de içinde barındırmaktadır. Michel De Certeau ve diğerleri (2009:32) tarafından hazırlanan *Gündelik Hayatın Keşfi II* adlı çalışmada içeriğinin yavaş yavaş dışarıya doğru genişleyen bir uzantısı, konutun genişlemiş hali olarak değerlendirilen mahalle şu biçimde tanımlanmaktadır:

“toplumsal çevreyi yönetme yetkisidir, çünkü kullanıcı için, kendisinin içinde az çok sayıldığını bildiği kentsel uzamın bilindik bir parçasıdır. Dolayısıyla mahalle az çok, genel kamusal (anonim, herkese ait) uzamın, bu uzamın günlük pratik kullanımından dolayı özgüleşmiş bir özel uzam'ın yavaş yavaş içine nüfuz ettiği bu parçası olarak kavranabilir. Tüm bu "pratik" öğeler, kullanıcıların

⁴⁵ <http://www.ankaracumok.org/?pnum=5&pt=Cumok+Tarih%C3%A7e>

konut koşullarının değişmezliği, komşuluktan kaynaklanan karşılıklı alışkanlık, yakınlık, aynı kentsel toprak üzerindeki somut bir arada yaşama sayesinde yerleşen tanıma -kimliğini saptama- gündelik hayatı, bu büyük bilinmezi biraz daha iyi anlamamamız için bize kendilerini engin keşif alanları olarak sunarlar.”

Bu nedenle hem bir mahalleye adını veren hem de bir mahallenin kurulmasına neden olan büyük ölçekli konut projelerinin aynı zamanda kendi içerisinde bir yönetsel sistem kurmaya, belli özelliklerini (gelir, sınıf, eğitim vb.) ön plana çıkardığı hedef kitlesi için korunaklı bir çevre yaratmaya da talip olduğu söylenebilir. Soylulaştırılan alanlarda eski sakinler tüm bu özelliklerden mahrum edilirken yeni sakinler aslında mahrum ettikleri bu özelliklerin konforunu yaşayabilmek için mahallelerde yerlerini almaktadır. Farklı bölüm ve başlıklar altında da değinildiği üzere soylulaştırılan alanlarda eski ve yeni sakinlerin çatışmasındaki temel etmen olarak bu neden görülebilir. Gazeteye çekilmiş olan faksa hem de ilana bakılacak olduğunda mahallenin kurulmasına ön ayak olunurken kendi gibi düşünen benzer yaşam biçimine sahip insanların bir araya gelerek kendilerine korunaklı bir alan inşa etmeye çalışmaları da bu durumu özetlemektedir. Başlık altında incelenen, gazete dolayımı mahalle oluşumları aynı zamanda ideolojik boyutu bulunan ve belirli özellikleri ön planda tutulan ortak bir kotada eritilmiş okur kitlesini bir araya getirmekte toplumsal olay ve durumlara benzer bakış açısına sahip insanların bir arada yaşayacağı bir konut alanını oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu noktada kapsama ve dışlama sadece statü aracılığıyla değil ideolojik yönelim açısından da gerçekleşmektedir.

İlan Metni (Şekil 78):

“Cumhuriyet okurlarının, dostlarının bize sık sık ulaştırdıkları bir dilekleri vardı... yıllardır var! Birbirimize daha yakın olabileceğimiz, birlikte yaşayıp birlikte güzellikler üreteceğimiz bir yerimiz... örneğin bir köyümüz olsa diyorlardı. Hem de büyük kentin kirliliğinden, gürültüsünden uzakta... doğanın içinde olsa... Olsa ne güzel olur diyorlardı... hep diyorlar! Bu dilek... hep birlikte, aynı ortamda olma dileği... bizim de dileğimizdi öteden beri. Çünkü birlikte daha güçlü, daha üretici olacağımıza inanıyorduk. Kitap kulübü bu iş için oluşturuldu. Cumokları da yaratan aynı güç değil

miydi? Cumhuriyet Radyo, Cumhuriyet Televizyon aynı amaçla kurulmadı mı? Ve şimdi, bu birlikteliği bir adım daha ileri götürecek bir girişimi başlatıyoruz... Cumhuriyet Mahallesi'ni kuruyoruz... Cumhuriyet okurlarıyla, dostlarıyla... bu ülkenin aydınlık insanlarıyla birlikte... hep birlikte. Unutulan komşuluk canlanacak, uyuyan doğa uyanacak! Anadolu insanının kent kültürü geleneğindeki komşuluk dayanışması Cumhuriyet Mahallesi'nde yeniden doğacak. Cumhuriyet Mahallesi, Cumhuriyet okurlarını ve dostlarını buluşturmanın yanı sıra, bir başka konuda da öncülük yapacak: Ülkemizde ilk kez gerçek anlamda, doğayla uygarlığı buluşturacak ... İnsan doğanın içinde, doğayı bozmadan, hatta doğayı üretip çoğaltarak, ama uygarlıktan da vazgeçmeden yaşayacak. Şu an tek bir ağaç olmayan toprağımızda, bahçelerimize kendi ellerimizle dikip büyüteceğimiz ağaçlarla yemyeşil, gölgesi bol bir koru yaratacağız. Ortak alanların, yol boylarının ağaçlarıysa hemen dikilecek, biz evlerimize yerleştirdiğimizde çoktan büyümüş, gölge vermeye başlamış olacak. Cumhuriyet Mahallesi nerede kuruluyor? Cumhuriyet Mahallesi'nin kurulacağı 150 dönümlük arazinin yalnızca %14'ü evlere ayrıldı. Kalan %86'nın küçük bir bölümü " yol ve otopark, çok büyük bir bölümü ise bahçe ve park olacak. Cumhuriyet Mahallesi İstanbul'un batısında, Tekirdağ- Çorlu yolu kavşağı üçgeninde, Çanta Köyü belediye sınırları içinde kuruluyor. İstanbul'a uzaklığı TEM yolundan 35 dakika, E5 yolundan 55 dakikadır. 400 m2 ile 700 m2 ' arasında değişen 230 parsel ayrılmış olan arazinin alt yapısı tamamlanmıştır. Suyu ve elektriği vardır. Tüm yolları stabilize olarak yapılmıştır. MARMARA DENİZİ Cumhuriyet Mahallesi 'Doğayla uygarlık buluşuyor"

İlan metni, kendisini, diğer gazetelerin okur kitlesinden farklı gören Cumhuriyet okurlarının kendilerine yükledikleri anlamları da içermektedir: Aydın, uygar, kültürlü, üretken... Cumhuriyet Gazetesi ve CUMOK örgütlenmesi toplumun diğer kesimlerinden farklı olan insanların bir araya gelmesini sağlayan bir araç olarak değerlendirilmektedir. İnşaat firmalarının ilanlarından farklı olarak kolektif bir üretimi içeren cümlelere de yer verilmektedir.

İsim Değişikliği: Evlerin kurulacağı alana Cumhuriyet Mahallesi adı verilmiştir.

Geçmişle Bağ Koparma: Boş bir arazi üzerine inşa edileceği için isim değişikliği dışındaki stratejilere rastlanmamıştır. Fakat Cumhuriyet Mahallesi Kınalı evleri ile villa yapısıyla devam etmiş ve alana başka villalarda eklenmiştir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Okurların taleplerinin yerine getirildiğinin öne sürülmesi aslında bir lütufta bulunmayı da içermektedir.

Dışlama: Mahallenin Cumhuriyet okurları için kurulması ve okurlara yüklenen pozitif anlamlar toplumun diğer kesimlerini dışarıda bırakmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Tehdit olaraksa “aydınlık olmayan insanlar” belirlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Okur, dost, dilek, birlikte yaşamak ve üretmek, köy, kentin kirliliğinden ve gürültüden uzak, aydınlık insanlar, Anadolu insanı, komşuluk, doğa, ağaç, park bağlantı yollarına yakınlık, bizim, uygarlık, doğayı bozmadan.

Görsel Metin: Diğer ilanlar gibi iki görsel kullanımı bulunmaktadır ve görsellerden biri yine bir krokidir. İkincisi metnin ortasında yer almaktadır ve yağlı boya bir köy tablosunu andırmaktadır. Objeler iç içe geçmiştir ilk bakışta sadece renkler göze çarpmaktadır. Kırmızı çatıların hâkim olduğu resimde mavi, yeşil ve sarı renkler kullanılmıştır. Renkler köy, doğa, deniz ve gökyüzünün hâkimiyetini temsil etmektedir.

Konut Tipi: Müstakil ev, mahalle

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi, kırsal soylulaştırma

e.3 Tercüman Mahallesi

80’lerde sıklıkla karşılaşılan banker ilanlarını, batık bankerler ve bankerzedeleri konu alan haberler ile birlikte azalırken 90’lar da halen faaliyetlerine devam eden bankerlerde bulunmaktadır. Bankerliğine inşaat sektörünü de ekleyen Kastelli, yaptığı lüks konut, yalı, villa ve konaklarla hala önemli bir ilan veren olarak gazetelerde bu dönem de yer almaktadır. Kastelli İnşaat ve Kemal Ilıcak ortaklığında gerçekleştirilen Tercüman Mahallesi projesi 90’lardaki medya patronlarının inşaat sektörüne yönelmesinin tipik bir örneğidir. Ilıcak’a ait arsa üzerine inşa edilen Tercüman Mahallesi adını Ilıcak’ın sahibi olduğu Tercüman Gazetesi’nden almaktadır. Fakat proje Banker

Kastelli'nin de batması sonucunda yarım kalmış ve hak sahiplerinin ortaklığıyla kurulan BİNAYAP tarafından bitirilmiştir. Bu nedenle ilk ilanda Kastelli inşaatı ait olarak gösterilen proje, ikinci ilanda Binayap ve Karasu İnşaatı ait olarak gösterilmiştir.

İlan Metni 69: 12.05.1991 s.17, İlan Metni 70: 12.05.1991 s.24 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (69):

“Tercüman Mahallesi’nde Fırsatı Kaçırmadınız! Çok Uygun Fiyatlarla Peşin Satış 2000 Yılı’nın mahallesi Tercüman Mahallesi’nde Süper Lüks Daireler. Kastel İnşaat tarafından yapılan Tercüman Mahallesi’nde sahibi bulunduğumuz dairelerden 50 adedi, çok kısa bir süre için çok uygun fiyatlarla “peşin” olarak satışa sunulmuştur. Bir daha ele geçmeyecek avantajlarla konut sahibi olmak için bu fırsatı kaçırmayınız. Tercüman Mahallesi’nde neler var? Alışveriş merkezi, basketbol ve voleybol sahaları, suni çimli tenis kortu, yürüyüş parkuru, 30.520 m2 yeşil alan, çocuk bahçeleri, 8790 m2 otopark, vb. Her binada neler var? 16 kanallı uydu anteni, doğalgaza da uygun merkezi ısıtma, 2 asansör, yük asansörü, dev hidrofor vb. Her dairede neler var?..”

İsim Değişikliği: Günümüzde Zeytinburnun’da yer alan konutlar öngörülen isim değişikliğini gerçekleştirememiş, Tercüman Mahallesi, yapımında karşılaşılan maddi sorunlar nedeniyle Tercüman Sitesi ile sınırlı kalmıştır.

Geçmiş ile Bağ Koparma: Yukarıda yer verilen gerekçe nedeniyle site kendi geçmişi ile bağını kopartmak zorunda kalmış ilanlarda yer verilen Kastelli isminin unutturulması için çaba harcanmıştır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: İlan metinlerinde bu stratejide tersine işlemiş, Tercüman Sitesi'nin web sayfasında yer alan bilgilere göre projeyi daire sahiplerinin bir araya gelerek kurduğu anonim şirket tamamlamıştır. Bu projedeki kahramanlık öyküsü, daire sahiplerine aittir.

Garanti: Bankerlere güvensizliğin arttığı bir dönemde konut yapımına hızla devam eden Kastelli kendi garantörüken, projenin yarım kalması kurulan iletişim stratejisinin diğer başmaklarında olduğu gibi bu basamağında da başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 2000 yılı, süper lüks, kısa süre, uygun fiyat, bir daha ele geçmeyecek fırsat, derhal tapu

Sosyal Donatı: Alışveriş merkezi, basketbol ve voleybol sahaları, suni çimli tenis kortu, yürüyüş parkuru, 30.520 m2 yeşil alan, çocuk bahçeleri, 8790 m2 otopark

Görsel Metin: İki adet görsel kullanımı bulunmaktadır. Bunlardan ilki metnin ortasında yer alan mahallenin karşı yoldan görünümünün çizimine aittir. Görsel de yolda hareket eden bir araba arkasından, siteye ait bloklar ve alışveriş merkezi görülmektedir. Yoldan geçen araba alanı işlekliliğine ve bağlantı yollarına yakınlığını vurgularken, bina ve AVM'nin yan yana görünümü modernliği, kenarlarda yer alan ağaçlar doğayı sembolize etmektedir.

Konut Tipi: Apartman, Site

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi, kırsal soylulaştırma

Özetle 90'lar uydukent olarak adlandırılan toplu konut tipinin pazarlanmasına yönelik ilanların ağırlıkta olduğu bir dönemi sembolize etmektedir. Bütün ilan

metinlerinin ortak noktası bir yandan uydukent olarak isimlendirilen alanlarda soylulaştırmayı gerçekleştirmekken diğer bir yandan lüks konutların özendirilmesini sağlamaktır. Kent merkezine ait, kirlilik, gürültü gibi yoğunluktan kaynaklı sorunlar bütün ilan metinlerinde dile getirilmekte çözüm olarak uydukentler sunulmaktadır. Kent çephelelerine yapılan konutlarda kamunun desteği ile soylulaştırma gerçekleştirilmektedir. İlan metinleri soylulaştırmanın hem taşıyıcısı hem de pazarlayıcısı konumundadır.

3.4. “YOKSULLARLA” MÜCADELE ARACI OLARAK SOYLULAŞTIRMA

Türkiye’nin 2000’li yıllara çok boyutlu büyük bir krizle başladığını söylemek mümkündür. Kriz hem siyasal hem de ekonomik bağlamda ortaya çıkmış o dönem siyasal erki elinde bulunduran üçlü koalisyon hükümetindeki Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi erken seçim kararı almış ve 2002 seçimlerinde sırasıyla (%)5.13, 1.22, 8.36 oy alarak barajın altında kalmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi seçimlerde %19.39, Saadet Partisi %2.49 oy alırken, Adalet ve Kalkınma Partisi %34,28, Genç Parti ise %7.25 oy alması⁴⁶ seçmenin oy verme alışkanlığında bir dönüşüm olduğu var olan ekonomik ve siyasal krizden kurtulmanın yolu olarak yeni kurulan partilere oy vermeye yönelindiği söylenebilir.

2002 seçimlerinden buyana seçimler açık ara Adalet ve Kalkınma Partisi’nin iktidarı, Cumhuriyet Halk Partisi’nin ana muhalefeti ile sonuçlanmış 2007 seçimlerinde yeniden barajı geçen Milliyetçi Hareket Partisi’nin sürece eklenmesi ile günümüze kadar devam eden iktidar ve muhalefet partileri standart bir hal almıştır. 2005 yılında siyasal hayata yeni kavramları (eş başkan vb.) da ekleyerek gelen Demokratik Toplum Partisi seçimlerde barajı geçemezken seçim sürecinde destekledikleri bağımsız

⁴⁶ <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2002MilletvekiliSecimi/gumrukdahil/gumrukdahil.pdf>

milletvekillerinin mecliste parti grubu adı altında birleşmesi ile mecliste temsil edilen partiler arasına katılmış 2013 yılında Halkların Demokratik Partisi adı ile günümüze kadar bu konumunu korumuştur. 2002 seçimlerinden bu yana tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidar partisi olma durumu 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde kesintiye uğramış olsa da 5 ay sonra yapılan erken genel seçimle eski düzenine dönmüştür. Bu süre zarfında iktidar partisi seçimlerde; muhafazakarlık, geçmişle hesaplaşma, demokratik açılım ve benzeri söylemlerle oyunu artırma ve koruma yoluna gitmiş olsa da temel gücünün ilk çıkış sürecinde yaşanan “ekonomik kriz” ve bizi seçmezseniz “ekonomik kriz” olur, “koalisyon istikrarsızlığa” yol açar gibi cümlelerden aldığını söylemek yanlış olmayacaktır. 16 yıldır yönetsel erki elinde bulunduran partinin ekonomiyi sürdürme ve kalkınma hamlelerindeki başat rolün ise inşaat sektörüne ait olduğunu söylemek mümkündür.

3.4.1. 2000’lerde Ekonomik Durum

Dışa bağımlı politikalarla biçimlendirilen 90’larda sırasıyla yaşanan, 1994, 98-99 ve 2001 krizleri ekonomide büyük bir enkaza yol açmıştır. Boratav, ilgili süre zarfında var olan krizlerin nedenlerini; sermaye hareketlerinden kaynaklı bir çevrimin sert bir iniş yaşaması, cari işlem açıkları, bankalar sisteminde artan riskler, siyaset alanındaki belirsizlik, dış borç göstergelerinin bozulması ve bu nedenlerle de önce sıcak paranın ardından diğer sermaye türlerinin ekonomiyi terk etmesi ve en nihayetinde döviz piyasası ve bankalar sistemindeki büyük boyuttaki şoklar ve çöküntülerin krizlere neden olduğunu söylemektedir. Fakat Boratav’ın altını çizdiği bir diğer önemli nokta ise IMF’nin 2000 yılında Türkiye’ye kredi vermek için önce batacak bankaların dış borçlarını devlet olarak kabullenmesini ardından ekonominin istedikleri gibi yönetilmesini talep etmiş ve bu talepler sonucunda ekonomiyi sıcak para hareketine bağımlı kılmıştır. Asıl krizin nedeni

Boratav’a göre siyasal belirsizlik ya da finansal düzenlemelerin yetersizliği değil daima krizi tetiklemeye müsait olan sıcak para hareketlerine bağımlılıktır (182-184). Bu bağımlılık karşısında sık sık krizle karşılaşan ekonomi batacağı önceden sezilen bankaların batması ile hem yurt içi tasarruf sahiplerini hem de borçları devralındığı için ülke ekonomisini olumsuz bir şekilde etkilemiş ve 2000’lerin başında başta İmar Bankası olmak üzere irili ufaklı bankaların batması, el değiştirmesi ya da birleşmesi bankacılık sisteminde ve ülke ekonomisinde birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir.

2001 yılında bir diğer önemli gelişme ise Emlak Bankası’nın tasfiyesidir. 03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 4684 sayılı kanun ile Türkiye Emlak Bankası anonim şirketinin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme yetkisi sona ererek tasfiye haline girmiştir.⁴⁷ Bankanın şubeleri ise kamu bankası olan Ziraat Bankası ve Halkbank’a devredilmiştir. 2017 yılında ise tasfiye kararı kaldırılmış ve yeniden bankacılık hizmetlerine dönüşü sağlanmıştır. Tasfiyenin olduğu süre zarfında ise kamuya ait konut politikalarında TOKİ başat unsur olarak yer alırken ilan metinlerinde de görüleceği üzere Emlak Bankası süreçte halen etkin rol oynamakta ve proje ortaklıklarında adı yer almaktadır.

2002 sonrası süreçte ise Türkiye’de gündelik hayatta ekonomik kalkınma, büyüme, istikrar gibi kavramlar sıklıkla telaffuz edilmeye başlanmış ve dış borçların ödendiği, Türk Lirası’nın değer kazandığı bir döneme girildiği izlenimi uyandırılmış ve süreç içerisinde diğer ülkeleri etkileyen bütün krizler “Türkiye’yi teğet geçmiştir”

Nazif Eken’in (2006: 89-99) 2002-2006 yıllarındaki ekonomik gelişmeleri incelemek amacıyla hazırladığı çalışmasında sektörel bazlı bir inceleme yapılmış ve büyümenin dış taleple gerçekleşen, katma değer yaratmayan ticaret etkisinden kaynaklı bir büyüme olduğu dile getirilmiştir. Var olan şartlar altında Türkiye’nin büyümesinin dış

⁴⁷ <http://www.tasfiyeemlak.com/sayfalar.asp?LanguageID=1&cid=2&id=11&b=detay>

talebe bağılı olmasından dolayı elindeki teknoloji ile ucuz işgücünden beslenen sadece neyi ucuz üretiyorsa onu üretmek zorunda kaldığı bir sistemin geliştiğini vurgulamıştır.

2000’ler, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren gelişimi desteklenen inşaat sektörünün, ekonomik açıdan başat konuma ulaştığı ve barınmadan daha fazla anlam ifade ettiği bir dönem olarak da değerlendirilebilir. Bu dönem hem siyasiler hem de inşaat ile ilişkili birlikler tarafından: “inşaat durursa ekonomi de durur”, “inşaat durursa kriz derinleşir” ya da “inşaat durursa sanayi de durur” söylemlerinin sıklıkla dile getirildiği bir dönemdir. Ülke içerisinde krizi durdurmanın ya da oluşabilecek bir krizin önüne geçilebilmesi için ortaya sunulan reçetenin “Adalet ve Kalkınma Partisi tek başına iktidar olmalıdır ve inşaat sektörü hız kesmeden üretime devam etmelidir” olduğu söylenebilir. 2000’ler de “inşaat sektörü lokomotif sektördür” tanımlaması kendine gündelik dilde de yer bulurken Osman Balaban (2011) *İnşaat Sektörü Neyin Lokomotifi?* adlı çalışmasında bu durumu irdeleme gereksinimi duymuştur. Balaban inşaat sektörüne yüklenen bu anlamının Türkiye ile sınırlı kalmadığının altını çizirken 2008’de gerçekleşen küresel krizin temel nedenini inşaat sektöründeki kontrolsüz büyüme ve konut finansmanındaki krizle ilişkilendirmiştir. 1980’lerden bu yana devlet desteği ile büyüyen inşaat sektörünün 2000’lerde yönetsel erk tarafından ön plana çıkarılmasının nedenini ise;

“inşaat ve gayrimenkul yatırımları yolu ile kaynak sorununun çözülmeye çalışıldığı görülmektedir.

Daha açık bir ifade ile 2000’den sonra siyasi aktörlerin inşaat sektöründeki büyümeyi desteklemelerinin arkasında yatan nedenlerden birisi de inşaat yatırımlarının kaynak yaratma aracı olarak görülmesidir. Özellikle kamuya ait arsa ve arazilerin, başta kentsel dönüşüm projeleri olmak üzere çeşitli kentsel projelere satış yoluyla tahsis edilmesinin arkasında bu niyet bulunmaktadır.

Arsa satışı öngören yasal düzenlemelerin gerekçeleri incelendiğinde bu niyet açıkça görülmektedir”⁴⁸ biçiminde özetlemektedir.

Kentsel rantın kentsel dönüşüm aracılığıyla toplumun farklı kesimleri tarafından irili ufaklı bölüşümü, toplumun genel hatları ile gerçekleştirilen inşaatları olumlu olarak değerlendirilmesini de beraberinde getirdiği iddia edilebilir. Aynı zamanda finans ve hizmet sektörüne doğru yönelişin gerçekleştiği bu dönemde sektörlerin faaliyet alanlarına yönelik yeni mekânsal örgütlenmeleri beraberinde getirmiştir. 2000’lerin en önemli gündem maddesini hem ekonomi de hem de mimari de kentsel dönüşüm oluşturmaktadır.

3.4.2. 2002- - Türkiye’de Kentsel Dönüşüm ve Kent içinde Soylulaştırma Dönemi

“Salondan salona koşan değil şantiyede şantiyeye koşan bir cumhurbaşkanı göreceksiniz.”

Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan⁴⁹

Türkiye’de kentsel dönüşüm adı altında gerçekleştirilen uygulamaların ilk örneklerine 1980’lerde rastlanmak ile birlikte kentsel dönüşümün yaygınlaştığı dönemin 2000’ler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu süre zarfında kentsel dönüşümün amacında önemli bir değişiklik olmuştur; ilk planlamalar var olan tarihi alanların yenilenme yoluyla korunmasına yönelikken 2000 sonrası dönüşüm genellikle kent içi alanın yıkılıp yeniden inşasını amaçlamaktadır. 90’larda da kent içi alanların sağlıklılaştırılmasına yönelik çeşitli projeler yürütülmüş olsa da projelerin parça parça ve

⁴⁸ *İnşaat sektörü neyin lokomotif?* (PDF Download Available). Available from: https://www.researchgate.net/publication/316675041_Insaat_sektoru_neyin_lokomotifi [accessed Apr 13 2018]

⁴⁹ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/966232-bunlar-monser>, 06.07.2014

mahalli bazla sınırlı kaldığını belirtmekte fayda vardır. 2005 yılı sonrasında ise 90'lardan itibaren yetkileri genişletilmeye başlanan belediyelerin, kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili çalışmalarını bireysel bazda yürütebilmelerini sağlayan ve neredeyse bu konuda sınırsız yetki veren kanuni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar son sözün sahibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Bakanlar Kurulu olsa da 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesinde gerçekleştirilen değişiklikle üzerinde yapı olan ya da olmayan bütün alanlarda, belediyelerin kentsel dönüşüm gerçekleştirebilmesinin önü açılmıştır. Aynı zamanda kentsel dönüşümün söz konusu olduğu alanlarda 644 sayılı kanunun 11. maddesinin d bendinde açıklandığı biçimiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın acil kamulaştırma yetkisine sahip olması ve kamulaştırılan arazinin değerinin kendisi tarafından belirlenmesi hem sürecin işleyişini hızlandırmış hem de alanlardaki konut sahiplerini bir dizi sorunla özellikle de alandan tecritlerine yol açan sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.

Bu durumun sonucunda özellikle gecekondü bölgesi olarak nitelendirilen alanlarda düşük kamulaştırma bedelleri ile gecekondü sahipleri alandan tecrit edilirken süreç içerisinde, evleri karşılığında aldıkları "bedel", onların aynı alanda ev sahibi olmasına yetmemiş kimi zaman aynı alanda kiracı ya da kent çeperlerinde ev sahibi olmaları ile sonuçlanmıştır. Ek olarak kendi evlerinin bulundukları alanda inşa edilen konutlar oldukça yüksek meblağlara satılırken ortaya çıkan ranttan da yeterli ölçüde faydalanamamışlardır. Kiracılar ise yenilenen alandaki konut fiyatlarındaki artışın kiraya yansması ile birlikte kira bedelleri daha ucuz olan alanlara yönelmek zorunda kalmıştır. Glass'ın soylulaştırma tanımı ile birebir örtüşen bu durum aslında 2000'lerde uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin tipik bir soylulaştırma aracı olduğunu da gözler önüne sermektedir.

2000'lere kadar genel hatları ile kent dışı/kırsal alanda görünür olan soylulaştırma bu tarihten itibaren en belirgin ve en acımasız haliyle kent içi alanlarda işlerlik

kazanmaktadır. Soylulaştırmanın Türkiye’de literatür bağlamında genel hatları ile tartışılmaya başlanması da bu döneme denk düşmektedir. Kentsel dönüşümün gölgesi altında gelişmeye başlayan soylulaştırma tartışmaları, devlet eliyle soylulaştırılan alanlara yönelmiş, Cihangir, Kuzguncuk gibi tarihi dokusu günümüze taşınan ya da kimi zaman hedefi yoksulların kimi zamanda Romanlar gibi etnik kimliklerin dışlanması ile sonuçlanan projeleri incelemeye yönelinmiştir.

Kentsel dönüşümün, kent üzerine hazırlanan çalışmalarda hâkim paradigma olarak yer alması soylulaştırmanın öncelikli sorun olarak görülememesine kimi zamanda arka planda kalmasına yol açmış ve soylulaştırma sokakta ve akademi de hak ettiği yere henüz ulaşamamıştır. Soylulaştırma ve anti soylulaştırma çalışmaları Amerika’da hem sokakta hem de akademi de önemli bir tartışma konusuyken Türkiye’de neden aynı şekilde karşılık bulmadığına ilişkin pek çok neden sıralanabilmektedir. Özellikle Amerika’da yaşayan evsiz sayısının 2017’de elde eden verilere göre yaklaşık olarak 554.000’e ulaştığı ve sayının her yıl arttığı söylenmektedir.⁵⁰ Sokakta yaşayan insan sayısındaki artış barınma hakkını halkın ve basın gündeminde sürekli tartışılmasına neden olmaktadır. Yine Amerika örneğinden hareketle etnik kimliklerin bir arada yaşadığı alanların varlığı bir nevi geniş getto ağı ve buradaki dönüşümle birlikte etnik kimlikler üzerinde uygulanan baskı, tartışmaları alevlendirmektedir. Aynı zamanda toplumun sınıflı yapısının tartışmasız bir biçimde kabulü soylulaştırılan alanlarda yer alan kişilerin dar gelirli ailelerinden oluşması tartışmaların sınıf temelli olarak yürütülebilmesine imkân sağlamaktadır. Oysaki Türkiye’de kentsel dönüşüm adı altında yürütülen soylulaştırma çalışmalarına bakılacak olduğunda; Roman vatandaşların ağırlıkta yaşadığı mahalleler dışında etnik kimliğe yapılan vurgunun sınırlı olması, yıkılan gecekonduların illegal bir yapılanma arz ettiğine dair genel kanaatin yıllar boyunca basın ve siyasal erk

⁵⁰ <https://www.usnews.com/news/us/articles/2017-12-06/us-homeless-count-rises-pushed-by-crisis-on-the-west-coast>

tarafından tekrarlanarak oluşturulmuş olması, sınıf temelli tartışmalarda Türkiye'nin sanayileşme pratiğinden kaynaklı olarak Türkiye'nin sınıflı bir toplum yapısına sahip olmadığına dair argümanların yer alması, en nihayetinde soylulaştırma yapılan alanlarda her ne kadar tam anlamıyla işlerlik kazanmamış olsa da “yerinde dönüşüm” uygulamalarına yönelinmesi ve halkın sürecin başladığı zaman zarfında farklı vaatler ile sürecin sonunu beklemeye yönlendirilmesi, özellikle 1999'da yaşanan depremden sonra üretilen binaların dayanıksızlığının gözler önüne serilmesi ile halkın konutlarında kendi talepleri ile dönüşüm istemesi, yoksul fakat kendisine ait tapulu gecekondusu ya da arsası bulunan ailelerin sınırlı da olsa kentsel ranttan pay alabilmesi, kiracılara ve kira artırımına ilişkin yasal bir mevzuatın bulunması, reklam ve ilanlar aracılığıyla 1980'lerden bu yana sürekli gündemde olan lüks konutlardan pay almaya yönelik bir arzunun bulunması, soylulaştırmanın bir burjuva ütopyası olarak genel hatları ile kent çeperlerinden başlamış olmasından kaynaklı kanıksanması, mahalle örgütlenmelerinin oluşumuna bakıldığında kendi mahallelerinde soylulaştırmanın başlaması ile oluşturulmuş olması ve diğer derneklerle bağının tam olarak oluşmuş olmaması, ekonomi ve inşaat arasındaki bağın basın da sürekli yer etmesinden dolayı inşaatı refah toplumunun bir parçası olarak algılanmasına neden olacak yayınların üretilmesi ve kriz önlem paketi gibi değerlendirilmesi, en nihayetinde devlet eliyle yer değiştirmenin Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana “meşru” olarak görülmesine ilişkin bir belleğin varlığından söz edilebilmesi vb. nedenler süreç sonucunda ortaya çıkan/çıkabilecek olan acımasız soylulaştırma gerçeğinin üzerini örtebilmektedir.

Sonuç itibari ile anti soylulaştırma hareketi kentsel dönüşüm bağlamında da olsa gerekli biçimde örgütlenemese ve süreç içerisinde derin bir tahlile imkân sağlayamasa da Türkiye'de de mevcuttur. Bu noktada anti soylulaştırmanın halk gündemindeki yerine ilişkin farklı araçlar seçilebilecekken- örneğin derneklere bakılabilecekken- çalışmanın

konusu da göz önünde bulundurulduğunda halkın ilan sayfası olarak değerlendirilebilecek duvar yazılarına ve sinema filmlerine bakılması uygun görülmüştür.

3.4.3. Türkiye’de Anti-Soylulaştırma Hareketi

İlk bölümde de yer verildiği üzere Batı’da soylulaştırma bir yandan var gücüyle kentleri dönüştürürken söz konusu alanlarda yaşayan halk- devlet ve özel sektör eliyle gerçekleştirilen soylulaştırma karşısında- kendi direniş alanlarını ve direnme biçimlerini yaratmıştır. Mahalle merkezlerinde yer alan parklar kolektif eylem alanına dönüştürülürken mahallelerde yer alan evlerin ve iş yerlerinin duvarları karşıt söylemin oluşturulduğu bir direniş mekânının da yaratılmasını sağlamıştır. Sistemli bir şekilde örgütlenen mahalle hareketlerinin bir çatı altında toplanabilmesini sağlayacak sivil toplum örgütleri kurulması ve örgütlenmelerin sosyal medya aracılığıyla mekânsal ve zamansal sınırlarını aşabilmeleri hareketin görece daha güçlenmesini sağlamıştır. Akademinin yoğun ilgisi ve karşıt hareketlere verdikleri destek bir yandan konu hakkında “halk aydınlanmasını” sağlarken bir yandan da uluslararası alanda mahallelerin sorunlarını tartışmaya açmıştır. Film setlerine dönüşen dezavantajlı kişilerin yaşadığı mahalleler soylulaştırmanın meşrulaştırmasına hizmet ederken ve film yapımcıları sürecin bir aktörü halini alırken mahalleliler ve anti soylulaştırma hareketini destekleyenler düşük bütçeli internet dizileri ile sürecin mahalle hayatındaki etkisini dile getirmeyi başaramıştır. Bu noktada yeni bir toplumsal hareket olarak değerlendirilebilecek anti-soylulaştırma hareketinin yavaş yavaş barışçıl direniş alanını terk etmeye başladığı ve aktivistlerin bir kimlik ve sınıf savaşı olarak değerlendirdikleri soylulaştırma karşısında yıkıcı bir tavır benimsemeye başladıkları da görülebilmektedir. Defend Boyle Heights⁵¹’in Mariachi Plaza Eylemi yaklaşımdaki değişimi özetleyen en

⁵¹ <http://defendboyleheights.blogspot.com/>

bariz örneklerden biridir. Artık yeni bir belgesel konu olmak istemeyen aktivistler sınıf ve kimliklerin tecritine neden olan soylulaşırmaya ve aktörlerine karşı savaş açmıştır.⁵²Defend Our Hoodz⁵³, Ultra-Red Collective⁵⁴, Brooklyn Anti Gentrification Network (BAN)⁵⁵ gibi örgütlenmeler ise diğer bilinçli ve örgütlü anti soylulaştırma hareketinin önemli örnekleridir. Bu gruplar aracılığıyla sadece eylem odaklı hareket edilmemekte örgütlenmelerin çatısı altında soylulaşırmaya ilişkin akademik eğitimler de verilmektedir.

Türkiye’de ise anti-soylulaştırma ismi altında herhangi bir örgütlenme ya da eylem geçmişi bulunmazken kentsel dönüşüm karşıtı platformların varlığından söz edilebilmektedir. Kimi zaman başka amaçlarla kurulan platformların içine yerleştirilen kentsel dönüşüm ve ortaya çıkardığı mağduriyete ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar söz konusu iken -Ankaram Platformu-Emek ve Adalet Platformu, Kent Hareketleri, İMECE Toplumun Şehircilik Hareketi, Konut Hakkı Koordinasyonu, İzmir Kent Hareketi- kimi zamanda mahalleliler kendi hareketlerini yaratmaktadır-Tozkoparan Dayanışma Derneği, Sulukule Platformu, Fikirtepe Derneği-Facebook üzerinden Piyalepaşa Hacıhüsrev Kentsel Dönüşüm, Taksim Dayanışması, Ayazma Kentsel Dönüşüm Mağdurları, FEBAYDER, Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği vb.- belirli platformlarda bir araya gelen gruplar aslında konuya ilişkin bölünmüşlüğü de sembolize etmektedir. Bu durum bir yandan çok sesliliği sağlayabilecek ve farklı deneyimlerin aktarılacak yeni yol haritaları çizilmesinin önünü açabilecekken bir yanda da kolektif bir hareketi önleyici bir yapılanma olarak görülebilir.

⁵²https://www.huffingtonpost.com/entry/a-new-generation-of-anti-gentrification-radicals-are-on-the-march-in-los-angeles-and-around-the-country_us_5a9d6c45e4b0479c0255adec

⁵³ Defendourhoodz.org

⁵⁴ <https://www.facebook.com/ultraredcollective/>

⁵⁵ <https://bangentrification.org/>

3.4.3.1. Anti-Soylulaştırma Mekânı Olarak Duvarlar

Soylulaştırma karşıtı hareketler ilk başta mahallelerle sınırlı kalırken eylemler zamanla ve mekânla sınırlanmamış kent içerisinde duvarlarda görünürlük kazanmıştır. Duvarlar bir yandan maliyetsiz oluşları nedeniyle ve alanda yaşayan/alani kullanan kişilere kolay yoldan ulaşmayı sağlarken duvar yazıları dezavantajlı grupların ve aktivistlerin düşüncelerini ifşa edebilecekleri bir söylen alanı da sağlamaktadır. Bu nedenle de duvarlar beton yapılar olmaktan çıkmakta Henri Lefebvre'nin mekânsal ayrıştırmasından yola çıkarak temsilin mekânlarına dönüşmektedir. Temsilin mekânları; toplumsal yaşamın yasadışı ve yeraltı tarafına bağlı, aynı zamanda muhtemelen mekân kodu olarak değil, temsil mekânlarının kodu olarak tanımlanabilecek sanata da bağlı karmaşık sembolizmleri (kodlu ya da kodsuz) temsil etmektedir” (Lefebvre, 2014: 64). İnternet ağının gelişmesi ve sosyal medya aracılığıyla anti gentrification hareketi mekânsal sınırların ötesine de geçmesini sağlamıştır.

Grafitinin en başından itibaren duvarın ait olduğu mülkün aidiyet yapısını göz önünde bulundurmaksızın gerçekleştirdiği eylemler aynı zamanda toplumun dezavantajlı olarak görülen kesimlerinin, biz burdayız ve bunu düşünüyoruz demesini de sağlayan önemli bir mekânizma olarak değerlendirilebilir. Jean Baudrillard (2016: 144); “Grafitiler gettolarda yaşayan insanların, kentlerdeki ayaklanmalarının bastırılması sonucunda ortaya çıkmışlardır. Bu baskı nedeniyle ayaklanmanın bir yüzü saf, katı ve doktrinal bir Marksist-Leninist politik örgütlenmeye benzerken; diğer yüzü bir amaç, ideoloji, içerikten yoksun göstergeler düzeyinde vahşi bir kültürel sürece benzemektedir” demektedir ve eklemektedir “bir yeniden-üretim ve kodlama alanı olan kentte isyan etmekte ve onu istila etmektedirler”. Bu düzeyde, güce değil farka bakılması gerektiğini vurgulayan Baudrillard bu sayede kentteki kodların ve göstergelerin bozulduğunu dile getirmektedir.

Görselliğin ön plana çıkarıldığı grafiteler akademik bağlamda da yorumlanmaya başlanırken aynı zamanda onu bir estetik kaygıya hapsetmek aslında onun direnişini kıran ya da direniş vurgusunu geri plana iten bir yaklaşım olarak da değerlendirilebilir. Bu çalışmada incelenen duvar yazıları ise duvar yazısıdır. Yani görsel olmaktan ziyade kelimelere dayalıdır.

Karşılaştırmaya imkân tanınması açısından geniş bir ağa sahip olan Google arama motoru aracılığıyla anti gentrification graffiti⁵⁶ kavramı görsellerde taratıldığında farklı yerlere ait oldukça fazla sayıda duvar yazısına ulaşılabilmektedir.

- Community Not Commodity” Halk Mal Değildir
- Gentrification Is Class War: Soylulaştırma Sınıf Savaşıdır.
- Gentrificationis Class War-Fight Back: Soylulaştırma Sınıf Savaşıdır-Diren
- “Your Luxury İs Our Displacement” Sizin Lüksünüz Bizim Yerimizden Edilmemizdir.
- Gentrification İs The New Colonialism: Soylulaştırma Yeni Kolonizmdir.
- Gentrification İs Genocide: Soylulaştırma Soykırımdır.
- Gentrification İs Racism: Soylulaştırma Irkçılıktır.
- “We Don’t Want You Boring Yupiies” Sizin Sıkıcı/Can Sıkıcı Yupilerinizi İstemiyoruz.
- If You Build It We Will Burn It “Siz Yaparsanız Biz Yakacağız”
- +Social Housing, -Yuppie Condos “Sosyal Konut Pozitif, Yuppie Evleri Negatif”
- Sorry! The Lifestyle You Ordered İs Currently Out Of Stock “Üzgünüm! Sipariş Verdiğiniz Yaşam Biçimi Şuan Stoklarımızda Yok”

⁵⁶https://www.google.com.tr/search?biw=1366&bih=662&tbm=isch&sa=1&ei=AfLWWun2G8_zsAHx97eICA&q=anti+gentrification+graffiti&oq=ANT%C4%B0+GENTR%C4%B0F%C4%B0CAT%C4%B0ON+G&gs_l=psy-ab.1.0.0i19k1.16775517.16783228.0.16785306.22.22.0.0.0.0.259.3601.0j15j5.21.0....0...1c.1.64.psy-ab..1.20.3585.0..0j0i67k1j0i10i67k1j0i10k1j0i30k1j0i13k1j0i13i30k1j0i8i30i19k1j0i30i19k1.144.q9mhgjp9psc

• Loft Space For Future “Crime” Victims “Gelecekteki “Suç” Kurbanları İçin Loft Alanı: Cümle iki anlamı barındırmaktadır Birincisi burada loft yaparsanız suç işlemeye hazırız. İkincisi ise Burada loft yapılabilmesi için suç bölgesi olarak ilan edileceğiz.

• ~~Hipsters~~ Stop Gentrification In Detroit- No More Homogenization In South “Hipsterlar Giremez. Detroitteki Soylulaştırmayı Durdurun- Güneyi Daha Fazla Tektipleştirin

• Condos Kill Culture –Condos Yuppilerle Özdeşleşmiş Bir Konutlanma Tipidir.- Condos Tipi Binalar Kültürü Öldürür.

• Genocide is Real, Gentrification is Realer: Soykırım Bir Gerçektir Ve Soylulaştırma Gerçekleştirir.

• Gentrification Zone-Poor People Please Leave Quietly: Soylulaştırma Alanıdır-Yoksullar Lütfen Hızlıca Terkedin

• We Don’t Want No Yuppie Flats We Are Happy With Our Rats: Yuppie Evleri İstemiyoruz Biz Farelerimizle Mutluyuz.

• Gentrify This: Bu Soylulaştırıcıdır. (Genellikle yıkılacak binaların ya da alana yeni giren restoran ve kafelerin üzerine yazılıyor)

• Stop The Evictions: Tahliyeleri Durdurun.

Duvar yazıları örneği daha çoğaltılabilmekle birlikte karşıt soylulaştırma hareketinin sokaklardaki yansımasını görebilmek açısından bu örnekler yeterli görülebilir. Duvar yazılarının temel özelliklerine bakıldığında soylulaştırılan alanlardaki halkın sürecin işleyişi ile ilgili genel bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Alanda soylulaştırıcı olarak görülen kafe ve restoranların işaretlenmesi, soylulaştırmanın öncü grubu olarak değerlendirilen hipsterlar/marjinallerin ve yuppilerin alandan gönderilmesinin talep edilmesi sürecin işlemeye başladığı andan itibaren halk tarafından deşifre edilebildiğini göstermektedir. Aynı zamanda soylulaştırmanın tanımlamalarında

bulunan sınıf ve etnik kimlik vurgusunun duvar yazılarında da yer alması soylulaştırmanın temel amacının da halk tarafından anlaşıldığının altını çizmektedir.

Türkiye’de ise soylulaştırma kavramının bilinirliğinin akademi ile sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. Çalışmanın ilk bölümünde akademisyenlerin alan çalışmalarını yaparken hem Amerika’da hem de Berlin’deki örneklerde soylulaştırma ile ilgili gazete haberlerine yer verdiği görülmektedir. Türkiye’de ise soylulaştırma basının gündeminde kendine yer bulamamıştır. Kavramın akademide bile başka isimlendirmeler ile anıldığı göz önünde bulundurulduğunda basında ve sokakta niye yer etmediğini sorgulamak anlamsızlaşmaktadır.

Sokakta da tıpkı -Türkiye’de akademik çalışmalarda ağırlıkta olduğu gibi- soylulaştırmanın kentsel dönüşüm karşıtı hareket ile ilişkilendirildiği söylenebilir. Türkiye’de konuya ilişkin duvar yazıları

- Rant Çıkmazı: İstanbul Tarlabası’nda yer almaktadır⁵⁷.
- Sur Bizimdir: Diyarbakır⁵⁸
- Suriçi İsyan Vakti-Sur Sevdadır: Diyarbakır⁵⁹
- Teyzeleri Evde Zor Tutuyoruz İnşaata Girecek-Bu Park Halkındır İsteyen Girebilir⁶⁰:İhlamur Park İstanbul
- Peki Bahçelerdeki Dut Ağaçlarına Ne Olacak? Yaşlı Kediler? Onlarda Ev Bellemişti Yaşlı Yeşil Binayı⁶¹
- Mahallene Sahip Çık-Gençlik Muhalefeti⁶²
- Semt Bizim Ev Kira: Bağcılar İstanbul⁶³

⁵⁷ <https://www.memurlar.net/album/4948/12.resim>

⁵⁸ <http://siyasihaber3.org/e/kentsel-donusum>

⁵⁹ <http://siyasihaber3.org/e/kentsel-donusum>

⁶⁰ <https://www.birgun.net/haber-detay/sit-alanina-kentsel-donusum-kilifi-119313.html>

⁶¹ <https://www.bakiselamlar.com/2015/03/kentsel-doenuem-yandan-rant-kaps/>

⁶² <http://www.ekonomikdurum.com/haber/okmeydaninda-kentsel-donusum-korkusu/2734/>

⁶³ https://twitter.com/sem_t_bagcilar/status/601429415055196160

- TOKİ Açtan Anlamaz: Ankara Sincan
- Türkiye'nin Bitki Örtüsü TOKİ'dir. ⁶⁴
- Kuru Bizim İstanbul Bizim- Validebağ Haziran Kokuyor Kentsel Ranta Hayır- #Diren Validebağ⁶⁵
- -Mülk Allah'ındır- yazının üstüne ve altına farklı kişiler tarafından eklenmiştir- Neden Kira Ödüyoruz? -Evet, ya, Niye⁶⁶
- -Gazzeye Hoş Geldiniz⁶⁷-Sulukule

Türkiye'de yaygınlaşmış bir duvar yazısı geleneğinden ya da Amerika'da artık profesyonelleşmeye başlayan graffiti sanatçılarından henüz tam anlamıyla söz etmek mümkün değildir. Hatta Türkiye'de sokakta duvar yazısı ile yönetsel erk karşısında bir direniş alanı oluşturma yaklaşımının oldukça yeni olduğunu ve Gezi Olayları'nın bu durumu değiştirmek için bir dönüm noktası olarak nitelenebileceğini söylemek mümkündür.

Bu şartlar altında duvar yazılarındaki ortak noktaların aidiyet, çevre bilinci ve TOKİ temalı olduğunu görülmektedir. Amerika'da sıklıkla telaffuz edilen etnik kimlik ve sınıfa dair göndermeler bu metinlerde yer almamaktadır. Fakat sınıfsal farkın bilinmediğini söylemek de mümkün değildir. Sivas'ta yeni soylulaştırılan bir alan olarak eski Kardeşler yeni Eğri Köprü Mahallesi'nde yer alan ve üniversite TOKİ olarak isimlendirilen TOKİ'lerin önüne inşa edilen lüks konutların duvarına bir çocuk tarafından siyah boya kalemiyle yazıldığı anlaşılan "Zenginlermiş, Salaklar, Mallar" yazısı soylulaştırılan alan ile eski sahipleri arasındaki ekonomik farklılığa bir çocuğun gözünden göndermede bulunmaktadır. Bu tip örnekler farklı alanlarda çoğaltıla bilmekle birlikte

⁶⁴ <https://twitter.com/hergunyenibilg/status/645670767296966656>

⁶⁵ <http://www.radikal.com.tr/turkiye/avukat-mahkeme-validebag-kararini-duzeltmeye-gerek-duymadi-1221819/>

⁶⁶ <https://tr.pinterest.com/pin/372813675376222024/>

⁶⁷ Ekümenopolis

kolektif ve planlı bir eylemin varlığından bu bağlamda söz etmek mümkün değildir. Baudrillard'ın da belirttiği gibi duvar yazılarında kolektif bir örgütlenme amaç ya da araç değildir.

Türkiye'deki duvar yazıları ile ilgili olarak altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise kullanılan dil Amerika'daki kadar keskin değildir ve genelde doğrudan bir tehdit içermemektedir. Duvar yazılarında güldürme unsurları yer almaktadır. Daha önce Gezi Olayları'nda yer alan duvar yazılarında da benzer bir durum söz konusudur. Bu durumun kültürel bir farklılıktan kaynaklanması da mümkündür. Özellikle halk tarafından sıklıkla izlenen Kemal Sunal filmleri, okunan Aziz Nesin ve Muzaffer İzgü kitapları, Olacak O Kadar ve benzeri TV Showları ve hiciv geleneği göz önünde bulundurulduğunda trajikomik yaklaşımın halk tarafından genel bir kabul olduğu ve bu durumun duvar yazılarındaki dile de yansıdığı düşünülebilir.

3.4.3.2. Sinemada Anti-Soylulaştırma

Anti-soylulaştırma hareketinin, diğer bir önemli aracını -özellikle toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkan Amerika'da- sinema ve internet filmleri oluşturmaktadır. Sayıları az olmak ile birlikte kentsel dönüşüm karşıtı hareketlere, Türkiye'de sinemada da rastlamak mümkündür. Özellikle “çöküntü” bölgesi olarak nitelendirilen alanlardaki dönüşüm, söz konusu alanları mekân olarak kullanan filmlerde ya da dizlerde kendine yer bulurken sadece kentsel dönüşüm ve yarattığı sorunları anlatmak üzere çekilen filmler de bulunmaktadır. Akademinin ve sokağın kentsel dönüşüme yaklaşımındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyebilmek için yerli ve yabancı akademisyenler tarafından 2012 yılında hazırlanan, Ankara, Bursa ve İstanbul'da çekilen yarı belgesel niteliğe sahip *Agoraphobia*, yine aynı tarihte gösterime giren İmre Azem tarafından hazırlanan *Ekümenopolis* ve kentsel dönüşüm alanlarından biri olan Ankara Çin Çin Bağları'nda

yaşayan kişiler tarafından önce internet dizisi olarak çekilen ve ardından 2015 yılında Türkiye’de vizyona giren alandaki dönüşümü konu alan *Yolunda A.Ş* filmleri inceleme için seçilmiştir.

a-Agoraphobia- Investigating Turkey’s Urban Transformation / Türkiye’de Kentsel Dönüşüm İncelemesi

2012 yılında gösterime giren film, Aformal Akademi’nin kurucusu olan ve akademik hayatına Hollanda’da devam eden Merve Bedir tarafından hazırlanmıştır. Filmin yönetmeni ise belgesel niteliğindeki kent çalışmaları ile öne çıkan İmre Azem Balanlı’dır. Belgesel niteliğindeki film; Türkiye, Hollanda ve Nairobi’de kent üzerine çalışmalar yürüten bilim insanlarının bir araya getirerek başta Ankara olmak üzere, Bursa ve İstanbul’daki kentsel dönüşüm projelerinin yürütülüş biçimi, temel niteliği, sosyal dönüşümü, var olan durumun ne olduğu, alanda yaşayan halkın tepkisini ve neye dönüştürülmeye çalışıldığını, beş günlük alan deneyimlerinden yola çıkarak aktarmaya çalışmaktadır. İncelemenin daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için sadece film üzerinden hareket edilmemiş aynı zamanda eksik kalan kimi noktaları aydınlatabilmek için Bedir ile de internet üzerinden bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bedir’e çalışma ile ilgili olarak neden soylulaştırma kavramının Tarlabası’na kadar kullanılmadığı, soylulaştırma olgusunu nasıl değerlendirdiği üzerine sorular sorulmuştur. Çalışmanın bütçe ve zamansal kısıtının bulunması çalışmayı üç şehirle sınırlandırılmasına neden olduğu dile getirilirken incelenen her alanın kendi özgül koşulları göz önünde bulundurularak hareket edildiği öğrenilmiş, soylulaştırmanın geniş bir kavram olduğunun altını çizen Bedir soylulaştırma kavramını tartışmak için en uygun alanlardan biri olan Tarlabası’na yönelindiğini dile getirmiştir. Çalışmanın bu başlığının temel kaygısı genel bir soylulaştırma karşıtı hareketin Türkiye’de henüz vücut bulmadığıdır. Bu nedenle Bedir’e film hazırlanırken hedef kitlenin kim olarak belirlendiği sorulmuş ve herkes yanıtı alınmıştır. Herkesi hedef alan bir film için neden akademik bir isim kullanıldığı bir

sorusu sorulmuş ve yanıt olarak ismin “akademik olduğunu düşünmemiştim” cevabı alınmıştır. Görüşmelerle ilgili olarak aktarılması gereken bir diğer nokta ise Bedir’in bu filmi yaşanan durumu gözler önüne sermek için çektiğidir. Dönüştürme, değiştirme ya da bir harekete destek olma temel kaygıları arasında bulunmamaktadır.

Arabada seyahat esnasında başlayan filmin ilk durağı, 2004 yılında özel yasal düzenleme ile başlatılan Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesi’nin birinci etabıdır. Bu sahnede yer alan diyaloglar proje yürütücüleri ile gerçekleştirilmektedir. Soru cevap şeklinde gelişen görüşmede araştırmacılar planlama sürecine dair bilgiler edinmek istemektedir. Araştırmacıların öncelik verdiği sorulardan biri planlama sürecinin süresi ile ilgilidir. Diyaloglardan Türkiye’de planlama sürecinin bir ila iki yıl arasında gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Hollanda’dan gelen Bart adlı akademisyen süre zarfını ve sürecinin yapılaşa gelişinin sonucu olarak alanda yürütülen çalışmaların niceliğe yönelik bir planlama türü olduğu sonucuna ulaşmıştır. –Bart, Hollanda’da aynı yaklaşım biçiminin söz konusu olduğu bir dönemin bulunduğunu ve bu dönemin 1960’lara tekabül ettiğini ve II. Dünya Savaşı’nın sonucunda hızlı bir planlama yapmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. 50 yıl sonra aynı tipte planlama ve aynı tipte konutların üretilmesi kendilerine şaşırtıcı gelmektedir.- Araştırmacılar bu görüşmenin sonucunda Türkiye’de TOKİ tarafından üretilen konutların toplu konut olduğunu sosyal konut olmadığını söylemektedir. Yine Hollanda’dan hareketle sosyal konutların aynı zamanda dar gelirli aileler için kiralık konut ürettiği ve kira yardımıyla bulunulduğunu belirtmektedir. Diğer bir önemli nokta ise yabancı araştırmacılar Ankara’daki gecekondu bölgelerini düşük yoğunluklu bulunmakta ve kesinlikle slum/çöküntü bölgesi olarak değerlendirilemeyeceği vurgulamaktadırlar. Bu noktadan itibaren buralarda yapılan kentsel dönüşümün amacı yabancı akademisyenler tarafından da sorgulamaya açılmış: Amaç yoğunluk mu, nicelik mi yoksa kâr mı? Paraysa kimin için devlet için mi? Özel sektör için mi? sorularını kendilerine sormaya başlamıştır. Burada gerçekleştirilen

alışmalara “dönüşüm” denmesini tuhaf karşılayan akademisyenler, gerçekleştirilen eylemler silsilesinin kentsel dönüşüm değil, yıkım ve yeni bir kent inşası olduğunun altını çizmektedir. Belgesel de sadece proje üreticileri ve konuyla ilgili yönetsel erkelerle değil aynı zamanda proje alanlarının eski sahipleri ile de görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Projenin henüz yıkılmamış olan II. etapdaki gecekondlu sakinleri ile bir görüşe gerçekleştirilmiş ve kapılarının önünde sohbet edilen iki kadınla gerçekleştirilen görüşmede şu diyaloglara yer verilmiştir:

“-ya şimdi kimseye istediği yerden ev vermiyorlar, kura çekiyorlar kimin şansına nere gelirse bak şu yolun kenarlarına filan aileler evin sahipleri falan gelip oturamayacak orda, büyük kodamanlar falan oturcakmış, yani öyle diyorlar.”

Aslında dile getirilen bu sözler, Türkiye’de soylulaştırma ve kentsel dönüşümün işleyiş meknizmasını özetleyici niteliktedir. Yerinde dönüşüm adı altın da yapılan dönüşüm aslında yerinde değildir. Kimse kendi evinin olduğu yerden konut edinememektedir, edinenlerin ki ise tamamen “şanslarına”dır ve güzel yerler başka sınıflara ayrılmıştır. Özetle, kendi avantajlı alanlarından bile yoksundurlar. Filmde sokak gezileri sırasında arada kavun ikram edilen bir sahne bulunmaktadır. Mahalleliler araştırmacılara Kalecik kavunu göndermiştir. Burada yer alan bir detaya yer vermekte yarar vardır. Türk araştırmacılar bunun bir konukseverlik göstergesi olduğunu söyledikten sonra yabancı araştırmacılar ilk etapta proje yürütücüleri ile yaptıkları görüşmelere gönderme yaparak orada böyle bir şey olmamıştı demektedir. Bu da kültürel kodlar ve ilişkilerin mahallelik etrafında devam ederken, konutların bu ilişkiyi ortadan kaldırıldığının aslında dışarıdan gelen biri tarafından kısa bir sürede görebildiğini göstermektedir.-

Yine mahalle arasında konuk olunan 85 yaşındaki teyzenin evine bir ziyaret gerçekleştirilmektedir. Teyze 33 yıldır aynı evde yaşamaktadır. Eşi ve kayınvalidesi bu evde kaybettiğini ve İnşallah kendinin de bu evde “kaybolacağını” söylemektedir.

- “Oturmuşken burda bari ölüyüm, nereye gidim başka... bu dünyayı böyle değiştiriolar kalmasın, kalmasın büyüklere herkesi doğduğu yere bırakın ya şimdi şoralardan evler vereceklermiş bizlere, ben şordan on ev versen alamam, bura iyi ...”

Yaşlı insanlar için, sağlanan alt yapı ve benzeri özellikler sayesinde hayatlarını kolaylaştıracak bir konut tipi olarak değerlendirilebilecek yüksek konutlar aslında onları cezbetmediği söylenebilir ve bunun nedeninin aidiyet kurdukları mekânla bağının devamını arzu etmelerinde yattığı düşünülebilir. -Ek olarak Chris adlı araştırmacının gecekonduyu çok güzel bulduğunu belirtmekte fayda vardır.- Chris, karşıda TOKİ bloklarının görüldüğü bir alanda şu cümleleri dile getirmektedir.

- “Burada olan nitelikler hiçbir zaman orada var olabilecek mi merak ediyorum. Esneklik kendi çevrenizi değiştirebilme fırsatı, sanmıyorum. Bir çarpıcı örnek daha yeni yapılan konutların teknolojik olarak çok daha gelişmiş olmasını beklersiniz. Ama burada güneş panelleri görüyoruz. Bu da gösteriyor ki evet orada bir kentsel model var ancak burada başka bir model var. Var olanı adım adım geliştiren bir model.”

Yine sokakta karşılaşılan bir gecekondulu sakini(erkek) ile yapılan görüşmede:

- “Ora birinci bura ikinci etap ama şimdiki ordaki güzelliğe bak burdaki güzelliğe bak. Yıkıldığı zaman noluyo aynı o şekile dönüşüyo. Bu yeşillikten bitane kalmaz”

cümlelerine yer vermektedir. Güzelliğe yapılan vurgunun bir erkek tarafından gerçekleştirilmesi önemli bir noktadır. Sistem içerisinde estetik kaygıların genellikle kadınlara ait olduğu gibi bir yaklaşım söz konusu iken kadınların konuşmaları daha ekonomik ve sınıf temellidir.

Bu durum gecekonduda var olan yaşam örüntüsü ile de ilişkilendirilebilir. Hane kadına dair bir mekân olarak sınıflandırılırken gecekonduların bahçeleri hanenin uzantılarıdır. Gecekondulu sahipleri evlerinin bulunduğu avlu içerisinde inisiyatif sahibidirler. Bahçeye istedikleri süs ve meyve ağaçlarını dikebilmektedir. Aynı zamanda yaz aylarında hane için tüketim amaçlı yine bu alanda kendileri için gerekli gördükleri

sebzeleri ekme fırsatı da bulunmaktadır. Bu durum yaşanan evi, sadece ev içi zaman diliminde kullanılan bir alandan çıkartmakta, bahçeyi de evin bir uzantısı ve bir üretim alanı olarak da değerlendirilebileceği anlamını da içermektedir. Bahçeleri büyükşehirlerden göçerken toprak ile kopardıkları bağı küçük bir alanda da olsa yine işlevsel bir şekilde kullanılmasını sağlayan bir araç olarak görmek de mümkündür. Sebze ve meyvenin yanı sıra binalarda yapamayacakları kışlık üretime dair konserve, salça, reçel gibi yiyeceklerin yapılabilmesi ya da halı ve yün gibi materyallerin yıkanması ya da bahçede tavuk yetiştirerek hem etinden hem de yumurtasından faydalanabilmesi gibi dışarıdan temin edilmesi gereken ürün ve hizmetler pazarlama metasına dönüşmeden hane içerisinde hazırlanabilmektedir. Bu açıdan bakılacak olduğunda da gecekondular sistem dışı bir direniş mekânizmasını işletebilmektedir. Bu da kadınların hane ile kurduğu ilişkiyi farklı bir şekilde biçimlendirdiği anlamına gelebilir. Çalışmayan kadınların ev içinde geçirdiği zaman artarken hem ev ile kurulan aidiyet bağının güçlendiği hem de mahalleli yani komşular ile sosyalleşmenin başlıca araçlarından birine dönüştüğü söylenebilir. Bu nedenle onların ilerleyen sahnelerde de görülebileceği üzere kullandıkları dil daha serttir. Ve süreci daha iyi özetleyebilmektedirler.

Film, ikinci etaptaki bu gezinin ardından Ankara Kalesi'nde devam etmektedir. ODTÜ'de Şehir Planlama alanında akademik çalışmalar üreten Prof. Dr. Çağatay Keskinok ile birlikte gezilen Ankara Kalesi, Ankara'nın tarihi dokusu içerisinde kentin genel yayılımını ve gecekonduların dağılımı gözlemlenebilmesi sağlamış aynı zamanda gecekondular ve kentsel dönüşüm sorununu bu alanda çalışmaları olan Çağatay Keskinok aracılığıyla dile getirilmiştir:

- “Ben tabi bir gecekondular şeklinde bir yerleşme biçimini idealleştirmiyorum ama buradaki yaşayan mekânı, bir dayanışmanın mekânını, bir sosyalliğin mekânını iyi kavramamız gerekir, öğrenmemiz gerekir dolayısı ile bir iyileştirme, düzenleme, dönüşüm olacaksa bile buradaki birtakım yaşanmışlıkları, yaşanmış mekânın özelliklerini çok iyi gözlememiz lazım. Bu nerden öğrenebiliriz

işte burdan öğrenebiliriz. Şurdaki çevre bana belki daha küçük bir topluluk içersinde bir kamusalılığı bana gösteriyo, tabiki bu kamusalılık bana şurdaki ne biliyim büyük bir parktaki, kentin parkındaki, önemli meydanlarındaki vs kamusallığın yerine geçirilemez ama bunu da bana sunması lazım yaşam çevresinde. Yani bu dönüşüm projeleri ile karşımıza çıkan işte yeni konut alanlarının bu şeyi yaşayan mekânın özelliklerini hiç mi hiç kavramadıklarını düşünüyorum” demektedir.

Ülkenin kendi içinden, yani bu alanda çalışmalar üreten bir akademisyen tarafından da altı çizilen unsur, yabancı akademisyenlerinki ile ortaktır. Gecekonduların sosyal boyutunun ve işlevlerinin göz ardı edildiği bir planlama söz konusudur. Gecekonduların işlevini aktarabilmek için -her ne kadar yabancı akademisyenler de az çok tahlil edebilmiş olsalar da- biraz daha içeriden bir göze ihtiyaç bulunmaktadır. Fakat TOKİ projelerinin yürütücüleri, bütün içliklerine rağmen konuyu en dışarıdan değerlendirmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise TOKİ’nin ya da yönetsel erkin bu durumun farkında olmadığı düşüncesine sarılmaktır. Çünkü gecekondu sahipleri olduğu ağlarla aynı zamanda bir direnç ve direniş mekânizması oluşturabilecek güçtedir. Bunun için gerekli nüfus ve dinamizme sahiptir. Burada yaşayanları farklı alanlara göndermek suretiyle kente yaymak aynı zamanda bu mekânizmaları zayıflatan bir etken olarak da değerlendirilebilir.

Araştırmacılar, bir sonraki gün Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesi’ne ilişkin kafalarında oluşan soruların cevaplarını alabilmek için TOKİ’ye gitmişlerdir. Görüntü alınmasına izin verilmeyen görüşmelerin sonucu akademisyenler tarafından aktarılmaktadır. Görüşmelerin ardından Endry’nin projelerin neden tek tip olduğu kent içi ve kent çeperine hep aynı projelerin yapıldığını anlamaya yönelik sorular sorduğu anlaşılmaktadır. Alınan cevap ise diğer proje yürütücülerinden aldıkları cevaplarla ortaktır: Çok sayıda konutu hızlı bir sürede üretmeleri gerektiği için bunu düşünecek zamanları olmamıştır. TOKİ’deki yetkililer, artık bu konuyu da düşünmeye başladıklarını ve farklı yerler için farklı konut tipi üretecek çalışmalara yöneleceklerini

söylemişlerdir. Endry, TOKİ'yi; eski dönemlerde önce Batı ardından da Doğu Avrupa'da bulunan planlama kurumlarına benzetmiştir. Şu ana kadar yapılan görüşmeler sonucunda TOKİ'nin sadece konuyu ele alış biçimi açısından değil yapısı itibari ile de yanlış planlamalara yönelen, süreci oldubittiye getiren ve uzun süre önce terk edilen, zararları silinmeye çalışılan eski Avrupa kent planlamasını örnek aldığını dile getirmiştir. Görüşmelerin ardından genel bir değerlendirme yapan akademisyenler, TOKİ'nin eleştirilere karşı bir tavır geliştirdiğini belirtmişlerdir. Hatta kendi sordukları soruları bile bir eleştiri gibi karşıladıklarını bunun nedenin de ülke içerisinde pek çok kişi tarafından eleştiriliyor olmalarına bağlamıştır. Bart'ın konu hakkında genel değerlendirmesi oldukça önemli ve Keskinok'un çıkarımıyla ortak öğeleri içermektedir:

“- Bart: Sanırım buradan bazı dersler aldık. Mirasınızı, tarihinizi silip, hiçbir kimliği olmayan modern binalarla değiştirmek noktasında dikkatli olmalısınız. Çok sayıda bina yapılması gerekebilir bunu anlıyorum. Ama daha farklı yapmalısınız.”

Araştırmaya katılan bilim adamları benzer deneyimlerin Avrupa'da ve Güney Amerika'da da yaşandığını dile getirmekte Türkiye'de benzer bir sürecin şuanda yaşanıyor olmasına şaşırarak birlikte demek ki kendilerinin birebir deneyimleyerek ve hata yaparak öğreneceğini dile getirmektedir.-Bu cümleleri söylerken takınılan tavır başkalarının deneyiminden ders çıkarmak bu kadar da zor olmamalıyı da içinde barındırmaktadır.- Yine araştırmacılardan Jose, yeni oluşturulan fiziksel çevrenin Türkiye'nin olmak istediği yer ve ümitleri ile ilişkilendirmekte binaların bu şekilde de okunabileceğini söylemektedir. Bart ise ilerleme için binaların değil insanların geliştirilmesi gerektiğini insanlara ekonomik fırsatların sunulması gerektiğini ve bunun farklı bir düşünüş biçiminin ürünü olabileceğini söylemektedir.

Bu noktada değinilmesi gereken bir konu daha bulunmaktadır. Araştırmacılar alan tecrübelerinden ve yapılan görüşmelerden yola çıkarak TOKİ konutlarının tek tip halinde üretildiği konusunda hem fikir olmuşlardır. Fakat daha önceki bölümlerde yer verilen

ilanlarda da görülebileceği gibi TOKİ tek tip konut üretmemektedir ve kimi zaman alanın özelliklerini ön plana çıkaran konut tiplerine de yönelmiştir. Temel sorun TOKİ'nin dar gelirli aileler için ürettiğini öne sürdüğü konutları tek tip yapmasıdır. Görev tanımlamasında yer almadığı halde üretilen lüks konutlar yerine ve tipine göre farklılık göstermektedir. Ve bu çekimlerin yapıldığı yani TOKİ'nin artık farklı konut tipleri yapmayı ve yerine göre yapmayı düşünüyoruz dediği 2012 yılından çok öncedir. TOKİ'nin lüks konutları projelendirirken görece daha uzun zamanlı planlı yapmakta hatta villalar üretebilmektedir. Emlak Bankası'nın etkisinin azalması ile birlikte kurduğu yatırım ortaklıkları ile piyasanın talebini göz önünde bulunduran projelerde uzun süredir yer almaktadır.-

TOKİ'nin ardından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nı ziyaret eden akademisyenler, burada daha önce bahsi geçen Afet Yasası ve kentsel dönüşüm bağını, bakanlık yetkilileri ile yaptıkları görüşmeler aracılığıyla anlamaya çalışmakta ve süreçte yer alan aktörler, sürecin işleme biçimini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Alt Yapı ve Kentsel Dönüşüm Genel Müdürü Vedat Gürgen ile gerçekleştirilen görüşmelerde Gürgen, yapılacak projelere önce istekli olan mahallelerden başladığının altını çizmektedir. -Deprem sonrasında zarar gören veya bir sonraki depremde büyük zarar görebileceği düşünen mahalleler bu konuda talepte bulunmaktadır. Yaklaşım tarzı olarak herhangi bir sorun içermiyormuş gibi görünen bu uygulama, alandaki halkı sadece dönüşüm talebi doğrultusunda dikkate alınmasına ve bu nedenle de işleyişte sakatlığa neden olmaktadır. Alanın neye ve nasıl dönüşeceği konusunda halk ya da sivil toplum örgütleri inisiyatif sahibi olamamaktadır. Afet Yasası ile büyük bir yaptırım gücünü elinde bulunduran bakanlık alanda istediği gibi hareket edebilmekte kamulaştırma ile alanı tasfiye edebilmektedir.-

Araştırmacıların bu görüşmeden çıkartılan sonuç projelerin bir nevi oldubittiye getirildiği ve alanda yaşayan halkın görüşlerinin alınmadığı, sivil toplum kuruluşlarının sürece dâhil edilmediğidir. Çalışmaların temel hedefi hızla yapı stokunu arttırmaktır ve yasa bu amaçla kullanılmaktadır. Sürecin tek tip biçimde her yere ve herkes (diğer yetkili organlar tarafından) benzer şekilde uygulanması alanın kendi özgöl koşullarının göz önünde bulundurulmaması araştırmacıları rahatsız eden bir diğer konu olmuştur. Bu görüşmenin ardından yapılan değerlendirme de Bart tarafından dile getirilen:

-“... Tabi ki sağlıklı çevre için bir şeyler yapmak gerekiyor ama var olan her şeyi yok edip, insanları köklerinden ayırır ve çevre ile bağlarını keserseniz gelecek için sorun yaratırsınız. Akapunktur, yani insanların kendi çevrelerini kendileri şekillendirmeleri TOKİ’nin alışık olduğundan tamamen farklı bir kavram”

cümlesi projelerin sosyal sürdürülebilirliğinin olmadığını göstermektedir.

Araştırmacıların bir sonraki durağı Bursa’dır. Poyra’da (Buca) yolda mola verilen bir alanda Chris şu cümleleri kurmaktadır:

-Neden Ankara’nın bittiği yerden sonra bir proje yapıyorsunuz? Hollanda’da bir kent bittikten sonra bilirsiniz ki 20 km sonra başka bir kent başlar. Aralarda müsaade edildiği kadar yapılaşma olur. Burada, biraz garip çünkü Ankara’nın belli bir sınırı yok. Yapılaşma bir koridor şeklinde devam ediyor. Bazen bir boşluk ardından yapılaşma sonra büyük bir boşluk ve aniden bir TOKİ projesi. Alakasız, sapa bir yerde. Bunun neden böyle olduğunu anlamıyorum. Bu TOKİ konutlarını kentin gelişim koridoru üzerindeki boşluklardan birine taşıyabilsek daha mantıklı olurdu.

Ankara’dan Bursa’ya giden bir yol güzergâhı içerisinde Chris’in nereleri görerek bu tür bir sonuca vardığını anlamaya çalışılırsa muhtemelen cevap Temelli TOKİ konutları olacaktır. Yoksul konutları adı altında inşa edilen TOKİ’ler yoksullar için kentin en uç noktalarından birini yaşam alanı olarak belirlemiştir. Kente uzaklığı bir yana, 2006 yılında teslim edilen konutlar pek çok alt yapı unsurundan yoksun olarak teslim

edilmiştir. 2008 yılında halen konutların doğalgazı bağlanmamıştır.⁶⁸ Konutların inşasının bittiği zaman diliminde hem o dönemin Büyükşehir Belediye Başkanı İ.Melih Gökçek, Temelli Belediye Başkanı Alaattin Türkoğlu basın aracılığıyla buraya Disneyland yapılacağına dair söylentileri yaymaya başlamıştır. 2006 yılında Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan habere göre⁶⁹ Amerika büyük elçisi ve firma dahil yetkili kişilerle görüş alışverişinde bulunulduğu ve Disneyland için en iyi alanın Temelli olduğu dile getirilmiştir. Hatta *wowturkey* gibi internet adreslerinde bu durum kesinleşti adı altında dile getirilmiştir ve projenin ortağı TOKİ olarak ilan edilmiştir.⁷⁰ Tabi bu durumun sonucunda Ankara'nın çıkışında bulunan boş arazilerin rant bağlamında değeri yükselmiş ve devlet eliyle yapılan TOKİ'ler alanın soylulaştırmasında çilekeş soylulaştırıcılar olarak kendilerine düşen rolü yerine getirmeye çalışmıştır. Fakat böyle bir proje gerçekleştirilememiş, Temelli arsa spekülasyonun kısa vadeli bir aktörüne dönüşmüştür. Chris'in sahip olmadığı bu bilgiler, buraya neden TOKİ yapılmış sorusunun cevabını az çok açıklamaktadır.

Araştırmacıların bir sonraki durağı Bursa'dır. Yıldırım Belediyesi'nin çalışma alanına giren mahalleleri incelemek üzere belediye çalışanları ile yola çıkan araştırmacılar, araştırmalarında burada yürütülen kentsel dönüşüm projelerinde katılım konusuna öncelik vermektedirler. Belediye çalışanı tarafından dile getirildiği üzere 120.000 kişinin yaşadığı alanda 13.500 bina bulunmaktadır ve yine çalışanın aktarımına göre alanda yaşayanların hemen hemen hepsi alt gelir grubundandır. Afet Yasası çerçevesinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm ile ilgili olarak yabancı akademisyenlerin en çok tepkisini çeken durum, en son yıkıcı deprem 19. Yüzyılda olmuşken bu mahallerin

⁶⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/temelli-toki-evleri-donuyor-8050233>

⁶⁹ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/disneylandda-ilk-tercih-ankara-polatli-4354234>

⁷⁰ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=24621&start=20>

hızla yapılmasının gerçekten gerekip gerekmediğidir. Bu sorunun cevabı belediye çalışanı tarafından da verilememektedir ve açıkça yasa bir fırsat olarak kullanılmaktadır.

Araştırmacılar servis aracında geçen bu konuşmanın ardından Bursa Akçağlayan’a varmışlardır. Yıldırım Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğünde görev yapan bir kişi ile mahallede yapılan görüşmede Akçağlayan’ın içinde kalan 1. derece sit alanının, 3. derece sit alanına çevrildiği bu sayede de alana düşük yoğunluklu özgün Bursa mimarisine uygun konut yapılması yasal olarak mümkün kılındığı öğrenilmiştir. Aynı kişiden alınan bilgiler doğrultusunda TOKİ’ye alanda yapılacak proje konusunda sınırlandırma getirildiği ve projenin TOKİ’nin standart projelerinden birisi olmadığı söylenmiştir. Bu mahallede orta gelirli aileler yaşamaktadır. -Bu da daha önce de değinildiği üzere TOKİ’nin farklı gelir grubundaki kişilere farklı konut tipi üretimi yapıldığına dair ilanlarda karşılaşılan bulgularla uyumaktadır.- Yine aynı kişi tarafından bu projenin biricikliği vurgulanırken “karşıda TOKİ’nin yaptığı binalar görünüyor, standart TOKİ’ler” denmektedir. -Karşıda gösterilen TOKİ’ler; yüksek katlı ve yakınında başka yerleşim alanı görülmeyen, dağ eteğine yapılmış binalardır.- “Orası düşük gelir grubu” diyerek belediye çalışanı da yoksullara reva görülen konutların tek tipliğine gönderme de bulunmaktadır. Belediye tarafından orta gelir grubu için uygulanan baskı dar gelir grubu içinde uygulanmaz mı sorusu akıllara gelmektedir.

Araştırmacılar buradan da Doğanbey’e, filmin yönetmeni olan akademisyen Merve Bedir’in aktarımıyla, yapımına 2006 yılının sonunda başlanan, 280.000 metrekareye yayılmış, 600 yıllık bir tarihi olan başka bir TOKİ uygulamasını incelemeye gitmektedir. Bedir burada yaşayan ailelerin neredeyse tamamının arazi sahibi olduğunu, alanda yasal olmayan binaların sayısının %1 ile sınırlı kaldığını, kentin merkezindeki kaymanın buradaki dönüşümün temel nedeni olduğunu söylemiştir. Bart kent merkezinin buraya kaymasını ve alandaki yapıların tarihi kent merkezi ile ilişkisinin bulunmamasını

şaşkınlıkla karşılaşmıştır. Bu gezi esnasında belediye yetkilisi yerine Doğanbey Mahallesi Derneğini temsilen Mehmet Aslan bulunmaktadır. Aslan, Bart'ın eleştirisine

-Zaten en büyük sorunlarımızdan biri şehrin merkezinde bu kadar yüksek katlı binların yapılmasına biz hak sahipleri olarak da karşı çıktık. Çünkü bize vaad edilen de böyle değildi cevabını vermiştir.

- Görüşülen bir mahalle sakini(kadın)

- “İki katlı yeni evimiz vardı; tehditle, telefon ederek tehditle, zorbalıkla evimizi aldılar bizim. Biz vermek istemedik. Eeee dokuz buçuk milyar bizim borcumuz çıkıyordu şimdi yetmiş küsur milyara çıkardılar bizim borcumuzu. Benim en güzel evimi aldın, orayı da alışveriş merkezi yapıyorsun Özdilek'e veriyorsun, Özdilek ordan para kazanacak benim sırtımdan burdan da beni borçlandırıyor. Böyle bir şey yok zaten. Sen ne hakla bana bunu yapıyorsun? Benim 80 küsur yaşındaki annemi nasıl borçlandırırısın sen? Üç gün yoğun bakımda yattı ben dün hastaneden annemi çıkardım atak geçirdi, tekrar felç geçirdi benim annem. Bu kadar benim annemi üzmeye kimsenin hakkı yok.”

Ankara'da yer alan görüşmelerden farklı olarak burada bitmiş ve sonucu görülmüş bir proje vardır. Belki gündüz yapıldığı için görüşmenin bir erkek yerine kadınla yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Bu kadının cümlelerinde artık kaybetmiş olmanın verdiği öfke de bulunmaktadır. Sistemin çarpıklıkları bu nedenle daha fazla dile getirilebilmektedir. Tarihi doku yok edilmiş, hak sahiplerine doğrudan ev vermek yerine, ev belli bir miktara sayılmış ve üzeri borçlandırılmıştır. Yine evin yerinden ev gösterilmemiş evin alanı maddi açıdan imtiyazlı bir gruba devredilmiştir. Bu durumunda tıpkı TOKİ'nin konutları gibi tipik olduğu görülmektedir. Alanda yapılaşma başlamadan önce evler yıkılırken verilen vaatlerle projenin sonucunda çıkan durum aynı değildir. Ve bu sadece bina tipi ile sınırlı değil aynı zamanda hak sahipliğini ve borçlanmayı da kapsamaktadır.

Filmin bu kısmında artık son durağa, feribotla İstanbul'a geçilmektedir. Filmin İstanbul ayağı Tarlabası'nda başlamaktadır. Bedir, Tarlabası'nı tanıtırken İstanbul'un

kent merkezi olan Taksim’e yakınlığı ile ilişkilendirmektedir ve diğer alanlarda kentsel dönüşüm süreci ile ilgilenirken Tarlabası’nda, soylulaştırma ve alanda yaşayan halkın tecriti temel araştırma konusudur. İlk görüşme alanda proje yürütücüsü olarak görev yapan GAP İnşaat çalışanları ile gerçekleştirilmektedir. GAP İnşaat adına konuşan yetkiliden alınan bilgilere göre proje dokuz bloktan oluşmakta, 2000 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır ve alan 2006 yılında Beyoğlu Belediyesi tarafından yenileme alanı olarak ilan edilmiştir. Yer verilen bu kısa görüşmenin ardından araştırmacılar mahallenin diğer kısımlarını görmek için alanda gezintiye çıkmış ve İstanbul Mimarlar Odası’nda avukat olarak görev yapan Can Atalay ile bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Atalay konuşmasına alanın demografik yapısını özetleyerek başlamaktadır:

- “Tarlabası Bulvarı’nın ayrışmasından sonra bu bölgede önemli bir Kürt nüfusu olayı başladı ve tüm bu şeyler yani Afrikalılar, seks işçileri, transseksüeller ve travestiler çok yoksul insanlar ve Kürtler esas olarak kent merkezinde derdini anlatmakta çok ciddi güçlük yaşayan insanlardır. Ve sonuca gelirse kent merkezinden yoksulları sürmek isteyen burda eşsiz bir kar elde etmek isteyenler için burdan başlamak en kolayı oldu.”

Burada görüntü tekrar proje ofisine dönmektedir ve GAP İnşaat adına bu sefer başka bir yetkili sürece dair bilgiler vermektedir (Film bundan sonra, yanyana getiremediğini düşünülen halk, Atalay ve proje yetkililerini ayrı kesitler olarak sunmakta ve görüntü sokak ve proje ofisi arasında gidip gelmekte sürecin işleyişine dair anlatı karşılaştırılmalı olarak sunulmaktadır.)

-İkinci Yetkili:

“Belediye ve belediye başkanlığı şöyle bir toplantılar bütün mal sahipleri çağırılmış demiş ki biz burda bir dönüşüm süreci yaratmak istiyoruz, ne istersiniz tek tek siz mi yaptırmak istersiniz yoksa bizim önderliğimizde bir süreci mi dâhil olmak istersiniz? Kimse tek başına kendisi yapmak istemediği içinde belediyenin önderliğini istemişler belediyede böyle bir yargı süreci başladı.”

-Atalay:

“İçinde bulunduğumuz alanda hiçbir plan olmaksızın burdaki insanların, işgalci diyorlar-barınanaların, ev sahiplerinin ya da kiracıların hiçbir şekilde haberi olmaksızın bir ihaleye çıktı hükümet, bu ihaleyi kazanan firma birtakım mimarlarla anlaştı ve mimari proje çizdirdi ve bu mimari projeye dayalı olarak ee idare normalde uyguladığı kamulaştırma prosedürüne de uymayarak “insanlarla pazarlık diye” bi bir işleme başladı.”

-İlk görüşülen yetkili

“Mahallenin, güvenlik, bakımsızlık gibi temel sorunları var. Çoğu 20. yüzyılın başında yapılan bu binalar o zamandan beri hiç bakım görmemiş.”

-Atalay:

“İşgalci olarak görülen insanlar bu bölgedeki tarihi binalara, binaların önemli bir bölümüne bakıyorlardı zaten. Tarihi binların bugüne kadar kalmasını sağlayan en önemli topluluklardan bitanesiydi bu işgalci denilenler.”

Yeniden ofis Bart:

- “Burada yaşamakta olan insanlar nereye gitti?”

İlk temsilci:

“İnşaat başlayınca alanı terk ettiler. Biz kira yardımı yapıyoruz. Geçici olarak başka bir yerde yaşıyorlar. Binalar tamamlandıktan sonra tekrar buraya dönecekler.”

-Birinci mahalle sakini (erkek):

“Açıkcasını söylemek gerekirse bizim malımızı zorla elimizden aldı rant için kendi yandaşlarına peşgeş çektiler. Bizi burdan sürüp atmak istiyolar.”

-Atalay:

“Pazarlıkla olmadı mı bu sizi razı etmediler mi?”

-Mahalle sakini:

“Maalesef öyle bir şey yok.”

Görüntü proje ofisine dönüp, projenin maketine bakılırken verilen görüntünün ardından sahne yıkım alanına dönmektedir.

-Birinci mahalle sakini:

“Türkiye’deki adalete inanamıyoruz. Hukuk artık hukukluktan çıkmış. Tayyip hukukuna dönmüş. Tayyip istediği gibi at koşturuyor, istediği yeri alabilir, burayı da alıyor. Yani zorla elimizden alıyor. Belediye diyor ki gelin görüşelim, tamam kardeşim görüşelim ne istiyorsun? Benim evimin değeri 10 lira diyorum. Yok diyor ben sana 1 lira veriyorum, verirsen ver vermezsen kamulaştırıyorum diyor. Böyle bir pazarlık olur mu ya tehditkarlıklar olur mu tehdit ediyor bizi açık açık.”

-İkinci mahalle sakini(erkek):

“Hükümetin tek bir kararlılığı var bu insanları bu topluluğu burdan kovmaktır. Biz 2000 km öteden geldik buraya 22 sene bu semtte bu mahallede oturuyorum. 22 sene sonra tekme vurup gönderiyor. Sen burda duramazsın diyor. Burdan İstiklal’e taş atsam yetişir. Bir dairenin orda fiyatı 2 milyon Euro, bir kilo 30 milyar para. Sen niye benim evimi benim elimden alıyorsun ya! Kamulaştıracaksan gel ben yapıyım benim de param var. Sen nasıl istiyorsan ben yapıyım evimi.

-Araştırmacı Ole:

“Bu mahallede gördüğümüz, belli bir sosyal dokunun kent dokusuyla ilişkilendiği pek çok küresel kentte yaşanan, daha büyük bir çatışmanın alameti. Buradaki insanlar mahallerine ve birbirlerine çok yakın yaşayan, kenti ve kamusal alanı bir vatandaş olarak kullanan mahalle sakinleri. Ancak, burada mahalle sakinlerinden oluşan, yaşayan bir güç değil, bir piyasa potansiyeli görüyorlar. Bir mahalleyi piyasa potansiyeli olarak görmek, Pandora’nın kutusunu açmak gibidir. Bu, kurallar ve yönetmelikler yanında, mahalleye geri dönemeyecek olanlara çok zarar verecek olan tahliyeleri de beraberinde getirir. Belki, bazıları soylulaşmış bu çevreye geri dönecekler ama kazançlarına arttırma olanağı olmayan pek çoğu dönemeyecek. Bu da İstanbul’un ikiye bölünmüş modernleşmesinin bedeli. Politik tartışmaların ana eksenini de budur aslında. Umarım siyasi partiler bu gerçeğe yakından ilgilenirler. Mekân ve kentsel alan politik tartışmanın tam da merkezinde bir meseledir. Sadece

akademisyenlerin tartıştığı, politikacıların hiç ele almadığı çeperdeki bir mesele değil, tam merkezdedir.”

Türkiye’de üç büyük kentte gerçekleştirilen çalışmanın sonucu olarak, Türkiye’de proje sürecinin hızlı yapılmak adına gerekli olan çoğu unsuru ihmal ettiği, proje yürütülen alanlarda var olan tarihi dokuyu göz ardı ettiği, proje sahibi olan belediye, bakanlık ya da inşaat firmalarının sokakta yaşayan halkın görüşleriyle ilgili anlatının, halkın görüşleri ile uyuşmadığı, yasaların alanın dönüşümünü ve tahliyeleri hızlandıracak biçimde düzenlendiği ve yasal olarak halkın söz hakkının ünün kesildiği görülmektedir. Her ne kadar soylulaştırma kelimesi Tarlabası’na kadar zikredilmemiş olsa da Ankara’da ilk gidilen alanın protokol yolu olması gerekçesiyle dönüştürülmesi, Bursa’da tarihi kent merkezinin ve sit alanın dönüşüme açılması, alanda yaşayan ev sahiplerinin yerinde dönüşümde bile evlerinin yerinden ev sahibi olamaması gibi unsurlar birleştirildiğinde çalışma sadece kentsel dönüşüm değil aynı zamanda soylulaştırma karşıtı bir çalışmadır ve farklı ülkelerden gelen akademisyenlerin bile süreci çözmesinin beş gün gibi kısa bir sürede gerçekleşebileceğini göstermektir.

b. Ekümenopolis: Ucu Olmayan şehir

2011 yılında gösterime giren film yine İmre Azem Balanlı’nın yönetmenliğinde hazırlanmış ve yine belgesel niteliindedir. Diğer filmde de olduğu gibi akademik referans taşıyan bir isme sahip olan film İstanbul’da gerçekleştirilen kentsel dönüşüm ve yol açtığı sorunları anlatmaktadır. Akademik ama anlaşılabilir dille ve animasyonla renklendirilerek farklı hedef kitlelerine de hitap etmeye çalışan filmin ilk dokuz buçuk dakikası animasyondan oluşmaktadır ve bu bölümde kentin dönüşümünü Osmanlı’dan günümüze devam eden bir süreç içerisinde anlatmaya çalışmaktadır. Kent, kent ekonomisindeki dönüşüm, ekonomik yaklaşımlardaki değişim, dönemlerin siyasal erkinin kente ve ekonomiye yaklaşımı, neoliberalleşme ve zelleştirme, ulaşımdaki gelişmeler, fabrika, iş merkezlerinin kent içindeki konumu, işçi sınıfının/emeğin kentte

mekânsal ayrımlaşması, rant, orman arazilerinin talanı ve göçün determinist bağ içerisinde sunulduğu filmde kent merkezinde orta sınıfın yükselişini ve kent merkezinde kalan yoksul halkın alanlardan tecrit edilmesini irdelemekte ama bu durumu açıklayan anahtar kavram olan soylulaştırma isimlendirmesini kullanmamaktadır.

Filmin animasyon kısmında 2000’ler İstanbul’un resmen pazarlandığı bir dönem olarak nitelendirilirken özel yetkilerle donatılan TOKİ ve belediyelerin yeni çıkartılan yasaların katkısıyla kent toprağı üzerinde sınırsız yetkiyle tasarruf kullanma hakkı aracılığıyla; boşalan sanayi arsaların, kamu okulları ve hastanelerini ve emekçi mahallelerini yerli ve yabancı sermayedarlara aktardığı söylenmektedir.

Filmin animasyonlarla aktarılan bu kısımda kullanılan görsellerde (8:14):

Eski binaları, bir yerden bir yere taşıyan dört kolu bulunan, canavarı andıran (Örümcek adamın ezeli düşmanı Dr. Octopusun insan bedenine sahip olmayan halini de benzemektedir) mekânîk bir nesne, eski binalar, dolar sembolleri yer almaktadır. Mekânîk nesneye dikkatlice bakıldığında kafası olarak sembolize edilen kısımda TOKİ’nin logosu görülmektedir. Bu haliyle canavar yerleşik bir deyim olan dört koldan sarılma/saldırmayı sembolize ederken, mekânîk olması duygusal ve sosyal boyutunun

olmadığının, TOKİ logosu bunun devlet eliyle yapıldığının, dolar sembolleri ise amacın para olduğunun, yabancı para birimi olma ise neoliberal politikaların göstergeleridir. Bir yerden bir yere sözlü aktarımla dile getirilen kent merkezinden kent çeperline yerleştirilen emekçilerin oturduğu binalar ise dile getirilmemiş olan soylulaştırmayı sembolize etmektedir.

Filmin animasyon kısmının bittiği yerde ekümenopolis kavramı açıklanmakta ve İstanbul özelinde ucu olmayan tekinsiz şehir tanımlaması kullanılmaktadır. Oysaki bir önceki belgeselde bir araştırmacı tarafından Ankara için dile getirilen kentin bitiminde neden TOKİ konutları var sorusu, ekümenopolis olma durumunun diğer kentler içinde bir tehdit olduğunu göstermektedir. Animasyon ardı ve birinci bölüm Küresel Kent olarak adlandırılan sahnelerinde yatırımcılar, büyük inşaat firmaları, Türkiye Mimar ve Mühendisler Odası'nın temsilcileri ve dönemim başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başka yerlerde yapmış olduğu konuşmalara yer verilmiş karşılaştırmalı bir biçimde farklı kariyerleri ve kente dair farklı bakış açıları olan kişiler tarafından İstanbul'un durumu tanımlanmıştır.

Filmin bu kısmı ekranda beliren küresel kent yazısıyla başlamakta altta telefon bağlanma sinyali yer almakta, sinyalle birlikte görüntü gidip gelmektedir ve telefon açıldığında dair karşı bir yanıt alınamamaktadır. Bu haliyle kullanılan metin küresel kent cevap vermiyor, kendisine ulaşamıyor anlamlarını da içermektedir. Ardından ekrana yansıyan görüntüde yıkılan bir alanda duran kolon, çalışan bir iş makinası yer almaktadır. Burada da küresel kent olmak için gerçekleştirilen inşa süreci sıfırdan yapım değil yıkıp yerine yapmadır anlamı güçlendirilmektedir. Yıkılan yapının gökdelenlerin altında yer alıyor olması ise “bunlar için yıkılıyor” demenin sözsüz halidir. Ardından ekrana az katlı ve iç içe binaların yer aldığı bir mahalle gözükmekte mahallenin üzerinden hızla hareket eden kara bulutlar ekrana yansımaktadır. Bu sahne ile anlatılmak istenen durum açıklamaya gerek kalmayacak şekilde nettir. Bulutlar mahalleleri karartırken mahalleyi

kuş bakışı şekilde görebilecek gökdelen ve kubbeli yapı bulutların o taraftan yayıldığını sembolize etmektedir. Ve kara bulutlar mahallelere yayılırken ışık süzmesi altında kalan tek yer onlardır. Karanlıklarını yayarak aydınlanmaktadırlar. Fonda kullanılan müzik ise bir vinçin uzanan kollarının başboş bir şekilde dönerken çıkardığı mekânîk sesi sembolize etmektedir. Arkasından hızlanan ritm görüntüye yansıyan vinçlerle birlikte geniş bir alanda çalışan vinçlerin ritmik hareketi ile özdeşleşmektedir. Çalışmanın bu kısmı görüşmeler ve dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başka yerlerde verdiği demeçlerden kısa kısa görüntü ya da diyaloglara yer verilerek devam etmektedir. Görüşmeciler aynı mekânda değildir ve görüşmeler aynı süre zarfında yapılmamaktadır. Aktarılan diyaloglar eklektik bir şekilde sunulmaktadır. Görüşmesine ilk yer verilen kişi Haluk Sur'dur. Haluk Sur 90'larda da ilan metinlerinde çözümlemelerine yer verilen İhlas GYO'nun ve GYODER (Gayrimenkul Yatırım Ortakları Derneği)'nin kurucularındandır ve ULI (Urban Land Institute)'un Türkiye Temsilcisidir.

“Bugünün dünyasında, küreselleşme sürecinde, bir kentin dünya kenti olarak anılmasında kültürel merkez kadar sanatsal ticari merkez olması kadar finansal merkez olmasının da önemli bir unsur olduğunu ifade etmek gerekir. Ama tek başına finansal merkez olmak yeterli değil. Dünya kenti olmak için farklı unsurların bir arada ve uyum içinde ve kentin geleceği için ıı... birlikte yaşaması birlikte çalışması birlikte üretilmesi için bir platform böyle bakınca da İstanbul benim için gerçek bir dünya kenti.”

Haluk Sur'un İstanbul'u tanımlarken kullandığı temel referans noktaları kentin ticaret merkezi olması ile ilgiliyken kent üretim yapılan, pazar olan bir yapılanmadır. Kenti kent yapan unsurlar yani içerisinde yaşayan insanlar ve mekâna yükledikleri anlam Sur'un cümlelerinde yer almamaktadır. Son yıllarda akademik bağlamda da tartışılmaya başlanan kent pazarlama stratejilerine uygun bir dille anlatılan İstanbul yüzlerce yıla yayılan tarihsel bağından ve halkından yoksundur.

- Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan:

“İnşa ettiğimiz kongre merkezleri ile spor tesisleri ile sanat merkezleri ile bu güzel şehri geleceğe hazırlıyor, tarihi birikimin üzerinde modern bir gelecek imal ediyoruz. Aynı zamanda İstanbul’u dünyanın finans merkezi yapmak için de yatırımlarımızı sürdürüyoruz.”

Cümlelerde eyleyen olma konumu oldukça güçlü bir şekilde ifade edilmektedir. Cümlelerin sonunda imal ediyoruz kelimesi de bu durumu desteklemektedir. İmal etmenin bir maddeyi işleyerek bir mal, özellikle de ticari mal üretme anlamı, kenti yine pazarlamaya yönelik bir stratejinin yansıması olarak değerlendirilebilir. Yapılan uygulamaların güzel ve tarihi kente ne kadar katkı sağladığı bir başka tartışma konusuyken 21.10.2017 tarihinde kendileri tarafından yapılan “Biz bu şehre ihanet ettik, hala da ihanet ediyoruz ben de bundan sorumluyum”⁷¹ cümlesi finans merkezi inşa ederken mekânda gerçekleştirilen olumsuzlukların eyleyen tarafından bile kabul edilemeyecek hale geldiğinin göstergesidir. Yine açıkta kalan nokta ise kente ihanet ederken ortaya çıkan mağduriyetin İstanbullulara yansımasının yer almamasıdır.

- Mücella Yapıcı TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyük Kent Şubesi:

“Ee 1995’te Dünya Bankası’nın bir raporu vardı. Dünya Bankası dedi ki bize, siz en az bir kentinizi ya da iki kentinizi metropelleştireceksiniz. Çünkü metropoller artık hizmet sektörüne yönelmiş kentlerde hizmet iş gücü deposu hem de tüketimin çok rahat örgütlendiği hazır pazar alanları.”

Yapıcı bu cümleleri ile girilen soylulaştırma sürecinin kökenine ve sürecin uluslararası aktörler tarafından şekillendirildiğini de dikkat çekmektedir. Verilen tarih 90’ların ortasından itibaren ilanlarda da daha bariz bir şekilde görülen kentiçi alandaki soylulaştırmanın nedenini de sunmaktadır.

⁷¹<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-erdogan-biz-bu-sehre-ihanet-ettik-hala-da-ihanet-ediyoruz-40618271>

- Ali Ağaoğlu:

“En büyük servet iş yapma ıı yeteneğidir. Bugün Türkiye hala fırsatlar ülkesi. Eğer işini doğru yaparsan, dürüst yaparsan, dürüst çalışırsan ve azimli çalışırsan ıı yani hedefine ulaşırsın diye düşünüyorum.”

90’lı yılların ortasından itibaren hem gazete ilanlarında hem de magazin haberlerinde boy göstermeye başlayan, servetine kentiçi alandaki soylulaştırmadan kaynaklı olarak servet eklediği söylenebilecek Ali Ağaoğlu’nun, dürüstlüğe yaptığı vurgu dikkat çekicidir. 20.08.2009 tarihinde Hürriyet Gazetesi’nde yer alan ve kendinin beyanlarına dayanan haberde⁷² 1970’lerde yaptığı inşaatlarda deniz kumunu kullanmış olduğu dair verdiği beyanı, yaptığı işi dürüst bir şekilde yapmaktan ziyade yaptığı olumsuz bir davranışı dürüstlükle itiraf etmeyi barındırmaktadır. 17 Ağustos depreminde yıkılan evlerde sıklıkla malzeme olarak kullanılan deniz kumunun yol açtığı yıkımlar binlerce hayatın yok olmasına neden olmuştur. Bir inşaat firması olarak yaptığı binaları bilmesi ve bu itiraftan sonra ücretsiz olarak yeniden yapması ortaya çıkan sorunu asgaride çözebilecekken aslında burada bir kazan kazan ilkesi söz konusudur. Yine aynı haberde yer alan diğer kısımlarından çıkan sonuca göre: Evleriniz depremde yıkılmaya müsait, neredeyse bütün firmalar kenti bu şekilde inşa ettik, depremde can ve mal kaybına uğramamanız için bunların yeniden yapılması gerekmektedir. Nasıl yapılacağının cevabı ise devlet ve belediyeler eliyle kentsel dönüşüm aracılığıyla.

- “Yasada ek yönetmeliklerle belediyelere planlama yetkisi verilmesi gerekiyor. Bu konuya Bakanlık düzeyinde ilgili herkese ilettik, herkes aynı fikirde ancak kimse adım atmıyor. Herkeste rant korkusu var. Ancak biz inşaat şirketleri kişiye ranttan bahsetmiyoruz, bölgeye ranttan bahsediyoruz. Bundan İstanbul halkı kazanacak. TOKİ bunu başarıyla yapıyor ama bu işin altından tek başına kalkması mümkün değil. Özel sektör de bunu vatandaşla tek başına yapamıyor.”

⁷² <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/agaoglundan-tuyler-urperten-itiraflar-12313392>

Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere mesele rantı dönmedir ve halkla rantın geçerli oranlarda bölüşümü söz konusu değildir.

- Mustafa Sönmez Ekonomist:

“İstanbul’dan bütün bir Doğu Akdeniz, Kafkasya, Orta Doğu, Balkanlar kontrol edilebilsin. Bu uluslararası büyük firmaların çok uluslu şirketlerin bölge karargahları İstanbul’da kurulsun ve onlar İstanbul’dan buraları yönetsinler.”

Sönmez’in bu cümleleri de kent ve kentli hakkında neden vaz geçildiğini özetlemektedir. Bir yandan geniş bir coğrafi alan içerisinde büyük bir aktör olmaya çalışılırken barınma hakkı gibi temel unsurlar bu ulvi amaç için feda edilen kısmı oluşturmaktadır.)

- Recep Tayyip Erdoğan:

“İstanbul sadece bir yılğın Avrupa Kùltür Başkenti payesini taşıyacaktı ancak var olduğı sürece Avrupa’nın bir kùltür merkezi olma payesini hiç kaybetmeyecektir.”

- Yves Cabannes Londra Üniversitesi Koleji Kalkınma Planlama Bölümü BM Habitat AGFE Kurul Başkanı:

“Aslında İstanbul’da gördüklerimiz, hızla büyüyen, zengin ve küresel kent olma arzusunadaki diğer şehirlerden temelde farklı değil. Çok fazla sayıda alışveriş merkezi, uluslararası bankalar, büyük yatırımlar, belli kesimlerde yoğunlaşan zenginlik, Formula 1, Golf kulüpleri, yat limanları... Ve tüm bunların bedelleri var⁷³ Çünkü bütün bunlar çok büyük bir yenilemeyi, haklı göstermek için kullanılıyor ve şehirleri asıl inşa eden emekçiler⁷⁴şehrin merkezinde kaldıkları için yeni sermaye güçleri tarafından dışarı itiliyorlar⁷⁵ Yerlerinden ediliyorlar. Zorla.”

⁷³ Bundan önce ekrana, gökdelenler, yeni inşa edilen yapılar, avmler, çok uluslu bankaların binaları, yat limanı, golf sahası gibi görüntüler yansımıştır. Tüm bunların bedeli var denildiği anda ekrana yansıyan görüntü ise yıkıntılar arasında gezen bir çocuktur. Arkadından yıkıntıların içine giden daha küçük bir çocuk ve mahallede yokuş yukarı tırmanan kadınlar yer almaktadır. Kıyafetlerinden yoksullukları hissedilmektedir. Görüntü ile bedeli kimin ödediğinin altı çizilmeye çalışılmaktadır

⁷⁴ Görüntü yine yanyana dizilmiş balkonlarında çamaşır asılı evlerin yer aldığı bir mahalledir

⁷⁵Yıkılan evlerin görüntüsünün ardından, görüntüye bir evin penceresinde asılı bilgisayardan çıkartılmış bir not yer yansıyor. Notta: “DOZER DİKKAT! Sevil Hiçkimseyigörmez bu evde kiracı olarak yaşıyor. Hak sahibi olmak için verdiği dilekçeye cevap bekliyor” yazmaktadır

Diğer belgeselde olduğu süreci dışardan inceleyen bir kişinin durumu değerlendirmesi çok daha net ifadelerle gerçekleşmektedir. Ticaret merkezi, uluslararası aktör ya da bir rant merkezi kurarken, emeğe dayalı iş kollarını ve emekçileri göz ardı etmenin temel sorunu soylulaştırma ve bunun yol açtığı yerinden edilme ve dışlamadır.

Bu konuşmadan sonra sırasıyla; Çin, Pakistan, Portekiz, İstanbul Başibüyük'teki yoksul halkın yaşadığı alanlardaki olaylı yıkımlar ekrana gelmektedir. Görüntünün sunduğu alt metini; dünyanın her yerinde benzer bir süreç söz konusu diyerek süreci meşrulaştırmaya yönelik değil, sadece kenti inşa etme süreci değil, yoksul halkın evlerini yıkma süreci de küreseldir biçiminde okunabilir. Ve ekrana yansıyan görüntülerde İstanbul'daki müdahalenin daha fazla orantısız güç içerdiğinin altını çizmekte fayda vardır. Bir sonraki görüntüde Sulukule'deki yıkımlarda ise yıkıntılar arasında gezinen iki erkek çocuğunu daha şefkatle alanın dışına çıkaran polisler görüntüye yansımaktadır. Aynı görüntüde yıkıntılar arasından eşyalarını çıkaran bir kadın görülmektedir. Bu da yıkımın habersizce yapıldığını anlatmaktadır. Eşyalarını evden çıkaracak vakti bile olmamıştır. Bir sonraki görüntü 2008 yılında Ayazma'ya aittir. Bir kadın, yine bir kadın polise yıkım kararını veren yetkili ile görüşmek istediğini belirtmektedir.-Kadının görüntüsü, hitap biçimleri onun alanda yaşayan biri olmadığını ve evleri yıkılanların haklarını savunmak için orada olduğunu göstermektedir- Başka bir kadının yıkılan çadırına ilişkin feryatları görüntüye yansımaktadır. Yine yıkım habersizce gerçekleştirilmiş insanların evlerini ya da çadırlarını tahliye etme fırsatı olmamıştır. Ardından alanda yaşayan başka bir erkeğin ve kadının yıkım esnasındaki öfkesi, üzüntüsü ve feryadı görüntülere yansımaktadır. Bir yandan evleri yıkma emrini veren bir yandan da evinin yıkılmasını izleyen çocuk ardı ardına kareye yansırken, biri verdiği emrin uygulanışı kontrol etmekte, diğeri ise yıkılan eviyle birlikte kaybettiklerinin hüznünü yaşamaktadır. Finalde ise yıkılan evlerinden kalan parçaları birleştirerek yeniden barakalarını inşa etmeye çalışan insanlar, alalacele dışarıya kurulan sobanın sığağında

ısnmaya çalışan çocuklar ve yıkıntılarının arasında kalan üşüyen çocuklar görüntüye yansımaktadır. Her gün yeni deprem senaryoları ile yıkımdan ve ölümden korkutulan çocuklar, bu sefer devlet eliyle yıkan evlerinin başında, soğuk bir günde öylece sokakta kalakalmıştır. Tek farkı ise anne ve babalarının yanlarında olması ve can kaybının olmamasıdır. Film boyunca görülen karabulutlar onların başına öreklenmiştir ve dağılmaya da niyeti yoktur.

Bu sahnelerden sonra iki yıl ileri gidilerek Ali Ağaoğlu'nun tamda yıkan konutların ve barakaların yer aldığı alanda yapmayı planladığı evlerin reklamları tvde yer alıyor.

“Ben Ali Ağaoğlu burası İstanbul Ayazma burda 3100 konutluk yeni bir yaşam merkezi kuruyoruz. %87'si yeşil alan olacak. İçinde golf sahası bile olacak. Hep hayal ederdim 10.kattaki evin bahçesi olur mu, yaptım, olacak! Çünkü bu ülkede herkes havuzlu, güzel, kaliteli, bir evde oturmayı hak ediyor. Burada havuzlar olacak; bitanesi tam 130 metre, burda; meydan var mağazalar var, her şey var burda bir yaşam var burası enerjisini kendi üretecek elektriğiniz %20 daha ucuz olacak. Bu yeni projemizde 10 bin lira peşinat veren herkes daire sahibi olacak. İnşaata başladık bile. Dış ses 10 bin peşin daire senin.”

Arkasından kamera kuş bakışı ile yıkan alanı göstermekte ve yıkan evlerin yerleri görülebilmektedir. Ağaoğlu'nun filmin başında belirttiği fırsatlar ülkesi olma durumu kendisi için geçerli bir argümanken buranın asıl sahipleri için onlara sefalet dışında bir şey sunmamakta ve yeni gelecekler için yapılan binalar onların barınma haklarını elinden almaktadır. İçinde kullanılan malzemeler itibari ile en pahalı sporlardan biri olan golf sahasının olması burada oturması beklenen kişilerin ekonomik durumları hakkında da bilgi vermektedir. Yersiz yurtsuzlaşan yoksullar yerlerini soylulaştırılan alanda üst sınıflara bırakmaktadır.

- Cihan Uzunçarşılı Baysal BM Habitat AGFE Yerel Temsilcisi:

“Ayazma aslında Küçük Çekmece’de küçük bir yer ama birebir dünyadaki neoliberal politikaların küreselleşme sonucunda sermayenin kenti bir rant alanı olarak görmesinin arazinin bir meta olarak artık değer kazanmasının bir sonucu da işte burası Ayazma. Zamanla bölgenin Olimpiyat Statı’nın yapımıyla değer kazanması dolayısıyla bu zamana kadar, bu kadar gözden uzak, bu kadar alt yapı hizmetinden uzak, belediyenin elinden uzak bi muhtarlık bile devletçe verilmeyen bir bölgenin değer kazanması sonucu geldiği nokta burada bulunanların bir göçe tabi tutulması buradan sürülmesi ve buranın belki bir prestijli konut her ne ise bir şeylere dönüşmesi ama sonuçta buradaki insanları hiçe sayarak kağıt üzerinde birtakım çizimlerle mimari çizimlerle ve güzelleştirme yapıldığı sanılarak, durumların düzeltildiği sanılarak tam aksine insanları mağdur ederek kentin bölünmesi hatta paylaşılması...”

Uzunçarşılı Baysal’ın konuşmasında yer verdiği ögeler soylulaştırılan alandaki mağduriyetin neden ve nasıl ortaya çıktığını da özetlemektedir. Rantsal açıdan değersiz olan alanların değer kazanması beraberinde gözleri burada yaşayan halka çevirmekte mesele onları alandan en hızlı şekilde uzaklaştırmaya dönmektedir.

- Kasım Aydın (Evi yıkılan kişilerden biri)

“Her seçim geldiğinde bir hizmet yapıldı. Bir seçimde telefon geldi, bir seçimde elektrik geldi, bir seçimde yol yapıldı, bir seçimde su geldi son sene de su verildi. Yani proje çözülmüş her şey tamam ondan sonra su veriyor. Madem kentsel dönüşüm adı altına alıyorsan niye bu şebeke bu hizmeti yapıyorsun, niye su veriyorsun. Seçim malzemesi yaptılar.”

Yoksul konutlarının bulunduğu alanlardaki kırsal soylulaştırma örneklerinde alanda yaşayan halkın en temel sorunları alt yapı ile ilgili iken onların orada bulunduğu süre zarfı soylulaştırılacak alandaki çalışmaları kolaylaştırmaktadır. Peyder pey sağlanan hizmetler ve alanın kullanışlılığının arttırılması sonradan gelenler için aslında mekânı hazırlama görevini de üstlenmektedir.

- Uzunçarşılı Baysal:

“Bugün baktığınız zaman belediye bir müteahhit konumunda napıyo; TOKİ ile işbirliği yapıyo, hazırlıyo TOKİ’ye devrediyo, TOKİ müteahhitlere devrediyo ve satış oluyo. Ama tabi ki bu üzerinden rant kazanılan sadece burda ki araziler değil buradaki insanların yaşamları üzerinden de bir şeyler dönüştürülüyo. Bu sosyal devletlerin çöküşü diye tanımlıyorum ben bunu.”

- Ali Ağaoğlu:

“Bugün ıı eğer bir otobüse binecekseniz cebinizde 10 kuruş para olması lazım ya da 1 lira para olması lazım paran yoksa otobüse de binemiyorsun. Ya bu dünyanın her yerinde bu düzen sosyal devlet derken de ıı tabiki onlara yardımcı olmayı planlama yapacak ama ee insanların bir şekilde buna katkı sağlaması lazım yani keşke hepsi ödeyebilse keşke hepsi şey yapabilse ama almadan vermek ıı bir tek Allah’a mahsus.”

Barınmanın bir hak ve hayati önem arz eden bir unsur olması Ağaoğlu tarafından göz ardı edilmektedir. Soruna karşı herhangi bir öneri getirmeyen Ağaoğlu “parası olanın düdüğü çalması” gerektiğinin altını çizmektedir. Alanda yaşayan yoksul halk onlar olarak isimlendirilmekte sermayedar ve halkın oluşturduğu iki cephe gün ışığına çıkmaktadır. Sosyal devlet ilkelerini benimsemese dahi bir devletin varlık sebebinin vatandaşları olduğu göz ardı edilmektedir. Kent yoksulların da kenti olmaktan uzaklaşmakta kentsel alanı parası olan kullansın yaklaşımına doğru evrilmektedir.

- Ömer Akvaranlı (Alanda evi yıkılan kişilerden biri):

“Yarın öbür gün bir tanesini burda 750 milyar-800 milyara satacan. Bir villa yapacan 1 trilyon. Bu rant değil mi? Gerçekten de rant. O zaman kardeşim bu insanların hakkını ver. İnsanlar da kendi hiç olmazsa gücü yettiğince ödesin. Biz senden bedava istemiyoruz ki.”

Bu konuşmada ortaya çıkan rantın bölüşümü temel meseleyi oluşturmaktadır. Ranttan alınacak pay ki bu durumda -ev sahibi olma- alanda yaşayan halkın önceliğini oluşturmaktadır.

- Ali Ağaoğlu:

“Tabi ki mağdur olmasın ben her zaman onların yanındayım ben onların içinden gelen bir insanım ama o zaman herkese devletin bunu vermesi lazım. Ordakilere veriliyo diye o zaman ben, başta ben olmak üzere isyan ederim ona. Yani buuuu ne eşitlik ilkesine ne anayasaya ııı şeyde hiçbirine sığmaz ki. Yani ııı yani böyle ha keşke devletin imkânı olsa da hepsine bırak şeyine hepsine bedava şey verse ev verse. Ama orda kiracısın şey al yani bu suçu teşvik etmek olur ve eşitlik ve adalet ilkesini zedeleyen bir şey.”

Ağaoğlu yaptığı işin meşru temellerini anayasa üzerinden tanımlamaya çalışırken referans noktası eşitlik ve anayasayken kendi imkânlarından ziyade devletin imkânlarını ön plana çıkartmaktadır. Sanki konuşma biraz daha ilerlese “ben de emir kuluyum” söylemi dile getirilecek gibi görünmektedir. Sorunun tarafı ya da çözüm merci olarak kendini görmemektedir. Ben onların içinden gelen insanım cümlesi ile geçmişte yoksul olduğuna vurgu yaparak taraflar arası bir özdeşlik kurma çabasının yanı sıra bu cümle ile kapitalist sistemin avutma mekânizmalarından biri olan birgün siz de zengin olabilirsiniz de altı çizilmektedir. Formül ise daha önce kendisi tarafından verildiği üzere çok çalışmakken asıl zenginleme biçiminin kendisinin de beyan ettiği gibi ilgili deniz kumundan binalar yapmak olduğu anlaşılmaktadır. Bu şartlar altında zengin olmak çok çalışmakla değil “dürüst çalışmamak” ve geçmişte yaptığı yanlış işlerin sorumluluğunu almamak sayesinde gerçekleşebilecek bir eylemdir.

- Aydın:

“Mecburen bu insanları ev sahibi de olsa kiracı da olsalar oraya taşınması lazım. Çünkü orda sosyal konut yapılmış. Bu sosyal konutsa ben de sosyal insansam ben de yeşil kart sahibiysem benim de hakkım orda vardır. Bu projenin içinde.”

- Uzunçarşılı Baysan:

“Bizim Anayasamız ’da barınma hakkının net bir tanımı yok. Bir çıkarsama tanım var yani biz Anayasa’daki işte özel yaşamın gizliliğinden konut hakkından çevre ve sağlık hakkından 20, 56 ve

57. Maddelerden bir barınma hakkı tanımı çıkarsıyoruz. Fakat tam tersine bu haklar barınma hakkından çıkmalı. Çünkü bir barınma yeriniz olacak ki oradan bir eğitime ulaşımınız olsun, sağlığa ulaşımınız olsun, orada bir çevre hakkınız olsun, sağlıklı bir çevre hakkı olsun.”

- Tacettin Acar (Alanda evi yıkılan kişilerden biri)

“Bundan sonra benim çocuklarım eğitim maalesef görmeyecek. Çünkü iki senedir, ikinci, üçüncü yıkımı yaşadık, iki sene çocuklarım sınıfta kaldılar ben iki tanesini çıkardım tabi çokta mağdur kaldık. İşte yok. bir isı dördüncü sınıfta birisi de yedinci sınıfta çıkartmışım şu anda 300-400 milyon gidip tekstillerde çalışıyorlar.”

- İsmi Yer Almamaktadır:

“Biz nerden geldik Doğu’dan geldik. Eğer Doğu’da imkânımız olsa idi, fabrikamız olsa idi, iş sahası olsa idi bizim burda ne işimiz vardı. Gelmezdik, İstanbul’a yerleşmezdik, İzmir’e yerleşmezdik, Ankara’ya yerleşmezdik. Doğru mu yani? Bizim gibi nicee insanlar mağdur kalacak, bu kentsel dönüşümde çoğu insan mağdur kalacak, çoğu yoksul kalacak, belki köye gidemeyecekler köyde yer yok ki arazi yok. Yapsın o zaman Doğu’ya fabrikaları çekip gidelim. Ben burda niye çalışıyorum 600 YTL-608 YTL maaş alıyorum asgari ücret maaş çalışıyodum. Giderim köyümde çalışırdım. Dört tane fabrikam benim yatıyor benim kazamda 4 tane fabrika boş yatıyo. Tütün fabrikası var şeker fabrikası var, Ayçiçek fabrikası var. Yatıyo boş yatıyo hiç çalışmıyor. O zaman yapsın biz gidip orda çalışalım. Da bu mağduriyeti niye çekiyoruz.”

Filmde yer alan diyaloglarda kent merkezine uzak bir alan olan Ayazma’da gerçekleştirilen dönüşümünde soylulaştırmaya hizmet ettiği görülmektedir. Küçük Çekmece sınırları içerisinde kalan alanda gerçekleştirilecek soylulaştırmanın ayak sesleri daha önce de değinildiği üzere 90’lardaki ilanlarda da görülebilmektedir. Benzer şekilde Ağaoğlu’nun yükselişinde bu döneme denk düştüğünü aynı zamanda görüşmeciler tarafından dile getirilen 95 yılında Dünya Bankası tarafından metropolleştirilecek kent talebinde bulunduğu dönemin aynı yıllara rastladığını hatırlatmakta fayda bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm hakkında konuşan yatırımcıların alanda yaşayan halkın sorunları ile ilgilenmediği ve onların Anayasa’da yer alamayan ama 1996 yılında

İstanbul’da gerçekleştirilen ve Türkiye’nin de katılımcısı olduğu, Habitat II Konferansı Rapor Metnini imzaladığı bu metinde barınma hakkının öncelikli konu olduğunun altı çizilmelidir. Aradan geçen süre zarfını tahlil ederken 2000 sonrasında çıkartılan ya da değiştirilen yasaların alanları boşaltmak için sağladığı kolaylığın anlamı büyüktür. 90’larda yapılamayacak yıkımların özellikle 2005 sonrasında hızlanmasında yasaların büyük katkısı bulunmaktadır. Bu belgeselde de diğer belgesel de olduğu gibi soylulaştırma olgusundan bahsedilmemekte bütün nüveleri ile ortada duran olgunun ismi zikredilmemektedir ve tartışma kentsel dönüşüm üzerinden biçimlendirilmektedir. Alanda yaşayan halkın yoksulluğu ve çalıştıkları işlerden emekleri karşılığında aldıkları ücretler ortadır. Şehrin daha uzak bir semtine gitmek onlar için maliyeti yükseltecek, zaman kaybına yol açacak ve yaşadıkları çevreyi terk etmenin getirdiği diğer güçlüklerle mücadele etmenlerine neden olmaktadır. Ve belgeselin üçüncü bölümünün sonlarına doğru Ayazma’da yaşayan ve tapu sahibi olan kişilerin yaşadığı zorluklarının basına yansıdığı ve “çözümün” yani yeni yerleşmeleri ön görülen -Kayabaşı’nda yer alan TOKİ’lere geçmeden önce- bir yıllığına kira yardımıyla bulunulmasının basına yansması ile birlikte gerçekleştiği görülmektedir. Bir yılın sonunda yani kira yardımının bittiği dönemde Ayazma halkının belediyeye giderek sorunlarına çözüm aradığı bu süreçte olaya yine basın dâhil olduğu, arkasından belediye yetkililerinin Kayabaşı’ndaki konutlar için mağdur aileleri kura çekimine çağırdığı görülmektedir. Fakat kura ile yerinde dönüşüm yapılmayan halktan daha uzak bir alandaki Kayabaşı’ndaki evler için 15.000 lira peşinat ve aylık ödeme talep edildiği görülmektedir. Durumun vehametini biraz daha arttıran şeyse TOKİ konutları da henüz inşa aşamasındadır.

Kuraya katılan ailelerinin özellikle altını çizdiği nokta peşinatı da taksitleri de ödeyecek paralarının bulunmamasıdır. Zaten böyle bir paraları olsa daha önce Ayazma’daki evlerden taşınacaklarını söylemeleridir. Yine daha önce diyaloglarına yer

verilen bir vatandaşın Kayabaşı'nda yapılan alanı ziyaretinde evlerin bitmemiş olmasındaki çaresizliği de kameraya yansımaktadır. Bu bölümde söylenen bir cümle soylulaştırma karşıtı hareketin neden oluşmadığı konusunda da önemli bir ayrıntıyı barındırmaktadır

- Kasım Aydın:

“Ulaşım açısından haa tamam birkaç dakika fark ediyor ama o sorun değil sonuçta yarın öbür gün metroda geldiği zaman halolur sorun. Bana şey lazım oturacak rahat olacağım bir yer lazım. Burda rahat olamayız”.

Özetle ölümü gösterip sıtmaya razı etme durumu söz konusudur. Alandan tecrit edildiği, dışlandığı, yeni alt yapı ve ulaşım sorunlarına maruz kalınacağı ve gündelik hayatını idame ettirmesi için gerekli olan malzemeleri satan ya da üreten yerlere uzaklık, okulun ve sağlık ocağının henüz bulunmaması gibi sorunlar barınma ihtiyacının gerisinde kalmakta ve temel mesele olmaktan uzaklaşmaktadır. Yine 2000'lerdeki ilanlarda görülecek olan Kayabaşı yenilenen adı ile Kayaşehir'in çilekeşlerine dönüşeceklerinin aynı zamanda yeni yapılacak ve buradan ev alacaklar için “burada yerleşim başladı TOKİ'lerde insanlar oturuyor” cümlesindeki pazarlama unsuru olacaklarının farkında değillerdir. Daha da kötüsü alanda yaşayan kiracıların sosyal konutlarda da hak sahibi olamaması, bir önceki belgesel de Hollanda örneğinde görüldüğü üzere devletin kiracısı olma lüksünün olmadığı görülmektedir. Filmin Dördüncü Bölümü (Anti) Sosyal Devlet adını taşımakta ve Almanya örneğinden hareketle sosyal konutların taşınması gereken temel özellikleri anlatmaktadır. Almanya'nın 1960'larda üretmeye başladığı işçiler için hazırlanan toplu konutların 1970'lerden itibaren insanlık dışı yaşam koşulları sunması ve sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilemesinden kaynaklı olarak eleştirilmeye başlandığı görüşmecisi olarak katılan Knut Unger (Almanya Witten Kiracılar Birliği Temsilcisi) tarafından dile getirilmektedir. Cabbanes ise bu tip bir uygulamanın zamanında OECD ülkelerinin hepsinde uygulandığını büyük sorunlara yola açtığı için terk edildiğini ve 20

yıl sonra İstanbul’u büyük sorunlar beklediğini söylemektedir. Yabancı uzmanların bu görüşleri de Agoraphobia’da yer verilen uzmanların görüşleri ile aynıdır. TOKİ’ler bu haliyle geçici bir çözüm sunuyormuş gibi gözükmeyle birlikte bu uygulamalar Batı’da yol açtığı sorunlar nedeniyle terkedilmiştir ve aynı sorunlar şimdi Türkiye’yi tehdit etmektedir. Türkiye’den katılan uzmanlarda TOKİ’nin kentin yoksul ve zengin halkını birbirinden ayırıştırarak ve mekânsal olarak uzaklaştırarak yeni bir toplumsal sorun ortaya çıkardığını ve bu sorunun da ileride yeni bir dönüşümle çözülmesi gerekebileceği dile getirilmektedir.

Bu bölümde Sulukule’de yaşayan ve evleri karşılığında kendilerine Taşoluk’tan ev gösterilen Cafer Gitmez’in konuşması soylulaştırma bağlamında tartışmanın nasıl biçim değiştirdiğini görmek açısından önemlidir.

- Levent Umaç:

“Bizim bildiğimiz yani cahil aklımızın aldığı bir şey varsa kentsel dönüşüm dediği bir yer İstanbul’un göbeği olan bir yeri zenginlere peşrev çekiyorlar. Bu kadar açık ve net yani bu. Bunu kimse aslını inkâr edemez yani. Burdaki fakiri attı nereye atıyorsa işte 80 km 40 km ilerde bir yere nasıl geçinecek o millet? Ben de onların içinden biriyim yani. Nasıl olacak bilmiyoruz.

-Kaç senedir burdasınız abi?

Ben 48 yaşındayım burda 5 kardeş doğmuş, büyümüş, atalarımız, dedelerimiz burdan gelmiş yani geçmiş. 252 sene evvel alınmış burası tapuda çıkıyor burası yani. Ama ispat edemiyoruz. Devlette diyor ispat edemediğin için ben senin elinden burayı diyor alırım. Ve alıyo da. Bize Taşoluk’tan ev verdiler. Bugün senetimizin üçüncü günü gelmiş geçmiş, çalışamıyoruz ki senetimizi ödeyelim. Taşoluk’taki evin senedi var. Günü geçmiş geçmişse geçmiş! Diyorum bakalım ne olacak?

-Kaç lira senedi?

-420

-Ayda?

-Ama benim 20 liram yok ki...Burda demir kırıyor da beş altı milyon para kazanıyım da evimi geçindireyim diyom. Ama daha evvel diyceksin hep mi demir kırıyodun yo ben sanatkâr adamım ayakkabıcıyım ben. 35-40 senelik ayakkabıcıyım. Al malzemelerim orda. Kendim yapıp kendim satıyorum. Ama ne varki buranın yıkımı insanları işte mağdur duruma soktu işinden gücünden etti yani.

-Taşoluk'ta nâpcaksınız peki?

-Bilmiyorum ki!

-Geçiminizi nasıl sağlayacaksınız orda?

-Hiç bilmiyorum abi. Ben değil oraya giden insanlarda bilmiyor yani."

- Cafer Gitmez:

"Allah yardımcımız olsun. Burdaki milletin oraya gidenlerin Allah yardımcısı olsun. Herkes şimdi merakta, gariban adam sevinecek tabi ev çıkmış. O adam afedersin 150 sene çalışsa o evi alamaz. Alamaz abi gerçek şimdi bu. 30 km git 30 km gel 60 km. Eee benim işim Taksim'de dönüyor, Dolapdere'de dönüyor, orda dönüyor kazandığım benim 20-30 lira dediği gibi eee bende burda metroya gidiyim, işte ben geldim bakın ben evde oturuyom ben. Eee afedersin evin duvarlarını mı yiyicem abi yaa! Ben oraya en fazla iki ay öderim kira, üçüncü ay hükümet de hadi kardeşim dışarı der gerçek bu. 400 milyon bu abi 400'te benim evimin masrafı ki fazla 800 hani bu gelir?"

Bu iki görüşme Ayazma'dakilerle kıyaslandığında kent merkezinde ve daha düzenli evlerde yaşayan bireylerin sorunu ele alış biçiminde bir farklılaşmaya işaret etmesidir. Kent çeperlerine yoksul oldukları için itildiklerinin farkındadırlar. Ve alandan taşınmak onların emek sürecinde yer almalarını, bildikleri işi icra etmelerini önlemekte, ulaşım sorun olarak görülmektedir. Bu nedenle yerinde yapılmayan dönüşümden çok daha fazla mağdur olduklarını hissetmektedir.

Devlet tarafından yıllarca yürütülen yanlış imar politikaları ve ardından gelen imar afları, tapusuz ailelere verilen tapu tahsis belgeleri ile evlerinin geçici süreli kullanımının değil de tapusunun kendilerine ait olduğu algısının oturmuş olması bugün söz konusu

alanlarda yaşayan halkın evlerinden edilirken hiçbir hak talep edememesi ile sonuçlanmakta ve onları evsiz bırakmaktadır.

Belgeselin son bölümü ise Mahalle adını taşımaktadır. Tozkoparan merkezli olarak anlatılan bölümde mahallede hala mahalle hayatının yaşandığı dile getirilirken aynı alanda 1987 yılında devlet eliyle yapılan konutların depreme dayanıklı olmadığı gerekçesiyle yıkılması söz konusudur. Burada yaşayan halkın sorguladığı temel noktalardan biri devlet eliyle imarlandırılmış bir alanda evleri dayanaksız olduğu için yıkmak devletin ayıbyken çileyi yıkımlarla neden yeniden halk çekmektedir. Yerinde dönüşümün de sorgulandığı bu bölümde alanda yaşayanlar mahallerinden kopmak acılarını, mutluluklarını sevgilerini elli yıldır yaşadıkları mahalleye gömüp gitmek ya da gökdelenlerde yaşamak istememekte ve rantı öncelememektedirler. Belgeselin sonunda yıkılan mahallerde yaşayan halkın ve aktivistlerin yer aldığı bir eyleme yer verilmektedir. Eylem de yer alan dövizlerde; “3.Köprüyü Yaptırmayacağız”, “Emeği Yıkıtmayız”, “Evlerimizi yıktırmayız” cümlelerine yer verilirken geçen altı yıllık zamanda köprü yapılmış, Emek Sineması ve evler yıkılmıştır.

Belgeselde bir kez bile kullanılmayan soylulaştırma isimlemesiyle soylulaştırmayı anlatmaktadır. Soylulaştırma karşıtı kentsel dönüşüm hareketlerinin en büyük handikapı ilk belgeselde de görüldüğü üzere yıkımları ve yerinden edilmeleri, meşru bir zemini olan kentsel dönüşüm dolayısıyla anlatmasıdır. Yapılaşmanın sağlıklı olduğu, kimi mahallerin halkın temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir düzenden uzak olduğu ve ülkenin deprem tehdidi altında yaşadığı bilinmektedir. Reklamlar, ilanlar, demeçler sistemli şekilde bu korkuyu gündemde tutarken ve bu şartlar altında kentsel dönüşüm ile ilgili bir uzlaşma söz konusu iken, kentsel dönüşümün karanlık yüzü yerinden edilmedir, yerinden edilme yerine kentsel dönüşümüne yapılan vurgunun karşıt hareketleri etkisiz hale getirdiği söylenebilir.

c.Yolunda A.Ş.

Bu film, diğerinden farklı olarak kurgu bir metine bağlı olarak hazırlanmıştır.⁷⁶ Filmin ana mekânı kentsel dönüşüm sonucunda adı Gültepe Mahallesi'ne dönüştürülen Çinçin Bağları'dır. Filmin senaryosunu yazan ve aynı zamanda tek kat Mehmet karakterini canlandıran Hasan Göktaş, filmin başrol oyuncusu Erdağ Yenel (Fehmi Kır) olay kurgusunun etrafında döndüğü üç arkadaşı ve mahalle sahnelerinde oynayan figüran rolündeki kişilerin büyük ağırlığını mahallenin eski sakinleri oluşturmaktadır.

İlk önce internet dizisi olarak başlayan Yolunda A.Ş, 2015 yılında sinema filmine dönüştürülmüş ve filmin konusu dört arkadaşın hayatta kalma stratejisi olarak geliştirdiği “yolunda” olma durumundan, kentsel dönüşüm sonucunda değişen mahalle hayatına ve dönüşüm sırasında ortaya çıkan haksızlıkla savaşılmaya doğru evrilmiştir. Filmin başkarakterinin; küçük yaştan itibaren birkaç kez hapse girip çıkmış olması⁷⁷, hayatta kalmak için seçtiği gayrimeşru yollar, karakterin bir jön olmaması vb. durumlar göz önünde bulundurulduğunda Fehmi Kır'ın bir anti kahraman olduğunu, filmin ise sistemin yol açtığı sorunları dile getirmesi, muhtar ve inşaat firmasının süreci yönlendirirken gerçekleştirdiği haksız uygulamalara yer vermesi, özellikle kentsel dönüşüm bağlamında alanda yaşayan halkın uğradığı sistemli mağduriyeti ifşa etmesinden dolayı kullanılan söylem bağlamında muhalif bir sinema örneği olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda kentsel dönüşüm projelerini irdelemek için seçilen muhalif dil, filmi anti soylulaştırma hareketinin bir parçası haline getirdiği söylenebilir.

Çin Çin Bağları'ndaki kentsel dönüşüm ile birlikte mahallede yaşayan gençlerin hayatlarındaki değişimi iç içe anlatan filmin ana mekânını yine bu mahalle

⁷⁶ Fakat olay örgüsünde yer alan unsurlar, aynı alanda 2008-2010 yıllarında tarafımdan yapılan araştırma ve görüşmeler ile uyum göstermektedir.

⁷⁷ Filmde Fehmi ile babası arasında geçen bir diyalogta babasının söylediği şu sözler: Arlanmaz utanmaz koca adam oldun, senin yattığın ceza evleri müze oldu, sen hala yolundasın, bas git lan gözüm görmesin seni cümleleri Fehmi'nin geçmiş yaşantısı hakkında bilgiler sağlamaktadır.

oluşturmaktadır. İnternet dizisiyken Yolunda A.Ş, dört arkadaşı merkeze alarak Çinçinli olmayı anlatırken filmde konu kentsel dönüşüme doğru bir kayma göstermiştir. Bunun temel nedeninin Çin Çin Bağları'nın yıkılmaya başlanması ile birlikte gençlerin gündelik hayatındaki dönüşüm olduğu düşünülmektedir. Çinçinli olmak bir aidiyet meselesi iken alanın yıkılması bu aidiyetinde sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Filmde mahallede yaşanan dönüşümün yeniden ve kimi açılardan değiştirilerek kurgulanması söz konusudur. Senaryoda süreçle ilişkili çeşitli sapmalar bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak filmin hem senaristi hem de oyuncusu olan Hasan Göktaş ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler sonucunda sapmalar ve nedenlerine yer verilmiştir. İlk sapma, mahallede uygulanan kentsel dönüşüm Altındağ Belediyesi ve TOKİ önderliğinde gerçekleştirilirken filmde bir inşaat firması tarafından gerçekleştiriliyormuş gibi sunulmaktadır. Neden böyle bir yol izledikleri sorulduğunda Göktaş: “Aslında iki nedeni var özel bir şirket kullanmamızın. Birinci neden, mahallenin ve karakterlerin sınıfsal zeminini, onların kaderlerini belirleyenlerle karşıtlığı içinde vurgulamak ve aynı kent içinde var olan yaşantıların arasındaki uçurumu görünür kılmak isteyişimiz. İkinci nedense, bahsi geçen devlet kurumlarının özü itibari ile özel bir şirketten farklı olmadığını düşünmemiz. Dönüşüm, alanda yaşayanların fikri dahi alınmadan, alanın sosyo-ekonomik yapısına uygun alternatifler geliştirmeden ve en önemlisi kamu yararı gözetilmeden uygulandığı bir gerçekte, zaten hepsi aynılıyor bu kurumların. Kurgusal olarak yarattığımız Tam-Gaz Holding isminde de bu minvalde bir ironi var. Tam-Gaz, aslında şirket sahibi iki kardeşin isimlerinin (Tamer-Gazi) kısaltılmasıysa da TOKİ'siyle, belediyesiyle, özel şirketiyle gitgide büyüyerek, kentleri yıkmaya tam gaz devam eden ortak bir yapıyı temsil ediyor” demiştir. Dizinin internet dizisinden sinema filmine doğru evrilen gelişim çizgisinde karakterler sabit kalırken konuda değişim olmuştur. Göktaş bu durumu: “Kısa internet dizileri daha çok kendi içinde başlayıp, biten bir kurguda tasarlandı. Bu kurgunun elverdiği ölçüde de çeşitli konular, Fehmi Kır ve arkadaşlarının

günlük ilişkileri içinde verilebildi. Fakat film söz konusu olduğunda, dramatik yapıyı, tek bir düzlem üzerine kurmamız gerekiyordu. Mahallenin içinde bulunduğu koşulları irdelediğimizde de bu ana düzlemin “kentsel dönüşüm” olması gerektiğine karar verdik. Çünkü benzer gecekondular mahallelerinde olduğu gibi, Çiğir’in de insanların gündemini en fazla meşgul eden olay, kentsel dönüşüm süreciyle gelen belirsizlik durumuydu. Zaten çeşitli kent nimetlerinden yoksun durumda olan insanların bir de barınma gibi temel bir haktan yoksun duruma düşecek olmaları ve yarınları hakkındaki belirsizlik, daha önemli ve yakıcıydı bizim için.” Diğer filmlerde olduğu gibi bu filmde de bir belgeleme arzusu bulunmaktadır: “Filmimiz 2015 Türkiye’inde, Ankara’nın Çiğir isimli bir gecekondular mahallesi üzerinden, kent yoksullarının içinde bulunduğu durumu belgeleme çabasının bir sonucu olarak ortaya çıktı. Kentsel dönüşüm, bu çabanın en taşıyıcı öğelerinden biri oldu bizim için” sözlerinde de tarihe not düşme ve belgeleme düşüncesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Senarist tarafından kullanılan kavram, açıklamalar, sınıfsal farklılık ve kent yoksulluğunu ele alış biçimi filmin anti- soylulaştırma hareketi içerisinde değerlendirmesi fikrini güçlendirmektedir. Mahallenin suç bölgesi olarak tanımlanmasına ilişkin olarak Göktaş’ın altını çizdiği noktalar sürecin işleyişine ilişkin bir ön bilgeye de sahip olunduğunu göstermektedir: “Dünyanın birçok yerinde benzer tanımlar kullanılıyor aynı amaçla. Filme konu olan Çiğir’de, Ankara’da, “suç yuvası” olarak nitelendirilen ve korkunç bir mahalle olarak beyinlerde imgesi yaratılan bir yerleşke. Bu imgenin, mahalledeki yıkım sürecinin Ankaralıların onaylanması azımsanamayacak bir etkisi oldu. Projenin amaçlarından biride bu imgeyi değiştirmeye çalışmaktı ancak en çok zorlandığımız alan da bu oldu proje boyunca. Daha sonra bu tanımları, “risk altındaki bölge” “afet riski taşıyan alan” gibi yasal tanımlarında izlediğini ve yıkımın meşruluğunun kanıtlanmaya çalışıldığını da deneyimledik bu süreçte” demektedir. Ne yazık ki filmde eksik kalan boyut ise var olan Çiğirli imajının perçilenmesidir. Filmde var olan mahalle kültürü ön plana çıkartılırken aslında Çiğirli

olmanın tanımı da yapılmaya başlanmıştır. Kent merkezinde yaşayan bu yoksul insanların, kentte tutunamamış olmanın ortaya çıkardığı sorunları kendi yöntemleri ile nasıl çözdüklerini de anlatılmaya çalışılırken alanın suç ile anılmasına karşı çıkılmayan filmde başka bir Çinçin sunulmamakta, suçun nasıl içselleştirildiği ve meşrulaştırıldığı ortaya konulmaktadır. Filmin ilk sahnesinde illegalliğin usta çırak ilişkisi içerisinde nasıl öğretildiği gösterilmektedir.⁷⁸

Filmin ikinci sahnesinde mekân, kentsel dönüşüm uygulamasını yapan firmanın ofisidir. Patron ve kardeşinin izlediği bir reklam filmi ile başlayan sahnede: reklam filminde, Türkiye’de gerçekleşen büyük can ve mal kaybına yol açan depremlerin görüntülerinin yer almaktadır. Kardeş, reklam filmini gerilimli olarak değerlendirip tiye alırken, patron filmde memnundur ve yıkım görüntülerinin ve ölenlerin sayılarının arttırılmasını talep etmektedir. İkinci reklam filminde “dış ses: görüntüler ve hüznü bir müzik eşliğinde; biz gelmeden önce karanlık mutsuzluk, sıradanlık ve sadelik vardı çok fazla acı-evlerin polisler tarafından basıldığı sahneler yer almaktadır-, çok fazla gözyaşı vardı-görüntüde Çinçin Bağları yazan levha ve gecekonducular yer almaktadır- -Levhaya sihirli bir değnek dokunduktan sonra-Dış ses bu sefer heyecanlı ve neşeli bir tonla amaaa biz geldik Tam Gaz İnşaat’ın-Görüntü de klasik konut reklamlarına dair unsurlar yer almaktadır-sihirli değneği size de dokunacak. Bundan sonra sadece çocuklarınıza

⁷⁸ Dört çocuk, bir genç arasında geçen diyalogların hâkim olduğu sahnede, mahallenin mental problemleri bulunan iki “abisi” de sokağın net bir şekilde görülmesini sağlayan bir tepede bulunmaktadır. Bu konum mekâna olan hakimiyete de gönderme de bulunurken aynı zamanda mahalleye yapılan giriş çıkışların kontrol edilebilmesini sağlayan bir araçtır. Genç olan, çocuklara özetle bir arabanın önüne nasıl atlanacağı, sürücünün nasıl suçlanacağı ve ondan nasıl para alınacağını inceliklerini anlatmakta ve gerekli olan ekipmanları iş güvenliği adı altında sıralamaktadır. Para koparmak için araç; yara almak değil yaralanmış gibi yapmakken amaç ise para koparmaktır. Çocuklara iyi ve kötü arasındaki fark yerine “ya yolunuza bakar hayatta kalırsınız ya da aha böyle tek kat Mehmet (mental problemi olan kardeşlerin büyüğüdür ve boyacılık yaparak geçinmektedir) gibi sabahtan akşama yediğiniz kuru soğan gördüğünüz Yenidoğan olur bu Çinçin’de” demekte gelen araba üzerinde uygulama yapmaktadır. Uygulama esnasında aslında çok daha kolektif bir sürecin var olduğu, gencin ıslık sesiyle mahallenin diğer sakinlerinin de sürece eklenerek arabadan para almak için sürücüye nasıl bir baskı uygulandığı gösterilmektedir. Bu sahnenin sonucunda anlaşılmaktadır ki suç “hayatta” kalmanın tek yoludur ve mahallenin dışına çıkılmasını sağlayabilecek tek formüldür, mental sorunlarına ve daha da büyük problemleri bulunan kardeşe bakmak için babadan kalma mesleği icra eden Mehmet örnek alınmaması gereken kişidir. Akıllı olsa Mehmet soğana tamah edip çalışır mı önermesini de içinde barındıran cümlede suç ve zekâ arasında bir bağ kurulduğu da söylenebilir.

alacağınız dondurmanın neli olduğunu düşüneceksiniz. Tam Gaz İnşaat size bambaşka bir hayat sunuyor. Yakalayan bu tarafa gelsin. Tam Gaz İnşaat 2002’den beri-2002 tarihi tesadüfen seçilmiş olabilmekle birlikte bu tarihin Adalet ve Kalkınma Partisi’nin iktidarı olduğu tarih olduğunun ve inşaat firması sahibinin ilerleyen sahnelerde de görüleceği üzere dine ve dine göre yaşama konusunda fazlaca referansta bulunduğu ama söz konusu para olduğunda dini öğretileri para kazanacak şekilde yonttuğunun da altını çizmekte fayda bulunmaktadır. Ek olarak Tam Gaz İnşaat isimlendirilmesinin tesadüfi olmadığı düşünülmektedir. Altındağ Belediyesi 2007 yılı faaliyet raporunda Çiçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesini anlatan 50. Sayfasında Çiçin’de kentsel dönüşüm TAM GAZ devam ediyor denilmektedir. Yine filmin bu sahnesinde yer alan deprem ile korkutma, masallaştırma, sihirli değnek kullanma ve benzeri göstergeler belediyenin broşürlerinde de yer almaktadır. Broşürlerle ilgili çözümler belediye ile ilgili materyallerin yer aldığı bölümde yer almaktadır- diyaloglar bittikten sonra kamera; kuş bakışı, inşaat firmasının dışına, cam binanın yer aldığı alana çevrilmektedir. -Görüntüler son 10 yılda soylulaştırılan Söğütözü’n’e aittir.-Reklam filminde depreme yapılan vurgu, bir önceki filmde yetkililer tarafından dile getirilen ve kentsel dönüşümün meşru dayanaklarından biri olan Afet Yasası’nın yansıması gibidir. Rıza için halkı gerçekte de var olan bir tehditle korkutmak süreci hızlandırabilmek için anahtar rolünü üstlenmektedir. Ve bu durum filmde de dile getirilmektedir.

Filmde binalara yerleşmek zorunda kalan halkın gündelik hayatlarındaki dönüşüm ve acele ile yapılan konutların sorunlarına da yer verilmektedir. TOKİ konutlarının yer aldığı ilk sahnede, binanın içinde ip atlayan çocuklar ekrana yansımaktadır. Ramazan’ın evden çıktığı sahnede doğalgaz sayıcına giden borunun üzeri yapay çiçeklerle çevrilmiştir. Bu görüntü gecekondu kapıları önünde bulunan ağaçlara gönderme de bulunmak için yerleştirilmiş olabilir.

-İp atlayan kızlardan biri asansöre yönelen Ramazan’a:

-Asansör çalışmıyor Ramazan abi

-Ramazan:

-Sanki otomat çalışıyor Berivan

Bu sahne hızla yapılan, alt yapı sorunlarının olmayacağı söylenen ve yeni bir yaşam vaad eden TOKİ’lerde kullanılan malzemelerin sorunlarına gönderme de bulunurken bu göndermeler ilerleyen sahnelerde su tesisatı içinde dile getirilecektir.⁷⁹

Filmde doğrudan etnik kimliğe vurgu yapılmamakla birlikte, apartmanda ip atlayan kızın adının Berivan olması, mahalle bakkalının Kürtçe konuşması, ekrana yansıyan görüntülerden birinde evin duvarında Zaza yazması, mahallenin demografik yapısı hakkında kimi bulguları içermektedir. Yine baş rol oyuncusu Fehmi Kır’ın internet filminde dizinin sloganı olan Yolumuzdayız Baba Sultan repliğini sıklıkla kullanması ise Aleviliğe yapılan bir göndermeyi de içerisinde barındırmaktadır.⁸⁰ Bu bulgular ışığında filmde alanda yaşayan halkın tek dezavantajının yoksulluk olmadığı aynı zamanda etnik kimlik bağlamında da “azınlık” olmalarından ötürü bir dezavantajlı konumu bulunduğunu söylemek mümkündür. Fehmi Kır’ın sevdiği kadının pavyonda çalışması ve aynı mahallede oturması ise toplum tarafından başka gerekçelerle dışlanan bir kesimin de mahalle de yaşadığının göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

⁷⁹ Asansörün bozuk olması nedeniyle merdivenlerden inen Ramazan merdivenlerde oturan çocuklarla ve apartmanın içerisinde tüple kelle paça kaynatan İbo’nun annesi ile karşılaşmaktadır. Ardından İbo’nun kapısına yönelen Ramazan kapıda hışımla çıkan İbo ile karşılaşmaktadır. İbo sinirlidir çünkü babasının askerlik borçlanma parasını almış paranın yarısı ile arkadaşları ile pavyona gitmiş diğer yarısına kurban almıştır ve babası parayı bulamayınca öfkelenmiş ve İbo’ya çıkmıştır (İbo yaptığı hırsızlıktan dolayı kendini suçlu hissetmezken babasının sözlerinin ağırına gitmesi yine “yolunda olmak” kavramına vurgu yapmaktadır). İbo babasından kaçmak için gecekodu da ya da Tek kat Memet’in evinde kalmayı tercih etmektedir, Ramazan’ın bizde kal teklifini red etmektedir. 6 aydır TOKİ’de yaşadığını ve alışamadığını dile getirmektedir. Görüntü apartmanın önünde doğru çevrilmekte ve apartmanda oturan kümeler halinde topluca kadınların bahçede yemek yaptığı bir sahne yer almaktadır. Bu durum gecekondularda yaşadıkları hayatı TOKİ’lere adapte ettiklerini TOKİ’lerin gündelik hayatı ve yaşam pratiklerini dönüştürürken alışkanlıkları değiştirmek yerine alışkanlıkların TOKİ’lere eklemelendiği bir görüntü arz etmektedir.

⁸⁰ Mahallede büyümüş olan filmin senaristi de Alevi’dir.

Film boyunca mahallede yaşayan halkın evlerinden ayrılmak istemediği, binalara yerleşenlerin ise yeni yaşama adapte olamadıkları, apartmanlara taşınmanın onları gecekonduda gerçekleştirdiği yaşam pratiklerini devam ettirmelerini zorlaştırırken yine de onları gerçekleştirmesine engel olamadığı görülmektedir.

Filmde uygulamacılar ile halkın karşı karşıya geldiği sahnelerde halkın durumdan hoşnut olmamakla ve zararlarına sonuçlanacağını bildikleri halde süreci durdurmaya yönelik tepkiler vermediği görülmektedir. Üstü kapalı şekilde bir kurtarıcı aranmakta ama kendileri bireysel ya da kolektif olarak güçlüklerle mücadele etmek istememektedirler. Kahvehanede geçen, mahalle sakinleri, muhtar ve proje yürütücülerinin yer aldığı sahnede; evlerin yıkıldığı, yeni evlerin ve gecekondunun metrekaresine bakılmaksızın daha küçük evlerde oturmaya zorlandığı, hatta evine karşılık ev almak bir yana bir de üstüne borçlanıldığı ve borcun taksitlere bağlandığı dile getirilmektedir. Daha önce evlerinin yıkılmasına müsaade eden İbo ve Ramo'nun ise gecekondularını vermemelerini, konutların sorunlu olduğu ve gecekondularını özledikleri, borçları ödeyemedikleri dile getirilmektedir. Burada var olan tepkilerin bir önceki filmin Bursa'da geçen sahneleri ve aynı zamanda 2010 yılında Çin Çin Bağları Gültepe Kentsel Dönüşüm projesini inceleyen (Yılmaz: 2010) yüksek lisans tez çalışmasının bulguları ile uyduğu görülmektedir.

Çaresizlik ve umutsuzluğun hâkim olduğu filmde süreci tersine çevirmek için aranan kahraman ise Fehmi Kır'dır. Daha önce internet dizisiyken her bölümde Robin Hood gibi zenginden alıp fakire vermenin kutsandığı yaşam biçimi bu filmde de kendine yer bulmaktadır. Fehmi Kır ve üç arkadaşı yeni yerleşilecek evlere ödenecek olan paralara itiraz etmek için Tam Gaz İnşaat'a ziyarette bulunurlar ve patronun kardeşi ile konuşma fırsatını elde ederler. Bu noktada altı çizilmesi gereken durum ise Fehmi Kır kendi ailesinin evi yıkılana kadar sürece dahil olmamıştır. Evlerin yerine verilen küçük metrekaireli evlere ya da alanın yıkılmasına itiraz etmemektedir. Tapu tahsislilerin ya da kiracıların alandan tecriti onun için sorun değildir. Tek sorun ödenmesi gereken borcu

ortadan kaldıracak bir çözüm üretebilmektir. Sorunu gidermek için ilk bulunan formül; ailelerin ve oturdukları evlerin bilgilerinin yer aldığı patronun kardeşine ait bilgisayarı çalmaktır. Fakat 2015 yılında dokunmatik cep telefonu kullanmayan kişiler için bilgisayarın şifresini kırmak ve gerekli işlemleri yapmak oldukça güçtür. Ayrıca çalınan bilgisayarın sahibi tarafından bloke edilebileceği bilinmemektedir. Mahalleliye verilen umut bilgisayarın bloke edilmesi ile yok olmuştur. Fakat sorun karşısında vaz geçilmemiş yeni bir formül bulunmuş firmanın asıl sahibi içeride çaycı olarak çalışan bir Çinçinli'den alınan bilgiyle çeşitli mücadelelerle yolundan saptırılarak Çinçin'e sokulmuş, filmin ilk sahnesinde yer alan Muti karakteri en iyi bildiği yolla arabayı durdurmuş ve en nihayetinde 74 hane için borçsuz bir şekilde ev almaları mümkün olmuştur.

Film her ne kadar yönetmeni ve senaristi açısından kentsel dönüşüm karşıtı olarak tanımlansa da mahallenin yıkılmasına ya da projeyi yürütülenlerle eşit söz hakkına sahip olunması gibi öğelere yer verilmemektedir. Bu haliyle film aslında en başından beri dile getirilen ve bir soru işareti olarak kalan Türkiye'de anti soylulaştırma hareketi neden kök salamadı sorusunun da yanıtını vermektedir. Türkiye'de soylulaştırılan alanların özellikle de gecekondulu bölgelerinin önemli alt yapı sorunları bulunmaktadır ve bu sorunlardan yılan gecekondulu halkın isteği onlarca yıldır pompalanan refah, huzur ve seçkinlik vaat eden konutlardan pay almaktır. Gecekonduların oluşmaya başladığı dönemde başını sokacak bir yuva arayanlar da artık konutlarda yaşamak istemektedir. Konut edinebildiği ya da uygun koşullarda sahip olabildiği ve ranttan kendilerine de bir pay düştüğü sürece soylulaştırma ile olan problemleri ortadan kalkmaktadır.

Üç film de kentsel dönüşüm karşıtıdır. İlk filmin son kısmı haricinde soylulaştırma kelimesi hiç kullanılmamaktadır. Yolunda A. Ş'nin çekim ekibinde bu konuda çalışma yapan birinin olmaması ve akademi de bile tartışmanın kentsel dönüşüm üzerinde devam etmesi bu filmde soylulaştırmanın neden kullanılmadığının anlaşılmasını sağlarken

özellikle Ekümenopolis'te kullanılmamış olmaması görece şaşırtıcıdır. Fakat bu durum filmlerin soylulaştırma karşısı olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Filmlerin anti soylulaştırma hareketi bağlamında Amerika'daki örneklerinden ayıran temel özellikleri gösterebilmek için bir kıyaslamaya gitmek doğru olacaktır. İnternet dizisi olarak yayınlanan internet üzerinden BRIC TV'de yayınlanan Brooklynification adlı dizi 1.500.000 kişi tarafından izlenmiştir.⁸¹ Dizi toplam iki sezon 12 bölüm olarak yayınlanmıştır. Dizinin ilk bölümü Bidders adını taşımaktadır. Bu bölüm soylulaştırmanın önemli etkilerinden biri olan fiyat artışını konu almaktadır. Brooklyn'de oturan ve savaş öncesinde yapılmış, dışı kahverengi taş, içleri ahşap oymalarla bezeli bir evde yaşayan siyahi bir çiftin evlerini satmak istemesi ve evlerini satın almak isteyen beyaz çift arasındaki diyaloglar üzerinden soylulaştırılan mahallerdeki fiyat artışını ve bu evlere sahip olmak isteyenlerin gerçekleştirdiği taktikler üzerine kuruludur. Siyah çift daha önce fiyatta bir uzlaşuya vardığı ve tamamen taktik için 5 yıldır kendileri ile dostlukları bulunan çifte evlerine daha fazla fiyat teklifinde bulunan bir aile olduğu için evlerini satmaktan vaz geçmiştir. İlk bölüm biterken gelen telefonla ev sahipleri anlaşmanın bozulduğunu anlamış ve yeni bir arayış içine girmiştir. Brokers adını taşıyan dizinin ikinci bölümü Amerika'daki emlakçılar tarafından sıkça kullanılan açık ev günlerini konu almaktadır. Soylulaştırma açısından bu bölüm eski sakinlerinden kısmen arındırılan mahallenin güvenlik olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, evi satın almak isteyenlerin/pionerların eğitimli, orta sınıf tek çocuklu aile olma özelliği üzerine kuruludur. Evi gezen çoğu yeni evli ya da tek çocuğu bulunan çiftler emlakçıdan ev hakkında bilgi almak istemektedir. Alıcı konumunda bulunan herkes evin mimari yapısına hayran kalırken sorguladıkları tek şey mahallenin güvenli olup olmadığıdır. İlk bölümden itibaren mahalleye yeni yerleşen ya da yerleşmeyi planlayan orta sınıfın kendi

⁸¹ <https://www.bricartsmedia.org/tv-shows-videos/brooklynification>

yaşantılarıyla özdeşleştirdikleri kimi alışkanlıkları siyahilere ve mahallenin diğer sakinlerine adapte etmeye çalıştığı görülmektedir. Orta sınıfın her şeyi şampanya ile kutlama alışkanlıkları, yetişkinler ve çocuklar için ayrı ayrı oyun günleri düzenlenmesi, mahalledeki kaldırımlardaki yaşamı bile denetleme arzusu, komşularını seçme lüksü, sokakta müzik dinleyerek yürüyüş yapmak, çocuklarını parka götürmek ya da evde besledikleri hayvanları ile sokakta gezebilmek için mahallenin demografik yapısını sorgulamak dizide ekrana yansıtılan tutumlardan birkaçıdır. Dizinin dördünü bölümü The Neighbors adını taşımaktadır. Bu bölüm soylulaştırmanın mahallede ortaya çıkardığı başlıca sorunlardan biri olan eski sakinler ile yeni sakinlerin gündelik yaşamlarında sahip oldukları alışkanlıkların birbirini rahatsız etmesi üzerine kuruludur. Üçüncü bölümünde evi almaya talip olan ve ikinci bölümünde, emlakçının güvenli mi sorularından sıkılıp artık azarlamaya ve dalga geçmeye geçtiği son çiftin- biri siyahi diğeri farklı bir etnik kimliğe sahiptir- evi satın aldığı görülmektedir. Bir tane bebekleri bulunan çift, geceleri başlayan ve yan komşularından gelen müzik sesinden rahatsız olmaya başlamıştır. Kadın durumu önlemek için polis çağırmaya karar verirken adam polis çağırılmasına oldukça mesafeli yaklaşmaktadır-dizi boyunca mahallede ortaya çıkan durumlar için polis çağırılması kadınlar teklif edilmekte ve siyahi olan erkekler tarafından red edilmektedir.- Burada farklı bir bellek meselesi ortaya çıkmakta ve dizide siyahilerin geçmişten gelen ve haklı gerekçeleri olan polis karşıtlığı birkaç bölüm boyunca kimi zaman üstü kapalı kimi zaman aleni şekilde verilmektedir.- Adam ve eşi- eşinin yanına aldığı görüntülü bebek telsizini de alıp- komşularını gidip yüzyüze uyarmaya karar verir. Kapılarını çaldıklarında bir parça üzerinde çalışan orta yaş üstü bir caz grubunun evin sahibi olduğu anlaşılır. İsimleri ile hitap ederek komşularını evlerine davet eden komşular, gelem nedenlerini anladıktan sonra cazın önemine kendilerinin kaç yıldır bu işle uğraştığına, müzikteki yerlerine değinir ve komşuları kendilerinden utanıp evlerine döner, onlarsa müzik yapmaya devam ederler. Eve döndüklerinde ortaya çıkan sorunu bu şekilde

çözemeyeceğini anlayan çift-kadın olan- telefonla ilgili departmanı arayarak gürültüden kaynaklı şikâyetle bulunurlar, şikâyet sebepleri komşularının caz yaparken ortaya çıkan yüksek müzik sesidir. Dördüncü bölüm The New Mothers adını taşımaktadır. Bölüm sadece yeni annelerle dalga geçmemekte soylulaştırma dalgası ile mahalleye yeni yerleşenlerin sadece etnik kimlik ve sınıf çeşitliliği değil, cinsel kimlik çeşitliliğinde- marjinal- beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir. Eski sakinler bu durumdan rahatsız değillerdir ama onları nasıl isimlendireceklerini bilmemektedir. Mahalleye yeni taşınan biri siyahi diğeri beyaz olan lezbiyen çift daha evin kolilerini açma işini tamamlanmadan bebeklerinin penisi ile ilgili görsel bir sorun üzerine aralarında tartışmaktadır. Annelerden biri Google’da yaptığı aramalara dayanarak teşhiste bulunmaya çalışmakta ve doktora gitmeyi gereksiz bulmakta ve araştırmaları sonucunda ortaya çıkan teşhisler karşısında evhamlanmaktadır. Öğle yemeklerini internet üzerinden sipariş veren çiftin, iki devasa kilide sahip kapıları çalar ve gelen siyahi annenin çağırdığı yine siyahi olan gay arkadaşıdır. Arkadaşlarının eve gelmesinin nedeni bebeklerinin penisini bir de ona göstermektir. O da gerekli teşhisi koyamaz ve ilerleyen bölümlerde tekrar karşılaşılabilecek olan çocuk sahibi başka siyahi bir kadın arkadaşını eve davet eder. O da emin olamayıp eşini arar. Ardından yemek siparişlerini verdikleri yerin kuryesi gelir o da konuyla ilgilenir ve bu bölüm bu şekilde biter. 5. Bölüm The Friends adını taşımaktadır. Bu bölümde paylaşımlı bir arabaya binen iki eski arkadaş tesadüfen karşılaşır. Çocukları aynı okulda okumaktadır. Konu Facebook ve Facebook’ta paylaşılan yeni doğmuş bebek fotoğraflarına, yeni doğan bebeklerin ne kadar çirkin gözüktüklerine oradan da Facebook’ta insanların mükemmelmış gibi yaptığı hayatlarını sergilemesine geçmektedir. Benzer tespitleri onaylayan ifadelerle geçen diyalog iki arkadaştan beyaz olanın siyah olan ile Facebook’ta hala arkadaş olmadıklarını fark etmesiyle gerilimli bir hal almaya başlar. Siyahi kadının sadece öğle yemeklerinde yeddiği yemeklerin fotoğrafları paylaştığını ve teknolojiyi iyi kullanamadığından dem vururken arkadaşlıktan

kendisini çıkarma nedeni olarak teknolojiye olan uzaklığını öne sürmüştür. Bu noktada siyahi kadının neden yemek fotoğrafları paylaştığına gerekçe olarak da New Orelans'ta yaşaması ve buranın gurme restoranların bulunduğu bir yerleşim alanı olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır. Çünkü soylulaştırmanın nüvelerinden biri daha önce de değinildiği üzere gurme restoranların açılmasıdır. En nihayetinde siyahi kadın, beyaz kadını arkadaşlıktan bilerek çıkarttığını kabul eder ve beyazların özellikle seçim dönemlerinde yaptıkları paylaşımlarında alta yatan ırkçılıktan kaynaklı olduğunu söyler. Kadınlar bu konuda tartışmaya başlarlar, konu polis şiddetine gelir beyaz olan kadın kendisini tarafsız olarak görmekle birlikte içten içe siyahilerin taleplerini ve sorunlarını anlamamaktadır. Tartışma devam ederken arabaya binen profesyonel fotoğrafçı olduğunu tekrar tekrar belirten, beyaz orta yaş üstü adamın kendilerinin fotoğrafını çekme arzusu- adam soylulaştırma sürecinde mahalleye yerleşen sanatçıları sembolize etmektedir- onları kızdırır ve bölüm onların arabadan canhıraş inmeleri ve iki kadının birbirini öpmeleri ve beyaz kadının bir oyun günü düzenleme teklifi ile biter. Sezonun son bölümü The Mayor adını taşımaktadır. Bu bölüm mahalleye yeni taşınan ve takım elbise giyen siyahi adamın tam da kapısının önünde ikamet eden, sokakta yaşayan evsiz beyaz adamı evinin önünden gönderme çabaları ile başlamaktadır. Siyahi adam, evsiz adamın üzerinde oturduğu ve okuduğu anlaşılan gazete kağıtlarının evinin bahçesine uçmasından, yarattığı görüntü kirliliğinden, kokusundan rahatsızdır. Ve evde çalışan karısı ve kız çocuğu için bir tehlike oluşturduğunu düşünmektedir. Adamla tartışırken daha eski mahalle sakinlerinden biri olan beyaz başka bir adam, evsiz adama ismi ile hitap ederek paketlenmiş Meksika yemeği getirir. Uzun süredir tanıştıkları bellidir ve gazetelerde yazan yazılara referansta bulunarak aralarında sohbet ederler. Siyah adam evine giden beyaz adamın peşinden giderek evsiz adamı buradan göndermek istediğini söyler, beyaz adam bu duruma karşı çıkarak ondan rahatsızlık duymadığını söyler. Daha sonraki diyaloglarda evsiz adamın uzun süredir bu mahallede yaşadığı annesinin ölümünün ardından sokakta yaşamaya

başladığı ve mahalledeki evleri ondan daha iyi bildiği ortaya çıkar. Siyah adam eve döner karısına durumu anlatır karısı polisi aramasını söyler adam bunu kabul etmez, bu arada kızı ve onunla aynı okula giden beyaz erkek sınıf arkadaşı bilgisayar oyunu oynamaktadır. Bu durumdan biraz tedirgin olmakla birlikte eşi ile konuşmaya devam eder. Mahallelilerin evsiz adam beyaz olduğu için ona sahip çıktıklarını siyahi olsa böyle davranmayacaklarını söyler. Bu arada evsiz adam tuvalet ihtiyacını onların kapısının önünde giderir. Adam koşarak evden çıkar, adamın yaptığı gaytaya basar ve evsiz adamı uyarır, bu durumu ve kendisini temizleyip evin önünden gitmesi için adama 400 dolar verir. Yeniden eve girer. Adam teklifi kabul etmesine rağmen tuvaletini yapmaya devam eder. Bu bölüm eski sakin ve yeni sakinler arası çatışmanın yanı sıra Amerika’da gündemi sürekli meşgul eden evsiz insanlar ve onların maruz kaldığı ayrımcılığı konu almıştır. İkinci sezonda ise sırasıyla mahallede soylulaştırmayla neredeyse özel okulun imkânlarına sahip hale gelen ilkokul ve siyahi çocukların adaptasyon sorunu, kira fiyatlarındaki artış nedeniyle çok sayıda, farklı cinsiyete sahip gençlerin birlikte yaşadığı evler, evden çıkartılmaya çalışılan kiracılar, farklı amaçlar için kullanılmaya başlayan ve kamusal alan olan parklar, evinden taşınmak zorunda kalıp yıllar sonra o evi oğlunu göstermek için beyaz bir adamın kapısını çalan, siyahi bir adamın mekânla kurduğu bağ ve çocukluğuna dair arka bahçeye gömdüğü kitabı alma çabasını konu almaktadır. Özetle dizinin her bölümü akademik bağlamda tartışılan ve soylulaştırmanın yol açtığı sorunlar arasında değerlendirilen başlıkların internetten yayınlanan komedi serisi üzerinden aktarılmasını içermektedir. Bu dizi ve Türkiye’de kentsel dönüşüm karşıtı olarak yapılan çalışmalar üzerine genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda, soylulaştırma odaklı dizinin sorunları halkın anlayabileceği bir dilde, yarı ciddi bir şekilde verdiği herkesin başına gelebilecek soylulaştırma sürecini nasıl anlayıp, değerlendireceği hakkında bilgi vermekte ve farklı ülkeleride kapsayacak daha geniş kitlelere ulaşmaktadır.

3.4.4. 2000'LERDE SOYLULAŞTIRMANIN MEŞRULAŞTIRILMASI İÇİN İLETİŞİM ARAÇLARININ KULLANIMI

2000'ler reklamcılık alanında hem sektörel hem de yapılan işin içeriği bağlamında bir dönüşüm dönemini sembolize etmektedir. Ürünle birlikte bir yaşam biçimini de satma ve kurgulama arzusu içeren reklam metinleri 2000'lerin daha sistemli, imge üretiminin daha bilinçli yapıldığı, her türlü kodun düşünerek tasarlandığı, pazar araştırmalarının da dâhil olduğu, hedef kitle analizlerine daha çok önem veren, nesnelerin fetişleştirilerek bir arzu nesnesine dönüştürüldüğü bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Reklamı yapılan ürün ve hizmetin sahip olduğu niteliğin yerini ona yüklenen anlam ve niteliklerin aldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye'de 90'larda artan tükettirme stratejilerinin, 2000'lerde daha da artan taksit imkânları ve genişleyen kredi kullandırma koşulları ile gündelik hayatın içerisinde sıradanlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Tüketimi, neo olarak yeniden yorumlamaya ve düzenlenmeye çalışan kapitalist ve liberal politikaların hala taşıyıcı unsuruyken aynı zamanda artık sınıfsal farklılıkların “silikleşmesini” de sağlayıcı rol üstlendiği iddia edilebilir. Reklam metinlerinin anlatıları üzerinden sağlanan silikleşme -gerçekte derinleşen ekonomik farklılık- ile kişilerin sahip olduğu gelirden bir değişiklik olmamasına rağmen statü atlama için gerekli olan şeyin metadan geçtiği bir gibi anlamı inşa etmektedir. Yıllarca süren taksitlerle alınan ve metanın bir üstünü almak için sürekli yenilen taksitlerin; yaşamak için çalışan insan yerine, borç ödemek için çalışan insana doğru bir evrimi de beraberinde getirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Tüketim, süreci satılan metanın alınması ile tamamlanmamakta sunulan yaşam biçimine sahipmiş gibi yapabilmek için gerekli olarak tanımlanan tamamlayıcı mallarla devam etmektedir. Metaların işlevleri ikinci sıraya itilirken örneğin ev barınak ya da yuva olmaktan çıkmakta ve sadece eve sahip olmak yeterli olmamakta, o evde kullanılacak mobilyadan banyodaki havlu, mutfak araç

gereçleri, tavandaki avize, yerdeki halıya kadar bir bütünlük arz edecek tamamlayıcı ürünlerinde alınmasını beraberinde getirmekte, ev içiyle kalmayıp kapıdan çıkarken ne giydiğiniz hangi arabaya bindiğiniz aldığınız metanın ardıl tamamlayıcı nesneleri olarak devam etmektedir. Bu stratejik ve sistemli tükettirme yaklaşımın belirgin olarak görüldüğü konut reklamları artık sadece bina, bahçe ve metrekare gibi özellikleri değil, örnek daire modelleri, yerleşim planları, araç parkında yer alan görsellerden hareketle “ne alsam kargaşasına” son verirken, içerisinde yer alan diğer komplekslere yer verilmesiyle, burada oturanlar, bunu yerler, burada gezerler, bunu içere kadar önemli bir “yol gösterici” olarak işlevini devam ettirmektedir. Diğer bir işlevi ise Marcuse’un daha önce de yer verilen cümlelerinde bulmak mümkündür:

“eğer patron ile işçisinin aynı televizyon izlencesinden haz duyuyor ve aynı dinlenme yerlerine gidiyorlarsa, eğer sekreter kendine işverenin kızı denli çekici bir görünüş verebiliyorsa, eğer Zenci bir Kadillak alabiliyorsa, tümü de aynı gazeteyi okuyorlarsa o zaman bu benzeşme sınıfların yitişini değil, ama kodamanların korunmasına hizmet eden gereksinim ve doyumları altta yatan nüfus tarafından ne düzeye dek paylaşıldığını göstermektedir” (2008:8-9).

Egemen olanın iktidarı, zevk ve metadan geçerek yönetilen alandan çıkıp gündelik hayatında içine işlemektedir. Fakat alt sınıfa doğru kayan ya da onlarında kullanıma açılan öğelerin Bauldrillard (2015)’ın da belirttiği gibi bir banelleşmeye maruz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle üst sınıfa yönelik yeni uğraşlar ve metalar bulup, mekânlar tasarlanırken alt sınıf hep takip/taklit edici durumundadır. Bu durumun döngünün sürekli olarak kendini yeniden ve yeniden üretmesine neden olduğu söylenebilir. Döngünün var olan şekline rağmen kimi zaman kırılmalar olduğunu söylemekte mümkündür. Konut ilanları özelinde mahallelik vurgusu bu durumun bir örneği olarak değerlendirilebilir. Köksal Alver (2010: 117) mahalleyi;

“Mahalle bir metafordur aynı zamanda, bir semboldür; sembolik bir haritadır. Bir metafor olarak mahalle, dayanışma, komşuluk, yardımlaşma, cemaat, denetim, kontrol, güvenlik, ortaklık,

benzerlik, yakınlık, aidiyet gibi kavramları hatırlatır. Mahalle, bağlanma, bir yerle kendini irtibatlı kılmadır. Yani kente dahil olma biçimidir, kentli/şehirli olma halidir bir bakıma. Kentli olma bilincinin ilk oluşum şekli, nüvesidir. Mahallenin metaforik açılımı en az fiziki ve toplumsal bir birim olan gerçek mahalle algısı kadar önemli ve işlevseldir. Mahalle gerçek düzlemde yaşadığı gibi aynı şekilde sembolik düzlemde yaşamaktadır”

biçimin de tanımlamıştır. Komşuluk, yardımlaşma ve dayanışma gibi kavramların köken itibari ile toplumsal açıdan dezavantajlı konumda bulunan kişilerin bir aradalığına referansta bulunduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde site biçiminde örgütlenen yapıların ilanlarında yer alan “mahallelik” vurgusu ise kontrol, güvenlik ve benzerlik temellidir. Bu sefer görece alt sınıfa ait olan bir kavram içi boşaltılarak sadece birkaç özelliğe indirgenmiş, indirgenen kavramlarında yine içi boşaltılmıştır. Yeni mahallelikteki korunaklılık, birbirlerini tanımak ve güçlü sosyal ilişkilerden kaynaklı olarak değil, dijitalleşen; site içine yayılan kamera, kontrollü giriş çıkış, görüntülü diyafon sistemleri ve kapıdaki güvenlik görevlileri üzerinden tanımlanmaktadır. Mahalle gibi yönetsel boyutu olan pek çok bina ya da gecekonduların sıralanması ile oluşan, muhtarlığı, okulu, sağlık ocağı, bakkalı, fırını, parkı bulunan kimi zaman yapımına imece usulü katkıda bulunan mahalleler sitelerdeki bloklara hapsedilmektedir. Güvenlik olarak sunulan önlemlerin mahallelerde bulunan diğer sitelerle ilişki kurmayı önlediği hatta çocukları bile kendi sitesinde bulunanların dışındaki çocuklarla arkadaşlık kurmalarını önlediği, özellikle lüks olarak isimlendirilen sitelerde boş zamanın geçirilmesi için gerekli olan alanları, marketleri bünyesinde örgütlediği için sitede yaşayanların mahallenin geri kalanıyla ilişki kurmasını gerektirecek bütün alanların kapısını kapattığı söylenebilir. Tanınırılık ve bilinirliğin komşunun akrabalarını da kapsayacak şekilde geniş bir ilişki ağı içerisinde şekillendiği mahallenin yabancısı, sadece mahallede oturmayan değil, oturanların akrabası olmayanken günümüzde sitelerde giriş ve çıkış için gerekli olan şifreyi bilmeyen kişiye kadar indirgenebilmektedir. Her şeyin önceden tasarlandığı ve muhtemel ihtiyaçlara göre biçimlendirildiği yıkılan alanlara yapılan sitelerin,

mahallenin daha önceki geçmişini, yaşanmışlığını ve belleğini ortadan kaldırırken yerine yenilerinin konulmasını da güçleştirdiği söylenebilir. Bu haliyle siteler mahalle kültürünün oluşturulmasındaki en büyük engelken ilanlarda da görülebileceği gibi kendisini bu kültürün taşıyıcısı olarak sunmaktadır.

Bu dönemin ilanlarında da ütöpik bir yaklaşımın pazarlanması söz konusudur. Ama 1980'lerdeki gibi sadece burjuvaların korunaklı kent çeperleri değil yine burjuvaların korunaklı siteleri bir ütopya olarak sunulmaktadır. Kendilerine ait yapay göl, gölet, ağaçlandırılmış alanları ön plana çıkan siteler, girişlerindeki lobi, kapalı havuz ve fitness centerları ile evlerin yuva olmaktan ziyade otellerin kral dairelerine dönüşmekte ve gelip geçici bir yaşam alanına dönüşümelerini resmetmektedir. Otellerden hizmet alan müşterilerine dönüşen site sakinleri özellikle kent içerisinde yer alan sitelerdeki vale hizmetleri ile iş dönüşü evlerine değil tatil yaptıkları otel odalarına dönmekte ve arabasını nereye park edeceği bile başkasının inisiyatifi haline gelmektedir. Yine bu hizmetler eve girerken lobiye palto bırakma, arabayı valeye park ettirme, sosyal donatı imkânlarından faydalanmak için ayrı para ödeme gibi oluşturduğu yeni yaşam formu ile yeni harcama kalemleri doğurmaktadır. Bu sayede evinize para ödmeden girme şansınızı ortadan kaldırmaktadır. En nihayetinde aile ile yaşanan yuva olmadan otelde konaklıyormuş hissi uyandıran rezidancelara dönüş apartman kültürünü bile sekteye uğrattırken mahalle kültürünü yaşatacağını öne sürmek oldukça temelsizdir. İlanlarda bu durumun ortaya çıkardığı karışıklık net bir şekilde görülebilmektedir.

a- Kente Dönüş

90'ların ortasından itibaren özellikle büyük kentlerde kent içi alana yönelik olarak hazırlanan proje ilanlarının yoğunlaşarak devam ettiği görülmektedir. Kentsel dönüşüm aracılığıyla soylulaştırılmaya başlanan mahallelere yapılan yüksek bloklu sitelerin ilanları ile 80 ve 90'larda kent dışına özendirdiği orta ve orta üstü sınıfları, bu sefer kent

merkezindeki projelere çağırmaktadır. Daha önceki dönemleri ait ilanlarda şehrin karmaşasından ve sorunlarından uzaklaşmak öne çıkartılan unsurken bu dönem zamandan tasarruf, sosyal çevreye yakınlık, şehrin merkezinde/göbeğinde yaşamak gibi unsurlar kente yeniden dönüşün sloganı olmuştur. Dikey mimarinin unsurları, kuleler, plazalar kentli orta sınıf için “yukarıda yaşamanın”, “yükselen hayatların” sınıf atlamanın bir aracı olarak sunulmaktadır ve yaşanacak binanın yüksekliği, oturacak sınıfın ekonomik ve statü açısından “yüksekliğine” de göndermede bulunmaktadır. Yine 90’larda ilanlarda yavaş yavaş kendine yer bulmaya başlayan sadece güvenli değil “yüksek güvenli siteler” hemen hemen bütün ilanlarda kullanılan bir unsur olmaktadır. Eski sakinlerin mahallelerinin kentsel dönüşüm ile birlikte yıkılmasının ardından enkazların içerisinde yükselen sitelere ait ilanlar soylulaştırmanın ve dışlamanın en belirgin biçimde görülebilmesini sağlamaktadır.

a-Öztaş Sitesi Emek Mahallesi

Emek Mahallesi tıpkı Bahçelievler gibi Cumhuriyet’in ilk yıllarında imarlandırılan ve yapı kooperatifleri aracılığıyla biçimlendirilen bir yapı arz etmektedir. Başta adını aldığı Emekli Sandığı Memurları Ev Yapı Kooperatifi olmak üzere kurulduğu dönemde Bahçelievler gibi memurların ve bürokratların yaşadığı bir mahalle olma özelliğine sahiptir. Bahçelievler ve Emek Mahalleleri sınır olarak ayıran 4. Cadde dönemin 300 mebusunun iştiraki ile yapımına başlanan ve bir İsrailli firma tarafından yapılan Dikmen Yapı Kooperatifi/İsrailevleri’ni⁸² dönemin koşullarında yapılaşma biçimi ve ikamet edenlerin profili hakkında genel bir bilgi edinilebilmesini sağlamaktadır. Yaşar Sökmensüer (2014: 186)’ün çalışmasında mahalle sakinleri hakkında;

“Bahçelievler ile Emek’i ayıran 4. Cadde’nin başlangıcındaki arazide, 1940’lı yıllarda kurulan Dikmen Yapı Kooperatifi daha sonra ‘50’li yıllarda İsrail Evleri adıyla semt hayatına katılır. Çok

⁸² <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/210/2861.pdf>

katlı ve 5 sokağıyla yan yana bloklar hâlinde uzanan site, İsrailli inşaat şirketi Solel Boneh tarafından yapıldığı için o adı almıştır. Üç katlı evler, 150 metrekare 4+1, 125 metrekare 3+1 ve 90 metrekare 2+1 bahçe katıyla dönemin “kısa boylu” ama lüks apartmanlarıdır. Birçok mebus, bakan, sanatçı orada ikamet eder. Hülya Avşar’ın da ‘60’lı yıllarda ailesi Ankara’ya göç ettiğinde ilk yerleştikleri ev, İsrail Evleri eski 78. Sokak’tadır” bilgilerine yer verilmektedir.

Mahallenin ilk soylulaşma dalgası devlet eliyle desteklenen ve bürokratların öncü olarak yer aldığı dönem zarfında boş bir arazinin soylulaştırılması ile gerçekleşirken ilerleyen dönemde farklı üniversitelere yakınlığı ve pek çok eğlence mekânına yakınlığı nedeniyle öğrencilerin ağırlıkta olduğu bir soylulaştırma gelişimi gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. 2000’li yılların başında mahalleye “yeni bir yaşama alanı” olarak sunulan yüksek güvenlikli sitelerin yapılmaya başlandığı ilanlar aracılığıyla görülebilmektedir.

“Emek Mahallesi’nde Tam Güvenlikli Site”

2 Blok

- Kontrollü Giriş
- Kapalı Garaj
- Bahçe ve Blok Güvenliği
- Çağdaş Mimari
- Kaliteli Malzeme
- Geniş Yeşil Alan
- Çift Asansör
- Görüntülü Kapı Sistemi
- Her katta Yangın Musluğu
- Mükemmel İşçilik

36 Normal Daire
Net: 145m² 4 Oda 1 Salon Çift Banyo

4 Dupleks Daire
Net: 210m² 6 Oda 1 Salon 3 Banyo
80 m² Ayrı Teras

■ Ayrıca 600 m² mağaza alanı

Uzakta ki sitelerin tüm özelliklerine sahip...

Özellikler:
• Ankaray Emek ve Bahçelievler duraklarına 500 m.
• Konya Yolu başlığında
• Otobüs ve minibüs güzergahları üzerinde

Örnek daire, inceleme için siz'i bekliyor...
10. Cad. No 70 Emek / Ankara
Sentele Tel : (0312) 223 19 50
Merkez Tel : (0312) 212 61 68

10.000 konutlu aşmanın tecrübe, güven ve gururunu taşıyoruz...

www.netas.com.tr

İlan Metni 71: 12.10.2003 s.7 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni :

“Emek Mahallesi’nde Tam Güvenlikli Site”

2 Blok, Kontrollü Giriş, Kapalı Garaj, Bahçe ve Blok Güvenliği, Çağdaş Mimari, Kaliteli Malzeme, Geniş Yeşil Alan, Çift Asansör, Görüntülü Kapı Sistemi, Her katta yangın musluğu, Mükemmel İşçilik. 36 Normal Daire: Net 145 metrekare, 4 Oda, 1 Salon, Çift Banyo. 4 Dupleks Daire: Net 210

metrekare, 6 Oda, 1 Salon, 3 Banyo, 80 metrekare açık teras. Ayrıca 600 metrekare mağaza alanı. Uzaktaki Sitelerin Tüm Özelliklerine Sahip...

10.000 konutu aşmanın tecrübe, güven ve gururunu taşıyoruz.

Ankaray, Emek ve Bahçelievler duraklarına 500 m. Konya Yolu Bitişğinde, Otobüs ve minibüs güzergahları üzerinde.”

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: “Uzaktaki Sitelerin Tüm Özelliklerine Sahip”

İsim Değişikliği: Emekli Sandığı Memurları Ev Yapı Kooperatif’inden adını alan semtin isim değişikliği daha eski bir döneme aittir.

Anahtar Kelimeler: Tam Güvenlikli Site, Çağdaş Mimari, Güvenlik Önlemleri, Daire Bilgisi, “Uzaktaki Sitelerin Tüm Özelliklerine Sahip”, Ulaşım araçlarına mesafe, metrekare bilgisi, oda sayısı

Görsel Metin: Metnin sağında ve solunda toplam beş adet fotoğraf bulunmaktadır. Sağdaki fotoğrafta binaların yan açıdan bitmiş haline yer verilirken, soldaki büyük fotoğraf binaların öncen bitmiş halini göstermektedir. Diğer küçük fotoğraflarda ise eşyasız örnek dairenin salon, banyo ve mutfığı yer almaktadır.

Garanti: Firmanın kendisidir. “10.000 konutu aşmanın tecrübe, güven ve gururunu taşıyoruz.”

Soylulaştırma Türü: Kent içi

b-Mesa Koza Plaza

80’ler ve 90’lar da kentin karmaşasını, trafiğini ve kirli havasını çıkartarak ve seçkinliği ön plana çıkartarak konut sahibi olmak isteyenleri kent çeperlerine özellikle de Eskişehir yolu üzerinde yer alan yeni konut alanlarına çağırın MESA A.Ş 2000’lerde kent merkezinde gerçekleştirdiği projelerle orta üstü ekonomik gelire sahip kişileri artık kent merkezine çağırılmaktadır ve ilanlarda kullanılan anahtar kavramlar sosyal çevreye ve iş

alanlarına yakınlıktır. Lokal düzeyde hemşeri yaratma stratejisi bu ilanlarla geride kalmış ve Ankaralılık ve Ankaralıları tanımaya dönüşmüştür.

İlan Metni 72: 04.05.2003 s.27 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni 73: 01.06.2003 s.29 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (72):

“Ankaralılar zaman kaybetmeyi sevmez...”

Çünkü Ankaralılar alışkanlıklarını kaybetmekten hoşlanmazlar. Ankaralılar büyükşehirlerde yaşayanların hiç alışkın olmadığı pratik bir yaşam anlayışına sahiptirler. Onun içinde pek çok işi yerine getirmenin kolaylığını bilirler. Ankaralılar zamanı nasıl değerlendireceğini ve onun kıymetini bilirler. Plaza 3,4,5 blokların şehir içinde sahip olduğu avantajları değerlendirirler. Ankaralılar, konutun markası Mesa’yı 33 yıldır yaşarlar ve bilirler. Ankaralılar bir Mesa Evinde yaşamayı her zaman tercih ederler.”

İlan Metni (73):

Ankaralılar çevre kaybetmeyi sevmez...

Çünkü Ankaralılar alışkanlıklarını kaybetmekten hoşlanmazlar. Ankaralılar sadece bu şehrin sunduğu yaşam kolaylıklarını değil, sahip oldukları çevreden de vazgeçmek istemezler. Her Ankaralının kendini rahat hissettiği benzerleri ile beklentilerine cevap bulduğu yerler ve çevreler vardır. Ankaralılar Koza Sokak'ın önemini Mesa'nın sunduğu yüksek standartların ve yaşamın değerini bilirler. Ankaralılar, Mesa Koza Plaza 3,4,5 blokların şehir içinde sahip olduğu avantajları değerlendirirler. Ankaralılar, konutun markası Mesa'yı 34 yıldır yaşarlar ve bilirler. Ankaralılar bir Mesa Evinde yaşamayı her zaman tercih ederler.

Geçmişle Bağlı Koparma: Geçmişle bağlı koparmak yerine Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren sistemli şekilde soylulaştırılan Çankaya'nın merkezine sıkı sıkıya bağlılık bulunmaktadır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: Ankaralıları tanıyoruz ve onlara istediği yaşamı veriyoruz.

İsim Değişikliği: Koza Sokak'ta isim değişikliğine gidilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Ankaralılık, çevre, zaman, alışkanlık, diğer büyükşehirlerde yaşayanlardan farklılık, Ankarayı ve Ankaralıları tanıma, yaşam kolaylığı, pratiklik, 34 yıllık tecrübe.

Görsel Metin: İki ilan metninde de görseller metnin üst kısmında yer almaktadır. Her iki ilan metnin de ikinci görsel olarak Mesa Plaza'nın dışarıdan görünüşü konulmuştur. Alan bilindiği için ilan metinlerinde krokiye yer verilmemiştir. İlk ilan metninde çevre şık dolma kalemle anlatılmıştır. Üç tane kalemin yer aldığı görsel de dolma kalemlerin kapağı açıktır. Yazmaya hazırdır ve çalışma anına referansta bulunmaktadır. Dolma kalemlerin uzak köşesine yatay biçimde kapağı kapalı tükenmez kalem yerleştirilmiştir. Çevreden kopmanın bedeli kullanılmayan tükenmez kalem ve

statüsel düşüştür. İkinci ilan metnin de görsel olarak paten ve Bond tipi çanta kullanılmıştır. Paten hız, sportiflik ve gençliğe gönderme de bulunurken çanta iş hayatını ve ağırlığını sembolize etmektedir. Her iki ilan metninde üstü kapalı şekilde erkeklerin hedef alındığı söylenebilir. Özellikle ikinci ilan metnin de kullanılan bond çanta türü erkeklerin kullandığı bir modeldir. Mesa'nın diğer ilanlarında da erkek model kullanıldığı hatırlanacak olduğunda firmanın genel stratejisinin erkekler üzerine kurulu olduğunu söylemek mümkündür.

Soylulaştırma Türü: Kent içi

c-Selenium Twins-Selenium Plaza

Beşiktaş'ta bulunan yapı 34 katlı oluşuyla ve boğaz manzarası ile övünürken etrafında bulunan diğer gökdelenlerle birlikte az katlı konutların boğazı görmesini engellemekte ve manzarayı belli bir ekonomik sınıfın tekeline geçirmektedir. Yapı aidiyet yapısı itibari ile içerisinde yer alan Birleşmiş Milletler Ofisi'nden, Rahmi Koç'a ait rezidansa kadar pek çok "önemli isme" ev sahipliği yapması ile ön plana çıkmaktadır.

İlan Metni 74: 16.12.2006 s.2 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni:

“İstanbul’un kalbinde, kalbinde İstanbul olanlara.

İstanbul’un kalbindeki en büyük proje ile tanışmaya hazır mısınız? Şehrin tam merkezinde panoramik manzarasıyla Selenium Twins ve Selenium Panorama yükseliyor. ISO 9001 belgeli yapılar kadar her ihtiyacınız düşünülmüş olarak hazırlandı. Şimdi 3000 seçkin aile yeni komşuları ile birlikte farklı bir aile yaşamına başlamak üzere. Tanıtım ofsimize uğrayın Selenium Twins ve Selenium Panorama’nın seçkin sakinleri arasındaki yerinize katılın.”

Geçmişle Bağı Koparma: Beşiktaş Fulya’da bulunan yapı daha önceleri “çukur” olarak görülen bir alanda yer almaktadır. Genel olarak makbul bulunmayan bir yerleşim alanıdır. Bu ve benzeri gökdelen projeleri alanı hem soylulaştırmış hem de talebi arttırmıştır. Özellikle Türkiye’de üst ekonomik gruptan ailelerin oturduğu evler alanın prestijini yükseltmiştir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: ISO 9001 belgeli yapılar hastanesinden alışveriş merkezine, spor salonlarından kapalı otoparkına kadar her ihtiyacınız düşünülmüş olarak hazırlandı. Şimdi 3000 seçkin aile yeni komşuları ile birlikte farklı bir aile yaşamına başlamak üzere.

İsim Değişikliği: Yapıların yer aldığı semt olan Fulya ismi metinde geçmemektedir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul’un kalbi, kalbinde İstanbul alan, ISO 9001, seçkin aile, farklı aile yaşamı

Görsel Metin: Mavi zemin üzerinde yapıların resmi yer almaktadır. Yapıların genel görünümü yerine çapraz karşısından ve daha altta yer alan bir konumdan çekilmiş/çizilmiş resmine yer verilmektedir. Gökdelen biçiminde yapılmış olmasından dolayı mavinin görseldeki hâkimiyeti gökyüzüne yakınlığı, yüksek statüyü vurgulamaktadır. Aynı zamanda çapraz aşağıdan çekiş plazaları başkasının manzarası, arzuladığı nesne haline dönüştürmektedir.

Sosyal Donatı: Hastane, alışveriş merkezi, spor salonlarını, kapalı otopark yer almaktadır. Dikkat çekici olan projede hastanenin yer almasıdır. Bilindiği üzere alt gelir grupları için sosyal donatı olarak aile sağlığı merkezleri (sağlık ocakları) yer almaktadır.

Soylulaştırma Türü: Kent içi

d.My Towerland

90'ların ortasından itibaren hem kent içi alanda hem de kent çeperinde soylulaştırmaya yönelik konut projelerinde hiç şüphesiz en öne çıkan isimlerden biri Ali Ağaoğlu'dur. Tıpkı MESA A.Ş gibi çok sayıda TOKİ ve Emlak Konut ile birlikte yürütülen projelerde yer alan Ağaoğlu sadece ilan ve reklamlarında değil haber bültenleri ve magazin haberlerinde de gerçekleştirdiği icraatlar ilgili oldukça iddialı cümleleri ile gündeme gelmekte ve gerçekleştirdiği projelerde lütufta bulunma/kahramanlık öykülerine sıklıkla yer vermektedir. -Anti Soylulaştırma hareketleri içerisinde yer verilen Ekümenopolis adlı filmde Ayazma'daki soylulaştırma sürecinde Ağaoğlu'nun başat konumuna yer verilmiştir.- Aşağıda yer verilen MY Towerland ilanında da Ağaoğlu'nun soylulaştırıcı yönünün ön plana çıkaran bir ilana yer verilmektedir. "İnsanoğlu hayal eder, Ağaoğlu inşa eder" başlığıyla çıkan ilanda Ağaoğlu'nun kendini aşkın bir varlık olarak konumladığı görülmektedir.

İlan Metni 75: 06.10.2005 s.7 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni 76: 06.10.2009 s.10-11 Hürriyet Gazetesi

İlan Metni (75):

“Bu mükemmel düşünülmüş dünyada aradığınız yaşamı bulacaksınız.

Dünya saatiyle 9.15. Uyanıyorsunuz ve kendiniz yepyeni bir dünyada buluyorsunuz. Burası My World Ataşehir. “İstanbul’u dünyaya değişmem!” diyordunuz: Ataşehir’de dünyanın en modern kentleriyle aynı olanaklara sahip bir yaşam buldunuz. Kentin en iyi mahallelerinden birinde yaşamak istiyordunuz: Her biri birbirinden çekici 8 mahalleden oluşan koca bir dünya buldunuz. Yaşamak istediğiniz evi hayal ederken beklentilerinizi yüksek tutmaktan çekinmiyordunuz: Sizin ona değil onun size bakacağı kadar konforlu, kendi kendine karar verip sizi yormayacak kadar akıllı bir ev buldunuz... “Doğal, sosyal, kültürel ve sportif olanakları eksiksiz bir site yaşamından daha fazlası mümkün mü acaba? Diye düşünürdünüz: My World’ün evrensel seçenekler dünyasında, kendinizi bir dünya vatandaşı olarak buldunuz... My World saatiyle yeni bir gün başlıyor. Ve siz yeni bir dünyaya uyandınız. Bu mükemmel düşünülmüş dünyada hep aradığınızı buldunuz.”

İlan Metni (76):

“İnsanoğlu Hayal Eder Ağaoğlu İnşa Eder

ŞİMDİ İSTANBUL’UN MERKEZİNDE OTURMAK HAYAL DEĞİL GERÇEK!

Ağaoğlu'ndan müjde! Şimdi o çok istediğiniz, hayallerini kurduğunuz ev İstanbul'un merkezinde, Ataşehir'in en gözde yerinde sizleri bekliyor. My Towerland'in yükselen ilk towerları olan Sky Tower's merkezi konumu, Adalar'ı gören manzarası, sahip olduğu 22. yüzyılın mimari yapısı, yüksek tavanlı, ferah ve akıllı daireleriyle sizlere rahatlığı ve huzuru sunuyor. My World'den sonra yepyeni bir dünyanın kapıları My Towerland'de sizler için açılıyor. Siz hayal etmeye devam edin biz de sizler için inşa edelim. Üstelik %1 peşinat, aylık %0,81'den başlayan faiz oranları ve 120 aya varan vade seçenekleri ile..."

4 yıl arayla çıkan iki ilan metnindeki temel farklılık ilkinde ürün odaklı bir anlatım varken ikincisinde Ali Ağaoğlu ismi ön plana çıkartılmaktadır. İlk ilanda Ataşehir benzerlerinden ayrılırken ikincisinde Ali Ağaoğlu tüm insanlıktan farklı bir konuma yerleştirilmektedir. İkinci ilanda Ataşehir artık şehrin merkezi olarak tanımlanmaktadır ve kroki kullanımına ihtiyaç duyulmamaktadır.

Geçmişle Bağ Koparma: Ataşehir içerisinde gecekonduların yer aldığı bir alanken Emlak Bankası ve Ağaoğlu'nun çeşitli projeleri ile birlikte içerisinde lüks konutların yer aldığı ve gecekonduların yıkıldığı soylulaştırılmış bir alan olmuştur. Günümüzde Ankara'daki kimi kamu kurumlarının alana taşınması ile birlikte bir nevi finans merkezine dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: "İnsanoğlu Hayal Eder, Ağaoğlu İnşa Eder"

İsim Değişikliği: Ataşehir içerisine kattığı başka mahallelerle belediye statüsüne kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hayal, manzara, 22. Yüzyıl mimarisi, ferah, akıllı daire, huzur, ödeme koşulları

Görsel Metin: Ağaçlık bir alanın içerisinden göklere doğru yükselen iki adet bina, uçuşan üç adet martı, binaların ön tarafında ışıklarda bekleyen araçlar ve taksi yer almaktadır. Martı deniz manzarasına referansta bulunmaktadır. Görsel de ağırlıklı olarak

kullanılan mavi renk deniz manzarasını ve gökdelenin gökyüzüne uzanmasını tasvir etmektedir.

Sosyal Donatı: -

Soylulaştırma Türü: Kent içi

e. Akasya Acıbadem Sitesi

Siteye adını veren Acıbadem semti Üsküdar ve Kadıköy'ün sınırları içerisinde kalmaktadır. Sahip olduğu metro, metrobüs ve Marmaray hatları ile merkezi konumda olan semtin ulaşım araçlarının da çeşitlendiğini söylemek mümkündür. Site yapılına kadar en belirgin yapıları Hukukçular Sitesi ve Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi olarak özetlenebilir. Türkiye’de yüksek statülü eğitim alanlarından biri olan hukukçuların ve güzel sanatlar fakültesinin alanda yer alması alanın soylulaştırılacağına başlıca emareleri olarak kabul edilebilecekken bir de sitenin bu alanda kurulmuş olması süreci daha da hızlandıran bir etmen olarak kabul edilebilir. Ekşi Sözlük’te 2000 ve öncesinde semtte yaşayan kişiler tarafından dile getirilen en önemli sorun sitenin yapılması ile birlikte alandaki emlak fiyatlarındaki artış ve sitenin hızlıca bitirilebilmesi için 7/24 çalışmaların devam ederek etrafta yaşayanların gürültüden gece uyumalarını engellemesidir⁸³. Yol açtığı sorunlara rağmen mahallenin eski sakinlerinden oluşan yazarlar siteyi oldukça beğendiklerini ve yüksek fiyatlara rağmen siteden bir ev sahibi olmak istediklerini dile getirmektedir. 80’li yıllardan itibaren kent çeperlerinde, özel alanlara, doğa ve huzur vaadiyle çağrılan orta üstü sınıfı yeniden kentlere çekmenin formülü olarak sitelerin yapay bir doğa, gölet, kumsal, ağaçlık alan vb. donatma fikri, sitenin mimari özelliklerinde ön plana çıkmaktadır. Doğayı tahrip etmesine rağmen inşa edilen lüks konut sitelerinin sakinleri artık yapay doğaya davet edilmektedir. İster doğa

⁸³ <https://eksisozluk.com/akasya-acibadem--2179648>

yapaylaştırılsın isterse yapay doğallaştırılsın bu lüksten faydalanma fırsatı orta üstü gelire sahip ekonomik sınıfa aittir.

İlan Metni 77: 10.10.2009 s.3 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Siz her yerde yaşamazsınız... Çünkü İstanbul’un merkezi Acıbadem’de göl manzarası ve doğanın tadını çıkarırken aynı zamanda kat bahçenizde havuz keyfi yapabileceğiniz başka bir yer yok

- 70 m2’den 350 m2 ye kadar göl ve koru manzaralı daireler
- Doğa keyfini üst katlara da taşıyan bahçeli teraslar
- Teras dublekslerinde size özel havuz keyfi
- 7500 m2’lik masmavi alanı kaplayan gölüyle benzersiz bir manzara
- 24000m2’lik yeşil alanıyla, doğanın pozitif enerjisini ruhunuza ve bedeninize katacak Central Park
- Size hergün tatil keyfi yaşatan İstanbul’un ilk ve tek kumsallı havuzu
- Açık havada spor yapma imkânı sağlayan koşu ve yürüyüş parkurları
- Size dinamik bir sosyal yaşamı sunan Akasya Life
- Görkemli bir mimariye sahip ve dünyaca ünlü markaların bir arada olduğu Akasya Alışveriş ve Yaşam Merkezi
- Çocuklarınızın eğlenirken öğrendiği Türkiye’nin ilk çocuk ülkesi Kidzania

Tüm bu ayrıcalıklar ve daha fazlası Bağdat Caddesi ve Boğaz Köprüsü'nün yanı başındaki Akasya Acıbadem Göl Evleri'nde Sizi Bekliyor.

Göl Evleri ile tanışma zamanı.”

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: “Siz her yerde yaşamazsınız...”

İsim Değişikliği: -

Anahtar Kelimeler: Ayrıcalıklı yaşam, çocuk, manzara, kat bahçesi, teras, kumsal, göl, ilk ve tek, doğa, yeşil alan, masmavi, tatil keyfi, boğaz, metre kare, farklı manzara ve daire seçenekleri

Görsel Metin: İlan görsel metin ağırlıklıdır ve yazılı metin uzun olmakla birlikte metnin sağ kısmında orta boşlukta yer almaktadır. Görsel üç parçadan oluşmaktadır. Bunlardan biri sitenin yerini harita üzerinde gösteren krokiye aittir. Krokide bağlantı yolları ve denize mesafe belirgin konumdadır. İlanın üstünde yer alan görsel ilk kez uygulanan kat bahçe uygulamasına aittir. Ana görsel ise sitenin içerisini ve sahip olduğu komplekslerin görünmesini sağlayan bir çizime aittir. Görsel de sarı saçlı orta yaşlı, - u yaka beyaz t-shirt ve kot pantolon giymektedir- Teras bahçede elinde dergisiyle, zarif bir şekilde bacak bacak üstüne atmış, manzaraya karşı oturur vaziyette güneşlenirken arkada tanıdık birini görmüş gibi yan dönmüş ve gülümsemektedir. Kadın sportif giyimine rağmen oldukça özenlidir, dergi okuması “kültür”e referansta bulunurken en nihayetinde bir kitapta söz konusu olmadığı için daha yüzeysel bir okuma alışkanlığı söz konusudur, yüzündeki gülümse huzur ve mutluluğa, tanıdık birini görme ise aynı statüdeki insanlarla birlikte yaşamının getirdiği bir yakınlaşmaya işaret etmektedir. Fakat mesafeli bir ilişki, arkadaşlıktan ziyade tanıdıklık söz konusudur. Zira ayağa kalkıp, sarılmamış ya da tokalaşmamıştır. Aynı zamanda bu durum teras bahçenin kişiye değil genele ya da o katta dairesi bulunan herkese açık olduğunu göstermektedir. Berrak hava, gölet, bahçeler,

modern mimari ve yeşil alan ön plana çıkmıştır. Anahtar kelimelerle görsel birbiri ile uyumludur.

Sosyal Donatı: AVM, yaşam merkezi, göl, kumsal, teras bahçe, Central Park

Soylulaştırma Türü: Kent içi

f-Terrace Fulya

Selenium Twins gibi Fulya’da yer alan sitede vurgulanan temel unsur Nişantaşı’na yani kent merkezine olan yakınlıktır. Bu projeyi diğerlerinden farklı kılan unsur ise yapımı esnasında uydurma bir türbe olan “Bardakçı Baba” türbesine verilen önemdir. Modern mimari ile uyum sağlaması hedeflenerek cam fanus içine yerleştirilen Bardakçı Baba Türbesi’de ortadan kaldırılarak rantın kurbanı olmasa da biçim değiştirerek soylulaştırılmış gibi gözükmetedir⁸⁴. Terrace Fulya donatıları arasında ilk ve tek önünde modernize edilmiş mimarisi ile türbesi olan site olma vasfını elinde bulundurmaktadır.

İlan Metni 75: 13.06.2009 s.3 Cumhuriyet

⁸⁴ <http://www.gazetevatan.com/rezidans-baba-194904-gundem/>

İlan Metni:

“Evinize Hoş Geldiniz

30 Haziran’a kadar uygulanacak 1/3 tapu harcı indirimi için son 7 gün! Şimdi bu avantajlarla İstanbul’un yükselen değerlerinden teras Fulya’da 58 m2 ile 195 m2 arasında sınırlı sayıda daire için yatırım yapmanın zamanı. Size özel geliştirdiğimiz ödeme koşulları ile evinizi bugün seçin, yarın taşının ve Nişantaşı’nda yaşamının keyfine varın. 24 saat güvenlik, kapalı devre kamera takip, Akıllı ev sistemleri, Kapalı Havuz, Fitness Center, Kartlı Tanıma, Kapalı Otopark, Vale Parking. Farklı Ödeme Koşulları ile Finansman Desteği Bizden! %0 TL faiz ile 48 ay vade, %0.99 faiz ile 60-240 ay vade veya Size uygun farklı ödeme koşulları geliştiriyoruz. 1327 m2 ile 1439 m2 arasında kiralık mağaza ve ofis katları.”

Geçmişle Bağı Koparma: Geçmişle bağı koparmak yerine Bardakça Baba Türbesi’ne gösterilen önemle geçmişi kabullenme ve biçimlendirme arzusu bulunmaktadır.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: -

İsim Değişikliği: -

Anahtar Kavramlar: Avantaj, yükselen değer, eviniz, bugün seçin yarın taşının, Nişantaşı’nda yaşamının keyfi, güvenlik, kapalı devre yayın, akıllı ev.

Sosyal Donatı: Fitness Center, Kapalı Havuz

Görsel Metin: İlanda dört adet görsel metin yer almaktadır. Bunlardan ilki en üstte yer alan sitenin karşıdan görünüşünü gösteren fotoğrafa aittir. Fotoğrafta sitedeki binaların konumu net bir şekilde görülebilmektedir. İkinci ve üçüncü fotoğraf ilanın solunda alt alta yer almaktadır. Bu fotoğraflar sitenin girişindeki lobiye ve üstü cam kubbe ile çevrilen havuza aittir ve otel resepsiyon ve havuzuna benzemektedir. Otel rahatlığına vurgu yapan bu görüntü daire sahiplerini hizmet alan misafirlere dönüştürürken, ev, aile, yuva olma özellikleri gölgelenmektedir. Gelip geçici bir ikametgâh havasına

büründürmektedir. Fotoğraflarda insan figürü yer almamaktadır. Son görsel ise yine sitenin konumunu gösteren bir krokiye aittir. Vurgulanan öge kent merkezine yakınlıktır.

Konut Tipi: Site, Apartman

Soylulaştırma Türü: Kent içi

g. My City Bahçelievler

Ağaoğlu'nun İstanbul'daki My City adlı sitelerinden biri de Bahçelievler'de yer almaktadır. Bahçelievler'de soylulaştırmaya maruz kalan etrafında gecekondu alanlarının bulunduğu semtlerden bir tanesidir. İsmi, Ankara'daki Bahçelievler'de olduğu gibi içerisinde bulunan az katlı bahçeli evlerden almaktadır. Yine Ankara örneğinde olduğu gibi bu tip binalara günümüzde rastlamak oldukça zordur. Kökeni Osmanlı'ya dayanan eski bir kırsal yerleşim alanı olan Bahçelievler'in günümüzde betonarme bir görüntüye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

İlan Metni 76: 18.02.2009 s.10-11 Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni:

“Devir Değişti Ama Ağaoğlu’nda Fırsatlar Değişmedi!

1959’da şehir merkezinde evlerin peşinatı 2000’liraydı! 2009’da şehir merkezinde evlerin peşinatı 2000 lira! %1 Peşinat, 120 Ay Vade, 30 Ay Sonra Ara Ödeme”

Geçmişle Bağlı Koparma: Bu ilanda Bahçelievler’e yeni bir geçmiş yaratma arzusu bulunmaktadır. Hiçbir zaman kent merkezi olarak nitelendirilmeyen alan kent merkezi olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda 1954’te doğan Alioğlu’nun 1959’a referansta bulunularak sanki o günden günümüze kadar inşaat yapıyormuş izlenimi uyandırmaya yönelik “Devir Değişti Ama Ağaoğlu’nda Fırsatlar Değişmedi!” başlığını kullanması yanıltıcı bir geçmiş yaratma çabası olarak değerlendirilebilir.

Kahramanlık/Lütufta Bulunma: 1959’da şehir merkezinde evlerin peşinatı 2000’liraydı! 2009’da şehir merkezinde evlerin peşinatı 2000 lira! -1959’da peşinat ile ev alma gibi bir satış sisteminin varlığına dair bir bulguya ulaşılammıştır. -

İsim Değişikliği: -

Anahtar Kavramlar: 1959,2009, 2000 lira, peşinat, şehir merkezi, ödeme bilgisi

Sosyal Donatı: -

Görsel Metin: İki tam sayfalık ilanda iki ana iki tanede küçük görsel kullanımı mevcuttur. Ana görsellerden ilkinin 1959’da İstanbul kent merkezine ait olduğu iddia edilmektedir. Kıyaslama Bahçelievler üzerinden yapıldığı için görüntünün 1959’da Bahçelievler’e ait olduğu düşünülmektedir. Fakat görseldeki ana yapılara Bahçelievler sınırları içerisinde ulaşılammıştır. İkinci ana görsel ise My City Bahçelievler’in site içerisinde karşıdan görünüşüne ait bir fotoğraftır. Görselin merkezinde yeşillik ve havuz yer alırken binalar arkadan gözükmektedir. Bu nedenle vurgu sitenin ortak alanı olan yeşil alana ve havuza kaydırılmıştır. Üçüncü görsel yine bir krokinin yer aldığı bir konuşma balonuna benzerken, dördüncü görsel binaların fotoğrafının yer aldığı bir konuşma balonudur ve krokide yer işaretleme için kullanılmıştır. Şekillerin balonun içerisine yerleştirilmesinin kurulan bir hayali sembolize ettiği söylenebilir.

Konut Tipi: Site, Apartman

Soylulaştırma Türü: Kent içi

g. Mashattan-Taşyapı

Maslak'ta yer alan proje ismini bir kelime oyunundan almaktadır. Manhattan ile benzerliği sadece adlandırmadan ibaret değildir. Daha önce Zukin'in *Loft Living* adlı çalışmasında değinildiği üzere iki alanın içerisinde de sanayi bölgesi yer almaktadır. Daha eski bir dönemde soylulaştıran Manhattan'da küçük ölçekli sanayi uygulamalarının hizmet sektörünün yükselişine yenilmesi ile boşaltılan bir alanın soylulaştırılması söz konusu iken Maslak'ta yer alan sanayi, soylulaştırmanın bir aracına dönüşmektedir. Alanda gökdelen tipi yapılaşma 2000'lerin başında başlamış olup günümüzde iş merkezlerinin plazalar biçiminde örgütlendiği bir görünüm arz etmektedir. Sanayi, plaza ve gökdelenler arasına sıkışan yapılaşma yine daha önce Hindistan başlığında değinilen Chatterjee'nin çalışmasındaki benzer bir fabrika, plaza ve gökdelen dönüşümünü hatırlatmaktadır. Ve iki örnekten hareketle zamanla hizmet sektörü dışındaki iş kollarının alandan tecrit edileceği öngörülebilmektedir. Bu semtte yukarıda verilen diğer örneklerde de görülebileceği gibi "kent merkezi" tanımlamasının dışında kalmakla birlikte alanda yürütülen projelerin ilanlarının ortak noktası alanı kent merkezi olarak tanımlamasıdır.

İlan Metni 77: 02.10.2005 s.22 *Hürriyet Gazetesi*

İlan Metni:

“yaşamdan beslen...

İstanbul’un merkezinde...Maslak’ta...tüm çevre yollarının kesiştiği noktada...çağdaş yaşamı besleyen her olanağın bulunduğu bir ortamda... Mashattan tüm büyüsiyle yaşamınızda...”

f.Yeniden Halkalı-Atakent

Halkalı’nın soylulaştırılma serüvenine daha önceki başlıklarda da değinilmişti. 1980’lerde yoksul aileler ve kooperatifler için kamulaştırılan ve içerisinde geniş bir alana yayılan çöplüğünde bulunduğu semt 90’larda çöplüğe yapılan müdahale ile değişime uğramaya başlamış ve günümüzde büyük ölçekli projelerin bir parçasına dönüşmüştür. 2000’li yıllara gelinmesi ile birlikte Halkalı’nın içerisinde kalan ve Halkalı Toplu Konutları’nda yapılan isim değişikliği ile mahallenin adı Atakent’e dönüşmüştür.

İstanbul'un yeni yaşam kültürü: İSTANBUL

Tema WORLD

Tema PLAZA

Tema MALL

SENCE EV ALMAK İÇİN DOĞRU ZAMAN MI?

Konsept Halkalı

SON GÜN 31 TEMMUZ

%0 faiz fırsatıyla tam zamanı!

Şimdi Dumankaya'da faiz ödemedi ev sahibi olabilirsiniz.

444 7 222 | www.dumankaya.com

dumankaya

İlan Metni 78: 04.07.2013 s.5 *Hürriyet Gazetesi*
Cumhuriyet Gazetesi

İlan Metni 79: 24.07.2013 s.11

İlan Metni 80: 08.04.2010 s.12 Hürriyet Gazetesi Ekonomi Eki

İlan Metni (78):

“İstanbul’un yeni yaşam kültürü: Tema İstanbul

Avrupa Yakası’nın en hızlı gelişen semtlerinden Atakent’te 1.500.000 metrekarelik bir alana yayılan Tema İstanbul, yeni bir yaşam kültürü yaratmanın yanı sıra, büyük bir yatırım değeri de taşıyor. Hemen yanıbaşındaki Avrupa’nın en büyük eğlence parklarından biri olacak Tema World... İstanbul’un en prestijli alışveriş merkezlerinden biri olacak Tema Mall... Tema İstanbul sakinlerinin ve ziyaretçilerinin odak noktası Tema Plaza... 1+1’den 4+1’e modern ve konforlu daireler... Tema İstanbul yaşamınıza ve geleceğinize değer katmak için yükseliyor...”

İsim Değişikliği: Bir zamanlar çöplükle alınan Halkalı yerine Atakent ismi ön plana çıkartılmaktadır.

Lütufta Bulunma: “Tema İstanbul, yeni bir yaşam kültürü yaratmanın yanı sıra, büyük bir yatırım değeri de taşıyor”.

Kahramanlık: “Tema İstanbul yaşamınıza ve geleceğinize değer katmak için yükseliyor...”

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yakası, hızlı gelişim, 1.500.000 metre kare, yeni yaşam kültürü, değer katma, en büyük, en prestijli, modern, konforlu

Görsel Metin: Ana görsel metnin üst kısmında yer almaktadır. Ana görselin yanı sıra metnin diğer yarısında da altı adet görsel bulunmaktadır. Ana görsel, genel hatları ile aile olduğu anlaşılan; anne, baba ve biri kız biri erkek olmak üzere iki çocuktan oluşan dört kişilik bir ailenin, gece ay ışığında yüksek bir tepeden Tema İstanbul'a bakışını resmetmektedir. Baba hem anneye hem erkek çocuğuna kol kanat gererken uzakta kalan kız çocuğunun elini abisi tutmaktadır. Baba erişemediği noktada koruma vazifesini abiye bırakmıştır. Anne ve çocukların bakışı aşağı doğruyken baba onlardan farklı olarak Tema İstanbul'un yayıldığı alana bakmaktadır. Babanın başının konumu ufku görebilen daha geniş bir açıya sahiptir. Annenin bakış açısı çocukları yandan gözetleyebilecek bir konumdadır. Bu noktada yatırım yapacak ya da konut alacak kişi engin görüşü ile babayken okuyucu ailenin de gerisinde bir konuma yerleştirilmiş ve asıl hâkimiyet onlara aittir. Klasik aile rolleri ile örülmüş metinde bulunulan tepe konumu gerçekte var olmayan bir konumdur. Tema İstanbul'un helikopterle çekilmiş olan görüntülerine bakılacak olduğunda⁸⁵ alanı çevreleyen bu tür bir yükseltinin olmadığı görülmekte ve ileride görülen su birikintisinin deniz değil Küçük Çekmece Gölü olduğu anlaşılabilmektedir. Fakat ilk bakışta deniz manzarası gibi gelen görüntü aynı zamanda gölün deniz manzarasını aratmadığının da altını çizmektedir. Ailenin tepeden bakmasının bir diğer nedeni 1.500.000 metrekarelik bir alanın başka türlü gösterilememesinden kaynaklı olabilir. Aynı zamanda tepe yükselmenin, statü atlamanın bir sembolüken görüntünün gece resmedilmiş olması güvenlik, huzur ve yaşam tarzlarında değişiklik, gündüzleri çalışan anne baba ile de ilişkilendirilebilir.

Soylulaştırma Türü: Kent çeperi

Konut Tipi: Güvenlikli Site

⁸⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=cQ94ou736tA>

3.4.5. Gecekondü Alanlarının Soylulaştırmasında Belediyelerin Halkla İlişkiler Araçları ve Faaliyet Raporlarında “Suç ve Afet Tehlikesi”

Çalışmada soylulaştırmanın reklam metinlerine yansımaları ve metinlerde kullanılan anahtar rolündeki kavramlar ağırlıklı olarak gazete reklamlarının incelenmesi sonucunda elde edilmiştir. Fakat soylulaştırmanın işleyişin tam manası ile deşifre edilebilmesi için ikinci bir ayağa ihtiyacı bulunmaktadır. Soylulaştırma daha önce de değinildiği üzere devlet eliyle ya da devletin desteklemesi sonucunda gerçekleştirilebilmektedir. 2005 sonrası Belediye Kanun’unda yapılan değişiklikler özellikle de belediyelere kamulaştırma hakkının tanınması, belediye sınırları içerisinde gerçekleştirilecek faaliyetlerde belediyenin yetkili organ kılınması ve kentsel dönüşüme ilişkin olarak ilk söz hakkının onlarda bulunması, belediyeleri soylulaştırma açısından önemli bir aktör haline getirmektedir. Sürecin başından itibaren sürece hâkim olan belediyelerin hem hukuki hem de fikri açıdan, sadece dönüşüme söz konusu alanlarda yaşayan halkı yüz yüze ve üretilen materyallerle ikna etmeye çalışmakla yetinmediği, genel kamuyu da etkileme ve bilgilendirme amacı güttüğü, bu nedenlerle de ulusal basında demeçler aracılığıyla yer aldıkları görülmektedir. Belediyelerin bu tip bir yol izlenmesinin temel nedeni; özellikle yerinde dönüşüm yapılmayan mahallelerde, yeni sakinleri mahalleye çekmek olduğu söylenebilir.

Bahsi geçen ve gazete ilanlarında görülemeyen yeni stratejileri ortaya koymak için çalışmanın bu bölümde belediyeler tarafından üretilen materyaller ve yetkililer tarafından gazetelere verilen demeçler incelenecektir. Türkiye’de 30 büyükşehir, 51 şehir, 519 büyük şehir ilçe belediyesi ve toplamda 1397 belediyenin⁸⁶ bulunması nedeniyle örneklem alınması gerekmiştir. Çalışmanın kapsamı da göz önünde bulundurularak yaygın göç alan üç büyük kentin, merkez ilçe belediyeleri içerisinde yer alan, kent

⁸⁶ <http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/>

merkezinde ya da yakınında bulunan kentsel dönüşüm projeleri yürütülen, söz konusu mahallerde yaşayanların sosyal medya aracılığıyla örgütlendiği: İzmir Konak, İstanbul Beyoğlu, Ankara Altındağ ve Ankara Büyükşehir Belediyelerinin sırasıyla Kadifekale ve Ege Mahallesi- Hacı Hüsrev, Çiçin Bağları ve İsmetpaşa'da gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri amaçlı olarak seçilmiştir. Seçilen mahalleler sadece kent merkezinde ya da kent merkezine yakın değil aynı zamanda etnik kimlik, sosyo-ekonomik dezavantajlar ve kriminal olaylara ön plana çıkartılan gecekondulu/çöküntü/suç bölgesi olarak yaftalanan mahallelerdir. Bu mahallerde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm ve soylulaştırma meşruiyetini bu yaftalamalardan sağlamaktadır. Bu noktada altı çizilmesi gereken yer ise bu durumun Türkiye'ye özgü olmadığıdır. David Wilson ve Dennis Grammenos (2005) tarafından Chicago, Humboldt Park üzerine hazırlanan çalışmada İspanyolca konuşan özellikle de Portorikolu ve Meksikalıların yaşadığı mahallelerde gerçekleştirilen soylulaştırma sürecinde basının da desteği ile geliştirilen bir söylem biçimine odaklanılmaktadır. Bu söylem biçimi gettoların ahlaki ve sosyal boyutları üzerine inşa edilirken -Portorikolu gençlerin bedenleri üzerinden- gettoları toplumsal bir hastalık olarak ele almaktadır. Sağıklaştırma adı altında yapılan çalışmalarla getto ahlakının ortadan kaldırılmasının toplumsal düzen için bir araç gibi sunulduğu söylenmektedir. Bir taraftan gerçekleştirilen soylulaştırma çalışmaları hakkında övgüde bulunulup sosyal ve kültürel açıdan bir gelişme, gençliğin kültürel ikilemleri çözmek, Chicago'nun geliştirilmesi, şehrin daha temiz, güvenli ve cazip hale getirilmesi için bir araç olarak ve değişim kaçınılmaz olarak sunulurken bir taraftan gettolarda yaşayan gençlerin giyimlerinden, saç şekillerine kadar bedenlerine ilişkin pekçok unsur toplumda kötüye gidişin, ruhlarındaki dağınıklığın, korkutuculuğun, işlevsizliğin, sorunluluğun, kabalığın bedenlerine yansımalarının göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Dile hâkim olamama, kullanılan mimik, beden dili ve benzerleri cehaletin sembolü olarak aktarılmaktadır. Ve basın aracılığıyla sokaktan beslendiği öne sürülen bu Portorikolu

gençlik tipi stereotipleştirilmekte ve damgalanmaktadır. Ve iyi olan yönler istikrarlı aileler, girişimci gençler ve sorumlu erkeklerin hepsi senaryodan çıkarılmaktadır. Anlatılan kötüye gidiş için müdahale ya da soylulaştırma kaçınılmaz son olarak sunulmaktadır. Mahallede bu durumun sonucunda iki farklı görüşün ortaya çıktığı görülmektedir. Evlerinin değerlerinin yükselmesini isteyen ev sahipleri, daha iyi bir ortamda yaşamak isteyen kiracılar ve çözülmek yerine birleşerek sorunlara çözüm arayan ve yerlerinden edilmek istemeyen, gururlu ve çalışkan Portolikolu kimliğini yaşatmaya çalışan anti-soylulaştırma tarafı aktivistler. Benzer söylemler ve yargılar günümüzde Türkiye’de de gecekondulu ya da yoksul ailelerin yaşadığı mahalleler için kullanılırken tartışmalar kentsel dönüşüm üzerinden ilerlemektedir. Aşağıda yer verilen metinler ve diyaloglarda da benzer söylemlerin yer aldığı görülecektir.

Mahalle örneklerine geçmeden önce değinilmesi gereken diğer önemli unsurlar ise sadece söylem alanında değil aynı zamanda gündelik hayatın örgütlenmesinde soylulaştırmanın yeni stratejilerle ve meşrulaştırma araçlarından geçerek gerçekleştirildiğidir. Bunlardan ilki, yerinde dönüşüm yapmayan belediyelerin, soylulaştırılan alanlarda ortaya çıkan mağduriyetlerden kaynaklı olarak, kendilerine yeni bir meşrulaştırma aracı buldukları ve kampanya stratejilerinde bu duruma sıklıkla değindikleridir: Mahallelerin genel kamu yararı için gerekli komplekslere/alanlara dönüştürülmesi. Bu dönüşüm esnasında uygulanan diğer bir strateji sıklıkla plan değişikliği yapılmasıdır. Çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından alanlarda yapılan dönüşümleri durdurmaya yönelik yargı süreci başlatılmış ve örneklerde de görüleceği üzere pek çoğu da başarılı olmuş fakat dönüşümün önüne geçilememiştir. Bunun temel nedeni ise arka arkaya yapılan plan değişiklikleri hem mahallede yaşayan halkın hem de sivil toplum kuruluşlarının süreci takip etmesini zorlaştırmaktadır. Bu strateji ilk strateji ile uyumlu şekilde ortaya çıkmakta genel kamu çıkarı için “elimizden geleni yapıyoruz” imajını güçlendirmekte ve geciken kentsel dönüşüm uygulamaları için “biz yapıyoruz,

sivil toplum kuruluşları özellikle de TMMOB sürece sürekli itiraz edip süreci uzatmaktadır, zarara yol açmaktadır” cümleleri ile özetlenebilecek şekilde soylulaştırma karşıtı hareketi genel toplum çıkarlarını zarara uğratan bir yapılanma olarak göstererek anti soylulaştırma karşıtı bir görüşün oluşmasını sağlamaya çalışmaktadır. Üçüncü bir strateji ise mahallerde evlerini boşaltmayan aileleri yıldırmaya yöneliktir. İlk olarak psikolojik yıpratma olarak nitelendirilebilecek bir teknik uygulanmaktadır. Boşaltılan evler yıkılmakta/yıkıtılmakta ama yıkıntılar kaldırılmamaktadır. Hala evlerinde oturanlar cam ve kapılarını bu yıkıntılara açmakta, moloz yığınlarının içerisinde işlerine gitmekte ve çocukları molozların üstünde oynamak zorunda kalmaktadır. Görüşmeciler sıklıkla bu yıkıntıların içinde kendilerini savaş alanında gibi hissettiklerini, perişanlıklarını gördüklerini ve psikolojik bir çöküntü yaşadıklarını dile getirmektedir. Bu basamakta yapılan diğer şey yine yıkıntıların kontrolsüz şekilde üreyen sokak hayvanlarına ve açık kalan giderlerden dolayı iri lağım farelerine bıraktığıdır. Bu durumda mahalle ilişkilerinin akrabalık derecesine ulaştığı sokaklarda kapı önünde komşularıyla oturmayı güçleştirmekte, sokağa çıkma konusunda tedirginlik yaratmaktadır. Diğer bir durum boşalan ya da tarihi olan eski evlerin bakımsızlıktan çürüyerek yıkılmaları, belediyelerin bu evleri kontrol altına almamaları ve tıpkı oluşan çukurlar gibi ölüm riski yaratmalarıdır. Kapatılan yollar, kesilen elektrik verilmeyen yeni abonelikler, yıkılan okullar, kapatılan camiler mahallede yaşamayı güçleştirmektedir. Benzer şekilde viran olan evlere Suriye, Afganistan gibi ülkelerden gelen savaş mağdurlarının yüksek fiyatlarla kiracı olması, mahalleye bekarların yerleşmesi tanıdıklık ve komşuluk ilişkileri üzerine oturtulan mahalle yaşantısını sekteye uğratmakta alanda türeyen müptezeller, uyuşturucu satıcı ve kullanıcıları mahalle hayatı için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu stratejiler mahallelilerin, terk edilmiş, savaştan çıkmış, unutulmuş, yenilmiş, işgal edilmiş, rehin kalmış ve benzeri olarak tanımlanan hislerle kuşatılmasına yol açmakta ve psikolojik çöküntüden kaynaklı olarak evlerini boşaltma

isteği uyandırmaktadır. Değınilecek son strateji ise kampanyanın mesajıyla ilgilidir. Gecekondı mahallerinin özellikle de “suç” ile alınanları “temizleme ve yok etme” kampanyalarının ana sloganıdır. Tıpkı afet riski gibi korku çekiciliğı belediyeler tarafından kurgulanan kampanyaların temel stratejilerinden birini oluşturmaktadır. Daha önce değınılen kahraman olma durumu burada daha çok anlam kazanmakta kahramanlık vasfı belediyelere geçmektedir. Temizlik anahtar kavramlardan biri olurken 21. yüzyılda temizliğe reklam metinleri aracılığıyla yüklenen anlama bakmak faydalı olacaktır. İncelenen gazete ilanlarında temiz hava, temiz çevre gibi kavramlara sıklıkla başvurulduğı görülmüştür. Belediye ilanlarında ise doğallığı ile temiz olan değıl, temizlenen bir alan söz konusudur. Özellikle hijyen ve temizlik üzerine yapılan reklamlarda temizlenen şey; kirli olan, mikrop yayan, zararlı bakteriler barındıran, tiksınılen ve tiksintiden kaynaklı olarak nefret edilen, iğrenilen, çekinilen, sağlığı kötü etkileyen, kurtulunması gereken şeylerdir. Temizleyen üstün tarafken, temizlenen aciz olandır, temizlenmesi ise gerekli olan davranıştır çünkü temizlenmeyen şeyle yaşamak güçtür ve hayatı tehlikeye atmaktadır özellikle çocukları. Yerde yapılmayan dönüşümlerle temizlenen sadece gecekondu değil gecekondularda yaşayan halkta olmaktadır. Bu durum yoksullukla mı yoksullarla mı mücadele edildiğı sorusunu akla getirmekte mimlenen mahalle halkının mahallelerinden koparılması ve şehrin dışında görünmez hale getirilmesi yoksullarla mücadele edildiğı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde söz konusu mahallelerin Ankara dışında kalanlarıyla mahallede yaşayan ya da yaşamış olan kişilerle mahalle adının yer aldığı facebook grupları, dernek ve platformlar üzerinden internet aracılığıyla ya da telefonla, Ankara’dakilerle ise bu tekniklerin yanı sıra yüz yüze görüşmelerle bilgi alınmış, sürecin tarafı olarak onların anlatısına yer verilmiştir. İnternet üzerinden görüşmeler özellikle yıkılan mahallerden taşınmak zorunda kalan kişilere ulaşılması için kolaylaştırıcı bir araç

olmuştur. Görüşmeci olarak katılan katılımcıların düşük eğitim düzeyleri, internet ve facebook kullanım amaçlarındaki farklılaşma ve benzeri sorunlar nedeniyle kimi zaman kartopu örneklemeden hareketle katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcıların talepleri doğrultusunda isimlerine yer verilmemiştir. İlgili başlıklarda önce katılımcıların anlatısına ardından da söz konusu belediyelerin ürettiği materyallere ve süreçte yer alan yetkili kişilerin görüş ve beyanlarına yer verilmiştir. Belediyelere ait metinlerde daha önce belirlenen kavram setlerinin yanı sıra, yeni edinilen bulgular ışığında ortaya çıkan stratejilere de değinilmiştir.

3.4.5.1. İzmir Konak Belediyesi Kadifekale ve Ege Mahalleleri

İzmir; İstanbul ve Ankara'nın ardından en fazla göç alan kent olarak değerlendirilmektedir. Kent merkezinin %50'sinin gecekondulardan oluştuğu belirtilen İzmir'de gecekondulu alanlarının afet riskli ilan edilmesinin ardından yerinde ve %100 uzlaşa ile çözüm, mottolarını kullanarak bir dönüşüm gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Türkiye'nin nüfus açısından en büyük üçüncü kenti olan İzmir 90'larda iş gücü kaynaklı göçün yanı sıra Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 90'larda terörle mücadele için geliştirilen köy boşaltma stratejisi sonucunda, kent içerisinde etnik kimliğin ön planda tutulduğu yeni bir mahalleleşme olgusu ile karşılaşmıştır. Bu durumu özetleyen örneği İzmir'in kent merkezinde yer alan eski gecekondulu alanlarından biri olan Kadifekale'de görmek mümkündür. Yoğunluklu olarak Mardinli özellikle de Kızıltepe ailelerin yaşadığı mahallede, mahalle aynı zamanda belirli meslek kollarında uzmanlaşmayı da beraberinde getirmiş ve ev içi midye dolma üretiminin önemli bir merkezine dönüşmüştür.

2000 sonrası kent merkezinde kentsel dönüşüm sürecinin hızlanması ve ardından belediyelerin elini güçlendiren afet yasası, 1980’de “heyelan alanı” ilan edilen mahallenin boşaltılmasını sağlayacak yasal zemini de hazırlamıştır.

Haber 7: 27.7.1980 s.3 Hürriyet Gazetesi

Günümüzde büyük bir çoğunluğunun özellikle de kaleye bitişik olan bölümün yıkılmasının ardından mahallenin önemli ölçüde dağıldığını söylemek mümkündür. Facebook’ta Kadifekale Merkez Kafasına Göre Herkez!!⁸⁷ Adlı sayfa aracılığıyla ulaşılan eski mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelerde sürecin tarafı olarak mahalle sakinleri de dinlenmiştir. Genel hatları ile otuz yıla yakın süredir mahallede ikamet eden sakinler ilgili süre zarfında herhangi bir afet riski ile karşılaşmadıklarını belirtmekte, hatta İzmir’in zemini en kuvvetli alanı olarak gördükleri mahallerinin, heyelan riski nedeniyle boşaltılmasını anlamsız bulmaktadır. İzmir kent merkezinde yer alan evleri için ödenen bedelin oldukça düşük olduğunu vurgulayan mahalle sakinleri, ellerine geçen para ile benzer bir metrekaredeki evi aynı alan içerisinde almalarının mümkün olmadığını dile getirmiştir. Kadifekale doğumlu ve şu anda 25 yaşında olan bir genç, 90 metrekare evi için verilen 30.000 lira karşılığında yine kent merkezinin görece yoksul bir semtinde aynı metrekaredeki ev için 150.000 lira değer biçildiği söylemiştir. Başka bir görüşmeci tarafından benzer şekilde 127 metrekare ev için 52.000 lira verildiği dile getirilirken “hadi heyelan var kabul edelim, evleri de yıkın, bedeli en azından bir ev alabileceğimiz kadar

⁸⁷<https://www.facebook.com/KADIFEKALE-MERKEZ-KAFASINA-G%C3%96RE-HERKEZ-342186535075/>

olsaydı mahkemeye gidip, ilk verilen daha düşük parayı yükselte yükselte 25.000 daha yükselttik ben nerden ev alıyım bu paraya” demiştir.

Belediye, alanın boşaltılmasının ardından mahallenin yıkılan kısımlarını ağaçlandırmış ve yasal yıkım için öne sürülen nedenle tutarlı bir süreci işletmeye başlamıştır. Bu durum eski sakinler tarafında da olumlu karşılanmaktadır. En azından kendilerini büyük bir rantın kurbanı gibi hissetmediklerini dile getirmişlerdir. Fakat henüz yıkılmayan evlerin yıkılmasının ardından geliştirilecek stratejiyi de merak etmektedirler.

Belediye yıkılan evlerin ardından burada yaşayan sakinlere; yaşadıkları alandan oldukça uzak bir yer olan, Uzundere’de yapılacak konutlara yerleşebilmeleri için taksitli borçlandırma yoluyla ev sahibi olma hakkı tanımış fakat mahallede ağırlıklı olarak midyecilik, hamallık ve tandırda ekmek üretimi yapan kişilerin mahalleden ayrıldıktan sonra gündelik hayatlarını idame etmeleri bile güçleşirken ayrıca bir ev taksiti ödemeyecekleri görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir.

Yaşı daha büyük olan görüşmeciler özellikle kırk üstü olanlar sürecin mahallede yaşayan Kürtleri yerinden etmek için işletildiğini, mahallenin giriş ve çıkışlarının bir dönem engellendiğini diğer semtlerle bağlarının kopartıldığını, suç vs gibi tanımlamaların kendilerine insanları uzaklaştırmak için çıkartıldığını, turizm için geri yolların düzenlendiğini dile getirmişlerdir.

Sürece ilişkin bir diğer eleştiri ise mahallenin tamamının değil belli kısımlarının yıkılmasıyla ilgilidir. Özellikle kaleye yakın yerlerin seçilmiş olması ve manzara açısından daha geniş bir alanı gören yapılara yönelinmiş olması heyelan mahallenin her yerini yıkmıyor mu? Sorusunun sorulmasına neden olmaktadır.

Mahallenin suç ve PKK sempatisizliği ile anılmasına ilişkin olarak ise görüşülen eski sakinler mahallemizde her yoksul mahallede karşılaşılabilecek bir durumun söz

konusu olduğunu, mahalleye yabancı bir kişinin girememesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını hatta günde beş otobüs yabancı turistin kendilerine göre İzmir'in en güzel manzarasına sahip mahalleye ziyarette bulunduğunu söylemiş ve “başlarına bir şey gelse buraya gelirler miydi?” sorusunu yöneltmişlerdir. Benzer bir şekilde diğer bir suç bölgesi olarak yaftalanan Ankara Çinçin Bağları ile kıyaslanan mahalle hakkında “bizim mahallede emanet (kesici ve delici alet ya da ateşli bir silahla) dolaşılmaz dolu gezilmezdi, söylenen rivayettir” denilmiştir. Görüşülen kişilerin mahalleyi tanımlamak için seçtiği kelimeler konut reklamlarının metinlerinde karşılaşılan kelimelerle uyumludur; aidiyet, dostluk, çocukluk ve gençlik, sıcaklık, beraberlik, komşuluk, güvenlik, sokakta oynamaktır.

a. Belediye Tarafından Üretilen Materyallerde Kadifekale

Belediyeler tarafından kentsel dönüşümün gerçekleştirildiği soylulaştırma alanlarında da daha önce tespit edilen kavram setlerinin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle yakın geçmiş ile bağı koparıp uzak geçmişi referans alma, dışlama, kahramanlık ve lütufta bulunmanın ön plana çıkartıldığı metinler yapıları gereği toplumsal belleğin oluşturulmasında uzun süreli, devlet destekli ve daha önemli araçlar olarak yer almaktadır. Hem Konak hem de İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından üretilen metinlerde %100 uzlaş, kimsenin mağdur edilmemesi gibi cümleler metinlerin önemli bir kısmına hâkim olurken, mahalleliler ile yapılan görüşmelerde uzlaşının olmadığı ve mağduriyetin söz konusu olduğu dile getirilmektedir. Yine katılımcılar tarafından yapılan açıklamalar bilinmekte ve belediyenin bu cümleler ile süreci hızlandırmaya ve kendi lehlerine çevirmeye yönelik bir algı yaratmak için kullanıldığı dile getirilmektedir.

a-Geçmiş ile Bağı Koparma:

“Kadifekale Işıl Işıl Olacak

Büyük İskender'in isteğiyle yaptırılan tarihi Kadifekale surları, yaklaşık 24 asır sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edildi. Şimdi sırada aydınlatma var. Kadifekale surlarını restore ederek koruma altına alan İzmir Büyükşehir Belediyesi, M.Ö. 334 yılında Makedonya kralı Büyük İskender tarafından Pagos Dağı'nda yaptırılan tarihi surların kentin gece silüetinde algılanabilmesi için aydınlatma projesini hayata geçiriyor. Bu amaçla 7 Mart 2016'da yapım ihalesi gerçekleştirmeye hazırlanan Büyükşehir Belediyesi, kentin önemli tarihi ve turistik yerlerinden biri olan Kadifekale'yi ısıltı ısıltı bir görünüme kavuşturacak. Kadifekale parlayacak. Yapıldığı yıllarda Antik Smyrna'yı çevreleyen Kadifekale, kentin limana doğru genişlemesi sonucu zaman içerisinde savunma ve güvenlik anlamında önemini yitirdi ve doğal faktörlere bağlı olarak tahribata uğramıştı. İzmir Büyükşehir Belediyesi, restorasyon çalışmalarını 2014 yılında tamamladığı bu tarihi yapıyı, aydınlatma çalışmaları sayesinde İzmir'in gece silüetinde de görünür hale getirecek. Tarihi ve kültürel özellikler taşıyan surlar için İzmir 1 No'lu Kültür Varlıkları Koruma Kurulu'nun onayını alan Büyükşehir Belediyesi, mimari aydınlatma projesini tamamladıktan sonra yapım aşamasına geldi. Proje kapsamında surlar amber, burçlar ise gün ışığı rengi ışıkla yıkanacak. Bu sayede gece silüetinde kaybolan tarihi mekân ortaya çıkacak, modern bir sistem ile aydınlatılacak ve alanın güvenliği artırılabilecek. Enerji verimliliği yüksek led armatürler aracılığıyla sağlanacak aydınlatma ile tarihi surların özellikleri estetik bir biçimde vurgulanacak, alan turizm açısından daha çekici bir mekân haline gelecek.”⁸⁸

Metin yakın geçmişini yani alanda var olan gecekonduları yok saymakta ve gecekondularından ve onların yıkımından söz etmemektedir. Bu şekilde hiç var olmamış gecekondu, manzarayı ve şehrin silüetini bozan yapılaşma ortadan kalkmış kale “ısıltı ısıltı” bir görüntüye ve eski, köklü mazisine kavuşmuştur. Isıltı ısıltı, estetik, gece silüeti, aydınlatma, restore, modern, güvenlik ve benzeri kavramların metinde sıklıkla telaffuz edilmesi, adı geçmeyen gecekonduya yüklenen; tekinsiz, güvensiz, çirkin gibi yaftalamalara gönderme olarak değerlendirilebilir.

⁸⁸ <http://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/kadifekale-surlari-isis-olacak/17162/156>

b-Kahramanlık ve Lütüfta Bulunma:

Kadifekale’de “bininci” bina da yıkıldı

“İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin “kent’in nefes alacağı” bir alan olarak yeniden düzenleyeceği Kadifekale heyelan bölgesinde yıkılan binayı sayısı 1000’e ulaştı. Kent dönüşümü çalışmalarını sürdüren İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kadifekale Heyelan Bölgesi’nde kamulaştırma konusunda uzlaşmaya varılan binaların yıkımına büyük hız verdi. Yıkımların, bölgede oturan vatandaşların Uzundere’deki konutlara taşınmaya başlamalarından sonra daha da yoğunlaştığı bildirildi. 2007 yılında başlanan yıkımlarda 7 adet, 2008’de 118 adet, 2009’da 96 adet heyelan bölgesindeki ev yıkılırken, 2010 yılının haziran ayından bu yana yıkılan ev sayısı 779’a ulaştı. İzmir Büyükşehir Belediyesi ekiplerinin heyelan bölgesinde yıktığı toplam ev sayısı böylece 1000’e ulaşmış oldu. Bölgede kademeli olarak 968 konutun daha yıkılacağı bildirildi.

Yıkımlarla ilgili değerlendirmede bulunan İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu; planlı, sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşamının, insanların en temel haklarından birisi olduğunu ve göreve geldikleri günden itibaren temel stratejilerini bu ana tema üzerine oturttuklarını söyledi. Başkan Kocaoğlu, “İzmir’in geleceğini planlama konusunda kentsel dönüşüm çalışmaları özel bir yere sahip. Bu çalışmalarda binanın durumunun yanı sıra, işin sosyal ve kültürel boyutunu asla göz ardı etmemeliyiz. Çünkü insanı insan yapan değerlerin yaşamadığı bir kent, cansız bina yığınlarından başka bir şey değildir. Biz kentsel dönüşüm projelerimizde bu prensiple hareket ediyoruz” dedi. Toplam 1968 konut Son olarak İmariye Mahallesi’ndeki evleri yıkarak bölgeyi temizlemeye başlayan Büyükşehir Belediyesi, devam edecek olan yıkımlarla yoldan denizin ve Yeşildere Caddesi’nden Kale’nin daha açık bir şekilde görünmesine de imkân tanıdı. Halen yıkımların devam ettiği heyelan bölgesinde bulunan vatandaşların bir kısmı konut bedelini nakit olarak almayı tercih ederken, bir bölümü ise Uzundere’de Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yaptırılan ve Büyükşehir Belediyesi tarafından satın alınan toplu konutlara yerleşti. 1977 yılında Bakanlar Kurulu’nun “Afete Maruz Bölge” ilan ettiği İmariye, 19 Mayıs, Vezirağa, Hasan Özdemir, Yeşildere, Kosova, 1.Kadriye, Altay ve Kadifekale mahallelerindeki 1968 konut için 20 Temmuz 2006 tarihinde kamulaştırma kararı alınmıştı. Rekreasyon alanı olacak. Çalışmaların tamamlanmasının ardından Kadifekale, İzmir’in yeni cazibe merkezlerinden biri haline getirilecek. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan plana göre, 420 bin metrekarelik (42

hektar) Kadifekale Heyelan Bölgesi'nde yer alan konutların hepsinin yıkılmasının ardından bölge rekreasyon alanı olarak yeniden düzenlenecek.”⁸⁹

Metin başlığında yer alan bininci binanın yıkılması sayısal bir üstünlüğü ve başarıyı, kahramanlığı sembolize ederken yıkılanın bina olması yani ev, yuva ya da mahalle olmaması yıkımla ilgili duygusal boyutu ortadan kaldırmaktadır. Kentin nefes almasını önleyen neden ise burada yer alan gecekondularmış gibi gösterilmektedir. Uzundere'de bir eve taşınıp borçlanmak ya da evler için düşük bedelleri almak bir tercih meselesi gibi sunulmakta herhangi bir mağduriyet söz konusu olmadığı anlamı inşa edilmekte ve aslında bir lütufta bulunmaktadır. Aziz Kocaoğlu'na şu cümleler ise “İzmir'in geleceğini planlama konusunda kentsel dönüşüm çalışmaları özel bir yere sahip. Bu çalışmalarda binanın durumunun yanı sıra, işin sosyal ve kültürel boyutunu asla göz ardı etmemeliyiz. Çünkü insanı insan yapan değerlerin yaşamadığı bir kent, cansız bina yığınlarından başka bir şey değildir. Biz kentsel dönüşüm projelerimizde bu prensiple hareket ediyoruz” dedi” örtülü bir dışlama anlamı içermektedir. Gecekondular sadece görüntü ya da afet sorunu değil aynı zamanda burada yaşayanların sosyal ve kültürel yapılarına ilişkin bir sorundur. Ardından gelen cümlelerde yer alan yıkılma ve temizlenme kelimeleri bu tespiti desteklemektedir. Alan sadece el verişsiz yapılardan değil burada yaşayan halktan da temizlenmektedir. Kahramanlığa dair bir diğer göndermeyi 2007 yılında yapılan ilgili haberde görmek mümkündür.

“Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu ile Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, heyelan bölgesinde yaşayan vatandaşlarla bir araya gelerek, taşınacakları çağdaş konutlar hakkında bilgi verdiler. İki Başkan, boşaltılacak alanın imara açılacağına ilişkin söylentilerin asılsız olduğunu, bölgenin ağaçlandırılacağını açıklayarak ekledi: Her vatandaş, boşaltacağı konutun hak ettiği değeri alacak. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu ve Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, Kadifekale-Ballıkuyu heyelan bölgesinde bulunan toplam 1.968 konutta yaşayan vatandaşların Uzundere'deki TOKİ konutlarına taşınmaları kapsamında bir toplantı düzenledi. İzmir

⁸⁹ <http://eski.izmir.bel.tr/HaberArsivi/6975/ara/tr>

Fuar Alanı'nda düzenlenen ve Kadifekale'de yıkılma tehlikesi bulunan sağlıksız konutlarda yaşayan yaklaşık 1000 kişinin katıldığı toplantıda iki başkan, vatandaşlarca merak edilen sorulara yanıt verdi. 1.968 konutun bulunduğu alanın yıllar önce Bayındırlık Bakanlığı ve Bakanlar Kurulu kararı ile "heyelan bölgesi" ilan edildiğini hatırlatan İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu, "Hem Büyükşehir Belediyesi hem Konak Belediyesi hem de TOKİ, bu iş için kendi bütçelerinden çok büyük para ayırdılar. İzmir gibi Türkiye'nin 3. büyük kentinde, tarihi Kadifekale'nin altında, heyelan bölgesinde herhangi bir toprak kaymasından dolayı olumsuz olaylar olduğunda bunun hesabını ne hükümet ne belediye ne de İzmir halkı dünya kamuoyuna veremez" dedi. Başkan Kocaoğlu, heyelan bölgesinde yaşayan vatandaşlara hitaben şunları söyledi: Tek çivi bile çakılamaz"Sizleri risk altında yaşamaktan kurtarmak istiyoruz. Sizin, çocuklarınızın, torunlarınızın hayatlarını kurtarmak istiyoruz. Amacımız bu. 'Burası sizden alınacak. Buraya villalar yapılacak' düşüncesini kafalarınızdan atın. Böyle bir şey yok. Türkiye Cumhuriyeti demokrasi ile yönetildiği müddetçe, bu ülkede bir cumhurbaşkanı, başbakan ve TBMM olduğu sürece, yasal- anayasal olarak afet bölgesi olan bir yere hiç kimse bir çivi bile çakamaz. Anayasa, yasalar buna izin vermez. Buraya ağaçlandırmadan başka bir şey yapılamaz. Yapılmayacak da. Uzundere'de, Kadifekale'de yaptığınız işe dair, daha gelişmiş, daha iyi bir yaşam standartı sunmak için bunu yapıyoruz. Sizleri alıp da daha kötü bir yere götürmeyeceğiz. Daha iyi bir yere götürüyoruz. Biz buraya sizlerin sorununu çözmek için geldik. Amaç, sizin canınızı, malınızı kurtarmak." 15 yılda geri ödeme3 senedir bu proje üzerinde çalıştıklarını anlatan Başkan Aziz Kocaoğlu, 1968 konutun değerini, en yüksekten en düşüğe göre belirlediklerini söyledi. Uzundere'deki konutların da bu şekilde fiyatlandırılacağını ve çok uygun ödeme koşulları oluşturulacağını vurgulayan Kocaoğlu, "Biz bu dönüşümü gerçekleştirmek için, evlerinin değeri Uzundere'deki toplu konutlardan daha yüksek olanlara, Büyükşehir Belediyesi kasasından sizlerin gözü önünde nakit olarak toplam 16- 17 milyon YTL parayı vereceğiz. Evlerinin değeri Uzundere'deki konutlardan daha düşük olan tüm vatandaşlarımızın ödeyeceği paranın toplamı ise 33 milyon YTL ödeyecek. Bu parayı da 15 yılda yani 180 ayda, aylık 120-150 YTL taksitlerle ödeyeceksiniz" diye konuştu. Midye tesisi bile olacak Uzundere'deki konutlarda her türlü sosyal tesisin bulunacağını söyleyen Başkan Aziz Kocaoğlu; midye tesisi, pazaryeri, çok amaçlı salon, spor alanı, bilgisayar- kütüphane alanı, Telekom alanı gibi tesislerin yapılacağı bilgisini verdi. Taşınma işleminin gerçekleşmesinin hemen ardından Kadifekale çevresinin ağaçlandırılacağını söyleyen Başkan Kocaoğlu, ağaçlara ailelerin isminin verilmesini önerdi. Heyelan bölgesinde yaşayan vatandaşların tek tek çağırılarak görüşüleceğini

söyleyen Başkan Kocaoğlu, "İnsan olarak bir hoş seda bırakıp, kente faydalı olup gitmek dışında bir amacımız yok. Duruşumuz budur" dedi. Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ da bölgenin heyelan bölgesi olduğunu ve kayma reski bulunduğunu vurgulayarak, "Burasının tehlikeli bölge olduğu tartışılmaz bir gerçek. Heyelanı önlemek mümkün değil. Sizleri tehlikeden kurtarmak bizim en acil görevlerimizden birisi. TOKİ'nin Uzundere'deki çalışmasında depreme karşı en önemli projelerden birisi uygulanıyor. Büyükşehir Belediyemiz ve biz, sizlerin güvenliği için elimizi taşın altına koyduk" diye konuştu. Üzerinden "Fay hattı" geçiyor. Kadifekale'nin hemen altından İzmir fayının geçtiğini söyleyen Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, "İzmir fayı tam altınızdan geçiyor. Biz o kaygıyı taşıyoruz. Yoksa dönerdik sırtımızı, karışmazdık. Ama sizi kurtarmaya çalışıyoruz" dedi. Uzundere'deki konutların son derece modern olacağını belirten Tunçağ, "Altyapısı, sosyal donatı alanlarıyla çağdaş bir kent olacak orası. Ortalama 70 metrekare. Sizlerin şu anda yaşadığı evler 55- 60 metrekare. Yüzde 80, taşınacakları yerden çok daha küçük evlerde yaşıyor şu anda. Orası yaşadığınız evlerden çok daha geniş olacak. Heyelan bölgesinde kalan 1968 bina içinde sadece 50 tanesi 4- 5 katlı. Hepsinin tüm dökümlerini aldık. Elbette herkesin hakkı korunacak. Uzundere'de konutların bulunduğu alan, İzmir'in en kıymetli yerlerinden" dedi. "Bir an önce taşınalım" Kadifekale'de yaşayan jeoloji mühendisi Serpil Erkek ise, bölgede gözle görülür oranda bir heyelan olduğunu belirterek şunları söyledi: "Bir kış daha orada yaşamak istemiyorum. Bir an önce taşınalım. Can kaybı olmasın. İstinat duvarı ya da benzeri şeyler ilk zamanlar yapılmalıydı. Artık bunlar için çok geç. Kadifekale'de yaşayan insanların ekonomik durumları belli. Buradaki insanlar evlerinin üzerine çok para ödemek istemiyorlar sadece."

Metnin tamamı can ve mal kaybı odaklıdır. Can ve mal kaybindan kurtulmanın yolu ise mahallede yer alan yapıların güçlendirilmesi değildir. Bu tür bir yaklaşımın önü, kendisi de Kadifekale'de oturan yani içlerinden bir olan, jeoloji mühendisi olduğu için de uzman sıfatına sahip Serpil Erkek tarafından kesilmektedir. Dönemin Konak Belediye başkanının sözleri ise

"İzmir fayı tam altınızdan geçiyor. Biz o kaygıyı taşıyoruz. Yoksa dönerdik sırtımızı, karışmazdık. Ama sizi kurtarmaya çalışıyoruz" dedi. Uzundere'deki konutların son derece modern olacağını belirten Tunçağ, "Altyapısı, sosyal donatı alanlarıyla çağdaş bir kent olacak orası. Ortalama 70 metrekare. Sizlerin şu anda yaşadığı evler 55- 60 metrekare. Yüzde 80, taşınacakları yerden çok

daha küçük evlerde yaşıyor şu anda. Orası yaşadığınız evlerden çok daha geniş olacak. Heyelan bölgesinde kalan 1968 bina içinde sadece 50 tanesi 4- 5 katlı. Hepsinin tüm dökümlerini aldık. Elbette herkesin hakkı korunacak. Uzundere'de konutların bulunduğu alan, İzmir'in en kıymetli yerlerinden"

her ne kadar sizi önemsiyoruz içerse de bir restleşmeyi ve “başka bir yolu yok”u da barındırmaktadır. Belediye “sizi kurtarmaya çalışıyoruz” daki kahramandır. Halk ise 55-60 metrekare riskli evlerde oturan, 70 metrekareden büyüğüne layık olmayan, evin metrekaresi ne kadar olursa olsun borçlanıp ev sahibi olacak ya da evsiz kalacak kişilerdir. Metinde geçen midye tesisi kurulması önerisi hem dikkat çekici hem de işlevselken henüz gerçekleştirilememiştir.

b. Ege Mahallesi

Tıpkı İzmir'deki Murteke, Tepecik, Kuruçay gibi Roman vatandaşların yoğunlukta yaşadığı mahalle Kadifekale ile birlikte aynı dönüşüm projesinin içerisinde yer almaktadır. Tıpkı Sulukule'deki geçimlik işleri kent merkezine dayalı olarak örgütlenen Ege Mahallesi Romanları'nı kentsel dönüşüm ile birlikte sadece evlerini ve mahallerini değil işlerini de kaybetme korkusuyla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Belediyenin yerinde dönüşüm önerisi ise bir nebze olsa Roman vatandaşlara umut olmakla birlikte etnik kimlik kaynaklı ötekiliklerini ortadan kaldırmamaktadır.

b1.Ege Mahallesi Sakinleri İle Yapılan Görüşmeler

“Biz burda yaşıyoruz yıllardır, çiçek satıyorum geçinmek için, kocam sokakta müzik yapıyor. Bizi burdan çıkarırlarsa ne yiyecek içecek biz? Sulukule olmasın burada. Bizim adımız çıkmış, istemiyo kimse bizi, ben de buranın vatandaşı değil miyim? Benim de yaşamaya hakkım yok mu? Evimde oturmak istiyorum çok şey mi?” “Depremden, afetten korkmuyorum, yıkmassınlar evimizi, kiracıyım ben, yenisine kim bilir ne isteyecekler ben nasıl yaşıycam, çoluk çocuk aç kalır ben ondan korkuyorum, kim

bakacak çocuklara?”, “Kiracıya da ev vercez diyolar, burdan vereceklermiş yapıłana kadar idare edicez ama vermezlerse diye de korkuyoz valla, yoksa iyi olur bende isterim musluktan sıcak suyum aksın, çocuğum parkta oynaşsın kim istemez, İnşallah dediklerini yaparlarda, umudum yok, dönüşüm mönüşüm başlamadı kimse yapmak istemiyormuş, herkese ev vereceklerse enaz 800 evi bize vercekler nasıl olcak bilmiyorum”, “benim tapum yok ev yıkılınca 350 lira kira yardımı vercekler, nerden ev tutcam o paraya, bir de biz mahalle varsa varız, tek başımıza yaşayamayız, bi de evde vermek istemiyorlar bize o da var, hepimizin işi aşı birbirine bağı, mahallemde olmayan ev benim sorunumu çözmez.”, “Emsali düşük veriyorlar, benim arsamın yarısı gidiyor, vereceğı 1+1 ev yedi kişı nasıl sığcaz bilmiyorum ki, istemem yani böyle niye isteyim, daha iyi yaşam içinse daha iyi olmaz böyle”, “Evimin tapusu yok, imar affı geldi, şimdi gitcem para yatırcam da ya yerine ev vermezlerse, üç kuruşumdan da mı olcam, hiçkimse bir şey bilmiyor, söylenenler iyi de gerçekte ne olcak?”, “Kimse istemiyor bizi Hıdırellez’de sokakta adım atılmıyor, buyursun gelsin gezsinler de... , burdan bize ev verince müteahhit ev yapmak istemiyor, yapmasın o zaman, biz yüzyıldır burdayız, dün gelen İzmirli oluyor, bizi mahalleye sığdıramıyorlar.” “Burda hepimiz kentsel dönüşüm isteriz deli miyiz istemeyelim, sıcak, temiz, güzel evde niye oturmayalım, kim istemez ama mahalleden gitmek istemem hepimizin işi buralarda, bir de yeni gelenler olacak napcaz onlarla alışabilecek miyiz birbirimize hiç bilmiyorum, düzenlerimiz uymaz gibi geliyor.” “Benim nüfusum yoktu, tapu soruyolar bana, yıllardır burda yaşıyoruz, herkes tanıyor bizi, zamanında almamışlar kâğıdı ondan yok kâğıdı almayan tapuyu alır mı, almamışlar, ne yapıyım evimi bırakıyım?”, “Dönüşüm yapılacak burda planda tenis kortu var, iyi hoşta benim atı nereye bağlıycam, tenis kortuna mı, top alacak para yok bende tenis kortunu napcam, atı satarsam da ne ile geçincem? Plan bize uygun değıl ama böyle de yaşamak istemiyorum tabi”, “Belediye sürekli %100 anlaşma sağlandı diye gazetelere demeç veriyor, kim ile anlaşmış, anlaşılan kişı sayısı %10’u geçmiyor, bazı evler belediyenin

kendi arsası üstünde onları yıkıp site ve iş alanı yapacak, kaçınıcı kez ihaleye çıkıldı bilmiyorum, ihaleye katılım bile olmuyor, bir ara ev tapularınızı arsa tapusuna çevirin diye tutturdular, öyle olunca haklarımızı kaybediyoruz, başta kira yardımını ve enkaz bedelini, ben çevirmedi, çevirenler oldu, çok taraflı haber çıkıyo, vay bi kişi kaldı tapusunu vermeyen bilmem ne, ben vermedim, eşim dostum vermedi, kim verdi bu tapuları? ”, “Burada sadece Romanlar yaşamıyor, ben Roman değilim, tabiki çeşitli sorunlarımız var ama onların mahalleden gitmeleri gibi bir tarafım yok, fakat biz kentsel dönüşüm yapılmasını kendimiz talep ediyoruz, planlı ve mağdur olmayacağımız bir dönüşüme açığız.”

b2.Belediyeye Ait Materyaller ve Demeçlerde Kentsel Dönüşüm

İzmirlife Dergisi Mayıs 2010 sayısında Konak Belediyesi Kentsel Dönüşüm Komisyonu üyeleri Cumhuriyet Halk Partili üyesi Mustafa Cinkılıç ve Adalet ve Kalkınma Partili Hassan Rıza Evcim’in sürece ilişkin konuşmaları özellikle Evcim’in Ege Mahallesi’ne yönelik sözleri ayrıştırmanın en gözle görünür halini sergilemektedir. Diyaloglar sırasında Cinkılıç’ın vurgusu yerinde dönüşüm ve çeşitli zanaatlerle uğraşan Roman vatandaşların kent merkezinde çalışmalarından dolayı gündelik yaşamlarını sekteye uğratmama ve bir Sulukule vakası daha yaşamamaya yönelikken Evcim oldukça keskin ifadeler kullanmıştır. Diyaloglarda da görüleceği üzere Evcim sadece kent merkezinde yer alan gecekonduları değil gecekonduda yaşayan Romanları’da istememektedir ve bunu açık bir dille ifade etmektedir.

“-Yıkmadan dönüştürmeye dair nasıl bir model düşünüyorsunuz? Ege Mahallesi'nde mesela...

-H.R. Evcim Ege Mahallesi'nin korunması mümkün değil, korunmamalı da. Orada yaşayan vatandaşın yaşam kültürü nasıl bir kültür, nelerden zevk alıyor? Yani yeni yapılar yaparken onların yaşam şekillerini de gözetmek... H.R. Evcim Evet. Eğer bir şeyi koruyacaksanız yerinde

koruyacaksınız. Eğer yıkıyorum, yeni yapıyorum, dersiniz o zaman Ege Mahallesi'nin yeri orası değil. Konak ilçe sınırları içerisinde olmayabilir...

-Ege Mahallesi'nin niye taşınması gerektiğini düşünüyorsunuz?

-H.R. Evcim: Oranın yeni kent merkezi alanı içerisinde değerlendirilmesi gerekiyor. Yüksek binaların içerisinde kalıyor. Kent dokusunda uyumsuzluğa hiç tahammülümüz olmaz. Güzellikleri görünce çirkinlikler sizi rahatsız eder. Çünkü o yaşam kültürü, sizin onlara vereceğiniz güzelliği bile zamanla farklı renklerle boyamaya yönelir. Siz denetlemezseniz, o renkler sizin göz zevkinizi bozar...

H.R. Evcim: Ege Mahallesi'ni, alıştıkları yaşam şekliyle örneğin Buca'nın ormanlık alanlarında bir yere götürün. Yaşam şartlarından ayırmamış olursunuz. Müstehak haklarına tecavüz, bana göre yok. Sonuçta onlara alıştıkları yaşam tarzlarını sunuyorsunuz. Farklı farklı yerlerden de gelsek orta noktada buluşuyoruz. Fakat Roman vatandaşlarla yakalayamayabiliriz korkusu var. O yüzden onlara has özel bir çalışma yapmak lazım.”

Roman vatandaşların duvarlarına bile yansıttığı renkli yaşamları, kültürel kodları ve gelenekleri Evcim tarafından toplumun genel yapısı ile uyumsuz ve çirkin bulunmaktadır. Kent dokusu ve yaşamını tahrip eden bu kitlenin alışkanlıklarını devam ettireceği ön görülerek onlara kent merkezinden uzakta ormanlık bir alanda yaşamları reva görülmektedir. Onlar diğer göç edenlerde farklı bir kitle olarak nitelendirmekte ve uzlaşma noktasının olmadığı dile getirilmektedir bu sayede ötekinin de ötekisi olan Romanlar dışlanmakta yaşamlarını devam ettirebilecekleri alan gösterilerek lütufta bulunmaktadır ve bu durum meşrulaştırmaktadır.

Süreç içerisinde mağdur olduğunu düşünen vatandaşlara destek yine bir öteki tarafından verilmektedir; İzmir Mardinliler Federasyonu. Federasyon mahallerde dönüşüm sürecinde mağdur olduğunu belirten diğer mahalle dernekleri ile birlikte hareket edeceğini dile getirmiş ve hukuki süreçte birlikte hareket etmektedir. Emlak Kulisi'nin

web sayfasında sürece ilişkin görüşlerine yer verilen federasyon başkanının açıklamaları sürecin işleyişindeki aksaklıkları dile getirmektedir:

“Karabağlar Kentsel Dönüşüm Hak Arayanlar Derneği'nin başkanlığını da yürüten Ecevit, iki tane plan askıya çıktığını ifade ederek, "İtirazlarımız değerlendirmeye alınmadı. İki dava açtık. Bakanlık davayı kazanamayacağını planları iptal etti. Ancak, aynı yerde aynı konumda plan çıkardı. Bu halkı bezdirmeye yönelik bir tutumdur" dedi.

Aym'den Başka Seçenek Bırakılmadı

Ecevit, son çıkan Torba Yasa ile verdikleri bütün hukuki mücadelenin boşa düşürüldüğünü kaydederek, "Hali hazırda geldiğimiz nokta Anayasa Mahkemesi'nde hak aramaktır. Bize hukuki olarak başka bir seçenek bırakılmamıştır" ifadesini kullandı. Ecevit, AYM'ye i tiraz etmek içinde 110 milletvekilinin imzası olması gerektiğinin altını çizerek, "Mecliste grubu olan partileri ziyaret ediyoruz. Hak arama mücadelemizde 110 milletvekilinin desteğini rahatlıkla bulacağımıza inanıyoruz" dedi. “

Bizler Risk Altındayız

Torba Yasa ile 16 mahallenin hak mücadelesinin boşa düşürüldüğünü anlatan Ecevit, "Bundan sonra riskli olan yaşam alanlarımız değil, yaşam alanlarında yaşayan bizler risk altındayız. Çünkü keyfi bir şekilde istenen tasarruf bu alanlar üzerinde uygulanabilecektir" sözlerine yer verdi.

Ecevit, 6704 sayılı Torba Yasa'daki elektrik ve su aboneliği maddesine de değinerek, bu maddenin bir yalandan ibaret olduğunu savundu. Ecevit, yakın zamanda Ankara'ya TBMM'ye giderek mahallelerdeki durumu anlatıp siyasi partilerden destek isteyeceklerini kaydetti.”

Metinde de görüldüğü üzere kamu tarafından uygulanan yaptırım aynı zamanda yasal boşlukların kullanılması ile gerçekleştirilmekte ve projeyi iptal edip benzer projenin yürürlüğe konulması ile hukuki süreç uzatılıp yavaşlatılmakta farklı bir yıldırma politikası uygulanmaktadır. Yüzde yüz uzlaşa adı altında yapılan uygulamalar aslında sunulan seçeneklerden birinin tercih edilmesi dolayısıyla gerçekleştirilmekte, 2012’de çıkartılan Afet Yasası gerçekleştirilebilecek karşı tutumu önlemektedir. Bu da halk rızasını sağlamayı kolaylaştırıcı bir etken olmaktadır.

3.4.5.2. İstanbul Beyoğlu Belediyesi, Polat Residence Hacı Hüsrev (Piyalepaşa)

Kentsel Dönüşüm Projeleri

İstanbul'un merkezinde yer alan Hacı Hüsrev Mahallesi sık sık basına polisin yaptığı sabah operasyonları, baskınlar, koçbaşı ile kırılan kapılar ile yansımaktadır. Resmîyette adı 1991 yılında İstiklal Mahallesi olan mahallenin halen yaygın kullanılan ismi Hacı Hüsrev'dir Daha önce de değinildiği gibi soylulaştırma yapılacak alanlarda isim değişikliğine gidilmesi yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır. Ege Mahallesi gibi ağırlıklı olarak Roman vatandaşların yaşadığı ve burada 11.yüzyıldan beri ikamet ettiği söylenen Roman vatandaşlar günümüzde alandan soylulaştırma aracılığıyla tapu sahibi olmadıkları için tecrit edilmektedir. Önemli bir kısmının kimliksiz olarak hayatlarını idame ettirmesinden dolayı, nesiller boyunca yaşadıkları mahallerde hak talep edememekte belki de kentsel dönüşüm projelerinin en eli kolu bağlı grubunu oluşturmaktadır. Daha önce İstanbul Sulukule'de rantın kurbanı oldukları birçok araştırmada dile getirilen ve daha önce değinildiği üzere soylulaştırma çalışmalarında tez konusu olan Romanlar için Hacı Hüsrev kent merkezinden dışlanmanın yeni aracı gibidir.⁹⁰

Beyoğlu Belediyesi ve Polat Holding iş birliği ile gerçekleştirilen Piyalepaşa Projesi Roman Mahallerinde gerçekleştirilen soylulaştırmanın en güncel örneklerinden biridir. Polat Holding'in tapulu malı olarak lanse edilen mahallede 82 dönüm arazi üzerinde kentsel dönüşüm gerçekleştirilmekte aidiyet yapısı basında yer alan metinlerde sıklıkla vurgulanmakta gecekondü sahipleri bu dolaylı yolla işgalciye dönüştürülmektedir. Altı çizilmesi gereken nokta ise Piyalepaşa Projesi'nin Piyalepaşa ile sınırlı kalmadığı etrafındaki mahalleleri de kapsadığıdır. Hacı Hüsrev bunlardan

⁹⁰ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumantasyon/files/original/f2bcbaa706b1d187168b0d432e3bad18.pdf>

sadece bir tanesidir. Polat Holding'in yetkilileri ve Beyoğlu Belediye başkanı tarafından dile getirilen Polat Holding'in tapulu arsası olma çıkarsamasının temel dayanak noktası Piyalepaşa Gayrimenkul Genel Müdürü Kaan Yücel tarafından şu şekilde dile getirilmektedir.

“Piyalepaşa arsası 16 yıldır Polat Holding'in. Hatta orada Ege Seramik'in satış ofisi vardı. Zaman içinde arsalarla belediye gelmiş ve “Piyalepaşa meydanı ve tarihi Piyale Paşa Camii var; buraya protokol yolu ve cami alanı yapacağız demişler”. Adnan (Polat) Bey o dönem arsayı satın aldı. Satın alınan toplam 67 dönüm... Zaman içinde kat karşılığı anlaşmalarla bu miktar 80 dönüme çıktı... 2012 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla burada 82 dönüm alan ‘riskli alan’ ilan edildi. 82 dönümün 7 dönümü bize ait değil orada 39 parsel vardı uç kısmında; muhtarlığın arkasında. Yukarıda 23 dönüm parselin 17 dönümü bize aitti kalanları da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 1 dönüm yeri var, çeşitli grupların da yerleri var. Onlarla da anlaşma sağladık. En önemlisi 23 dönümlük bölgede 400 civarında tapusuz gecekondur var.”⁹¹

Bu açıklamalar sonucunda kamuoyunda bütün arsa Polat Holding'e aitmiş imajı uyandırılmakta projenin kapsadığı alan görmezden gelinmektedir. Kentsel dönüşüm için yasal zemini ise yine 6306 sayılı yasa ile sağlanmaktadır. Yasa gereğince afet riski altındaki alan ilan edilerek kentsel dönüşümün yolu açılmıştır. 2012 yılında kabul edilen kanun riskli alan tabiri sadece depremde yıkılma riski, dere yatağı olma vb afete dayalı sorunların yaşanabileceği alanları değil ekonomik açıdan ömrünü tamamlamış binaları da kapsamaktadır. Dönüşümün gerçekleştirileceği alanda karşılaşılabilecek zorluklar için alınabilecek önlemler yasayla kati şekilde belirlenmiş, evlerini tahliye etmek istemeyen aileler için ilgili kanunun 4. maddesinin 3. bendinde yer alan: “Uygulama sırasında Bakanlık, TOKİ veya İdare tarafından talep edilmesi hâlinde, hak sahiplerinin de görüşü alınarak, riskli alanlardaki yapılar ile riskli yapılara elektrik, su ve doğal gaz verilmez ve verilen hizmetler kurum ve kuruluşlar tarafından durdurulur” hüküm gereğince evleri

⁹¹ <https://emlakkulisi.com/piyalepasa-kentsel-donusum-projesi-hakkinda-her-sey/314775>

boşaltmaya zorlanabilmektedir. Hacı Hüsrev’de de en son noktada su ve elektrik kesintileri yoluyla mahallenin boşaltılmaya zorlandığı mahalleliler tarafından dile getirilmektedir.

“Mahalle sakinleri bölgede ‘çantacıların’ faaliyetinden şikâyetçi. İsmi vermek istemeyen bir mahalle sakini, “Mahalleye müteahhit firmaların aracılığı gidip geliyor. Oturmaya inat ederseniz mahallede elektriğiniz kesilecek, suyunuz kesilecek, hissenizi satın diyorlar. Bölgenin 15 yıldır dönüşeceği söyleniyor, son 6 yıldır yıkıldı yıkılacak diye bekliyoruz” diyor. Bir diğeri ise mahallenin ‘suç yuvası’ gibi gösterilmesinden şikâyetçi: “Burası uyuşturucu yuvası, hırsızlık yapılıyor, deniyor. Bizi bu şekilde buradan çıkarmak istiyorlar.”⁹²

Yine Facebook üzerinden ulaşılan Hacı Hüsrevlilerle yapılan görüşmelerde evler yıkılmaya başladıktan sonra yıkıntıların kaldırımlarda bırakılarak hareket etmenin zorlaştırıldığı, açık su giderlerinin kapatılmadığı bu nedenle mahalleyi farelerin sardığı, elektrik ve sularının kesildiği, mahallenin şantiye alanına döndüğü ama bir şey yapılmadığı, metruk ve terkedilmiş binalara bağımlılar/müptezellerin yerleştiği çocuklarını bırakın kendilerinin bile sokağa çıkamadığı, “madem afet riski vardı acildi niye mahallede yıllarca bir şey yapılmadı” sözleri kaydedilmiştir.

Ayrıca mahallelilerin <http://hacihusrevyikim.tk/> adlı bir siteleri bulunmaktadır. Sitede görüşmelerde dile getirdikleri sorunların yer aldığı bir video da yer almaktadır. Yerinde dönüşüm isteyen mahalleliler bu site aracılığıyla mağduriyetlerini dile getirmeye çalışmaktadır. Genel kamuya yansımamış olmakla birlikte planlı bir kentsel dönüşüm hareketi uygulanmaya çalışılmaktadır. “Rantsal Dönüşüme Hayır” sloganından hareket eden ve tapuları bulunan ev sahiplerinin öncelikli istekleri yerinde dönüşümdür.

Sürecin durdurulmasına yönelik olarak yargıya taşınan davalar sonucunda beş kez plan değişikliği yapılan mahallede, mahallelilerin evlerinin bulunduğu alan en son planda

⁹² http://www.yapi.com.tr/haberler/hacihusrevin-surgun-plani-yargida_120079.html

mesleki eğitim alanına dönüştürülmektedir.⁹³ Bu durum sonucunda Hacı Hüsrev ve Kadife Kale’de gerçekleştirilen soylulaştırma sürecinde yeni bir strateji geliştirildiği fark edilmektedir. Suçla anılan mahallerin sadece adı değiştirilmemekte, sürekli iptal edilen planlara yenileri eklenerek sürecin izlenmesi güçleştirilmekte aynı zamanda buralara genel kamu yararını gözetttiği öne sürülebilecek ormanlık alan, park, mesleki eğitim alanı, cami, sağlık ocağı vb. inşa edilmesi yoluyla rant ortadan kaldırılıyormuş izlenimi uyandırılmaktadır. Alanın arsa, konut ve kira fiyatları artarken evleri ve mahalleleri genel kamu yararı için terk ettirilen vatandaşlar alanda kiracı olarak bile yer alamamaktadır.

Proje ile ilgili olarak diğer bir öne çıkan unsur ise “pioner”lardır. “Kentsel dönüşümün kitabını yazabiliriz” diye başlayan demecinde Adnan Polat’ın pioner rolünün futbolculara verildiği görülmektedir:

“PİYALEPAŞA İstanbul projesine sporcuların da ilgi gösterdiğini belirten Adnan Polat, “Hem Galatasaray hem de diğer kulüplerin futbolcuları ve hocalarına ev satabiliriz. Onlar direkt benimle masaya oturmak istiyor” dedi. Polat, “Aziz Yıldırım’a ev satar mısınız” sorusuna ise, “İsterse elbette ona da satarız” yanıtını verdi. Projedeki evlerin tamamlanınca yüzde 100 değer kazanacağını belirten Polat, Piyalepaşa İstanbul’da kendisi için de ev ayırdığını kaydetti.”⁹⁴

Son olarak aşağıda yer alan materyallere ilişkin olarak söylenmesi gereken nokta ise Beyoğlu Belediyesi süreçte Polat Holding’i tamamen desteklemekte belediyenin sayfasında Beyoğlu Büyük Dönüşüm⁹⁵ adı altında yer alan sayfasında Piyale Paşa Projesine girildiğinde “Bilgi almak için bizimle irtibata geçebilirsiniz” linki ile Polat Holding⁹⁶ tarafından hazırlanan sayfaya yönlendirmektedir.

İsim değişikliği: Türkiye’de gerçekleştirilen ve “adı çıkan” mahallelerde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinde gerçekleştirilen ilk iletişim çalışması

⁹³ <https://www.birgun.net/haber-detay/egitim-alani-bahanesiyle-yurttasin-evini-yikacaklar-140164.html>

⁹⁴ <https://emlakkulisi.com/adnan-polat-kentsel-donusumun-kitabini-yazabiliriz/429442>

⁹⁵ <http://www.beyoglubuyukdonusum.com/kasimpasa/detay/Proje-Hakkinda/13/12/0>

⁹⁶ <https://www.piyalepasa.com.tr/>

mimlenen mahallenin yerini alacak ve geçmişle bağı bulunan yeni bir isim bulunmasıdır. Yeni bir başlangıç yapılmış izlenimi yaratmaya imkân sağlayan bu durum bu projede kendine yer bulmaktadır. 1991’den beri resmi kayıtlarda İstiklal Mahallesi’ne dönüşen mahalle ve projede yer alan bütün mahallelerin adı Piyalepaşa Projesi ile birlikte Piyalepaşa’ya dönüştürülmektedir.

Yakın Geçmişi Yok Sayıp Uzak Geçmişi Referans Alma: Yine benzeri alanlarda olduğu gibi yakın geçmişteki “kötü namı” yenmek için uzak geçmişe “şanlı tarihe” gönderme yapılmaktadır.

“Piyalepaşa İstanbul; yaklaşık 500 yıl önce Kanuni Sultan Süleyman’ın emriyle Kaptan-ı Derya Piyale Mehmed Paşa tarafından kurulan Piyalepaşa’nın taşıdığı tarihsel mirası, “Geçmişten Günümüze Piyalepaşa Sergisi” ve “Geçmişten Günümüze Piyalepaşa” kitabıyla gözler önüne sererek, tarihi bir semte hak ettiği itibarı yeniden kazandırıyor. Aynı zamanda semt gençlerinin geleceğini güvenle inşa etmek için lise ve üniversite öğrencilerine eğitim destek bursu vererek sosyo-ekonomik ve kültürel bir dönüşümün de öncülüğünü yapıyor. Piyalepaşa, onu tanıyan ve tarihe saygı duyan ellerde yeniden hayat buluyor. Piyalepaşa, onu tanıyan ve tarihe saygı duyan ellerde yeniden hayat buluyor. Bilgi almak ve bu 280 sayfa Geçmişten Günümüze Piyalepaşa eserine sahip olmak için bizimle irtibata geçebilirsiniz.”

“Bir zamanlar Piyalepaşa” başlığı ise başlı başına bu göndermenin taşıyıcısıdır.

Meşrulaştırma zemini olarak Kahramanlık: Metinde yer alan cümlelerle aktarılmaya çalışılana ana fikir: Para kazanmak için yapmıyoruz, sosyal bir proje olarak ele alıyoruz. Semti şanlı tarihine kavuşturmak ile kalmıyoruz yıktığımız iddia edilen semtin gençlerini yaşamakta oldukları kötü hayattan kurtarmak için onlara eğitim imkânı sunuyoruz.

“Özlemine Duyduğunuz Semt Hayatı Beyoğlu’nda 82 dönüm arazi üzerine kurulan Piyalepaşa İstanbul; konut, rezidans, ofis, otel ve caddeye geniş cepheli Alışveriş Sokağı’yla Piyalepaşa semtinin eski güzel günlerini tekrar canlandırıyor. Bakkalı, simitçisi ve manavıyla İstanbulluların

özlemini duyduğu semt hayatını sunan tek özgün proje olarak dikkat çekiyor. Bir semti semt yapan tüm o güzel değerleriyle Piyalepaşa İstanbul; bizim semtimiz.”

Semt kavramsal olarak birkaç mahalleden oluşan bir örgütlenme biçimi olarak özetlenebilir. Bu yolla projenin alansal büyüklüğüne vurgu yapılırken duygusal açıdan çekici bir öge olarak kullanılan semt geçmişe dair göndermede bulunduğu sosyal ilişkiler bağlamından yoksundur. “Mahallelik duygusunu” harekete geçirmeye vaadinde bulunan proje gerekli sosyal ağı tüketim üzerinden kurmaktadır. Semt; marketi, mağazası, hatta simitçisi bulunan bir alanken semtleri semt yapan komşuluk ilişkileri reklam metninde yer almamaktadır.

Dışlama: “Piyalepaşa İstanbul: Bizim Semtimiz” sloganı kullanılmakta, cümleyle yeni sakinler kastedilmekte ve semtin eski sahipleri dışlanmaktadır.

3.4.5.3 Altındağ Belediyesi Çinçin Bağları (Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi

Adı geçen diğer mahallerden farklı olarak günümüzde çoğunluğu kentsel dönüşüm çalışmaları sonucunda yıkılmış bu mahalleyi etnik bir kimlikle ilişkilendirmek oldukça güçtür. Mahallelilerin ortak özelliğini yoksul/ekonomik açıdan dezavantajlı kişilerden oluştuğunu iddia etmek daha doğru olacaktır. Cumhuriyetin kurulduğu dönemlerde bağ olan alanın yine diğerlerinden farklı olarak köklü bir geçmişi ya da tarihi anlatısı da bulunmamaktadır. Bu duruma karşın daha önce tezlere farklı gerekçelerle konu olan mahalleyle ilgili önceki bölümlerde adı geçen Yolunda A.Ş filmi ve Yılmaz Güney’in (1977) *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz* adlı bir kitap bulunmaktadır. İki çalışmada da Çinçin; aradaki kırk yılı aşkın zamana rağmen yoksulların, suçluların, ileri de suçlanacakların yaşadığı doğru düzgün yolu olmayan, bakımsız, kavruk çocukların yaşadığı bir mahalledir.

a. Mahalleliler Yapılan Görüşmeler- Çinçinli Olmak

Mahalleyi çalışmalar açısından çekici kılan unsurlardan biri şüphesiz mahallenin suç ile kurulan ilişkiyle ilgilidir. Yaygın kanaat olarak, Ankara'nın en tehlikeli, polisin bile giremediği mahallesi olarak görülen Çinçin Bağları, Altındağ Belediyesi tarafından yıkılmış ve tapu sahiplerine mahallede yapılan TOKİ konutlarından borçlandırma yoluyla yer gösterilmiş, tapu tahsisliler ve kiracılar ise mahallerinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Belediyede çalışan yetkililer tarafından vatandaşlar(tapulular) ve işgalciler olarak ikiye ayrılan mahalleliler özellikle Sincan, Yeni Kent ve Karapürçek civarına yerleşmek zorunda kalmış dönemin ilçe emniyet müdürü bu yıkımların ardından düşen suç oranlarını gururla anlatmıştır.⁹⁷ Ankara'da başka mahallelere yerleşen “suçluların” genel suç oranındaki etkisinin ne olduğu sorusu ise cevapsız kalmış, “benim mahallemden gitsinler de...” yaklaşımı etkili olmuştur.

Mahalleliler, mahallelerinden kopartıldıkları için oldukça tepkilidirler. Her fırsatta belediyenin başarı öyküsü olarak anlattıkları Çinçin'de süreç hiçte anlatılan gibi olmamıştır onlara göre. “Abla şimdi bizim burada 250 metrekare bahçeli, avlulu evimiz vardı. Dededen kalma, evimizi yıkmamızı, yıkarsak enkaz bedeli ödeyeceklerini, yıkmazsak zaten kendileri yıkacağını, onlar yıkarsa enkaz bedeli de alamayacağımızı, evimize karşılık TOKİ'den ev alabileceğimizi söylediler. Sıkıntı; tapu yok, tapu tahsisi var, olsun dediler, hakkınız baki, ne kadar ev vercen bir ev vercem ona da eyvallah, yıktık evi, bizim ev ne oldu yalan oldu, tapu tahsislisin size sonra vercez, ee sonra oldu, ne zaman vercen, evler bitti, ee tapu tahsisliler kura çekecek herkese yok, kurada çıkarsak, ee borç ödüycen, anlayacağın ev yalan oldu kaldı mı 3000 liralık enkaz bedeli elimizde...”, “İlk yıllar çok zorlandık, benim evim tapuluydu, üstüne borçlandım TOKİ'ye yerleştim, anam var yaşlı, evin asansörü bozuk, ee anam nasıl çıkıcak yukarı,

⁹⁷ Bkz. Yılmaz, Meltem; Halkla İlişkiler ve Kentsel Dönüşüm Örnek İnceleme: Çinçin Bağları(Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi

zırtırt elektrik kesiliyor, kadın alışkın bağı bahçeye aşağı inemiyor, su desen bir kata gelir öbürüne gelmez, benim mis gibi gecekondum vardı, sağlıksız alt yapısızdı sözde böyle dertlerim yoktu iyilik mi oldu bana şimdi bu? Ha şu var evler değerlendirildi, satar taşınırım, napıyım mahalle mi kaldı sanki?”, “Bacım bak şu yeni evler 4+1, 300 bin istiyο adam buna, Çinçin’deki eve, ev bizden birinin mi değil, belediyeden almış fiyatlar artmış da ben mi aldım parayı?”, “He yıkıldı Çinçin hiç suç yok burda(kahkaha sesleri), sanki hep tapusuzlar suç işliyodu tapulular çiçek gibiydi, bakma sen laflara, güvenlik önlemi arttı, her yer de kontrol var şimdi, keşke önceden yapsalardı kontrolü, sanki şimdi uyuşturucu satmıyorlar, Yenidoğan’ın bebesi yine satıyo, yine kesiyo adamlar birbirini”, “Benim oğlum doktor kızım burada büyüdü, aha şu bebelerle aynı suyu içti, aynı sokakta oynadı, benim kayınpeder Almanya’daydı bu okusun dedi, para yolladı, okuttuk, şuna para verseler, küçücüktü, pazara, boyaya yollamasalar bu çocukta okumaz mıydı, okurdu.” “Abla doğru söylüyor sanki mahalle yıkıldı herkes mühendis, doktor oldu, yolsuzu yine çalışıyor”. “Bizim bura 60’larda, 70’lerde hep solcuydu, okurdu buranın adamı, polisi biz sokmazdık, saklardık, zamanlar zor zamanlar, okuyanı da Ulucanlar’da, uğursuzu da napcan kolluycan tabi mahallenin adamını, işkencesi bi dert idamı bi dert, bugün ona yarın sana. Erzurumlusu, Kırıkkalelisi, Çorumlusu, Kürtü, Romanı, Alevisi herkes vardı mahallede, çok şükür gül gibi yaşırdık, avlularımız birdi, aynı çeşmeden su alırdık, sağcısı yok mu o da vardı. Sonra yavaş yavaş gitti herkes parası olan da taşındı olmayan da bakmışsın iti uğursuzu dolmuş, uyuşturucu satıcısı, hapçısı dolmuş ondan sonra yitti gitti mahalle, kabadayılıktan değil”, “Valla ben de yıkılsın istedim, mahallenin tadımı kaldıydı, hergün bir olay, uyuşturucuyu bebelere sattırıyorlar, sonu iyi değildi, o zamanda kiracıydım şimdide kiracıyım, eskisinden iyi oldu, enazından çoluk çocuk parka çıkıyor, ama eski komşuluğu da özleyorum. Dışardan gelenle olmuyo, karılar da çalışıyor, akşam geliyor, bayramda bile gitmiyoruz, bir gittim iki gittim gelen olmadı, hakirde görüyorlar, eskiden herkes fakirdi zaten, az parası olanda hava atsa da

umursamazdık.”, “Abla bizi çok kötü tufaya düşürdü belediye, muhtar iş birliği yaptı bunlarla, dedikleri olmadı, biz işgalci olduk, ev bark kalmadı, Sincan’a taşındık. İşe gidicem bir buçuk saat sürüyö, Sakarya’da barda çalışıyorum, gece çıkıyom, otobüs yok bir şey yok, zor oldu zor, izinliyken yine geliyorum mahalleye, arkadaşlarım var hala burda”, “Çin’in tarih oldu yazmış belediye, bana göre eskide kaldı, onlar tarih olacak o zaman görcem ben, bu kadar sokakta kalanın ahı nolcak”, “Bacım eskiden komşudan korkmazdım beni mi soyacak sanki(kahkahalar), şimdi yan komşum kim bilmiyorum, sık sık taşıyorlar, gelen kalmıyor, evde bi lüks bi lüks, sanırsın Sabancı’nın evi (kahkahalar), somyaları attım, elden taksitle koltuk aldım, oldum saraylı sana (kahkahalar), amannn kimsem kalmadı, kocam göçtü gitti, çocuklarla kaldım, gündeliğe gidiyorum, aha oralar lüks işte, burada lüks konutmuş belediye öyle yazıyo, çocuklar okudu okudu, yoksa halimiz hal değil, işe gidiyon çocukları bi yokla diyecek komşu bile yok, öbür blokta eski komşum var isteyken o yokluyo azcık, onunda bebeler var ama sağolsun.” “Suç bölgesi diye diyeeee suçlu yaptılar bizi, ufacık bebeler sallama ile gezmeyi adamlık sandı, Çin’in’de oturmak hava oldu, gayrimeşruya koşturan büyüdüm sandı, eskiden yol yordam vardı, saygı vardı, mahallelilik vardı, çekindiğimiz abiler vardı, birine bir şey oldu mu geri de kalanı kollanırdı, şimdi hepsi yalan dolan, tufa, delikanlıymış kabadayıymış kalmadı onlar, burda 71 milletten insan otururdu, her türlü garibi, düşeni burda, pavyonda çalışan garsonu da vardı şarkıcısı da kimse de saklamazdı ne iş yaptığını bilirdik, hepsi düşmüş bi şekilde, hepsi ekmeğine bakıyor”. “Şimdi ben kötü biri miyim değilim, güzel de çocuğum, ne gördüysek onu işliyoruz, burda kimsenin kapısı çalınmamış, herkes savaşıyor eve ekmek getiriyim diye, bak burda 5 yaşındaki çocuk bile çalışıp para kazanmaya çalışıyor, sen kıyamazsın çocuğunu dışarı salmaya, ben 9 yaşındaydım Büyük Sanayi’de oto tamirde çıraklık yapıyordum, daha küçüğüm ayakkabı boyuyordu, burda anne baba, çocuğunu okutamaz, her şey para, bugün değil hep öyleydi, bir bileziği olsun diye işe güce verir, bazen kendi bildiği işi yaptırır, hurdacılık hatta

hırsızlık gibi, bazısı çırak verir birinin yanına, çocuk olmadan büyük olunur burda, en ufağı bile parayı bilir. Hepimizin alacağı var para bir şekilde bulunur çocukluk gelmiyor. İyi kötü sokağında oynadığım mahalleyi yıktılar, şimdi hatırası bile kalmadı”, “Şimdi burada biz suçluyuz, işgalciyiz eyvallah, uyuşturucu satıyorlarmış doğru, okulun önünde bu da doğru, çeteyle uyuşturucu ile ben mi savaştım devlet mi savaşacak, aha durum ortada burası Ankara’nın göbeği aha karakollar aha ilçe emniyet, aşağıda valiliği, hastanesi, lisesi, tiyatro salonu bile var burda, ama Telsizler bebesi ile buranın ki bile farklı, uyuşturucuyu buradan satıyorlarsa Çankaya’dan alıyorlar, içen alan suçsuz satan suçlu, ikisi de suçlu ama zengin olunca lafı olmuyo, aha yıktınız Çiğin’i suç mu bitti, gayrimeşru mu?” “Biz hep kimsesizdik bi mahallemiz vardı, evden barktan da atıldık kaldık öyle, kime yaradı TOKİ hangi sorunu çözdü, kime peşkeş çekildiyse o paralandı biz yine öyle kaldık eskisinden de kötü.” “Çiğin’e girilmiyormuş, girmede ne yapcan bura turistik yer mi, yol güzergahı mı? Ne işin var Çiğin’de öyle değil mi? Ne için geldin de giremedin? İşte sen giriyon, daha önce de girmiştin, kim kovaladı seni? Birileri uyduruyo birileri inaniyo, biri de yıkıyo. Hangi mahalleye girmede babanın malı gibi davranabilirsin ki? Buraya racon kesmeye geldiyse Allah’ını görür girmesin di mi ama? Polis giremiyomuş, aşağı karakol. İşin özeti fakirler ölsün, sokakta kalsın, buralarda yaşamasin başka açıklaması yok” “TOKİ’den ev veriliyormuş kime veriliyor? Tapusu yok yıllardır burda yaşıyor, ona yok, kiracıya yok, tapu tahsisliye yok, olana borçlanınca var, taksiti ödeyebilecen mi soran yok, ödeye bilsem kredi çeker alırdım zaten, ben çok mu meraklıydım gecekonda da yaşamaya?”

Görüşülen kişilerin genel hatları sürecin kendi lehlerine işleyecek bir biçimde gerçekleştirilmediği, aldatıldıklarını hissettikleri, mekâna yükledikleri duygusal anlamların boşaltma süreci ile ortadan kalktığı, mahallede yaşamaya devam edenlerin yeni gelenler ile sorunlar yaşadığı, mahalleyi hala Çiğin olarak isimlendirdikleri, mahallenin boşaltılmasının eski ilişki ağını ortadan kaldırdığı, suçlu olarak

isimlendirilmekten hoşnutsuz oldukları, mahalle boşaltılmadan önce ortaya çıkan sorunlardan kendilerinin de muzdarip olduğu aynı zamanda çeşitli yoksunlukların bulunduğu gecekondulardaki yaşamı arzu etmedikleri fakat gecekonduda da yaşamın da kendisine göre artılarının olduğu, yönetsel erk ve belediyenin kendilerine karşı takındığı tutumu haksızlık olarak gördükleri, yeni evlerin hayat standartlarında iyiye giden bir değişiklik yaratmadığı ve en nihayetinde dönüşümün kendilerinden daha iyi gelire sahip ailelerin mahalleye yerleşmeleri için gerçekleştirildiğine dair yaygın bir kanaatin olduğu görülmüştür.

b. Altındağ Belediyesi Yıllık Faaliyet Raporlarında Kentsel Dönüşüm

Altındağ Belediyesi tarafından gecekonduda bölgesinin ıslahını içeren kentsel dönüşüm projesi günümüzde de devam etmekte olup özel sektör eliyle gerçekleştirilen Hacı Hüsrev Projesi ile benzerlik göstermektedir. Belediyenin her yıl yayınladığı faaliyet raporunda Çiğir Bağı Kentsel Dönüşüm Projesi yer alırken muhakkak “Tarih Oldu” gına ya da mahallenin yok edildiğine dair vurguların bulunduğu cümlelere yer verilmektedir. Bur referansın ardından en sık kullanılan diğ referans yıkımların zorluğu, zorluğa rağmen elde edilen başarı ve başarıdan kaynaklı gururdur. Çiğir Bağı’ndaki dönüşüm belediye için bir kahramanlık öyküsüdür.

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2007: 50

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2009: Kapak

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2009: 46-47

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2011: 58

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2012: 65

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2013: 59

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2014: 65

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2015: 60

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2016: Kapak

Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı, 2016: 50

Belediye için bir gurur kaynağı olan projeyi Veysel Tiryaki Belediyenin 2013'te çıkardığı faaliyet raporunda:

“Üçüncü etabın da tamamlanması ile birlikte Ankara'nın ünlü semti Çinçin tamamen tarih olacak. Sadece modern konutlarla buradaki sorunu çözmek mümkün değil, biz de kabul ediyoruz. Ancak, Türkiye'de kimsenin girmek, geçmek istemediği bir alanda yıkım yaptık, insanları ikna ettik. Modern konutlar vaat ettik ve bu konutları da bitirdik. Hak sahiplerine teslim ettik. Bu kolay bir iş değil... Kolay olsaydı, çok önceden yapılırdı. Altındağ'da on binlerce yıkım yaptık. Yine de Ankara'da en çok oyla seçilen belediyeyiz. Çünkü, insanlar bize inanıyor, güveniyor...” sözleri ile ifade ediyor.

İsim Değişikliği: Kentsel Dönüşüm Projesi ile birlikte Çinçin Bağları isimlendirmesi yerini Gültepe'ye bırakmıştır. Altındağ Belediyesi başkanı Veysel Tiryaki'nin konuya ilişkin görüşlerine⁹⁸ dipnotta yer alan linkden ulaşılabilir.

Yakın Geçmişi Yok Sayma Uzak Geçmişi Referans Alma: “Kızılay ve Ulus’a 10 dakikalık mesafede bulunan Ankara’nın geçmiş zamanda en değerli alanlarından biri olan bölgede 14 blok yer alıyor” (2009). Tıpkı Piyalepaşa’daki gibi uzak geçmişe yapılan vurgu mahalleye tarihsel bir köken arayışının göstergelerinden biri olarak yer alıyor.

Kahramanlık: “Kimsenin cesaret edemediği şeyi yaptık” “kolay değil kolay olsaydı önceden yapılırdı” “Gecekondu alanları arasında sıkışıp kalan yaşamları, modern yaşam alanlarına taşımak” suç bölgesini yıkıp Ankara’yı kurtarmak ya da Polis giremeyen bölgeye emniyet binası yapılmış olması belediyenin kahramanlık öyküsünü anlatan cümlelerden bazılarıdır. Görsel seçimlerinde yıkılan mahalleler ve inşa edilen apartmanlar birlikte verilmesi iki önemli başarıyı ve bu başarıdan kaynaklı kahramanlığı gözler önüne seriyor. Ek olarak hem yıkılan mahallede hem de yapılan apartmanda yaşam belirtisinin olmaması ise önemli bir ayrıntı olarak görsellerde dikkat çekiyor.

⁹⁸ <https://www.facebook.com/altindagbel/videos/1099864613490938/>

Hikayeleştirme /Masallaştırma: Burada hikayeleştirme küçümseme, dalga geçme gibi bir anlamı da içerirken masalın kötü kahramanı gecekondularda oturan Çinçinlilerken iyi kahramanı ve kazanını belediye ve alanda kendine yeni bir yer bulan Altındağ İlçe Emniyeti ve Altındağ Belediyesi'dir.

Lütufta Bulunma: “Ancak, Türkiye'de kimsenin girmek, geçmek istemediği bir alanda yıkım yaptık, insanları ikna ettik.” İkna etmek bir lütuf gibi sunulmaktadır. Başka türlü bir yaklaşımın yasal olmadığı gerçeği gizlenmektedir.

Soylulaştırma Türü: Kent Merkezi

3.4.5.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Atıfbey, Hıdırlıktepe, İsmetpaşa Kentsel Dönüşüm Projesi: İsmetpaşa Mahallesi

Ankara tarihi kent merkezinde bulunan mahalle; Ankara Kalesi, Ankara Valiliği ve Çankırı Caddesi'ne komşudur. Kaleye çıkılmasını sağlayan yollardan biri olan Çankırı Kapı mahallenin sınırlarında yer almaktadır. Köklü bir geçmişi bulunan mahalle Cumhuriyet'in hemen sonrasında da yoksul ve kalabalık ailelere ev sahipliği yapmıştır. Sabahattin Ali'nin (2004: 25) *Kürk Mantolu Madonna* romanında önemli karakterlerden biri olan Raif Efendi bu mahallede oturmaktadır. Ali romanda mahalleyi ve evi:

“Hademelerden biri İsmetpaşa mahallesindeki evi tarif etti. Mevsim kış ortalığıydı. Erkenden karanlık çöken sokaklarda yürümeye başladım. Ankara'nın asfalt döşeli yollarına hiç benzemeyen bozuk kaldırımlı dar mahalleleri geçtim. Birbiri arkasına yokuşlar ve inişler vardı. Uzun bir yolun sonunda, adeta şehrin bittiği yerlerde, sola saptım ve köşedeki kahveye girerek evi öğrendim: Taş ve kum yığılı arsaların arasında tek başına duran iki katlı, sarı boyalı bir bina. Raif efendinin alt katta oturduğunu biliyordum.”

biçiminde tarif etmektedir. Evin küçüklüğü, fazlaca yatak sayısının yanı sıra evin kalabalık ahalisi-Raif Bey, eşi, iki kızı, baldızı ve kocası, iki kayınbiraderi- o dönemde

(1943 yılında) de Ankara’da ev bulmanın güçlüğü yazar tarafından değinilen diğer konulardır. Yazar tarafından belirtilmese de aynı zamanda bu alanda Rumlardan kalan tarihi evlere ve eski Ankara evlerine de rastlamak mümkündür. 2006 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen ve tarihi kent merkezini ortaya çıkarmayı hedefleyen, ortak kentsel dönüşüm çalışmasının sonucunda Atıfbey ve Hıdırlıktepe ile birlikte yıkılması ön görülen üç mahalleden biridir. Soylulaştırma süreci içerisinde mahallenin adı Hacı Bayram Mahallesi olarak değiştirilmiştir. Yine yakın geçmişi yok sayıp uzak geçmişi referans alan isimlendirme de mahalleye verilen isim yakınında yer alan Hacı Bayram-ı Veli Cami’den gelmektedir. Ek olarak Büyükşehir Belediyesi’nin yayınlarında Hacı Bayram-ı Veli’nin Ankara’nın Manevi Mimarı olarak değerlendirilirken belediye tarafından basılan Abdülkerim Erdoğan’a (2011) ait bir eserin var olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır. 2002 sonrası hedeflenen kültürel dönüşümün parçası olarak değerlendirilebilecek bu durum aynı zamanda dönemin belediye başkanı İ. Melih Gökçek’in -aşağıda da değinilecektir- mahalleleri boşaltıp muhafazakâr ailelerin yaşam alanına dönüştürmeyi hedeflenmesi isimlendirmeyi ve soylulaştırmayı daha anlamlı kılmaktadır. Günümüzde halen kentsel dönüşüm süreci tamamlanamamış olan mahallede soylulaştırma süreci oldukça dikkat çekici ve kendine özgüdür. Tarihi Ankara Evleri’nin bulunduğu mahallede, evler kaderine terk edilmiş, mahalle sit alanı olarak ilan edilmemiş ve restorasyon yapılmamıştır. Mahallede yaşayan ve eski evlerde oturan kişilerin tapu kayıtları bulunmamaktadır. Bu başlık altında öncelikle süreci detaylı bir şekilde ortaya koyabilmek için mahallede yüzyüze yapılan, internet üstünden ve telefonla yapılan görüşmelere yer verilecek ardından belediye eliyle üretilen materyaller incelenecektir.

a1.Mahalle Sakinlerinin Gözüyle Kentsel Dönüşüm: Geçiş Soylulaştırıcısı

Olarak Suriyeliler

Kentsel dönüşüm süreci ve sorunlarını ortadan kaldırmaya yönelik kimi mahallelilerin hem resmi teşebbüsleri hem de kamuoyu oluşturmak için facebook grupları bulunmaktadır.⁹⁹ Aşağıda yer alan görüşmecilerin cümlelerine dair pek çok kayıta facebook sayfasından da ulaşmak mümkündür. Mahalleli tezde isimlerinin geçmemesini talep etmekle birlikte süreci anlatmak için oldukça istekli bir tavır içindedir. Bu nedenle diğer aktarımlarda olduğu gibi burada isimlendirme kullanılmayacaktır.

Mahalle sakinleri tarafından zamanında Rumların oturduğu söylenen evlerin, mahalledeki yapı stokunun %20'sini oluşturduğu belirtilmektedir. Mahalle sakinleri ile yapılan görüşmelerde sürecin başlaması ile birlikte ilk gerçekleştirilen eylemin mahallede yer alan ve 425 öğrencisi olduğu söylenen Yahya Galip Kargı İlköğretim Okulu'nun yıkılması olduğu öğrenilmiştir. Öğretmenlerin güvenlik gerekçesi ile çalışmak istemediğine dair söylencelerin yer aldığı süreçte mahalleliler “burası Ankara Valiliği'nin arkası burada güvende olunulmayacak da nerede oluncak” ya da “Başkent'in valiliği arka sokağında güvenlik sağlayamıyorsa nerede sağlayacak”, “bak şurada Anafartalar Polis Karakolu var, mahallenin karakolu var anlayacağın, güvenlik önlemi alınamıyor mu sorun varsa” demektedirler. Ek olarak “madem bura tekinsiz başka yer mi yoktu da getirdiler buraya Ankara'da yer yokmuş gibi Sosyal Bilimler Üniversitesi'ni kurdular?” sorusunu sormaktadırlar. Mahallede kentsel dönüşüm sonucunda halkın evleri boşaltmasında ilk etmen ilköğretim okulunun yıkılması olmuş, velilere yer olarak gösterilen ve Dışkapı'da yer alan ana geçiş güzergahları ve yoğun trafiği bulunan okula öğrencilerin kendi başlarına gitmesi mümkün olmamış, ilk başta belediye tarafından sağlanan servis taşımacılığı hizmeti bir süre sonra son bulmuş, aileler çocuklarının

⁹⁹ <https://www.facebook.com/ismetpasaankara/>

sağlıklı bir ortamda okumaları için taşınmayı çare olarak görmüştür. İlk taşınmalarla birlikte paraya ihtiyacı olan aileler, belediyenin metre karesine 632 lira verdiği evlerini yıktırmayı uygun görmüş, yıkılan evlerin molozları mahallede kalmış ve daha önce Hacı Hüsrev’de olduğu gibi yıkıntılar bir yandan alanda hareket güçlüğüne neden olurken bir yandan da lağam farelerinin mahalleyi istila etmesine neden olmuştur. Belediyenin kamulaştırma bedeli olarak verdiği paralar direk olarak alınamamış, tapu sahibinin, elektrik, su, kira, sosyal güvenlik borcu ya da vergi borcu varsa önce onlar kesilmiş ardından kalan meblalar ailelere ödenmiştir. Boşalan tarihi evler bakımsızlıktan yıkılmış, yanmış ya da mahalleye sonrada gelenler tarafından işgal edilmiş, mahallenin içerisinde yer alan ve mahallilerin hayır işi olarak restarasyonunu yaptırdığı tarihi camiye kilit vurulmuştur. Mahalleliler okulu ve camisi olmayan bir mahallede yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmış kolektif hareketi sağlayabilecek önemli alanlar ortadan kaldırılmıştır.

Mahalle kentsel dönüşüm adı altında soylulaştırılırken ve dönemin Ankara Büyükşehir Belediye başkanı söz konusu alanlara muhafazakâr aileler için özel ev, “kurtarılmış bölge” inşa etmeyi planlarken¹⁰⁰ mahallede soylulaştırıcı olarak Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’nin kurulması bir diğer önemli bir ötkendir. Fakat bu alanda soylulaştırıcı rolü oldukça farklı bir etnik kimliğe düşmüştür: Suriyeliler ve her yerden gelen bekarlara. Görüşmelerde yaklaşık olarak 3-4 yıldır mazlum olarak gördükleri için mahalleye yerleşmelerine “göz yumduklarını” belirttikleri Suriyeliler, mahallede artık oturmayan ev sahipleri için önemli bir gelir kapısı oluşturmuş, yıkık, viran evler 500-1500 Türk Lirası arasında kiralanarak mahallede Suriyeliler oturmaya başlamış ve eski kiracılar evden çıkarmalara maruz kalmıştır. Ek gelir olsun diye aileler daha ucuz yerlere kiracı olarak taşınmış ve evlerini Suriyelilere kiraya vermiştir. Suriyelilerin ev kiralarnı ödemek için seçtiği yol ise geniş aile fertleri ile işlek, tarihi ve Hacı Bayram Veli Cami

¹⁰⁰ <https://www.sabah.com.tr/ankara-baskent/2017/01/23/hacibayrami-cevreleyen-tepelere-yeni-bir-sehir>

nedeniyle mistik bir merkez olarak nitelendirilebilecek alanda dilencilik yapmak olmuştur. Yine mahalleliler “sabah 8’de ben çıkıyorum işe onlarda çıkıyor, akşam benimle dönüyorlar, dilencilik yapıyor, verdiği kira düşünülünce benden de iyi kazanıyorlar” demektedirler. Mahallede tek sorun farklı kültür ve yaşam biçimlerini de beraberinde getiren Suriyeliler değil, mahallelilerin tabiri ile bir elden yerleştirildiği düşünülen uyuşturucu satıcıları ve bağımlılardır. Suriyeliler ile benzer bir zamanda mahalleye gelen ve illegal işlerle uğraşan bu kesim mahallelilerin kendilerini en çok tehdit altında hissetmelerine neden olan etmendir. “Bak biz burda her ilden insanla oturuyoruz, Çankırı, Konya, Çorum, Roman’ı var herkese açtık, mazlum olana, ihtiyacı olana hep açtı bu kapı. Suriyeliler geldi gelsin açmışız kapıyı, bakcaz, yazıktır ama onların yüzünden işimden evimden neden olayım, o gayrimeşru para kazanırken ben mahallemi niye tehdit altına sokayım, çocuğum çocuğum niye eve kapansın böyle mi olması lazım bu iş böyle mi yapılır?”, “Burası İsmetpaşa, Paşalı olmak bir itibar meselesidir. Bu mahalle geçmişten günümüze kabadayıları ve bitirimleri ile ünlüdür. Eskiden solcu bir geleneği olduğu için mahalle birbirini kollar dışarıdan gelene itibar etmez ve mahalleye sokmazmış, burası barlara, pavyonlara komşu bizim de mahallemizi korumamız için birtakım tedbirler almamız şarttı. O zaman da tekinsiz görülürdük ama şimdi hakikaten mahalle yaşanmaz halde, eroinmanı, hapçısı kol geziyor ve kimse dur demiyor.” İsmetpaşalılar da göz ardı edildikleri, kimsesizleştirdikleri ve bunun evlerini boşaltmaları için bir strateji olduğuna dair bir görüş hâkim gözükmektedir. “Sürekli elektrik kesintisi var, burada bir sürü esnaf var, çoluk var çocuk var, hasta var bu reva mı? , “İnternet abonesi olamıyoruz biz, eskiden alanda sorun yok, yeni alacak alamıyor. Bak burada oteller var müşterisine internet sağlayamıyor, müşteri elini ayağını çekiyor. Arıyoruz Türk Telekom’u orası kentsel dönüşüm alanı hizmet veremeyiz deyip kestirip atıyorlar. Okuyan çocuğa da lazım ne yapcaz şimdi, biz yarın elektrik vermem, öbür gün su derse ne olacak?”, “Burası unutulmuş bir yer mi, Ankara’nın merkezi işte burası,

Altındağ Belediyesi onu yaptık bunu yaptık diyor Altındağ'a Çinçin'i yıktık TOKİ yaptık diye dolanıyor, burası nereye bağlı, Allahları var yardım gününü sektirmezler, erzak vs getiriyorlar, burada mahalle var biliyorlar yani, peki şu molozları kim atacak, başka yerden de getirip getirip mahalleye yığıyorlar, şikayet ediyoruz kimse gelip almıyor, hayırdır yani çöplük mü burası, ben kapıma camıma çıkınca yıkıntı görmek zorunda mıyım, fare ile yaşamak zorunda mıyım ,Ankara'nın göbeğinde, bak her yer başı boş köpek dolu, tamam canlı yazık günah onunda hakkı da çocuklara saldırıyor, korkuyor çocuklar, bir önlem alınamaz mı?", "Kentsel dönüşüm yapılacaktı, neye dönüşecek belli değil, niye ev yapmıyorsun buraya, işim gücüm burda benim bak şu Konyalıları ezelden beri eskicilik yapıyo aha kapısının önünde satıyor, başka esnafta var, aha kahveler var, oteller var, yıkılınca ne iş yapacak, ne yiyip içez biz, çocukların okulu, bizim iş yerleri hep buralarda, işten mi çıkıcam asgari ücrete, günlük altı dolmuş parası mı vericem, suçum ne yani, tapulu evim, aha vatandaşlığım, hiçbir suç kaydım yok, sen beni neden zorluyorsun çık çık diye", "evi vermiş adam kamulaştırmış demiş yıkıma niye minibüsle elinde sopayla, döner bıçağı ile adam getiriyorsun, göz dağı mı veriyorsun bize, tehditse al tehdit, kalana da git; adamlarım var, sadece resmi yolla değil gayrimeşru çözerim ben bu işi diyor özetle, Paşalıya kafa tutuyor, mahalle bu hale gelmeseydi de 1000 adam getirseydin bak ne oluyordu, hatayı biz yaptık, burda herkes fakir toplu paraya tav oldu millet, zaten bardan, pavyondan, p....kinden, konsomatrsinden yılmış, okulu, camisi yok, gitti millet. Uyuşturucu mu vardı burda daha önce, adam vurma yaralama vs olmasındaaa oluyordu, mahallede de olmuyordu adam dışarıda kavga ediyordu, orada oluyorsa ne oluyordu, çocuğuma bir şey olur mu diye korkmazdım, onların en gayrimeşru gördüğüne gözüm arkada kalmadan emanet ederdim, şimdi yanımda çıkartamıyorum, gelsin gayri meşru görsünler mahallede, kabadayı hep vardı, elalemin karısına kızına bakmaz, kollar saygı duyardı, kaleydi bura kale, bilirdik ki güvendeydik, bilirdik ki, dosttuk, aileydik, aylarca eve çalışmak içip gidip gelmeyi olurdur, köye gidene,

ameleliğe gideni aklına gelmezdi bir şey olur mu diye, şimdi işe gitsem arıyorum, evden çıkmayın diyorum. Hayatımızı yıktılar bizim, ailemizi, yuvamızı, güvenliğimizi, çocukluğumuz kaldı aha şu itler gibi sokakta, ne verirse versinler istemiyorum”. “Bak burası aile yeri idi, şimdi bekara verdiler, ne iş yapıyo belli değil, kaçak mı göçek mi belli değil, belki de aranıyor az çok anlarız biz bu işten, bir baskın yapsalar alıp götürürler ama yok, bekarından bir yıldık, Suriyelisinden, eroınmanından bir. Ben de gidicem mahkemeyi bekliyorum emsal değer yükselsin diye üç on paraya vermeyim evi mi diye, ihtiyacım var, burası yaşanırılıktan çıktı, iti uğursuzu ne ararsan var, yıldım ya yıldım”, “Suriyeliye kızıyom da onlarada yazık bir evde kaç hane kalıyor, 1000-1500 kira veriyor, hayvan barınağı olmaz afedersin kaldığı ev o da naçar, nerden tutsan elde kalıyor. Gelmiş sığınmış ama bana da zarar kardeşim ne onlar böyle olsun ne ben olayım, kendinin ki bozulmuş benim düzenim de bozuluyor”. Ege Mahallesii’nde karşılaşılan bir durum burda da söz konusudur. Yolların kapatılması “Yolu kapattılar abla yolu nerden geçicem ben, iki km yol yürüyom ben neysem ne, çocuk da yürüyor, çık git diyemiyor, zorluyorda zorluyor”. “Ben burdan taşındım kiracıydım az çok param var baba evi dedim, mahallem dedim bir ev alıyım, evi alıcam, gittim tapuya, tapuda alaman demiyor ama oyalıyor, iki hafta geçti, ne zaman alcam evi alan gidiyo alan gidiyo, adam sözleşme yaparsan alabilirsin diyo, ne var sözleşme de haklarımdan feragat ediyorum yazcaksın, kentsel dönüşüm alanı, ha ev yıkılacak benim param hiç olacak, zaten neyim var üç beş biriktirdiğim ondan da vaz geçcem almadım tabi”. Yapılan görüşmelerde tam olarak adı konulamasa da mahallelilerin soylulaştırmanın bilincinde olduğu söylenebilir. “Abla ben buradan çıkınca birine peşkeş çekçekler burayı, proje ne sürekli değişiyor, ne yaptığını da bilmiyor, ev restore ediyor, sonra evi taşıyor, orayı otopark yapıyor, onu yapcam diyor vaz geçiyor, Hıdırlık’a uçak otel yapacam diyodu evler boşaldı, otel yok, uçan müptezeller var anca” , “Burada çalışmalar esnasında kaleye giden surlar çıktı meydana, bir hafta açık kaldı, fotoğrafları ben de mevcut, düşünün Roma’dan kalan surlar, Kale’nin

surları, hiçbir şey yok gibi üstlerini kapatıp, yol yaptılar, burada dönüşüm; ne tarih için, ne bizim için ne de Ankara için, birilerinin çıkarı var, biz yoksulları burada istemiyorlar buralarda, göze batıyoruz, işin özeti bu”.

Mahalleliler ile yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye’nin farklı yerlerinde karşılaşılan aksaklıkların bu mahallede de söz konusu olduğu görülmektedir. Mahalleyi boşaltmak için uygulanan taktikler, soylulaştırma sürecinin aktörleri ile birleşmekte ve mahallede yaşayanların anlatımıyla alanın hızla boşaltılması için “tedbirler” kimi zaman meşru olmayan yollarla sağlanmaktadır.

b2. Ankara Büyükşehir Belediyesi Tarafından Üretilen Materyallerde ve Demeçlerde İsmetpaşa’da Kentsel Dönüşümü

Altındağ Belediyesi’nin Çiçin Bağları için sıklıkla kullandığı temizleme, yıkma ve yok etme fiilleri, kangren gibi hastalık benzetmeleri Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından İsmetpaşa için kullanılmaktadır. Yine Çiçin Bağları’nda ağırlıklı olarak yer verilen yıkım görüntüleri burada da yer almaktadır. Yine mahallenin yıkımının meşrulaştırılabilmesi için suç oranlarının yüksekliği mahallede yaşayan uyuşturucu bağımlıları ön plana çıkartılan argümanlardır. 06.03.2017 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan haberde, yıkılan 11 gecekondunun yıkılma gerekçesi; yapıların metruklaşması, uyuşturucu ve kaçak sigara bulundurulması, fuhuş ve kumar oynatılması iken, yıkan Büyükşehir Belediyesi, yıkılma kararını veren OHAL Kanunu kapsamında Ankara Valiliği’dir. Metnin ilerleyen kısmında “Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yıkım ekipleri Valiliğin karaları doğrultusunda İsmetpaşa Mahallesi’nde 11 gecekonduyu, sabahın ilk saatlerinde yıkmaya başlamıştır” denmektedir. Altındağ Belediyesi’nin biz/ben yaptım vurgusundan farklı olarak burada gerçekleştirilen eylemin sonuçları bölüşülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki temel etmen kahramanlığın bölüşülmesini sağlayan bir yüce gönüllükten ziyade yine

aşağıda tam metnine yer verilen 23.01.2017 tarihli haberde yer alan: “Biliyorsunuz Hacı Bayram’a başladık ama işlerimiz çok ağır gitti. Ağır gitmesinin nedeni; plan yapıyorsunuz, yaptıktan sonra Mimarlar Odası hemen dava açıyor. Mahkemelerde bu işleri kazanamıyoruz” cümlesinde gizlidir. Bu yolla karşılaşılan herhangi bir hukuki yaptırım sonucunda risk bölüşülmekte bir üst merci olan valilik ortaya çıkacak bir haksız fiil varsa bu durumun karar mekânizmasına ve ortağına dönüştürülmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur ise Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin birçok projesi yürütmeyi durdurma kararı ile sonuçlanırken kararın alınmasındaki en büyük rol mahalle bazlı sivil toplum kuruluşları ve Mimarlar Odası’na aittir. Bu nedenle de Mimarlar Odası gelişimin karşısında duran bir diğer kutup ve kahramanlığı önleyen “düşman” statüsündedir. Yani projeler kusursuzdur, Mimarlar Odası yargıyı eline geçirmiştir ve bu nedenle de projeler hızla gerçekleştirilememektedir.

Proje ile ilgili diğer bir önemli nokta ise 2000 sonrası sıklıkla hem akademik hem de gündelik hayatta gündemde yer alan muhafazakarlaşma, yeşil sermaye, yeni zenginler ve orta sınıf gibi tartışmaların alanın dönüşümünde de rol oynadığıdır. Dönemin başkanı Melih Gökçek’in farklı gazetelerde yer alan beyanında:

“İnanç, ilim, tarih ve ferman müzeleri” Yıkım çalışmalarının ardından, bölgenin farklı bir görünüme kavuşturularak cazibe merkezi haline getirileceğini ifade eden Gökçek şunları söyledi: “Bölgeye İnanç, İlim, Tarih ve Ferman müzeleri yapılacak. Ayrıca tarihi Ankara evleri restore edilerek gün ışığına çıkarılırken, yapılacak sosyal donatı ve rekreasyon alanlarıyla, Başkent’te yeni bir merkez daha ortaya çıkmış olacak. Gerçekleştirilecek diğer yatırımlar sayesinde, bölge, turizm açısından da ilgi odağı haline gelecek. Hep Hacı Bayram çevresini temizlemek istemişimdir, Allah bunu bana nasip etti. Şimdi Atıf Bey, Hıdırlıktepe ve İsmetpaşa semtlerinde temizleme çalışmalarımız devam ediyor. Buradaki konutların hepsini kamulaştırıp, buraya birer ikişer katlı, içi beton, dışı tamamen

Ankara evi görünümünde ahşaptan evler yapacağız ve orada yeni bir şehir doğacak. İnaniyorum ki muhafazakâr ailelerin pek çoğu, buradan ev sahibi olmak isteyecekler”¹⁰¹ demektedir.

Üç mahalleden daha geniş bir alanı kapsayacak bir mekân bölümlemesi ile Hacı Bayram-ı Veli Mahallesi bir semtin adına dönüşürken bu strateji uzak tarihi referans olarak şanlı tarih anlatısını tamamlayıcı bir unsur halini almaktadır. Çankırı Kapı’dan Ankara Kalesi’ne bağlanan İsmetpaşa Mahallesi ve civarına şanlı tarih anlatısını taşıması için Kale Mahallesi adı verilebilecekken Hacı Bayram adı verilerek referans alınan şanlı tarih anlatısının muhafazakâr bir göndermeyi de barındırmasının arzulandığı anlaşılmaktadır. Mahalleye muhafazakâr ailelerin çekilmek istemesi ve doğrudan bu biçimde yapılan tanımlama aslında niyeti açıkça ifade etmektedir.

Bir diğer önemli nokta gecekondü yıkımları, restorasyon çalışmalarının ve yeni yapılacak evlerin bir kotada eritilmesidir. Mahallelerin yıkımlarla metruklaşması eski evlerde yaşayan ve aynı zamanda o evlerin bakımını da üstlenen ailelerin mahalleden taşınması evlerin bakımsızlıktan çökmelerine neden olmakta ve restore edilemez hale getirmektedir. Görüşmelerde bu sorunun altı çizilmiş ve tarihi yapı stoğunun zaman içerisinde kendiliğinden yıkılarak korunamaz hale geldiği belirtilmiştir.

¹⁰¹ <http://www.milliyet.com.tr/hidirliktepe-ye-eski-ankara-evleri-yapilacak-ankara-yerelhaber-1811996/>

İSMETPAŞA TEMİZLENİYOR

06 Mart 2017, Pazarlesi

-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, SUÇ İŞLEME ORANININ YÜKSEK OLDUĞU İSMETPAŞA MAHALLESİ'NDE 11 GECEKONDUYU YIKIYOR

Büyükşehir Belediyesi, Ankara Valiliği'nin, Altındağ'ın İsmetpaşa Mahallesi'nde insanların can ve mal güvenliğini tehdit eden kaçak yapıların temizlenmesi kararı doğrultusunda, 11 gecekonduyu yıkıyor.

Ankara Valiliği, bölgede bulunan metruk binalarda uyuşturucu ve kaçak sigara maddelerinin saklanması, fuhuş ve kumar olayların sık yaşanması nedeniyle, Olağanüstü Hal Kanunu kapsamında, insanların sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokan 11 gecekondunun yıkılması kararını verdi.

Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yıkım ekipleri de Valiliğin kararı doğrultusunda, İsmetpaşa Mahallesi'nde 11 gecekonduyu, sabahın ilk saatlerinde yıkmaya başladı.

Emniyet güçlerinin geniş güvenlik önlemleri aldığı bölgede, Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanı Akarpınar Üstün de yıkım çalışmalarını yerinde izledi.

Üstün, yıkım için önceden gecekonduda barınanlara bildirimde bulunulduğunu, yıkımların, Ulus Tarihi Kent Merkezi Projesi kapsamında yapıldığını, gecekondulardan boşalacak alanın düzenlenerek, Başkent'in tarihi dokusuna uygun hale getirileceğini söyledi.

-122 UYUŞTURUCU ŞÜPHELİSİ YAKALANDI

İsmetpaşa Mahallesi, Ankara'nın en fazla asayiş olaylarının meydana geldiği yerlerden biri olarak biliniyor.

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre, Hacı Bayram Mahallesi ve İsmetpaşa Mahallesi'nde 2016'da 40 olay meydana gelirken, bu olaylarda uyuşturucu kullanan ve satan 122 kişi yakalandı. Bölgede yapılan kontrollerde, esrar, eroin, extacy ve silah ele geçirilirken, 1067 fuhuş ve otostop vakası meydana geldi.

(<https://www.ankara.bel.tr/haberler/ismetpasa-temizleniyor/#.W78Ee9MzbIW>)

şu bilgileri verdi:

"Ulus ve çevresini sağlıklı bir görünüme kavuşturacak kentsel dönüşüm çalışmalarımızda bir yandan hak sahipleriyle yeni sözleşmeler imzalanırken, diğer yandan da vatandaşlar tarafından boşaltılan gecekonduların yıkımlarına devam ediyor. Diğer kentsel dönüşüm projelerinde olduğu gibi, Hıdırlıktepe Kentsel Dönüşüm Projesi'nde de çalışmalar, vatandaşlarımız mağdur edilmeden yürütülüyor. Sözleşmeler aşama aşama imzalanmaya devam ediyor. Yıkımların tamamlanmasıyla birlikte, bölgede yapım çalışmalarına başlanacak.

Projenin uygulanmaya başlandığı 2012'den itibaren 6 bin 400 bina için yıkım tespiti yapıldı. Hak sahipleriyle gerçekleştirilen yapım sözleşmelerinin ardından boşaltılan 3 bin 50 gecekondou yıkıldı. Kalanlar da kamulaştırma işlemleri bitmediğinden henüz yıkılmadı. Sırf geçen ay 1100 gecekondou yıkıldı. Son 2 hafta yıktığımız gecekondou sayısı da 350."

Yıkım çalışmalarına Başkent EDAŞ ve ASKİ ekiplerinin teknik destek sağladığını, Ankara Emniyet Müdürlüğü güvenlik birimlerinin de ekiplerin güvenli şekilde çalışmalarını için önlem aldığını kaydeden Başkan Gökçek, bölgede yaşayan kaçak yerleşimcilerin ise yıkım öncesinde güvenli şekilde tahliye edildiğini belirtti.

"128 MİLYON LİRALIK KAMULAŞTIRMA YAPTIK"

Konut karşılığı yapılan sözleşmeler kapsamında, TOKİ Kusunlar'dan, çoğunluğu 80 metrekare olmak üzere 60 ila 120 metrekarelik daireler ile belgesiz tesislerden toplam 480 konut için uzlaşma sağlandığını bildiren Başkan Gökçek, yapılan satış sözleşmeleri sonucunda da tapu devrini Büyükşehir Belediyesi'ne yapan vatandaşların mülk bedellerinin geiktirilmeden banka hesaplarına yatırıldığını söyledi.

Başkan Gökçek, uzlaşmalar kapsamında, konut karşılığı kira ve TOKİ'den devrolacak arsalar için Büyükşehir Belediyesi tarafından bugüne kadar toplam 128 milyon TL'lik kamulaştırma harcaması yapıldığını belirterek, proje kapsamında geriye kalan taşınmazların tamamıyla uzlaşma sağlanması halinde, yaklaşık 252 milyon TL'lik daha harcama yapılacağını belirtti.

"İNANÇ, İLİM, TARİH VE FERMAN MÜZELERİ"

Yıkım çalışmalarının ardından, bölgenin farklı bir görünüme kavuşturularak cazibe merkezi haline getirileceğini ifade eden Başkan Gökçek, şöyle devam etti:

"Bölgeye İnanç, İlim, Tarih ve Ferman müzeleri yapılacak. Ayrıca tarihi Ankara evleri restore edilerek gün ışığına çıkarılırken, yapılacak sosyal donatı ve rekreasyon alanlarıyla, Başkent'te yeni bir merkez daha ortaya çıkış olacak. Gerçekleştirilecek diğer yatırımlar sayesinde, bölge, turizm açısından da ilgi odağı haline gelecek.

Hep Hacı Bayram çevresini temizlemek istemiştir, Allah bunu bana nasip etti. Şimdi Atrf Bey, Hıdırlıktepe ve İsmetpaşa semtlerinde temizleme çalışmalarımız devam ediyor. Buradaki konutların hepsini kamulaştırıp, buraya birer ikişer katlı, içi beton, dışı tamamen Ankara evi görünümünde ahşaptan evler yapacağız ve orada yeni bir şehir doğacak. İnaniyorum ki muhafazakar ailelerin pek çoğu, buradan ev sahibi olmak isteyecekler."

-TENEKE EVLER...

Hıdırlıktepe ve civarı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'daki yapılaşmada Başkent'in taş ihtiyacını karşılayan bölgeydi. Daha sonraları şehir merkezi Ulus'a yakınlığı nedeniyle, özellikle memurların oturduğu ve o günlerde modern olarak nitelendirilen konutların yer aldığı bir alana dönüşmüştü. 1950'lerden itibaren başlayan hızlı kentleşmeyle birlikte, çalışma bölgesi Ulus ve civarına ulaşmada en yakın nokta olan Hıdırlıktepe ve civarı, bir anda "teneke evler" denilen gecekonduların merkezi olmuştı.

Haberler

Etkinlikler

Yayınlarımız

HIDIRLIKTEPE, GECEKONDULARDAN TEMİZLENİYOR

31 Ocak 2017, Salı

-BÜYÜKŞEHİR'İN "HIDIRLIKTEPE-ATIFBEY-İSMETPAŞA KENTSEL DÖNÜŞÜM VE GELİŞİM PROJESİ" KAPSAMINDA, BÖLGEDEKİ 6 BİN 400 GECEKONDUNUN 3 BİNİ YIKILDI

-BAŞKAN GÖKÇEK:

"BÖLGE, YENİDEN ESKİ GÜNLERİNE DÖNECEK"

"BÖLGEYE İKİŞER KATLI, ESKİ ANKARA EVİ TARZINDA KONUTLAR VE SOSYAL DONATILAR YAPACAĞIZ"

"ORADA YENİ BİR ŞEHİR DOĞACAK"

"PROJE KAPSAMINDA BUGÜNE KADAR 128 MİLYON TL'LİK KAMULAŞTIRMA YAPTIK"

-YIKILAN GECEKONDULAR, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İLE HAK SAHİPLERİNİN ANLAŞMALARI SONUCU BELİRLENİYOR

-PROJE, 1 MİLYON METREKARELİK ALANI KAPSİYOR

Ankara Büyükşehir Belediyesi, çarpık ve sağlıklı yapılaşmayı ortadan kaldırarak, Başkent'in tarihi ve kültürel dokusunu yeniden ortaya çıkaracak kentsel dönüşüm projelerinden olan Hıdırlıktepe-Atıfbey-İsmetpaşa Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi kapsamında aralıksız çalışarak, bölgeyi gecekondulardan temizliyor.

Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Başkent'in en gözde yerleşim yeri olan Ulus ve çevresinin, köyden kente göçün hızlandığı 1950'li yılların ardından değişen sosyal ve kültürel dokusu, plansız büyümesi ve sağlıklı konutlarıyla, kent içinde kangren haline geldiğini belirterek, şunları söyledi:

"Hıdırlıktepe-Atıfbey-İsmetpaşa Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi'nde, Ankara Büyükşehir Belediyesi, modern şehircilik anlayışına uygun, alt yapısı güçlü, sosyal ve kültürel mekanları, modern konutları, parkları ve peyzaj alanlarıyla donatılacak bir kentsel dönüşüm uygulaması gerçekleştirecek ve bölge, yeniden eski günlerine dönecek."

Projenin, Ulus, Ankara Kalesi, Orhangazi, Yıldırım Beyazıt, Atıfbey, Fatih, Çandarlı, Öncüler, Yavuz Selim ve Hacı Bayram mahallelerine içine alan 1 milyon metrekarelik geniş bir alanda gerçekleştirileceğini anlatan Başkan Gökçek, yıkım çalışmaları hakkında şu bilgileri verdi:

(<https://www.ankara.bel.tr/haberler/hidirliktepe-gecekondulardan-temizleniyor/#.W2v8IfkzbIU>)

BAŞKAN GÖKÇEK'TEN, PERISCOPE CANLI YAYINLARINA DEVAM

23 Ocak 2017, Pazartesi

-BAŞKAN GÖKÇEK'TEN, PERISCOPE CANLI YAYINLARINA DEVAM ...**-BAŞKAN GÖKÇEK:****"ULUS PROJESİ BİTTİĞİNDE, ORALARIN ÇEHRESİ DEĞİŞMİŞ OLACAK"****"100. YIL ÇARŞISI, ULUS ÇARŞISI, GENÇLİK SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, ANAFARTALAR ÇARŞISI, GÜMRÜK TEKEL BAKANLIĞI İLE HAL BİNASI TAMAMEN YIKILIP ORTADAN KALKACAK"****"ULUS'TAKİ ESNAFI KESİNLİKLE MAĞDUR ETMEK İSTEMİYORUZ AMA BAZI ESNAF ARKADAŞLARIMIZ, BİZE KARŞI İLİMLİ YAKLAŞIM İÇİNDE DEĞİL"****"100. YIL ÇARŞISI'NI MECBUREN KAMULAŞTIRACAĞIZ. ONLARLA DA HERHANGİ BİR PAZARLIĞA GİRMEMEYEĞİZ"****"HACI BAYRAM'IN ETRAFINI KAPSAYAN HİDİRLİKTEPE, ATIFBEY VE İSMETPAŞA'DA KONUTLARIN HEPSİNİ KAMULAŞTIRIP, BURAYA ANKARA EVİ GÖRÜNÜMÜNDE EVLER YAPACAĞIZ VE ORADA YENİ BİR ŞEHİR DOĞACAK"****"CUMHURİYET TARİHİ BOYUNCA BAŞBAKANLAR İLE CUMHURBAŞKANLARI ARASINDA HEP TARTIŞMA ÇIKMIŞTIR. BEN ŞİMDİYE KADAR TARTIŞMA İÇERİSİNE GİRMEYEN TEK KİŞİ OLARAK BİNALİ BEY'İ BİLİYORUM"****"BİR YERDE OTORİTE TEKSE, O OTORİTENİN BAŞARISI ÇOK DAHA BÜYÜK OLUR"**

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Periscope'ta vatandaşlarla gece buluşmalarını sürdürüyor. Başkan Gökçek, canlı yayında kendisine yöneltilen kentsel ve ulusal pek çok konuda vatandaşları aydınlatıyor, sorunlarına eşliyerek çözümler getiriyor.

Başkan Gökçek'in, binlerce izleyicisinden gelen sorulara verdiği bazı cevaplar şöyle:

Ulus'taki projeleriniz ne durumda?

Biliyorsunuz Hacı Bayram'a başladık ama işlerimiz çok ağır gitti. Ağır gitmesinin nedeni; plan yapıyorsunuz, yaptıktan sonra Mimarlar Odası hemen dava açıyor. Mahkemelerde bu işleri kazanmıyoruz. Hacı Bayram'ın bir eski durumuna bakın, bir de şimdiki durumuna bakın. Arada dağlar kadar fark olduğunu göreceksiniz. Kimse de yapılan işlerden dolayı tenkit etmiyor. Hacı Bayram'a ne zaman gitsen, vatandaşlar teşekkürlerini sunuyor. Ama ideolojik saplantılı kişilere, ağızımızla havada kuş tutsak, projemizi kendimizi beğendirebilmemiz mümkün değil. Ulus projesi Hacı Bayram'ın etrafına doğru yayılacak.

Geçtiğimiz ay içinde 1100 civarında gecekonduyu Hıdırlıktepe'de yıktık. Hıdırlıktepe, Atıfbey ve İsmetpaşa. Hacı Bayram'ın etrafını kapsayan 3 gecekondulu mahallesi. Biz buradaki konutların hepsini kamulaştırıp, buraya birer ikişer katlı, içi beton, dışı tamamen Ankara evi görünümünde ahşaptan evler yapacağız ve orada yeni bir şehir doğacak. İnaniyorum ki muhafazakar ailelerin pek çoğu buradan ev sahibi olmak isteyecekler. Bunun için kamulaştırmalar devam ediyor. Aslında buraların değeri düşük ama biz buraya el attığımız zaman fiyatları fırlayıp gidiyor. Vatandaşla anlaşıyorsunuz, arsayı alıyorsunuz, anlaştığınız zaman 400-500 liraya alıyorsunuz, mahkemeye gidince 2 bin liraya 3 bin liraya geliyor. Mahkemeye gittiği zaman bilirkişiler objektif davranmıyor. Bu işleri çözmek de biraz sabır istiyor.

Atatürk Heykeli'nin etrafındaki binaların durumu?

100. Yıl Çarşısı, Ulus Çarşısı Gençlik Spor Genel Müdürlüğü, Anafartalar Çarşısı ve Gümrük Tekel Bakanlığı ile hal binası var. Bu 6 kitle tamamen yıkılıp ortadan kalkacak. Hal yeniden daha modern yapılacak. Heykeli'nin bulunduğu yerin tamamen altında 2 katlı bir çarşı

olacak. Ayrıca meydanın kenarında da Ankara konakları tarzında kafeler yer alacak. Gerçekten mükemmel bir proje hazırlıyoruz. Tünel Yol projeleri ile Çankırı Caddesi'ndeki kamulaştırma projesini de dahil ettiğimizde, Ulus'un çehresi değişmiş olacak. Geçtiğimiz hafta içerisinde Ulus esnafı ile bir araya geldik, değişik alternatifler ortaya koyduk, onlar da koydular. Esnaf bizim kardeşimiz, biz onları kesinlikle mağdur etmek istemiyoruz. Ama bazı esnaf arkadaşlarımız, bize karşı ilimli yaklaşım içinde bulunmuyor. Örneğin 100. Yıl Çarşısı esnafı, bu konuda biraz daha 'biz çıkmayız, gitmeyiz' yaklaşımında. Oraları mecburen kamulaştıracacağız. Onlarla da herhangi bir pazarlığa girmeyeceğiz. İyi niyetli olanlara belli ölçülerde yardımcı oluyoruz, onların dükkanlarına yardımcı oluyoruz. Mesela bir kısmı bizden Modern Çarşı'nın yerini istedi, memnuniyetle dedik, hiç ikiletmedim, veriz dedim. Bir kısmına, yerin altındaki çarşıdan yapılır yapılmaz yer vereceğiz. Bu arada geçici bir yer bulmak için elimizden gelen gayreti sarf edeceğiz. Ama bittikten sonra herkes kendi yerine gidecek. Hacı Bayram'da bunu başarıyla uyguladık.

Şimdi de Ulus esnafı kardeşlerimize şunu söylüyorum; oturalım, konuşalım, bu esnafa elimizden gelen desteği yapmamız lazım ama onların da bize destek olması lazım. 100. Yıl Çarşısı'nda bunu pek göremiyoruz, şimdiden oradaki arkadaşlara ıstırahah ediyorum, projemizi yürüten Pınar Hanım'la anlaşmaya çalışın, yeni projelerin içerisinde yer alın, aksi takdirde biz burayı kamulaştırıp çıkarız. Aksi takdirde sonra pek şansınız kalmaz. İnşallah bu projenin bu yıl içerisinde süratle yürüdüğünü göreceksiniz.

Ulus Hergelen Meydanı; Oraya yeni bir cami yapılıyor. Bir gün Sayın Cumhurbaşkanımızı ziyaret ettim, özellikle İnönü zamanında bu kent planlanırken 'mabedsiz şehir' diye düşünülmüş. Çıkıyorsunuz havaalanından, Çankaya Köşkü'ne kadar büyük tek bir cami yok. Gençlik Parkı'nın karşısında, İller Bankası'nın yanında otopark alanına ve yine aynı şekilde Konya Yolu'nda cami yapmayı teklif ettim. Allah razı olsun Sayın Cumhurbaşkanım, ikiletmedi, hemen talimat verdi. Biz planları değiştirdik, Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatıyla buralar camilere tahsis edildi. Bir tarafı TOKİ yapıyor, bir tarafı biz yapıyoruz. Kat karşılığı olarak ihale ettik. Orada bir yurt binası yapılıyor, altı da iş alanı olacak. Onun karşılığında cami de bedavaya geliyor. Hergelen Meydanı'nda da bir binayı kamulaştırarak yıktık, inşallah Hergelen Meydanı yeniden tanzim edilerek daha güzel olacak.

İtfaye Meydanı'ndaki ikinci el mobilyacılar ne olacak? Onlarla herhangi bir sorunumuz yok, şu anda devam edecek.

(<https://www.ankara.bel.tr/haberler/baskan-gokcekten-periscope-canli->

[yayinlarina-devam/#.W2v8OvkzbIU](https://www.ankara.bel.tr/haberler/baskan-gokcekten-periscope-canli-yayinlarina-devam/#.W2v8OvkzbIU))

ANKARA, KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNDE TÜRKİYEYE ÖRNEK

20 Haziran 2017, Salı

-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI GÖKÇEK:

-“BUGÜNE KADAR YÜRÜTTÜĞÜMÜZ 5 BÜYÜK PROJE KAPSAMINDA, 16 MİLYON 680 BİN METREKARELİK ALANDA, 20 BİNİN ÜSTÜNDE GECEKONDU YIKTIK”

Metropol kentlerin en büyük problemlerinden olan çarpık ve plansız yapılaşmaların sonucu ortaya çıkan gecekondular, kentsel dönüşüm projeleriyle ortadan kaldırılıyor. Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Ankara'nın kentsel dönüşüm projelerinde öncü olduğunu ve Türkiye'ye örnek çalışmalara imza attığını belirterek, "Bugüne kadar yürüttüğümüz 5 büyük proje kapsamında, 16 milyon 680 bin metrekarelik alanda, 20 binin üstünde gecekondu yıktık" dedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, geçtiğimiz günlerde AK Parti Ankara İl Teşkilatı'nın iftar yemeğinde yaptığı konuşmada, Başkent'te gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinden takdirle söz ederek, "Gecekonduların kuşatmasındaki köhne Ankara'dan, modern bir Başkent'in doğuşuna hep birlikte şahitlik ettik" diye övgüyle söz ettiği Ankara'da, Büyükşehir Belediyesi, Başkan Gökçek'in yönetiminde uyguladığı kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin yapımlarını, kentin dört bir yanında sürdürüyor. Büyükşehir, proje alanlarında yaşayan vatandaşların haklarını gözetken ve onları mağdur etmeyen çözümleri de beraberinde sunuyor.

Başkan Gökçek, Ankara'da uyguladıkları kentsel dönüşüm projelerinin, hem Türkiye'ye hem dünyaya örnek olduğunu belirterek, "Ankara'nın dört bir tarafında yürüttüğümüz projelerden, vatandaşlarımız da son derece memnun. Tamamlayarak teslim ettiğimiz modern konutlarında sağlıklı ve mutlu bir hayat sürüyorlar. Bugüne kadar yürüttüğümüz 5 büyük proje kapsamında, 16 milyon 680 bin metrekarelik alanda, 20 binin üstünde gecekondu yıktık, binlerce konutu da teslim ettik" dedi.

Büyükşehir Belediyesi tarafından Başkent'te yapımlar gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinde yapılan uygulamalar şöyle:

-DİKMEN VADİSİ PROJESİ, TÜRKİYEYE ÖRNEK...

Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Türkiye'nin ilk kentsel dönüşüm projesi olma özelliğine sahip Dikmen Vadisi Kentsel Gelişim ve Dönüşüm Projesi, dünyaya örnek bir uygulama oldu. 90'lı yıllarda başlatılan ve lağım sularının karıştığı deresinde çocukların oyun oynadığı, çevresindeki yamaçlara yayılan gecekondularla son derece sağlıksız bir yerleşim yeri olan Dikmen Vadisi için geliştirilen dönüşüm projesi, 6 kilometrelik uzunlukta bir alanı kapsıyor ve 5 aşamalı olarak etap etap tamamlanıyor. Projenin 1, 2 ve 3. aşamaları, geçen süre içinde tamamlanırken, 4 ve 5. etaplardaki çalışmalar kapsamında bugüne kadar 1975 gecekonduyla uzlaşma sağlanarak, 1785 adedi yıkıldı. 443'üyle de uzlaşma işlemleri devam ediyor. Bu işlemlerin ardından çalışmalara başlanacak.

-KUZEY ANKARA'YA TOPLAM 18 BİN KONUT YAPILACAK

TBMM'den özel yasa çıkartılarak, TOKİ ortaklığında başlatılan Kuzey Ankara Girişi Kentsel Gelişim ve Dönüşüm Projesi de aldığı uluslararası ödüllerle adından söz ettiriyor. 10 milyon metrekarelik bir alanı kapsayan projenin 1. etabında, 4 milyon metrekarelik alanda, yapımlar çalışmalarında sona gelindi. Büyükşehir, bölgede 5 bin 807 gecekondu yıktı.

Projede 8 bin 58 hak sahibinin konutu tamamlanarak, 2012'de, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katıldığı törenle hak sahiplerine dağıtıldı. Bu konutlarda, hak sahipleri 4 yılı aşkın süredir yaşıyor. Proje kapsamında toplam 18 bin konut yapılacak. Tapusu olmayanlar için Karacaören mevkinde 2 bin 500 konut yapıldı, yapımında sona gelinen yaklaşık 1500 konut da satışa çıkarıldı.

-YENİ MAMAKTA 6 BİN KONUT TESLİM EDİLDİ

Kapladığı alan ve üretilen konut sayısı ile dünyanın en büyük dönüşüm projesi olan Yeni Mamak Kentsel Gelişim ve Dönüşüm Projesi'nde bir yandan yapımlar devam ediyor, diğer yandan üretilen konutlar hak sahiplerine teslim ediliyor.

Proje, 7,5 milyon metrekarelik alan üzerinde 14 mahalleyi kapsıyor ve 11 etap halinde yürütülüyor. Zeminde 13 bin 500 gecekondunun bulunduğu bölgede Büyükşehir Belediyesi tarafından 9 bin 400 gecekondu sahibiyile uzlaşma sağlanarak, 6 bin 100 gecekondunun yıkımı gerçekleştirildi.

Proje kapsamında bugüne kadar yaklaşık 4 bin konut yapılarak, hak sahiplerine teslim edildi. Son olarak 6 Nisan'da 955 konutun daha teslim edilmesiyle, bölgede teslim edilen konut sayısı 5 bine ulaştı. İnşaatı devam eden 1480 konutun daha yıl sonuna kadar teslim edilmesi hedefleniyor.

-PRESTİJ PROJESİ GÜNEY PARK...

Çankaya-Oran sirtlarında çalışmaları devam eden Güneypark Kentsel Gelişim ve Dönüşüm Projesi, gerek bulunduğu bölge, gerekse sunulan farklı konseptiyle prestij bir proje olarak görülüyor. Proje, İmrahor Vadisi'ne ocepheli Mogan ve Eymir Gölü manzaralı 1,5 milyon metrekarelik alanı kapsıyor.

Proje kapsamında toplam 7 bin 820 modern ve lüks konutlar üretilecek. Bölgede bulunan 478 gecekondunun tamamı, projenin başladığı tarihten itibaren hak sahipleriyle yapılan sözleşmelerin ardından yıkılarak boşaltıldı. Konut karşılığı yapılan sözleşmeler kapsamında üretilen 2 bin 192 adet konuttan 1136 konutun dağıtımı yapıldı.

-ULUS TARİHİ KENT MERKEZİ YENİLEME ALANINDA RESTORASYON...

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmasının yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin de başkenti olmak gibi ayrıcalığa sahip Başkent Ankara'da, Büyükşehir Belediyesi, Ulus Tarihî Kent Merkezi Yenileme Projesi kapsamında, Hacı Bayram ve civarını da içine alacak şekilde, bölgeyi, tarihi mirasına uygun olarak yeniden restore ediyor.

Ulus ve civarında, yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve kullanılması amacıyla yürütülen proje, 2 milyon metrekarelik bir alana sahip bulunuyor.

-HİDRLİKTEPE-ATIFBEY-İSMETPAŞA BÖLGESİNDE YIKIMLAR SÜRÜYOR

Başkent'in ilk yerleşim yerlerinden olan Ulus'taki Hidriktepe-Atıfbey-İsmetpaşa Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi'nde, tespiti yapıp boşaltılan gecekonduların da yıkım işleri sürdürülüyor. Proje, Altındağ'da Başkent'in merkezinde 1 milyon metrekarelik alanı kapsıyor. Projeyle, kentin merkezi, gecekondular ve çarpık yapılaşmadan kurtarılacak. Ankara'nın ilk yerleşim yerlerinden biri olma özelliğine sahip olan bölge, proje kapsamında yeniden inşa edilecek. Bugüne kadar 4 binin üzerinde gecekondunun yıkıldığı proje alanında, tarihi Ankara evleri de restore edilmeye devam ediyor.

50. Yıl, Şehit Cengiz Topel, Dilekler, Türkü, Akdere, Topraklık, Çamlık Mahallesi sınırlarında kalan bölgede uygulanacak olan "50. Yıl Parkı ve Çevresi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi" ise 118 hektarlık bir alanı kapsıyor. Projede 2 bin 600 gecekondu yer alıyor.

Kahramanlık: Ankara Kentsel Dönüşüm Projelerinde Türkiye’ye Örnek Olacak, Tarihi mirasına uygun olarak restorasyon yapma, 1 milyon metrekarelik alanda gerçekleştirme, suçla mücadele etme, Türkiye’ye örnek olma gibi vurgular belediyenin kahramanlığını sergilemek için kullanılmaktadır.

Yakın Geçmiş ile Bağ Koparıp Uzak Geçmiş Referans Alma: Diğer çalışmalarda olduğu gibi burada da geçmiş uzak bir geçmişe taşınmakta aranan şanlı tarih Hacı Bayram-ı Veli’de bulunmaktadır.

İsim Değişikliği: Mahallenin adı daha geniş bir alanı kapsayan Hacı Bayram Mahallesi ile değiştirilmiştir.

Lütufta Bulunma: “Büyükşehir proje alanlarında yaşayan vatandaşların haklarını gözetken ve onları mağdur etmeyen çözümleri de beraberinde sunuyor” Yasal olan bir durum yani vatandaşın haklarını gözetme sanki başka bir şekilde de yapılması mümkünmüş gibi bir lütuf ögesi olarak sunulmamaktadır. Ve görüşmelerde de görüleceği üzere halk mağdur olduğunu düşünmektedir.

Soylulaştırma Tipi: Kent merkezi

Dört ayrı belediye özelinde kent merkezinde uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin ortak özelliklerine bakılacak olduğunda; yoksul halkın yaşadığı alanlarda gerçekleştirildiği, belediyelerin anlatılarında temizlik yaptıkları ve temizliği gerçekleştirenler olarak kahraman oldukları, seçim dönemlerinde oy potansiyellerinden kaynaklı olarak kapılarını çaldıkları mahallelileri suçlu olarak yaftaladıkları, mahallelerin hızla boşaltılabilmesi için yasaları tehdit unsuru olarak kullandıkları, basına bütün mahalle ile uzlaşıldığına dair beyanlar verilirken uzlaşının söz konusu olmadığı, yine yasalardan faydalanılarak yeni yıldırma taktikleri geliştirildiği, halkın temel ihtiyaçları

arasında sayılabilecek ve Anayasal hakları olan eğitim ve ulaşım haklarına engel olunduğu, boşaltılan ve yıkılan evlerin molozlarının toplanmayarak halkın gündelik yaşantılarının zorlaştırıldığı, yaftalamalar yoluyla mahallede yaşayanların yalnızlaştırıldığı ve mahallelerin yerlerini soylulaştırılan ya da soylulaştırmayı sağlayacak projelere bıraktığı görülmektedir. Ek olarak gazetelerde yer alan ilanlardan farklı olarak kullanılan dil sertleşmekte, taraflaşma belirginleşmekte ve dışlama, ayırım ve nefret söylemleri doğrudan kullanılmaktadır.

SONUÇ

İlk kez literatüre 1964 yılında giren soylulaştırma kavramı günümüzde uygulamalarda gerçekleşen değişiklikleri de kapsayacak biçimde yeniden ve yeniden tanımlanmaktadır. Günümüzde soylulaştırma sadece kent yoksullarının yaşadığı kent içindeki mahalle örgütlenmeleriyle sınırlı kalmamakta, saçaklanarak kent çeperindeki kırsal alanı hatta orta-orta üstü sınıfı da etkileyecek bir boyuta ulaşmaktadır. Ekonomideki dönüşüm ve üretim sistemindeki değişiklikler, kentteki mekânsal örgütlenmeleri değiştirirken kentin dönüşümünü süregelen bir süreç olarak algılamak soylulaştırmanın zorunlu olarak ortaya çıktığı gibi bir yaklaşımı doğallaştırmakta bu durumun sonucunda belirginleşen mağduriyet ve bu mağduriyetten kaynaklı olarak doğabilecek toplumsal hareketlerin genel kamuya yayılması ve karşıt hareketlerin güçlenmesini zorlaştırmaktadır.

Özellikle 2000 sonrasında soylulaştırmanın saçanaklanan bir görünüm arz ettiği sadece büyük şehirleri değil, neredeyse tüm ülkeyi kapsayacak bir genişliğe ulaştığı görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında, 2002 sonrası ekonominin lokomotif olarak inşaat sektörünün gösterilmesinin, yönetsel erki temsil edenlerin inşaat sektörünü yücelten vurgularda bulunmasının, sürekli konut stokunun arttırılarak ekonomik girdi elde edinilmeye çalışılmasının ve ekonomik krizle mücadele aracı olarak inşaat sektörüne işaret edilmesinin önemli bir payı bulunmaktadır.

Sürecin hızlanması ve yayılmasında başat olan ekonomi politikalarıyken ilk bakışta ilgisiz gibi görülen pek çok konu kentleşme politikalarını etkileyerek soylulaştırmaya zemin hazırlamaktadır. Örneğin farklı kentlere, sürekli yeni üniversitelerin kurulmasından kaynaklı olarak kentlerde yeni bir memur, akademisyen ve öğrenci nüfusu ortaya çıkmakta ve bu nüfus barınma sorununu da beraberinde getirmektedir. Çalışan ya da okuyan bu nüfus mahallerin soylulaştırılmasında öncü olmakta, hızlı ya da hazır

tüketim maddelerine duydukları ihtiyaç, sahip oldukları alışveriş kültürleri ve bunlara yönelik işletmelerin kurulması daha sanayileşmenin gerçekleşmediği kentlerde basamak atlayarak bir üst basmağa geçmelerine neden olmakta ve soylulaştırmayı hızlandırmaktadır.

Büyük kentlerde ise örneğin İstanbul’da, Orta Doğu’nun finans merkezini kurma arzusu, metropol kent oluşturma çabaları, hizmet sektörünün ön plana çıkartılması, kentte kalan az sayıdaki sanayi tipi üretim yapan örgütlenmelerin kent merkezinin dışına taşınması, büyük alışveriş merkezleriyle küçük ölçekli üretim yapan imalatçıların rekabet edememesinden dolayı işyerlerini kapatmak zorunda kalması ve kapitalist sistemin eski üretim biçimi için gerekli olan, ucuz iş gücü ihtiyacını merkezlerde azaltmaktadır. Bu nedenlerle soylulaştırma sadece yoksulların barınma hakkını değil aynı zamanda ufak imalathanelerini, kent merkezinde günübirlik çalıştıkları geçimlik işlerine ulaşım kolaylığını da ellerinden almaktadır. Bunu yaparkende özellikle gecekonduarda yaşayanlar için sistemli, yaftalama amaçlı bir söylem biçimlendirilmektedir. Kent merkezinde Cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli gerekçelerle yapımına izin verilen, 1980’lerden itibaren ise bir yandan da sistemli şekilde; suç, kaçakçılık, “kadın ticareti”, gayri meşru, çete, uyuşturucu, yasadışı, işgalci, çöküntü bölgesi, varoş gibi yaftalamalarla birlikte anılan gecekondu mahalleleri ve mahallelileri 2005 sonrası Belediye Kanunu’nda yapılan değişiklik ve 2012 yılındaki Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşümü’ne yönelik yasalarla çaresiz bırakılmaktadır. Diğer bir taraftan günümüzde giderek yaygınlaşan ve pek çok ulusal kanalda kendine yer bulan gecekondu ya da yoksul mahallelerin yer aldığı şiddet ağırlıklı, uyuşturucu ve silah ticaretinin yer aldığı diziler, ne yazık ki belediyeler tarafından gerçekleştirilen yaftalamaları destekleyici niteliğe sahiptir ve mahallelerde yaşamamış, mahalleleri tanımayan ya da mahallelerden uzaklaşan kişiler için stereotip yargıların kuvvetlenmesini sağlamaktadır. Gecekondu mahallelerinin ya da yoksulların yoğunlukta yaşadığı mahallelerin yıkılmasına yönelik kamuoyu oluşmasını

desteklemekte ve genel kamuyu konuya karşı duyarsızlaştırılmaktadır. Suçun; yoksulluğun ve yoksunluğun eş anlamlısı olmadığına ancak sonuçlarından biri olabileceğinin altı çizilmesi gerekmektedir. Yoksulluk yerine, yoksullara karşı gerçekleştirilen mücadele sadece yer değişikliğine neden olmakta ve suç, kentin farklı yerlerinde benzer oranlarla işlenmeye devam etmekte, yasalar ve yaftalamalarla yoksullar yalnızlaştırılmaktadır. Yoksulluk; çalışmayan, emek vermeyen, zenginleşemeyen, karşısına çıkan fırsatları değerlendiremeyen, sağlanan eğitim imkânlarından faydalanmak istemeyen, “iş bilmez” kişilerin sorunu gibi algılanmakta, suç hayatlarının bir parçası, olmazsa olmazları gibi görülmektedir. Bu sorunlu bakış açısı ve yasalar, kent merkezindeki yoksul mahallelerin hızlı bir şekilde boşaltılmasına, yıkılmasına ve yerine toplu konutların yapılmasına soylulaştırmanın ise daha acımasız bir şekilde işlemesine yol açmaktadır.

İlanlar, reklamlar, filmler ve diziler aracılığıyla kent merkezindeki konut, rezidans, kompleks yapılara sahip siteler, yalılar, villalar ön plana çıkarılmakta “yeni konut formları” üzerinden herkesin arzu ettiği, rahat bir yaşam biçimi yaratılmaya çalışılmaktadır. Sitelerin dışarısında kalan, yoksullar, yoksunluklar ve onlardan kaynaklı sorunlara karşı korkutulan okuyucu ve izleyiciler yüksek güvenlikli siteler aracılığıyla kurtarılmış konut alanlarına çağrılmaktadır. Evler, yuva olmaktan çıkmakta, getirisi yüksek yatırım araçları olarak sunulmaya ve görülmeye başlanmakta ve adeta mekân bölümlemesinin daha fazla olduğu otel odalarına dönüşmektedir. Aileler ise oteli andıran konut formlarıyla bitmeyen bir tatile davet edilmektedir ve bu davetten yoksul ailelerde faydalanmak istemekte sürecin başlarında evlerinin yerine yapılacak konutlardan kendilerinin de faydalanabileceğine inanmakta, soylulaştırmanın aracı olan kentsel dönüşüm için kendileri de talepte bulunmaktadır. Oysaki mahallelerin eski sahipleri olan yoksul aileler reklam metinlerinin; dışlanana, ötekileştirileni, güvenlik önlemleri ile uzaklaştırılanı olurken, mahalle ile kurulan aidiyet bağları zayıflamakta,

yabancılaşmakta, “kurtarılmış bölge” olarak nitelendirilen mahalleleri onlara ait olmaktan çıkmaktadır. Kimi zaman toplu konutlarda tapuları karşılığında kendilerine alanda her şeye rağmen yer bulabilen aileler azınlıkta kalmakta, kiracılar artan kira bedellerinden kaynaklı olarak kentin çok daha uzak yerlerine yerleşmek zorunda bırakılmaktadır. Tıpkı tapu tahsisliler ya da yerinde dönüşüm yapılmayan mahallelerdeki tapulular, tapusuzlar ya da kiracılar gibi yersiz yurtsuzlaştırılmış, mahallelerinden tecrit edilmiş, günübirlik işlerde çalışan ve çalıştıkları şehir merkezine ulaşabilmek için yol masrafı artan hak sahipleri, uygun ödeme koşulları adı altında sunulan TOKİ konutları için ödemesi gereken aylık ödemeleri gerçekleştiremediği için kent çeperlerindeki evlerini de bırakmak zorunda kalmaktadır. İlan metinlerinde her dönem seçkin, çağdaş, eğitilmiş komşularla birlikte oturmaya çağrılan orta ve üstü sınıfın karşısında, yoksulların sadece hangi mahallede, kaçınca katta, hangi cephede, kaç odalı bir evde oturacağını seçme değil, aynı zamanda komşu seçebilme özgürlükleri de yer gösterilen TOKİ’ler ve bu binalarda oturmak için çekilen kurallar aracılığıyla ellerinden alınmaktadır, yeni yuvaları hakkında sahip olabilecekleri bütün inisiyatif şansa ve kadere bırakılmaktadır.

Suçun; yoksulluğun ve yoksunluğun eş anlamlısı olmadığına ancak sonuçlarından biri olabileceğinin altı çizilmelidir. Yoksulluk yerine, yoksullara karşı gerçekleştirilen mücadele sadece yer değişikliğine neden olmaktadır ve suç, kentin farklı yerlerinde benzer oranlarla işlenmeye devam etmektedir. Yasalar ve yaftalamalarla yoksullar yalnızlaştırılmaktadır. Yoksulluk; çalışmayan, emek vermeyen, zenginleşemeyen, karşısına çıkan fırsatları değerlendiremeyen, sağlanan eğitim imkânlarından faydalanmak istemeyen, “iş bilmez” kişilerin sorunu gibi algılanmakta, suç hayatlarının bir parçası, olmazsa olmazları gibi görülmektedir. Bu sorunlu bakış açısı ve yasalar, kent merkezindeki yoksul mahallelerin hızlı bir şekilde boşaltılmasına, yıkılmasına ve yerine toplu konutların yapılmasına soylulaştırmanın ise daha acımasız bir şekilde işlemesine yol açmaktadır.

İlanlar, reklamlar, filmler ve diziler aracılığıyla kent merkezindeki konut, rezidans, kompleks yapılara sahip siteler, yalılar, villalar ön plana çıkarılmakta “yeni konut formları” üzerinden herkesin arzu ettiği, rahat bir yaşam biçimi yaratılmaya çalışılmaktadır. Sitelerin dışarısında kalan, yoksullar, yoksunluklar ve onlardan kaynaklı sorunlara karşı korkutulan okuyucu ve izleyiciler yüksek güvenliikli siteler aracılığıyla kurtarılmış konut alanlarına çağrılmaktadır. Evler, yuva olmaktan çıkmakta, getirisi yüksek yatırım araçları olarak sunulmaya ve görülmeye başlanmakta ve adeta mekân bölümlemesinin daha fazla olduğu otel odalarına dönüşmektedir. Aileler ise oteli andıran konut formlarıyla bitmeyen bir tatile davet edilmektedir ve bu davetten yoksul ailelerde faydalanmak istemekte sürecin başlarında evlerinin yerine yapılacak konutlardan kendilerinin de faydalanabileceğine inanmakta, soylulaştırmanın aracı olan kentsel dönüşüm için kendileri de talepte bulunmaktadır. Oysaki mahallelerin eski sahipleri olan yoksul aileler reklam metinlerinin; dışlanana, ötekileştirileni, güvenlik önlemleri ile uzaklaştırılanı olurken, mahalle ile kurulan aidiyet bağları zayıflamakta, yabancılaşmakta, “kurtarılmış bölge” olarak nitelendirilen mahalleleri onlara ait olmaktan çıkmaktadır. Kimi zaman toplu konutlarda tapuları karşılığında kendilerine alanda her şeye rağmen yer bulabilen aileler azınlıkta kalmakta, kiracılar artan kira bedellerinden kaynaklı olarak kentin çok daha uzak yerlerine yerleşmek zorunda bırakılmaktadır. Tıpkı tapu tahsisliler ya da yerinde dönüşüm yapılmayan mahallelerdeki tapulular, tapusuzlar ya da kiracılar gibi yersiz yurtsuzlaştırılmış, mahallelerinden tecrit edilmiş, günübirlik işlerde çalışan ve çalıştıkları şehir merkezine ulaşabilmek için yol masrafı artan hak sahipleri, uygun ödeme koşulları adı altında sunulan TOKİ konutları için ödemesi gereken aylık ödemeleri gerçekleştiremediği için kent çeperlerindeki evlerini de bırakmak zorunda kalmaktadır. İlan metinlerinde her dönem seçkin, çağdaş, eğitimli komşularla birlikte oturmaya çağrılan orta ve üstü sınıfın karşısında, yoksulların sadece hangi mahallede, kaçınıcı katta, hangi cephede, kaç odalı bir evde oturacağını

seçme değil, aynı zamanda komşu seçebilme özgürlükleri de yer gösterilen TOKİ'ler ve bu binalarda oturmak için çekilen kurallar aracılığıyla ellerinden alınmaktadır, yeni yuvaları hakkında sahip olabilecekleri bütün inisiyatif şansa ve kadere bırakılmaktadır.

Türkiye'de genel hatları ile soylulaştırma kentsel dönüşümün yol açtığı bir sorun gibi algılanmakta, soylulaştırmayı gerçekleştirmek için kentsel dönüşümün bir araç olduğu görmezden gelinmektedir. TOKİ ve kentsel dönüşüm karşıtlığına verilen ağırlık soylulaştırmayı gölgede bırakmaktadır ve bu bağlamda devam eden tartışmalar asıl meselenin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Bu durum, kısa vadede Türkiye'de yeni bir toplumsal hareket olarak anti-soylulaştırma hareketinin doğup, gelişmesini önleyecektir. Diğer bir nokta ise toplu konut adı altında üretilen konut tipleri, günümüzde sahip olduğu tip ve işlevle üretildiği sürece, muhtemelen geleceğin mücadele edilmesi gereken konut stoğunu oluşturacak ve süreci bir kısır döngüye hapsedecektir. Fakat TOKİ'nin kapatılması, yerine başka bir kurumun kurulması ve farklı tipte konutların üretilmesi soylulaştırmanın doğurduğu sonuçları ortadan kaldırmayacak ve kentsel dönüşüm uygulamaları günümüzdeki yapılageliş biçimiyle gerçekleştirildiği sürece sonuçları giderek ağırlaşacaktır. Her defasında bir üst sınıfın ya da yeni etnik kimliklerin yaşadıkları alanların soylulaştırılmasına neden olacaktır.

Diğer bir handikap ise soylulaştırmanın ya da kentsel dönüşüm uygulamalarının mahalle bazlı olarak sorgulanması, soylulaştırmanın yasal dayanağı olan Belediye Kanunu ve Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesine İlişkin Kanun'un değiştirilmesine yönelik büyük çaplı bir çalışmanın söz konusu olmamasıdır. Bu durumda süreç içerisindeki mağduriyetin katlanarak devam etmesine neden olacaktır. Türkiye'nin deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu, üretilen konutların deprem yönetmeliğine aykırı üretilmesi, diğer afetlerden de etkilenecek bir yapı stoğunun bulunmasından dolayı konutların yeniden yapılması, sağlamlaştırılması için meşru bir gerekçeyken meşru gerekçeden faydalanarak afet riski yaratmayan konutların da yıkılması, yıkılırken bir oldu

bittiye getirilmesi, halkın istek ve şikayetlerinin göz ardı edilmesi, müsatakil konutlar yerine apartman bloklarına hapsedilmesini gerektirmemektedir. Tartışmaların bu ekseninde yürütülmesi faydalı olacaktır. İletişim araçları vasıtasıyla artı ve eksileriyle değerlendirilmesini sağlayacak bir dilin oluşturulması hem kamuoyundaki hem de akademideki kafa karışıklığını giderecektir. Sorun kentsel dönüşüm uygulamaları değil, uygulamaların yapılageliş biçimi ve ortaya çıkardığı rant sorunlarıdır.

Süreç içerisinde iletişim araçlarının öneminin göz ardı edilmesi ya da gereken önemin verilmemesi ve dildeki yaftalamaların önlenememesi, soylulaştırma sürecinin kent yoksullarının lehine işlemlerini devam ettirecektir. Sürecin mağdurlarının yaşadıklarının anlaşılabilmesi ve soylulaştırma karşıtı bir hareketin doğabilmesi için bilinçli kişiler tarafından kitle iletişim araçlarının kullanımına ağırlık verilmeli ve daha fazla iletişim metni üretilmelidir. Mahalle tabanlı örgütlenmeler yerine ulusal/uluslararası bazda örgütlenmelere yönelinmesi faydalı olacaktır. Konuya ilişkin akademisyenler tarafından verilecek ders, eğitim ve seminerlerle halkın konu hakkında doğru bir şekilde aydınlanması sağlanarak ve mahalle bazlı, küçük ölçekli müzakereci bir modelin geliştirilmesine ön ayak olunularak, halkın süreçte aktif olarak rol alması sağlanabilir.

Soylulaştırma meselesi, sadece ülke, dönemsel yönetsel erkten kaynaklı ya da iletişim araçlarının süreci meşrulaştırması ile ortaya çıkan bir sorun değildir. Farklı örneklerde de görüldüğü üzere ülkelerin, yönetsel erkin ya da kanunların değişiklik göstermesi; sürecin acımasızlığı ve hak ihlalleri konusunda farklılığa neden olsa da farklılık sadece mağduriyeti azaltıcı ya da çoğaltıcı etkiye sahiptir. Asıl sorun ekonomik sistem sorunudur. Bu nedenle sistemsel bir değişiklik gerçekleşmediği sürece sorun ortadan tamamıyla kalkmayacak ama halk lehine sonuçlar alınabilecektir. Ve lehte bir sonucun ortaya çıkabilmesi için barınmanın hem temel ihtiyaç hem de temel bir hak olduğunun herkes tarafından kabulünün sağlanması gerekmektedir. Yine bu bilincin oluşması ve yayılması için iletişim araçlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda

iletişim araçları sadece süreci meşrulaştıran değil aynı zamanda sürecin meşruluğunun sorgulanmasını ve gerekli bilincin oluşturulmasını sağlayacak temel araçtır. Alternatif medya aracılığıyla sürdürülmeye çalışılan karşıt duruşun ulusal bazda destek bulabilmesi için her yaş grubunun, her etnik kimlik ve sınıftan kişilerin izleyicisi olduğu televizyon kanallarında da yer alması olumlu bir gelişme olacaktır.

Bu saptamalar, gerçekleştirilen kentsel dönüşüm karşıtı çalışma ve hareketlerin işlevsiz olduğu anlamını içermemektedir. Başta TMMOB olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütleri, mahalle bazlı dernekler soylulaştırmanın meşruluğunun sorgulanmasında önemli oluşumlarken sorunlarla karşılaşana kadar süreci kestiremeyen mahalle halkının nasıl bir yol izleyeceğini bilmediği görülmektedir. Mahallede yaşayan bira kişinin sorumluluk alması ile kurulan sosyal medya ve internet sayfaları sürecin işleyişinin sorgulanması için yetersiz kalmaktadır. Birilerinin kendilerini görmesi ya da duymasını çaresizce bekleyen insanlara ulaşmanın bir yolunun bulunması gerekmektedir. Süreci daha önce gözlemle fırsatı olmuş, farklı alanlarda uzmanlaşmış; hukukçu, mimarlar, mühendisler, konuyla ilgili araştırma yapan bilim insanları ve iletişimciler tarafından oluşturulacak bloglar, internet sayfaları konuya dikkat çeken dizi ve filmler sorunun anlaşılmasında önemli bir araç olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ali, Sabahattin, (2004). **Kürk Mantolu Madonna**, İstanbul: Yapı kredi Yayınları.
- Alver, Köksal, (2010), “Mahalle: Mekân ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği”, **İdeal Kent**, s. 116-139.
- Altındağ Belediyesi, (2007), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2009), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2011), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2012), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2013), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2014), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2015), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2016), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.
- Altındağ Belediyesi, (2017), **Altındağ Belediyesi Faaliyet Kitapçığı**, Ankara: Mal Hizmetleri Müdürlüğü.

Akyürek, Göksun, (2012), **Tanzimat Döneminde Mimarlık, Bilgi ve İktidar / Bilgiyi Yeniden İnşa Etmek**, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Amicis, de Edmondo, (2013), **İstanbul 1874**, çev. Beynun Akyavaş, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

And, Metin, (2012), **16. Yüzyılda İstanbul: Kent -Saray- Günlük Yaşam**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, (06.03.2017), **İsmetpaşa Temizleniyor**, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/ismetpasa-temizleniyor/#.W78Ee9MzbIW>, Erişim Tarihi: 16.04.2017.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, (31.01.2017), **Hıdırlıktepe Gecekondularından Temizleniyor**, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/hidirliktepe-gecekondularından-temizleniyor/#.W2v8IfkzbIU>, Erişim Tarihi: 16.04.2017.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, (23.01.2017), **Başkan Gökçek'ten Periscope Canlı Yayınlarına Devam Ediyor**, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/baskan-gokcekten-periscope-canli-yayinlarina-devam/#.W2v8OvkzbIU>, Erişim Tarihi: 16.04.2017.

Assman, Jan, (2003), **Kültürel Bellek**, Çev. Ayşe Tekin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Atay, Falih Rıfkı, (2008). **Çankaya**, İstanbul: Pozitif Yayıncılık

Avcu, Arife, Dursun, Erkan, (14.12.1996), **Civangate Tarih Oldu**, Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/1996/12/14/siyaset/civan.html>, Erişim Tarihi 09.03.2016.

Balaban, Osman, (2011), “İnşaat Sektörü Neyin Lokomotifi?”, **Birikim Dergisi**, s.19-26.

BKM,(-) Bankalar Arası Kredi Merkezi Tarihçe, <http://bkm.com.tr/bkm-hakkinda/bkmyi-taniyin/tarihce/> Erişim Tarihi. 12.06.2017.

Barthes, Roland, (1979). **Göstergebilim İlkeleri**, Çev. Mehmet Rifat, Berke Varol, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Barthes, Roland, (2008), “Moda Dizgesi”, **Cogito**, c.55, s.114-120.

Barthes, Roland, (2012), **Göstergebilimsel Serüven**, Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Barthes, Roland, (2014), **Çağdaş Söylenler**, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Metis Yayınları.

Baudrillard, Jean, (2008), **Nesneler Sistemi**, Çev. Oğuz Adanır, Aslı Karamollaoğlu, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, Jean, (2014), **Simülarklar ve Simülasyon**, Çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Berger, John, (2012), **Görme Biçimleri**, İstanbul: Metis Yayınları.

Beigel, Florian, Christou, Philip, (2015), **Reworking Seoul’s Last Moon Village**, <https://www.architectsjournal.co.uk/buildings/reworking-seouls-last-moon-village/8688723.fullarticle>, Erişim Tarihi: 10.10.2015

Berger, Peter L., Thomas, Luckmann, (2008), **Gerçekliğin Sosyal İnşası**, Çev. Vefa Saygın Öğütle İstanbul: Paradigma Yayınları.

Boratav, Korkut, (2016), **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2008**, Ankara: İmge Kitabevi.

Bourdieu, Pierre, (2015), **Ayırım**, Çev. Derya F. Şannan, Ayşe G. Berkkut, İstanbul: Heretik Yayıncılık.

Cengizkan, Ali, (2004), **Ankara'nın İlk Planı 1924- 25 Lörcher Planı**. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Cerasi, Maurice, (2001), **Osmanlı Kenti: Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı Ve Mimarisi**, çev. Aslı Ataöv, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Certeau, De Michel, (2009), **Gündelik Hayatın Keşfi I**, Çev. Lale Arslan Özcan, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Certeau, De Michel, Giard, Luce, Mayol, Pierre, (2009), **Gündelik Hayatın Keşfi II**, Çev. Çağrı Eroğlu, Erkan Ataçay, Ankara: Dost Kitabevi.

Chambers, Simone, (2009), “Rhetoric and The Public Sphere Has Deliberative Democracy Abandoned Mass Democracy” **Political Theory**, 3(37), s. 323-350. doi:10.1177/0090591709332336

Chatterjee, Dwiparna, (2013), “Gentrification in The Mill Land Areas of Mumbai City: A Case Study”. **Resourceful Cities**. Berlin: <http://www.rc21.org/conferences/berlin2013/RC21-Berlin-Papers-3/13-Chatterjee-Dwiparna.pdf>, Erişim Tarihi 13.02.2016.

Çakır, Hamza, (1996), “Türkiye’de Reklamın Tarihçesi”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, sayı: 3. S.251-260.

Çoban, Aykut, Namık, (2012), “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Konut Politikaları”, **SBF Dergisi**, c.67. s.75-108.

Çetinor, Bülent, (1975), “Eski Türk Konutlarından Örnekler”, **Mimarlık Dergisi**, c.2 s.17-21.

DeSena, Judith, (2009), **Gentrification and Inequality in Brooklyn The New Kids on The Block**, United Kingdom: Lexington Books.

Dolum, Leyla, (2007), **İpoteğe Dayalı Konut Kredisi**, Ankara: Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü.

Doshi, Sapana, (2015), “Rethinking Gentrification in India: Displacement, Dispossession and the Spectre of Development”, ed.L. Lees, B. H. Shin, & L.-M. Ernesto. içinde, **Global Gentrification Uneven Development and Displacement**. s. 101-121. Policy Press: United Kingdom.

Duranay, Niyazi, (1975), “Kentlerdeki Yeşil Alanların Korunması ve Geliştirilmesi”, **Mimarlık Dergisi**, c.12, s.24-25.

Duvar Yazıları, (-), <https://www.memurlar.net/album/4948/12.resim>, Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), <http://siyasihaber3.org/e/kentsel->, Erişim Tarihi:04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), <http://siyasihaber3.org/e/kentsel-donusum>, Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), <https://www.birgun.net/haber-detay/sit-alanina-kentsel-donusum-kilifi-119313.html>, Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), <https://www.bakiselamlar.com/2015/03/kentsel-doenuem-yandan-rant-kaps/>, Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), <http://www.ekonomikdurum.com/haber/okmeydaninda-kentsel-donusum-korkusu/2734/>, Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Duvar Yazıları, (-), https://twitter.com/sem_t_bagcilar/status/601429415055196160. Erişim Tarihi: 04.06.2017.

Goethe-Institut, (2010), **Bahçelievler**, <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sie/bah/trindex.htm>, Erişim Tarihi 03.05.2015.

Eken, Nazif, (2006), “AKP İktisat Politikaları 2002-2006”, **Mülkiye Dergisi**, 30(252), s. 85-99.

Ekinci, Oktay, (1989), “Gecekondulu Kentleşme”, **Mimarlık Dergisi**, s.32-33.

Eldem, Ethem, Goffman Dannel., Masters Bruce, (2003), **Doğu ile Batı arasında Osmanlı Kenti: Halep, İzmir ve İstanbul**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Emlak Bankası, **Emlak Bankası Tarihçesi**, (2011), <http://www.emlakbank.com.tr/sayfalar.asp?LanguageID=1&cid=2&id=11&b=detay>, Erişim Tarihi: 10.03.2016.

Emlak Ansiklopedisi, (2013), **Göztepe Tarihçesi**, <http://emlakansiklopedisi.com/wiki/goztepe>, Erişim Tarihi 02.05.2017.

Ertuğrul, Alidost, (2009), **XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Ortaya Çıkan Farklı Yapı Tipleri**,

https://www.academia.edu/36353725/XIX._Y%C3%BCzy%C4%B1lda_Osmanl%C4%B1da_Ortaya_%C3%87%C4%B1kan_Farkl%C4%B1_Yap%C4%B1_Tipleri_-_Alidost_ERTU%C4%9ERUL, Erişim Tarihi: 14.02.2016.

Faroqhi, Suaria, (2006), **Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı**, Ankara: Doğu Batı Yayınları

Faroqhi, Suaria, (2014), **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler Kent Mekânında Ticaret, Zanaat ve Gıda Üretimi**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Fujitsuka, Yoshihiro, (2005), "Gentrification and Neighbourhood Dynamics in Japan: The Case of Kyoto", ed. R. Atkinson, B. Garry. İçinde, **Gentrification in a Global Concept The New Urban Colonialism**, London and New York: Routledge, s.139-155

Glass, Ruth, (2010), "Aspects of Change", ed. B.-S. Japonica. İçinde, **Gentrification Debate**, London and New York: Routledge, . s. 19-27.

Greimas, Algirdas Julien, (1982), "Göstergebilim" **Yazko Çeviri**, (9), s. 127-130.

Güney, Yılmaz, (1977), **Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz**, İstanbul: Güney Filimcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. Yayınları.

Habitat II Konferansı, (1996), **Barınma Hakkı**,
<http://webdosya.csb.gov.tr/csb/dokumanlar/mpgm0029.pdf>, Erişim
Tarihi:03.05.2017.

Harvey, David, (2007), **Umut Mekânları**, çev. Zeynep Gambetti, İstanbul: Metis.

Hjelmslev, Louis, (1982), “Dil Bilim Kuramı”, **Yazko Çeviri**, (7), s. 118-131.

Hürkonut Hürriyet Davası, (1991), **Yargıtay Kararı**,
http://www.hukuki.net/ictihat/Yargitay_15_Hukuk_Dairesi_1990-4326.php, Erişim
Tarihi: 01.02.2017.

Işın, Ekrem, (2008), **Everyday Life**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İlkuçan, Altan, (2004), **Gentrification, Community and Consumption: Constructing, Conquering and Contesting "The Republic Of Cihangir**, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Enstitüsü.

İmar Kanunu, (1985), **Mevzuat**,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf>, Erişim Tarihi: 30.12.2017.

İnalcık, Halil (1996), “Fatih, Fetih ve İstanbul’un Yeniden İnşası”, ed. Afife Batur, iç. **Dünya Kenti İstanbul**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s.22-38

İslam, Tolga, (2009), **Devlet Eksenli Soylulaşma Ve Yerel Halk: Neslişah Ve Hatice Sultan Mahalleleri (Sulukule) Örneği**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

İslam, Tolga, (2009), **"Soylulaşma" İstanbullaşmak**,
<http://www.tolgaislam.com/2011/07/islam-2009-soylulasma-istanbullasmak.html>,
Erişim Tarihi: 03.03.2015.

İsmetpaşa Mahallesi, Bir Efsanenin Yok Oluşu,
<https://www.facebook.com/ismetpasaankara/> Erişim Tarihi: 14.01.2017
İzmir Belediyesi, (12.02.2016), **Kadifekale Surları Işıl Işıl Olacak**,
<http://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/kadifekale-surlari-isil-isil-olacak/17162/156>,
Erişim Tairih:13.01.2017.

İşgücü Anlaşmaları, (1961), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
<https://www.csgeb.gov.tr/media/2075/isgucuanlasmalari.pdf>, Erişim Tarihi:
13.02.2017.

İzmir Belediyesi, (2013), **Kadifekale’de Bininci Bina Yıkıldı**,
<http://eski.izmir.bel.tr/HaberArsivi/6975/ara/tr> Erişim Tarihi:13.01.2017.

Kadifekale Merkez Kafasına Göre Herkez!!!, **Facebook Grubu**,
<https://www.facebook.com/KADIFEKALE-MERKEZ-KAFASINA-G%C3%96RE-HERKEZ-342186535075>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.

Kansu, Aykut, (2009), **Jansen’in Ankara’sı İçin Örnek Bir “Bahçe Şehir” ya da SIEDLUNG: “Bahçeli Evler Yapı Kooperatifi” 1934-1939**,
<http://psi203.cankaya.edu.tr/uploads/files/Kansu,%20Bahcelievler.PDF>, Erişim
Tarihi: 02.01.2015.

Kaya, Raşit, (2009), **İktidar Yumağı**., Ankara: İmge Kitabevi.

Kayalar, Ayşe, (2010), **Soylulaştırma Projelerinin Çift Yönlü Simetrik Model Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sulukule ve Fener Balat Örnekleri**,
(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü.

- Karaosmanoğlu, Yakup, Kadri, (2004), **Ankara**, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Kaya, Ferudun, (2009), **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması**, <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/807/263.pdf> Erişim Tarihi: 13.03.2017
- Kıray, Mübeccel, (1984), “İstanbul: Metropoliten Kent”, **Mimarlık Dergisi**, s.28-33.
- Kireçci, Tebernüş, (2007, Mart 4). “Süzer’in Bahçeşehir’deki 286 dönüm arazisini KİPTAŞ aldı”, **Vatan Gazetesi**, <http://www.gazetevatan.com/suzer-in-bahcesehir-deki-286-donum-arazisini-kiptas-aldi-111563-ekonomi/>, Erişim Tarihi: 10.01.2018.
- Kuban, Doğan, (2010), **Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları**, İstanbul: Yem Yayın.
- Lanir, Lesley, (2012), **Charles Sanders Peirce’s Semiotics – The Triadic Model**, <https://www.decodedscience.org/charles-sanders-peirces-semiotics-the-triadic-model/22974>, Erişim Tarihi: 05.01.2017.
- Lazzarato, Maurizio, (2015), **Borçlandırılmış İnsanın İmali**, çev. Murat Erşen, İstanbul: Açılım Kitap.
- Lees, Loretta, (2003). “Super-gentrification: The Case of Brooklyn Heights”, **New York City Urban Studies**, s. 2487-2509. doi:10.1080/0042098032000136174 Erişim Tarihi:03.03.2015
- Lees, Loretta, Slater, Tom., Wyly, Elvin, (2008), **Gentrification**, London and New York: Routledge.
- Lefebvre, Henri, (2014), **Mekânın Üretimi**, çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Levi-Strauss, Claude, (2011), **Modern Dünyanın Sorunları Karşısında Antropoloji**, çev. Akın Terzi, İstanbul: Metis Yayınları.

Levi-Strauss, Claude, (2013), **Mit ve Anlam**, Gökhan Yavuz Demir, İstanbul: İthaki Yayınları.

Ley, David, (1986), “Alternative Explanations for Inner-city Gentrification: A Canadian Assesment”, **Annals of the Associations of American Geographers**, s. 521-535. doi:10.1111/j.1467-8306.1986.tb00134.x

London, Bruce, Palen, John, (1984), “One Introduction: Some Theoretical and Practical, Issues Regarding Inner City Revitalization” İçinde **Gentrification, Displacement and Neighborhood Revitalization**, s. 4-27. Albany: State University of New York Press.

Marcuse, Herbert, (1990), **Tek Boyutlu İnsan**, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınları.

Maurasse, David, (2006), **Listening to Harlem, Gentrification, Community and Business**. London and New York: Routledge.

-, “”ME-SA Toplu Konut A. Ş’nin Birkaç Uygulaması Ankara”, (1979)” **Arkitekt Mimarlık Dergisi**, 47-49.

Milliyet Gazetesi, (24.03.1997), **Toplu Konut Villalara Uyum Gösterdi**, <http://www.milliyet.com.tr/1997/03/24/ekonomi/toplu.html>, Erişim Tarihi: 02.02.2018.

Milliyet Gazetesi, (2008, Ağustos 14), **Eski Halkalı Çöplüğü Eğlence Parkı Olacak**, <http://www.milliyet.com.tr/eski-halkali-coplugu-eglence-parki-olacak-ekonomi-978309/> Erişim Tarihi:01.02.1018.

Nora, Piere ,(2006), **Hafıza Mekânları**. çev. Mehmet Emin Özcan. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Ortaylı, İlber, (2006), **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, İstanbul: Alkım Yayınları

Öger, Adem, Köse, Serkan, (2014), “Uygur Kültüründe Tufan’ın Kuşları: Kırlangıç Ve Güvercin”, **Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi**, s.163-175.

Özcan, Tahsin, (2006), “Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi ve Eytam Sandıkları”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s 103-121.

Özmkas, Utku, (2009), “Charles Sanders Peirce’in Gösterge Kavramı”, **Uşak Üniversitesi Sosyalbilimler Dergisi**, 2(1), 32-45.

Özsüphandağ, Duygu, (29.04.2010), **Hilton Level 9 Sohbetleri**, İzmir Life Dergisi, s.68-71

Roberts, Peter, (2000), “The Evoulution, Definition and Purpose of Urban Regeneration” ed. Robert, Park içinde, **Urban Regeneration a Hand Book**, London: Sykes Hugh British Urban Regeneration Association, s.9-37.

Peirce, Charles Sanders, (1982), “Göstergeler Kuramı: Göstergebilim”, **Yazko Çeviri**, (9), s. 145-147.

PSMMAG, (2013), **Burhan Karaçam Röportajı**, <http://www.psmmag.com/haber/turkiyeyi-kartla-atmyle-tanistiran/1100104>, Erişim Tarihi: 03.02.2017.

Short, T.L, (2010), “Peirce's Theory of Signs”, **Stanford Encyclopedia of Philosophy**, <https://plato.stanford.edu/entries/peirce-semiotics/#ThoSig> Erişim Tarihi: 22.12. 2016.

Sönmezer, Şükrü, Selçuk Keskin, (-) **İstanbul Mescitleri**,
<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=384283> Erişim Tarihi 12.05.2017.

Reklamcılar Derneği, **Medya Yatırımları**. (-), Reklamcılar Derneği Web Sitesi:
<http://rd.org.tr/medya-yatirimlari.html> Erişim Tarihi: 05.01.2018.

Resmî Gazete, (1983) **İstanbul Bankası ve Hisarbank'ın Ziraat Bankası'na Devri**,
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18201.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18201.pdf> ,Erişim Tarihi: 14.03.2017

Rifat, Mehmet, (1998), **XX. Yüzyılda Dilbilim Göstergebilim Kuramları**, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Rifat, Mehmet, (2009), **Gösterge Bilimin ABC'si**, İstanbul: Say Yayınları.

Rose, Damaris, (1984), “Rethinking Gentrification: Beyond the Uneven Development of Marxist Urban Theory”, **Environment and Planning D.**, 2(1), s. 47-74.
doi:10.1068/d020047

Sarıyer Manşet, (02.11.2012), **Uyum Sitesi İle İlgili Flaş Gelişme**, Sarıyer Manşet Gazetesi,
<http://www.sariyermanset.com/uyum-sitesi-ile-ilgili-flas-gelisme-2660h.htm> Erişim Tarihi: 14.01.2018

Saussure, Ferdinand De, (1998), **Genel Dilbilim Dersleri**. çev. Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Sabah Gazetesi, (23.01.2017), **Hacıbayram'ı Çevreleyen Tepelere Yeni Bir Şehir**,
<https://www.sabah.com.tr/ankara-baskent/2017/01/23/hacibayrami-cevreleyen-tepelere-yeni-bir-sehir>, Erişim Tarihi: 14.03.2017

Sayar, Zeki, (1946a), “Mesken Davası”, **Arkitekt Mimarlık Dergisi**, s.49-50.

Sayar, Zeki, (1946b), “Saraçoğlu Mahallesi”, **Arkitekt Mimarlık Dergisi** s.171-172, 56-89.

Sayar, Zeki, (1951), “Mesken işi ve Kanunlarımız”, **Arkitekt Mimarlık Dergisi**, s.3-4.

Sayar, Zeki, (1955), “Belediyemizin Mesken Davasını Anlayışı”, **Arkitekt Mimarlık Dergisi**, s. 49-50.

Slater, Tom, (2005), “Gentrification in Canada’s Cities”, ed.R. Atkinson, B. Garry içinde, **Gentrification in a Global Concept The New Urban Colonialism**, s. 40-58. London and Newyork: Routledge.

Slater, Tom, (2011), “Gentrification of City”, ed. G. Bridge, S. Watson içinde, **The New Blackwell Companion to The City**, United Kingdom: Blackwell Publishing.

Smith, Neil, (1979), “Toward a Theory of Gentrification A Back to The City Movement by Capital, not People”, **Journal of the American Planning Association**, 4(45), s. 538-548. doi:10.1080/01944367908977002

Smith, Neil, (1987), “Of Yuppies And Housing: Gentrification, Social Restructuring, And The Urban Dream”, **Environment And Planning. D. Society And Space**, 5(2), s. 151-172. doi: 10.1068/d050151

Smith, N. (1996). **The New Urban Frontier Gentrification and Reveanchist City**. London and New York: Routledge Press.

Smith, Neil, (2010), A Short History of Gentrification. ed. Japonica, Brown-Saranico içinde, **The Gentrification Debate A Reader**, New York: Routledge, s.31-37

Song, Weixuan, & Zhu, Xigang, (2010), “Gentrification in Urban China Under Market Transformation”, **International Journal of Urban Sciences**, s. 152-163. doi:10.1080/12265934.2010.9693673

Sözen, Ülker, (2010), **Gentrification, Cosmopolitanism and Consumption in The Beyoğlu District: A Case Study Of Metropolitan Habitus**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Koç Üniversitesi.

Sykora Lud K, (2005), “Gentrification in Post-communist Cities”. ed. R. Atkinson içinde, **Gentrification in a Global**, Routledge: London and New York, s. 92-107.

Şen, Besime, (2006), **Kentsel Gerilemeyi Aşmada Çelişkili Bir Süreç Olarak Soylulaştırma: Galata Örneği**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şahin, Uğur, (20.12.2016), **Eğitim Alanı Bahanesiyle Yurttaşın Evini Yıkacaklar**, Birgün Gazetesi, <https://www.birgun.net/haber-detay/egitim-alani-bahanesiyle-yurttasin-evini-yikacaklar-140164.html> Erişim Tarihi: 15.01.2017

Şenyapılı, Tansı, (2004), **Barakadan Gecekonduya Ankara'da Kentsel Mekânın Dönüşümü: 1923-1960**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Taflan, Kadir Serdar, Şatır, Seçil vd. (2011), “Osmanlı Dönemi İstanbul’unda Kentsel Mekânlar ve Kent Donanımlarının Güncel Değerlendirilmesi”, ed. Şebnem Çınar Ercebeci. İçinde **Ankara 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (İstanbul’da Sanat: Mimari, El Sanatı, Resim Müzik)**, c.4 s.280-295

Tekeli, İlhan (2009), **Modernizm, Modernite ve Türkiye’nin Kent Planlama Tarihi**, İstanbul: Türk Vakfı Yurt Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2015, 07 14). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.578739713b0154.83513505 adresinden alındı

Türk Dil Kurumu. (2015, 07 14).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.578739690188d7.62358516 adresinden alındı

Türk Dil Kurumu. (2015, 07 14).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.578739bb96ab57.77882334 adresinden alındı

Türkiye Dışişleri Bakanlığı, (-). Şubat 3, 2018 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanlığı Resmî Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 04.05.2017

Uçak, Eda, (2012), **Dynamics Of Gentrification in a Seashore Town: The Case of Alaçatı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Engineering and Sciences of İzmir Institute of Technology.

Wagner, Bernard, (1956), “Türkiye’de Mesken Meselesi”, **Arkitekt Mimari Dergisi**, s.78-80.

Yeldan, Erinç, (2013), **Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi Bölüşüm, Birikim ve Büyüme**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yenigül, Sevinç Bahar, (2016), “Kırsal Soylulaştırma: Soylulaştırma Sürecinin Kırsaldaki Yansımaları” **Mimarlık Dergisi**, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=405&RecID=4025> Erişim Tarihi: 12.12.2017

Yılmaz, Serpil, (2013, Ocak 27), “Süzer 30 Yıl Sonra Gazetecileri Akladı”, **Haber Türk Gazetesi**, <http://www.haberturk.com/yazarlar/serpil-yilmaz-2155/814922-suzer-30-yil-sonra-gazetecileri-akladi> Erişim Tarihi: 10.01.2018.

Yılmaz, Meltem, (2010), **Halkla İlişkiler Ve Kentsel Dönüşüm Örnek İnceleme: Çiğcin Bağları (Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yılmaz, Meltem, (2013), “Türkiye’de Uygulanmakta olan Kentsel Dönüşüm Projelerine İlişkin Müzakereye Dayalı Bir İletişim Modeli Önerisi”, ed. Ümit Arklan, içinde **İletişim Okumaları**, Literatürk Yayınları, s.263-278

Young, Iris Mairon, (1999), “İletişim ve Öteki: Müzakereci Demokrasinin Ötesinde”, ed. Seyla Benhabib içinde **Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması**, çev. Zeynep Gürata, Cem Gürsel, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s.174-196

Zukin, Sharon, (1982), **Loft Living Culture and Capital Urban Change**, Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Zukin, Sharon, (2000), **Naked City**, United Kingdom: Blackwell Publishers.

ÖZET

Bu tez, soylulaştırma sürecine ilişkin olarak literatürde daha önce ayrıntılı bir şekilde tartışılmamış olan reklam ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin rolünü, anlatısını ve dilini Türkiye özelinde ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde temel soylulaştırma tanımlamaları, tanımlamalardaki ve uygulamadaki değişim farklı ülke örneklerinden hareketle incelenmiştir. Türkiye’de soylulaştırmanın özgül koşullarının açıklanabilmesi için ikinci bölümde öncül soylulaştırma adı altında İstanbul’un ve Ankara’nın başkent olması süreci, dönemlerin yönetsel erklerinin; hafıza mekânlarını, kültürel belleği ve mekânın temsilini oluşturmak için gerçekleştirdiği faaliyetlerin etkisi tartışmaya açılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise belirlenen amaç doğrultusunda ilk olarak 1980’lerden günümüze *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yer alan konut ilanları, onar yıllık üç bölüme ayrılmış, niteliksel metin analizinden faydalanılarak, dönemlerin ekonomik konjonktürü ve imar-iskan politikaları bu politikalara yönelik olarak düzenlenen kanunlar ve konutların yer aldığı mahallelerin tarihsel arka planı da göz önünde bulundurularak oluşturulan on temel kategoriye göre çözümlenmiştir. Kategoriler; isim değişikliği, yakın geçmişle bağı koparıp uzak geçmişle referans alma, kahramanlık, lütufta bulunma, dışlama, anahtar kavramlar, görsel metin, garanti, soylulaştırma tipi ve konut türü olarak belirlenmiştir. İkinci olarak üç büyük kentin kent merkezinde kalan, soylulaştırmanın temel tartışmalarını içeren, 2012 Afet Riski Kanunu’ndan faydalanılarak kentsel dönüşüm alanı ilan edilen mahallelerde (İstanbul-Hacıhüsrev, İzmir Kadifekale-Ege Mahallesi, Ankara Çiğir Bağı ve İsmetpaşa) kentsel dönüşüm çalışmalarını gerçekleştiren belediyelerin faaliyet raporları, kitapçıkları ve belediye yetkililerince verilen demeçler; temel dokuz kategoriden farklı olarak hikayeleştirme, temizleme, yıkma, yaftalama, uzlaşma, korkutma kategorilerinin de eklenmesi ile on beş kategoride çözümlenmiştir. Sürecin meşrulaştırmasını sağlayan

bu iletişim araçlarına ek olarak sürecin meşruluğunu sorgulamaya açan, işleyişini, aktörlerini ve etkilenenlerinin ayrıntılı biçimde açıklayabilmek için; özellikle - Amerika’da anti-soylulaştırma hareketinin en güçlü araçları da olan- kentsel dönüşümü merkeze alan ikisi belgesel nitelikli üç sinema filmi-Agorahobia, Ekümenopolis ve Yolunda A.Ş-, duvar yazıları ve yine üç büyük kentin bahsi geçen beş mahalle örgütlenmesini temel alan sosyal medya hesapları incelenmiş, kullanıcıları ile görüşülmüş sürecin işleyişinde görünmeyen iletişim stratejileri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Soylulaştırma, Anti-Soylulaştırma, Basın İlanları, Halkla İlişkiler, İletişim Stratejileri, Sinema, Duvar Yazıları, Agorahobia, Ekümenopolis, Yolunda A.Ş

ABSTRACT

This thesis has been written to display, which has not been widely elaborated in the literature, the role, story and language of the advertising and public relations activities in the context of the gentrification process specifically in Turkey. In the first part of the study, basic definitions of gentrification and the evolution of these definitions and also implementations are examined with reference to examples from different countries. In the second, under the heading of predecessor gentrification, the procedure followed to transform Istanbul and Ankara as capital cities and consequences of policies followed by contemporaneous political forces to create sites of memory, cultural memory and representation of the place have been brought into question in order to elucidate the conditions of gentrification specific to Turkey. In the third part, in accordance with the main objective, as the first analysis, the residential real estate advertisements published in the newspapers of *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* are collected for the period from 1980s to date and the sample period are divided into three subperiod, each corresponding to a decade, then advertisements in subperiods are analyzed by using quantitative text analysis in ten categories formed considering the economic cycle (conjuncture), development and housing policies, the policy-related regulations of the subperiods as well as historical backgrounds of the neighborhoods in which residences have been located.

Categories are as follows; name changes, breaking the connection with the recent past by referring to more distant past, heroism, pretending to favor the former residents (as if granting the new residences to the former residents for nothing), exclusion, keywords, visual text, guarantee, type of gentrification and type of the residence. As the second analysis, in the neighborhoods (İstanbul-Hacıhüsrev, İzmir Kadifekale-Ege Mahallesi, Ankara Çiğir Bağı ve İsmetpaşa) located in the center of three big cities and declared as urban transformation areas in accordance with the 2012 legislation for disaster risk

reduction and especially on which main discussions of gentrification have focused, operating reports, booklets and verbal (oral) statements of the municipal authorities following urban transformation policies are analyzed in sixteen categories augmented by six new categories added to the existing ten categories; storification, purification, demolition, stigmatizing, reconciliation, intimidation. In addition to these communicational tools which help legitimizing the process, other tools questioning the legitimacy of the process have been examined as well in order to explicitly manifest the mechanism, actors and affectees (victims). Motion pictures in USA are historically used as the most influential tools for anti-gentrification movement. Therefore, as the first example, three movies (two of them are documentaries) focused on urban transformation have been chosen to analyze; Agorahobia, Ekümenopolis and Yolunda A.Ş. As the second and third, street writings and social media accounts based on the street organizations formed against gentrification in five neighborhoods from three big cities have been examined. Moreover, users of these accounts are interviewed and some implicit communication strategies in the course of the process are revealed.

Keywords: Gentrification, Anti-gentrification, Press Releases, Public Relations, Communication Strategies, Cinema, Street Writings, Agorahobia, Ekümenopolis, Yolunda A.Ş